

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY A VÝSTAVBY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SPRÁVA O STAVE MALÉHO A STREDNÉHO PODNIKANIA V SR

2021

Slovak Business Agency

Bratislava 2022

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2022

Všetky práva vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam grafov, tabuliek, obrázkov a máp	4
Zoznam skratiek	6
Úvod.....	11
Manažérske zhrnutie.....	12
1. Monitorovanie legislatívneho prostredia v roku 2021 (s vplyvom na MSP).....	16
1.1. Prístup EÚ a vlády SR k podpore MSP	16
1.2. Prehľad najpodstatnejších legislatívnych zmien v roku 2021.....	29
1.3. Návrhy na zníženie regulačnej záťaže v prospech MSP	52
2. Vývoj ekonomického prostredia v roku 2021 v kontexte pretrvávajúcej pandémie COVID-19 a rastu cien	61
2.1. Vývoj makroekonomického prostredia v roku 2021	61
2.2. Očakávaná výkonnosť slovenského hospodárstva v roku 2022.....	66
2.3. Vývoj kvantitatívnych ukazovateľov z prostredia MSP v roku 2021.....	69
3. Podpora malého a stredného podnikania.....	78
3.1. Prehľad čerpanej priamej a nepriamej podpory pre MSP v roku 2021.....	78
3.2. Opis poskytnutej pomoci pre MSP z pohľadu priamej a nepriamej formy podpory MSP.....	81
3.2.1. Priama forma podpory pre MSP	81
3.2.2. Nepriama forma podpory pre MSP	100
4. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných analýz a prieskumov	143
4.1. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných analýz.....	143
4.2. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných prieskumov	150
Záver.....	157
Príloha	162

Zoznam grafov

Graf 1 Počet zákonov schválených v skrátenom legislatívnom konaní	30
Graf 2 Medziročná zmena HDP v stálych cenách v krajinách V4 a v EÚ-27	62
Graf 3 Vývoj priemerného počtu zamestnaných osôb a miery nezamestnanosti v SR	64
Graf 4 Medziročný rast cien výrobcov v roku 2021 (index 100 = romr)	65
Graf 5 Vývoj priemernej úrokovej miery podnikových úverov a inflácie v SR	66
Graf 6 Vývoj početnosti MSP v období 2017-2021	70
Graf 7 Odvetvová štruktúra MSP v r. 2021	70
Graf 8 Vznik, zánik a čistý prírastok podnikateľských subjektov v r. 2021	71
Graf 9 Rodová štruktúra FO – podnikateľov v r. 2021	73
Graf 10 Veková štruktúra FO – podnikateľov v r. 2021	73
Graf 11 Počet zamestnaných osôb v MSP a podiel MSP na zamestnanosti v podnikovej ekonomike	75
Graf 12 Zamestnanosť v podnikovej ekonomike podľa veľkostných kategórií podnikov v r. 2021	75
Graf 13 Vývoj pridanej hodnoty MSP-PO nefinančných korporácií (v mil. Eur)	76
Graf 14 Objem pridanej hodnoty (v mil. Eur) a medziročná zmena pridanej hodnoty podľa veľkostných kategórií MSP v r. 2021	76
Graf 15 Vývoj vývozu MSP (v mil. Eur)	77
Graf 16 Teritoriálna štruktúra vývozu MSP v r. 2021	77
Graf 17 Vybrané postoje obyvateľov Slovenska k podnikaniu podľa prieskumu GEM (% súhlasných odpovedí)	151
Graf 18 Prekážky pre fungovanie a ďalší rast podnikania	152
Graf 19 Využitie zdroje externého financovania v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov	154
Graf 20 Vytváranie podmienok pre rozvoj podnikania na Slovensku za posledných 12 mesiacov	155

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Počet aktívnych podnikateľských subjektov podľa veľkostných kategórií podnikov v r. 2021	69
Tabuľka 2 Objem podpory MSP podľa foriem financovania v r. 2021	80
Tabuľka 3 MH SR: realizovaná podpora MSP v r. 2021	82
Tabuľka 4 SIEA: realizovaná podpora MSP v r. 2021	83
Tabuľka 5 ÚPSVaR: poskytnutá štátna a minimálna pomoc v r. 2021 podľa veľkosti podniku	84
Tabuľka 6 ÚPSVaR: Schémy štátnej pomoci pre dočasnú pomoc na podporu udržania zamestnanosti a podporu SZČO v období COVID-19	85
Tabuľka 7 MŠVVaŠ SR: realizovaná podpora MSP v r. 2021	86
Tabuľka 8 APVV: realizovaná podpora MSP v r. 2021	87
Tabuľka 9 Ministerstvo kultúry: realizovaná podpora MSP v r. 2021	87
Tabuľka 10 Fond na podporu umenia: realizovaná podpora MSP v r. 2021	88
Tabuľka 11 Fond na podporu kultúry národnostných menšín: realizovaná podpora MSP v r. 2021	88
Tabuľka 12 Audiovizuálny Fond: realizovaná podpora MSP v r. 2021	89
Tabuľka 13 MŽP SR: oblasti podpory pre MSP v rámci OP KŽP	89
Tabuľka 14 MDV SR: realizovaná podpora pre MSP v r. 2021	91
Tabuľka 15 MDV SR: realizovaná podpora v oblasti cestnej dopravy v r. 2021	91
Tabuľka 16 MO SR: realizovaná podpora pre MSP v r. 2021	92
Tabuľka 17 KSK: podpora MSP v oblasti cestovného ruchu v r. 2021	92
Tabuľka 18 SZRB: priame úvery poskytnuté pre MSP v r. 2021	93
Tabuľka 19 SIH: úverový nástroj PRSL poskytnutý pre MSP v r. 2021	93
Tabuľka 20 EXIMBANKA SR: priame úvery poskytnuté pre MSP – štruktúra pohľadávok k 31.12.2021	94
Tabuľka 21 SLSP: Špeciálne úverové programy poskytnuté pre MSP v r. 2021	95
Tabuľka 22 SLSP: Podpora MSP zameraná na zmiernenie dopadov COVID-19 v r. 2021	96
Tabuľka 23 VÚB: úverové linky poskytnuté pre MSP v r. 2021	98
Tabuľka 24 ČSOB: úverové linky poskytnuté pre MSP v r. 2021	98
Tabuľka 25 SBA: poskytnuté mikropôžičky pre MSP z Mikropôžičkového programu v r. 2021	99
Tabuľka 26 SIH: rizikový kapitál poskytnutý pre MSP v r. 2021	100
Tabuľka 27 SBA: rizikový kapitál poskytnutý pre MSP v r. 2021	100
Tabuľka 28 SZRB: záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2021	101
Tabuľka 29 SIH záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2021	102
Tabuľka 30 EXIMBANKA SR: záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2021	102
Tabuľka 31 Finančné riaditeľstvo: poskytnuté daňové úľavy pre MSP v r. 2021	103
Tabuľka 32 Finančné riaditeľstvo: poskytnutá podpora pre MSP prostredníctvom colných úradov v r. 2021 ..	103

Tabuľka 33 Výsledky SBA v r. 2021 v rámci podpory MSP a FO – nepodnikateľov prostredníctvom uvedených nefinančných služieb - programov.....	107
Tabuľka 34 Výsledky SBA v r. 2021 v oblasti podpory internacionalizácie MSP	107
Tabuľka 35 SBA: podpora MSP prostredníctvom programu a schémy na podporu startupov v r. 2021	117
Tabuľka 36 SOPK: podnikateľské misie realizované v r. 2021	134
Tabuľka 37 Vybrané aktivity realizované univerzitami v r. 2021	140
Tabuľka 38 Vybrané aktivity realizované UTI STU v r. 2021.....	141

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 SBA: poskytnuté mikropôžičky pre MSP v r. 2021 z pohľadu odvetví	99
Obrázok 2 Zameranie hlavných aktivít SBA realizovaných prostredníctvom NP Podpora internacionalizácie .	107
Obrázok 3 Aktivity EEN.....	115
Obrázok 4 Oblasti podpory v rámci odborného poradenstva pre podporené rodinné podniky	116
Obrázok 5 Zameranie podpory úspešnej podnikateľskej praxe.....	118
Obrázok 6 Podpora internetovej ekonomiky: poskytovanie služieb zameraných na využívanie nástrojov e-commerce a rozvoj elektronických služieb	120
Obrázok 7 Monitorovanie podnikateľského prostredia a aktivity realizované v r. 2021	121
Obrázok 8 Ciele ÚKS	127
Obrázok 9 Stručný prehľad činností SZZ v r. 2021	131

Zoznam máp

Mapa 1 Miera podnikateľskej aktivity v okresoch SR v r. 2021.....	74
---	----

Zoznam skratiek

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce
APTP	Aktívna politika trhu práce
APVV	Agentúra na podporu výskumu a vývoja
APZD	Asociácia priemyselných zväzov a dopravy
ASPEK	Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku
AVF	Audiovizuálny fond
BOZP	Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci
BRDS	Bratislavská regionálna dotačná schéma
BSK	Bratislavský samosprávny kraj
CLR	Centrum lepšej regulácie
COSME	Program Európskej únie pre konkurencieschopnosť MSP
COVID-19	ochorenie vyvolané koronavírusom SARS-CoV-2
CRIF	Slovak Credit Bureau s.r.o.
EaSI	Program Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnych inovácií
EBRD	Európska banka pre obnovu a rozvoj
ECB	Európska centrálna banka
EEN	Enterprise Europe Network
EF	Environmentálny Fond
EFSI	Európsky fond pre strategické investície
EGF	Pan-Európsky záručný fond
EIB	Európska investičná banka
EIC	Európska rada pre inovácie (z angl. European Innovation Council)
EIF	Európsky investičný fond
EIT	Európsky inovačný a technický inštitút
EK	Európska komisia
EP	Exekučný poriadok
ERDF	Európsky fond regionálneho rozvoja
ESF	Európsky sociálny fond
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
EUBA	Ekonomická univerzita v Bratislave
FLPG	First loss portfolio guarantee

FM UK	Fakulta manažmentu Univerzity Komenského
FO	fyzická(é) osoba(y)
FPU	Fond na podporu umenia
GEM	Global Entrepreneurship Monitor
HDP	hrubý domáci produkt
Horizon Europe	Rámcový program Horizont Európa
IČPV	Identifikačné číslo/čísla poistného vzťahu
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
j.s.a.	jednoduchá spoločnosť na akcie
komisia RIA	Stála pracovná komisia Legislatívnej rady vlády SR na posudzovanie vybraných vplyvov
KSK	Košický samosprávny kraj
KRT	Košice Región Turizmus
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MF SR	Ministerstvo financií SR
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
MK SR	Ministerstvo kultúry SR
MO SR	Ministerstvo obrany SR
MPK	Medzirezortné pripomienkové konanie
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MSP	malé a stredné podniky
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
MZVEZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia SR
NBS	Národná banka Slovenska
NCP	Národný kontaktný bod
NEET	not in employment, education or training
NFP	nenávratný finančný príspevok
NIP	Národný inšpektorát práce
NP	národný projekt
NPC	Národné podnikateľské centrum
NPR	Národný program reforiem
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
NS SR	Najvyšší súd Slovenskej republiky

NUTS	Nomenklatúra územných štatistických jednotiek
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OP	Operačný program Integrovaná infraštruktúra
OP II	Operačný program
OP RH	Operačný program Rybné hospodárstvo
OR SR	Obchodný register Slovenskej republiky
OZE	obnoviteľné zdroje energie
p. b.	percentuálny bod
PM	pracovné miesta
PO	právnická(é) osoba(y)
POCE	Podnikateľské centrum
POO	Plán obnovy a odolnosti
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PPK	Predbežné pripomienkové konanie
PRSL	Portfolio Risk Sharing Loan
PRV	Program rozvoja vidieka
PVV	Programové vyhlásenie vlády
PZS	pracovná zdravotná služba
R&D	Research & Development
RIS3 SK	Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR
RPIC	Regionálne poradenské a informačné centrum
SACR	Slovenská agentúra pre cestovný ruch
SAFE	Survey on the Access to Finance of Enterprises
SAMRS	Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu
SARIO	Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SBA	Slovak Business Agency
SBAfE	Small Business Act for Europe
SDGs	Ciele udržateľného rozvoja (z angl. „Sustainable Development Goals“)
SIH	Slovak Investment Holding, a. s.
SIHAZ	SIH antikorona záruka
SLOVSEFF III	Program podpory rozvoja energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov energie na Slovensku (z ang. Slovakia Sustainable Energy Finance Facility)
SLSP	Slovenská sporiteľňa
SO	Sprostredkovateľský orgán

SOPK	Slovenská obchodná a priemyselná komora
SPU	Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
SR	Slovenská republika
STN	Slovenská technická norma
STU	Slovenská technická univerzita
SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
SZRB	Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s.
SŽZ	Slovenský živnostenský zväz
ŠC	špecifický cieľ
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TUKE	Technická univerzita v Košiciach
UNDP	Rozvojový program OSN (z angl. United Nations Development Programme)
UNIZA	Žilinská univerzita v Žiline
ÚNMS SR	Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR
UoZ	uchádzač(i) o zamestnanie
ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚPV SR	Úrad priemyselného vlastníctva SR
UTI STU	Univerzitný technologický inkubátor Slovenskej technickej univerzity
UVP	Univerzitný vedecký park
VaV	Výskum a vývoj
VFR	Viacročný finančný rámec
VÚC	Vyšší územný celok
ZFEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej únie
ZMPS	Združenie mladých podnikateľov Slovenska
ZPS	Združenie podnikateľov Slovenska
ZSPS	Zväz stavebných podnikov Slovenska
ZÚ SR	Zastupiteľský úrad Slovenskej republiky
ŽoNFP	Žiadosť o nenávratný finančný príspevok
Projekt Biz4Fun	Projekt „Let’s have fun with the business start-up“
Projekt BRESE	Projekt „Border Regions in Europe for Social Entrepreneurship“
Projekt COCO4CCI	Projekt „Culture and Creative Industries COoperation Colider“
Projekt INNO INDUSTRY	Projekt „Improving innovation delivery of policies within 4.0 industry in Europe“

Projekt ROB-SME

Projekt THINGS+

Projekt „Robotics and SMEs“

Projekt „Introducing Service Innovation into product-based manufacturing companies“

Úvod

Z dlhodobého hľadiska je postavenie malých a stredných podnikov (ďalej len „MSP“) v národnom hospodárstve významné najmä z pohľadu príspevkov k celkovej zamestnanosti, pridanej hodnoty a podpory rozvoja ekonomiky. Význam malých a stredných podnikov možno sledovať aj v štruktúre ekonomicky aktívnych podnikateľských subjektov.

Predkladaná publikácia nadväzuje na sériu Správ o stave MSP, ktoré sú spracovávané už od roku 1993 a každoročne prinášajú aktuálne informácie o postavení a trendoch prebiehajúcich v prostredí malých a stredných podnikov na Slovensku. *Správa o stave MSP v SR v roku 2021* (ďalej len „Správa o stave MSP“) poskytuje prehľad o najpodstatnejších legislatívnych zmenách s vplyvom na MSP v sledovanom období spolu s návrhmi na zníženie regulačnej záťaže v prospech cielenej veľkostnej kategórie podnikov - MSP (kapitola 1). Kapitola 2 poskytuje prehľad o vývoji makroekonomického prostredia v roku 2021 vrátane hodnotenia postavenia MSP v SR a časti venovanej očakávaniam ďalšieho vývoja. Súčasťou *Správy o stave MSP* je aj bilancovanie realizovanej podpory, ktorá bola poskytovaná pre MSP na Slovensku v roku 2021 (kapitola 3). Predkladaný dokument obsahuje aj zhrnutie záverov z realizovaných analýz a prieskumov Slovak Business Agency (kapitola 4), ktoré dotvárajú celkový obraz o postavení MSP. Zámerom predloženej Správy je s ohľadom na zistenia, ktoré sú predmetom spracovania, poskytnúť relevantné odporúčania vo väzbe na zlepšovanie podnikateľského prostredia, prioritne v sektore MSP a podpory dynamiky ich rastu. Súčasťou hodnotenia situácie podnikania MSP na Slovensku v roku 2021 je prezentovanie výsledkov prieskumu Global Entrepreneurship Monitor (GEM), ktorý predstavuje významnú globálnu štúdiu o dynamike podnikania.

Hodnotenie stavu a trendov rozvoja MSP je podkladom pre analýzu stavu podnikateľského prostredia v SR, ktorá sa každoročne predkladá vláde SR ako súčasť Správy o stave podnikateľského prostredia v Slovenskej republike v zmysle uznesenia vlády SR č. 792 zo 17. júla 2002. Správa o stave MSP slúži ako podklad pre činnosť Vyslanca pre MSP (SME Envoy). Dokument je zároveň využívaný ako údajová báza pre sprostredkovanie informácií inštitúciám Európskej únie, OECD a ďalším subjektom, pričom slúži aj ako podklad pri spracovaní rôznych analýz a štúdií podnikateľského prostredia na Slovensku.

Správa o stave malého a stredného podnikania v SR v roku 2021 je rovnako ako jej predchádzajúce ročníky prístupná verejnosti prostredníctvom webstránky SBA. Tvorcovia dokumentu ďakujú spolupracovníkom z organizácií štátnej správy, verejnej správy, podnikateľských zväzov a združení, ako aj z mimovládneho sektora za dodané podklady, bez ktorých by nebolo možné pripraviť dokument v požadovanom rozsahu a kvalite.

Manažérske zhrnutie

Predložená *Správa o stave malého a stredného podnikania v SR v roku 2021* prezentuje komplexný pohľad na stav a vývoj podnikateľského prostredia v sektore malého a stredného podnikania a podpory MSP v sledovanom období. Zámerom *Správy* je poukázať na vývojové tendencie a na najpodstatnejšie prijaté a účinné legislatívne zmeny v sledovanom monitorovacom roku, ktoré majú dopad na malé a stredné podniky. Zároveň je snahou poukázať na existujúce bariéry spolu s návrhmi opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia v prospech MSP.

Význam malých a stredných podnikov v slovenskej ekonomike vystihuje viacero ukazovateľov. Malé a stredné podniky tvoria 99,9 % z celkového počtu podnikateľských subjektov v slovenskom hospodárstve. Na zamestnanosti v podnikovej ekonomike sa podieľajú takmer dvomi tretinami a viac ako polovicou prispievajú k celkovej pridanej hodnote.

Pandémia COVID-19, ktorá bola bezvýhradne ústredným faktorom ekonomického prostredia v roku 2020, mala vplyv na vývoj ekonomiky aj v roku 2021, avšak menej výrazne.

Podľa predbežných údajov ŠÚ SR rast hrubého domáceho produktu (HDP) Slovenska v roku 2021 predstavoval 3,0 %. Z pohľadu vývoja hospodárstva SR v jednotlivých štvrtrokoch sa rast ekonomiky najvýraznejšie prejavil v 2. štvrtroku, kedy došlo k zvýšeniu HDP o jednu desatinu, čo bol najvýznamnejší nárast od roku 2007. Robustný rast v 2. štvrtroku vyplýval z priaznivého bázičného efektu, teda nižšej porovnávacej úrovne z predchádzajúceho roka. V druhej polovici roka slovenská ekonomika podstatne zmiernila tempo svojho rastu.

Rast výkonnosti hospodárstva nenastal len na Slovensku, ale bol príznačný aj pre ostatné krajiny EÚ. Spomedzi krajín V4 dosiahlo najvyššiu výkonnosť maďarské hospodárstvo s rastom 7,1 %. Hrubý domáci produkt Poľska sa zvýšil o 5,9 %. S výrazným odstupom za Poľskom sa umiestnila Česká republika (rast 3,3 %) a Slovensko (rast 3,0 %). V Európskej únii ako celku sa zvýšila výkonnosť o viac ako 5 %, hlavne vplyvom rastu významných ekonomík Európskej únie.

Z pohľadu produkčnej strany vývoja hrubého domáceho produktu, hospodársky rast slovenskej ekonomiky súvisel nárastom pridanej hodnoty o 2,4 %, hrubej produkcie o 5,7 % a medzispotreby o 8 %. Čisté dane z produktov sa zvýšili o 8,5 %. Rast hrubej pridanej hodnoty dosiahla takmer polovica z najvýznamnejších odvetví vrátane priemyslu, v ktorom sa zvýšila pridaná hodnota o viac ako 8 %.

Pandémia koronavírusu sa negatívne prejavila na slovenskom trhu práce. Vplyvom núteného obmedzenia podnikateľskej činnosti a poklesu spotrebiteľského dopytu zo strany zákazníkov boli mnohí zamestnávateľia vystavení tlaku znižovania nákladov aj formou prepúšťania svojich zamestnancov. Dialo sa tak aj napriek poskytovaným opatreniam na udržanie zamestnanosti. Je však potrebné dodať, že prijaté opatrenia na udržanie zamestnanosti zohrali dôležitú úlohu pri udržaní časti zamestnanosti, resp. zmiernovali dopady pandémie na trh práce. Druhý rok po sebe sa znížil priemerný počet zamestnaných osôb v národnom hospodárstve. V predchádzajúcich šiestich rokoch (2014 - 2019) zamestnanosť nepretržite rástla. Oproti roku 2020 sa priemerný počet zamestnaných osôb znížil o 0,7 % na 2 355,1 tisíc (podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR).

V roku 2021 dosiahli malé a stredné podniky 74,3 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike. Podiel MSP na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR predstavoval 59,0 %. Napriek prijatým podporným opatreniam na udržanie zamestnanosti sa

priemerný počet zamestnaných osôb v kategórii malých a stredných podnikov (vrátane FO – podnikateľov) **medziročne znížil o 0,8 %** (o 10,9 tis.) na 1 390,0 tisíc zamestnaných osôb. K poklesu zamestnanosti v sektore MSP dochádzalo druhý rok po sebe. Najväčší problém udržať si svojich zamestnancov mali stredné podniky, ktorým sa zamestnanosť v medziročnom porovnaní znížila o 6,1 %. Mikropodniky zaznamenali pokles zamestnanosti o 4,6 %. Priemerný počet zamestnaných osôb u FO – podnikateľov sa takmer nezmenil.

V roku 2021 sa vplyvom mierneho oživenia ekonomickej aktivity zvýšila pridaná hodnota MSP vo všetkých sektoroch hospodárstva. Najvýraznejšie vzrástla pridaná hodnota MSP v odvetví obchodu, ostatných služieb, dopravy, informačných činností a priemyslu. Pridaná hodnota rástla aj v ubytovaní a stravovaní, no dosiahnutý rast o 5,7 % nedokázal vyrovnať prepad o 15,4 % z roku 2020.

Pozitívny vývoj zaznamenali aj ďalšie ekonomické ukazovatele MSP. O viac ako jednu desatinu sa zvýšila hrubá produkcia MSP. Tvorba hrubého fixného kapitálu MSP, ktorá preukazuje stav investičnej aktivity, sa zvýšila o 7,2 %. Nárast o viac ako jednu tretinu zaznamenala tvorba zisku MSP, ktorá sa zvýšila po predchádzajúcom dvojročnom poklese. Aj objem vývozu MSP zaznamenal medziročný nárast, najdynamickejšie, o takmer jednu štvrtinu mikropodnikom. Vplyvom výraznejšieho rastu vývozu malých a stredných podnikov, ako veľkých podnikov, sa zvýšil podiel MSP na celkovom vývoze v roku 2021 o 0,5 p. b. na 29,3 %. Z hľadiska teritoriálnej štruktúry MSP zostáva naďalej kľúčovým trh EÚ. Len 10,9 % z celkového vývozu MSP smerovalo do krajín mimo EÚ, čo poukazuje na pretrvávajúcu potrebu výraznejšej podpory malých a stredných podnikov v danej oblasti.

Oproti roku 2020, v roku 2021 sa už neprejavoval zníženým záujmom o vstup do nového podnikania. V roku 2021 tak došlo k opätovnému medziročnému nárastu počtu vzniknutých podnikateľských subjektov.

Podľa údajov došlo v roku 2021 k zvýšeniu počtu vzniknutých MSP o 11,3 % na 92 538 subjektov. Počet zaniknutých podnikateľských subjektov sa tiež zvýšil (na 51 724). K opätovnému počtu administratívne zaniknutých podnikateľských subjektov prispel aj hromadný výmaz firiem z Obchodného registra. Jednu pätinu z celkového počtu zrušených firiem tvorili podniky – právnické osoby. Vzhľadom na vyšší počet vzniknutých podnikateľských subjektov ako zaniknutých bol v roku 2021 evidovaný čistý prírastok podnikateľských subjektov (40 814). Zvýšený počet ukončených podnikateľských aktivít sa v roku 2021 prejavil aj na výsledkoch konkurznej štatistiky. Podľa údajov Ministerstva spravodlivosti SR sa v roku 2021 zvýšil počet vyhlásených konkurzov o viac ako polovicu na 268. Počet povolených reštrukturalizácií sa v medziročnom porovnaní takmer nezmenil, dosiahol 19.

Rodová štruktúra FO – podnikateľov sa v roku 2021 výraznejšie nezmenila. Z pohľadu jednotlivých právnych foriem FO – podnikateľov vykazuje zastúpenie žien diferencované výsledky. Najvyšší podiel dosahujú ženy v rámci slobodných povolání (49,8 %). Podstatne nižší podiel dosahujú ženy v rámci právnej formy živnostníkov (26,3 %). Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb - podnikateľov je v posledných rokoch charakterizovaný nárastom zastúpenia podnikateľov v mladších vekových kategóriách menej ako 30 ročných. Nárast zastúpenia mladých podnikateľov prebieha kontinuálne od roku 2014. Zastúpenie starších podnikateľov sa v roku 2021 po predchádzajúcom náraste mierne znížilo, dosiahol 10,4 %. Najviac FO - podnikateľov je vo vekovej kategórii 40 až 49 ročných.

V súlade s dlhodobými vývojovými tendenciami sledovanými v odvetvovej štruktúre MSP aj v roku 2021 mali najvýznamnejšie zastúpenie subjekty pôsobiace v oblasti služieb (47,6 %). Mierny nárast zastúpenia vykazuje v posledných rokoch odvetvie stavebníctva, v ktorom bolo v roku 2021 zastúpených 18,9 % zo všetkých subjektov v rámci veľkostnej

kategórie MSP. V obchode pôsobilo 16,1 % malých a stredných podnikov, v priemysle 13,4 % a v pôdohospodárstve 3,9 %.

Aj objem vývozu MSP zaznamenal medziročný nárast, najdynamickejšie, o takmer jednu štvrtinu mikropodnikom. Vplyvom výraznejšieho rastu vývozu malých a stredných podnikov ako veľkých podnikov, sa zvýšil podiel MSP na celkovom vývoze v roku 2021 o 0,5 p. b. na 29,3 %. Z hľadiska teritoriálnej štruktúry MSP zostáva naďalej kľúčovým trh EÚ. Len 10,9 % z celkového vývozu MSP smerovalo do krajín mimo EÚ.

Podnikateľské prostredie je na Slovensku charakterizované častými legislatívnymi zmenami, ktoré sa okrem iného dotýkajú aj povinností a požiadaviek ovplyvňujúcich sektor MSP. V roku 2021 boli prijaté (a účinné) viaceré dôležité právne predpisy, ktoré reagovali na riešenie mimoriadnej situácie, ktorá na území Slovenskej republiky vznikla z dôvodu vypuknutia pandémie ochorenia COVID-19 v hospodárskej, sociálnej či ekonomickej oblasti. Právne predpisy boli zamerané predovšetkým na zníženie a minimalizáciu negatívnych dopadov pretrvávajúcej pandémie. Medzi najdôležitejšie zákony, ktoré boli prijaté v roku 2021 (v štandardnom legislatívnom procese), možno označiť aj zmeny v živnostenskom podnikaní. Novela živnostenského zákona priniesla viaceré významné zmeny v živnostenskom podnikaní. V súvislosti s COVID-19 boli prijaté viaceré zákony, ktoré priniesli viaceré zmeny. Konkrétne opatrenia sú uvedené v časti *Prehľad najpodstatnejších legislatívnych zmien v roku 2021*.

Celkový objem podpory MSP bol v roku 2021 v súvislosti s pandemiou COVID-19 mnohonásobne vyšší ako tomu bolo v období pred pandemiou. Z hľadiska štruktúry foriem financovania bežnej podpory (mimo tzv. COVID podpory) dominovala priama forma podpory, ktorá dosiahla 77,3 % na celkovej podpore MSP. Nepriama forma podpory v prípade bežnej podpory dosiahla 22,7 % (mierny medziročný nárast nepriamej formy podpory). Celkové reálne čerpanie bežnej podpory bolo v medziročnom porovnaní nižšie. Hlavným dôvodom bola skutočnosť, že vyčlenené finančné prostriedky na plánované aktivity v bežnom roku boli sčasti presunuté (a/alebo aj navýšené) a naakumulované do nástrojov a opatrení so zámerom zmiernenia negatívnych dopadov pandémie COVID-19. Najvýznamnejší podiel na podpore MSP z hľadiska jednotlivých kategórií bežnej podpory mala kategória úvery alebo pôžičky (36,4 % na celkovej podpore poskytnutej MSP) a kategória dotácie, NFP, granty (35,6 %). V súvislosti s vyhodnotením COVID podpory, ktorá bola v roku 2021 poskytnutá sektoru MSP, je možné konštatovať, že prevládala finančná, resp. priama podpora. Medzi najvýznamnejších poskytovateľov COVID podpory patrili MPSVaR SR, MH SR a SIH. Podrobnejší prehľad podpory malých a stredných podnikov je uvedený v kapitole 3.

Slovak Business Agency (ďalej len „SBA“) aj v roku 2021 naplňovala ciele v oblasti poskytovania komplexnej pomoci cielenej na sektor malých a stredných podnikov, pričom pokračovala v ich podpore prostredníctvom realizácie viacerých národných projektov, v rámci ktorých ponúka široké portfólio služieb pre MSP a záujemcov o podnikanie či už v Bratislave alebo v jednotlivých regiónoch SR. SBA realizuje aj medzinárodné (pilotné) projekty za účelom otvárania tém „Small Business Act“.

SBA aktívne hodnotila materiály s vplyvom na podnikateľské prostredie, poskytovala stanoviská a pripomienky v rámci návrhov nových regulácií, a to prostredníctvom Centra lepšej regulácie (ďalej len „CLR“). CLR v monitorovacom roku hodnotilo (z obsahovej a procesnej stránky) reálnosť zachytených vplyvov vo všetkých vypracovaných *Analýzach vplyvov na podnikateľské* a poskytovala detailné stanoviská obsahujúce návrhy lepšieho zachytenia vplyvov novej regulácie na podnikateľské prostredie z pohľadu MSP.

Predkladaná *Správa o stave malého a stredného podnikania v Slovenskej republike v roku 2020* obsahuje aj komplex návrhov a odporúčaní, primárne za účelom podpory kontinuálneho zlepšovania podnikateľského prostredia v sektore MSP vo väzbe na zlepšovanie ich konkurencieschopnosti a podpory dynamiky rastu.

Podpora zakladania a rastu podnikov, predovšetkým malých a stredných podnikov patria medzi kľúčové aktivity, ktorými sa v konečnom dôsledku zvyšuje výkonnosť nielen regiónov, ale i celého hospodárstva. V súlade s potrebami MSP je preto naďalej nevyhnutné pokračovať v zefektívňovaní podpory pre MSP (na regionálnej i národnej úrovni). Podpora podnikania je významným nástrojom smerujúcim k rozvoju a stabilizácii podnikateľského sektora a konkurencieschopnosti krajiny. Za účelom podpory stabilného podnikateľského prostredia je potrebné kontinuálne pokračovať v systematickej spolupráci a koordinovanom prístupe všetkých zainteresovaných rezortov, ako aj v zohľadňovaní návrhov a odporúčaní jednotlivých subjektov. Vzájomná a intenzívna spolupráca by mala smerovať k zlepšovaniu podmienok podnikania MSP.

1. Monitorovanie legislatívneho prostredia v roku 2021 (s vplyvom na MSP)

1.1. Prístup EÚ a vlády SR k podpore MSP

Zámerom podkapitoly je poskytnúť stručný prehľad vybraných podporných programov pre MSP kreovaných na európskej a národnej úrovni (kontinuálne platných alebo aktuálne prijatých). Európska únia vytvorila viacero programov na podporu MSP, pričom jej snahou je podporiť fyzické osoby, aby sa vo väčšej miere zapájali do podnikateľskej činnosti. Vláda SR má svojou činnosťou v úmysle podporiť MSP viacerými podpornými opatreniami spočívajúcimi v tvorbe legislatívnych zmien a v zlepšení prístupu k financiám pre MSP.

Vzhľadom k pretrvávajúcemu sa šíreniu ochorenia COVID-19 a jeho vplyvu na ekonomické prostredie v roku 2021 sú v predmetnej podkapitole spracované aj podporné programy, resp. opatrenia v kontexte pandémie a snahe zabránenia negatívnych dopadov na podnikateľskú sféru.

Program pre Jednotný trh (Single Market Programme)

V novom programovom období 2021-2027 sa **program COSME¹ stal súčasťou Programu EÚ pre jednotný trh²**, ktorého cieľom je posilniť postavenie a ochranu spotrebiteľov a **umožniť malým a stredným podnikom prosperovať**. Európska komisia navrhla (pre dlhodobý rozpočet EÚ na obdobie 2021 – 2027) nový osobitný program s rozpočtom 4,2 miliardy Eur. Pre jednotlivé ciele je stanovené aj percentuálne rozdelenie

¹ Európsky program pre podporu MSP.

² Jednotný trh EÚ je najväčším trhom na svete, na ktorom sa ľudia, tovary, služby a kapitál môžu pohybovať takmer rovnako slobodne ako v rámci jednej krajiny. Online. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/deeper-single-market/>

finančných prostriedkov zo stanoveného rozpočtu.³ Pre MSP bolo pridelených 24 % z celkového rozpočtu.

Tento nový program má celkovo stanovených 6 cieľov, pričom jeden z nich sa týka prioritne podpory MSP. Konkrétne ide o cieľ 3 - **Zvýšiť konkurencieschopnosť podnikov, najmä MSP**. Obsahom stanoveného cieľa je poskytovať rôzne formy podpory podnikom, najmä MSP ako sú napríklad granty a úverové záruky pre MSP v rámci Fondu InvestEU, uľahčiť prístup na trhy a znížiť administratívnu záťaž, podporovať rozširovanie inovácií a riešiť globálne a spoločenské výzvy, podporovať priaznivé podnikateľské prostredie a podnikateľskú kultúru.

COVID-19 Support measures (COSME Covid)

EIF a Európska komisia už v roku 2020 zaviedli špecifickú podporu COVID-19 v rámci úverového záručného programu COSME, ktorý je podporovaný Európskym fondom pre strategické investície (EFSI).

Na základe uvedeného programu mohol EIF poskytovať lepšie podmienky s cieľom motivovať finančných sprostredkovateľov, aby poskytovali financovanie prevádzkového kapitálu MSP zasiahnutým hospodárskym dopadom pandémie koronavírusu. Zároveň podpora COVID-19 taktiež zahŕňala ďalšie záručné krytie určené na financovanie prevádzkového kapitálu. Trvanie programu bolo stanovené na obdobie od 06.04.2020 do 30.06.2021. Maximálna výška úveru bola stanovená na 150 000 Eur.

Vďaka záruke EIF si podniky mohli predĺžiť splatnosť úveru, nastaviť nižšie splátky, zatraktívniť úrokovú sadzbu a taktiež došlo k zníženiu požiadaviek na zabezpečenie úveru.

HORIZONT EURÓPA (HORIZON Europe)

Európska rada pre inovácie (European Innovation Council, EIC) programom HORIZONT EURÓPA⁴ stavia na skúsenostiach z predchádzajúceho programu Horizont 2020 (programové obdobie 2014-2020). HORIZONT EURÓPA je novým rámcovým programom EÚ, ktorý je zameraný na podporu výskumu a inovácií na obdobie rokov 2021 – 2027, s navrhnutým rozpočtom približne 95,5 mld. Eur.

Stanovené ciele EIC zostávajú nezmenené. Primárnym zámerom je **poskytovať financovanie prelomovému výskumu**, vývoju a škálovaniu inovácií vo všetkých štádiách tohto cyklu a fungovať ako tzv. one-stop-shop pre všetkých inovátorov, ktorých vysoko rizikové technológie a riešenia s veľkým potenciálom úspechu na trhu nedokážu získať financovanie z iných zdrojov. Žiadateľmi o financovanie môžu byť vedecké, výskumno-vývojové inštitúcie, **individuálni vedci**, **neziskové organizácie**, ale aj **subjekty verejného a súkromného sektora**.

³ Rozpočet Programu EÚ pre jednotný trh v %: Bezpečnosť potravín 41 %, Ochrana spotrebiteľov 5 %, Zvýšenie konkurencieschopnosti MSP 24 %, Jednotný trh 11 %, Tvorba štatistík 14 %, Vývoj účinných európskych noriem 5 %.

⁴ Nový rámcový program EÚ pre výskum a inovácie na obdobie 2021-2027.

Na podporu vyššie uvedeného je snahou tohto programu, **maximálne zjednodušenie pravidiel a posilnenie transparentnosti a synergií medzi programami**. HORIZONT Európa je založený na **princípe zníženia počtu sprostredkovateľov medzi poskytovateľom a príjemcom grantu**. Celá dokumentácia, t. j. od prípravy výziev, ich zverejnenie, prijímanie žiadostí o grant, ich hodnotenie, ako aj komunikácia prebieha priamo s Európskou komisiou, resp. s jej výkonnými agentúrami.

1. pilier Excelentná veda	2. pilier Globálne výzvy a konkurencieschopnosť európskeho priemyslu	3. pilier
Európska rada pre výskum (ERC)	Klastre • Zdravie • Kultúra, tvorivosť a inkluzívna spoločnosť • Civilná bezpečnosť pre spoločnosť • Digitalizácia, priemysel a vesmír • Klíma, energetika a mobilita • Potraviny, biohospodárstvo, prírodné zdroje • Poľnohospodárstvo a životné prostredie	Európska rada pre inováciu (EIC)
Akcie Marie Curie - Skłodowskej		Európske inovačné ekosystémy
Výskumné infraštruktúry		Európsky inovačný a technologických inštitút (EIT)
	Spoločné výskumné centrum	
Rozširovanie účasti a posilnenie Európskeho výskumného priestoru		
Rozširovanie účasti a šírenie excelentnosti	Reforma a zlepšenie európskeho systému výskumu a inovácií	

Uvedený program sa realizuje v rámci **troch pilierov**:

I. Excelentná veda. Cieľom prvého piliera s názvom je posilniť a rozšíriť excelentnosť vedeckej základne Európskej únie a naďalej podporovať projekty hraničného výskumu, a to prostredníctvom nástrojov Európskej rady pre výskum (European Research Council/ERC), akcií Marie Skłodowska – Curie (MSCA) a opatreniami, zameranými na rozvoj a využitie výskumných infraštruktúr.

II. Globálne výzvy a konkurencieschopnosť európskeho priemyslu. Jeho cieľom je podporovať priemyselné technológie a transformáciu priemyslu. Pozostáva zo 6 klastrov, niekoľkých plánovaných partnerstiev a výskumno-inovačných misií. Klastre sú rozdelené podľa tematických celkov na: Zdravie; Kultúra, kreativita a inkluzívne spoločnosti; Občianska bezpečnosť pre spoločnosť; Digitalizácia, priemysel a vesmír; Klíma, energie a mobilita; Potraviny, biohospodárstvo, prírodné zdroje, poľnohospodárstvo a životné

prostredie. Slovenská republika za každú tematickú oblasť (klastrov) nominuje svojich národných delegátov, ktorí zastupujú Slovensko a presadzujú do prípravy výziev agendu, ktorá reflektuje smerovanie a potreby slovenského výskumu a inovácií.

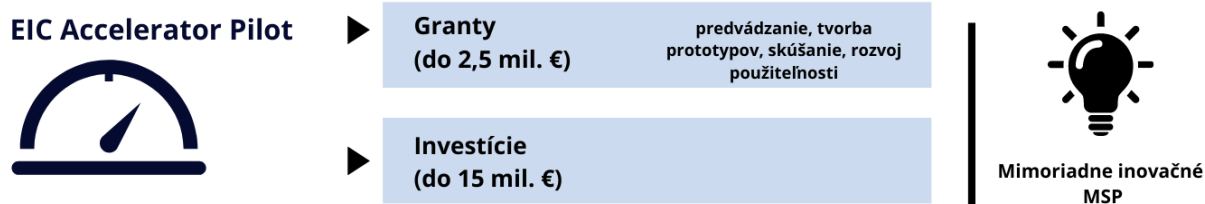
III. Inovatívna Európa. Tretí pilier má za cieľ podporovať prelomové riešenia, ktoré prispievajú k budovaniu trhu a ekosystémov priaznivých pre inovácie, prostredníctvom Európskej rady pre inovácie (European Innovation Council/EIC), opatreniami v rámci Európskych inovačných ekosystémov a Európskeho inovačného a technologického inštitútu (EIT).⁵

V nadväznosti na vyššie uvedené v rámci predchádzajúceho programu Horizont 2020 boli v roku 2021 zverejnené viaceré výzvy pre MSP. Výzva uvedená pod názvom **Euroklastre pre obnovu Európy** bola zameraná na zlepšenie odolnosti priemyselných ekosystémov EÚ rozvojom prepojení hodnotových reťazcov na jednotnom trhu EÚ. V poradí druhá výzva označená názvom **Misie sociálnej ekonomiky pre odolnosť komunity** mala stanovený cieľ spolufinancovať projekty, ktoré vybudujú odolnosť a zvýšia kapacitu regionálnych alebo miestnych orgánov verejnej správy, MSP v oblasti sociálneho hospodárstva a občianskej spoločnosti na prekonávanie ťažkostí a kríz. Ďalšia výzva s názvom **Miestne zelené dohody** mala podporovať projekty, ktoré posilňujú nadnárodnú a cezhraničnú spoluprácu medzi miestnymi správami a miestnymi podnikmi s cieľom spoluvytvárať miestne zelené dohody.⁶

EIC Accelerator

EIC Accelerator⁷ v novom programovom období 2021-2027 nahradil EIC Accelerator Pilot, podpornú schému fungujúcu od roku 2018. V porovnaní s pôvodnou schémou EIC Accelerator Pilot, nový **EIC Accelerator** má výrazne upravené pravidlá predkladania návrhov.

Aj napriek určitým odlišnostiam EIC Accelerator pokračuje v podpore stanovených cieľov, pričom je prioritne zameraný na podporu mimoriadne inovačných malých a stredných podnikov s prelomovými produktmi a ambíciou uplatniť sa na medzinárodných trhoch. Cieľom programu je prekonať nedostatočné financovanie počiatočných fáz vysoko rizikového výskumu a inovácií stimulovať prelomové inovácie a zvýšiť komercializáciu výsledkov výskumu v rámci súkromného sektora pomocou finančných, koučingových a akceleračných nástrojov. Schémy EIC každoročne poskytujú financovanie v netematických (Open) ako aj v tematických (Challenge) výzvach. Témy sa aktualizujú pravidelne v ročných pracovných programoch.

⁵Viac informácií dostupných o programe HORIZON Europe na: https://eraportal.sk/wp-content/uploads/2020/12/Horizon_Europe_final.pdf

⁶Zdroj: https://www.eurofondy.gov.sk/programy-eu/granty/index.html?fulltext=&date_until=31.12.2021&amount=&area=podnikanie-a-priemysel&applicant=&intensity=&return=&open=0&grant-page=1

⁷Zdroj: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/wp-call/2021/wp_horizon-eic-2021_en.pdf

V roku 2021 sa len jednej slovenskej spoločnosti podarilo uspieť v tomto programe. **Biotechnologická spoločnosť Glycanostics** získala z programu EIC Accelerator takmer dva milióny Eur. Spoločnosť pôsobí v oblasti včasnej diagnostiky rakoviny.

Iniciatíva Small Business Act for Europe

Plán obnovy pre Európu

Pandémia COVID-19 podrobila členské krajiny EÚ mimoriadnej skúške. Kríza, ktorej začali čeliť, bola spojením krízy v oblasti verejného zdravia s recesiou. Bezprostredne po prepuknutí pandémie začala prijímať EÚ rôzne opatrenia určené na podporu najmä pracovných miest, podnikov a členských štátov.

Spoločným úsilím na úrovni EÚ bolo zriadenie fondu obnovy, ktorý by bol zameraný na sektory, ktoré sú najviac zasiahnuté a na celkové zvládnutie mimoriadnej situácie v prvom kroku a postupné oživenie hospodárstva v druhom kroku.

Po prvých spoločných rokovaníach v roku 2020 došlo v nasledujúcom roku k prijatiu potrebných opatrení k plánu obnovy. Lídri EÚ sa 21. júla 2020 dohodli na komplexnom balíku vo výške **2 017,8 mld. Eur⁸**, v ktorom sa spája **viacročný finančný rámec (VFR)** v objeme 1 210,9 mld. Eur s mimoriadnym úsilím o obnovu v rámci **nástroja Next Generation EU** v objeme 806,9 mld. Eur. Z toho 723,8 mld. Eur bolo vyčlenených na národné plány obnovy a odolnosti jednotlivých krajín formou grantov a úverov v rámci navrhovaného programu Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti.

Na financovanie nástroja Next Generation EU si EK požičiava finančné prostriedky na kapitálových trhoch za výhodnejšie úrokové sadzby ako má väčšina členských štátov EÚ. Tie následne prerozdeľuje uvedeným členským štátom EÚ. Na pokrytie splátok nástroja Next Generation EU sa však EK snaží o vytvorenie nových zdrojov príjmov EÚ ako napr. v podobe mechanizmu kompenzácie uhlíka na hraniciach, digitálnej dane alebo dane z finančných transakcií, finančného príspevku súvisiaceho s podnikateľským sektorom alebo nového spoločného základu dane z príjmov z PO.

⁸ V stálych cenách z roku 2018 bola celková výška balíka na úrovni 1 824,3 mld. Eur (VFR vo výške 1 074,3 mld. Eur a Next Generation EU vo výške 750 mld. Eur). Dostupné online: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/negotiations_en#commission-proposal-may-2018

Európsky parlament a Rada EÚ prijala v prvej polovici februára 2021 nariadenie⁹, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti v celkovej výške 723,8 mld. Eur. Členské štáty EÚ postupne v priebehu roka 2021 získali podporu na základe svojich národných plánov obnovy a odolnosti. Tie mali za úlohu v národných plánoch obnovy stanoviť ucelený balík projektov, reforiem a investícií, ktoré sa mali vzťahovať na šesť oblastí politiky európskeho významu. Národné plány obnovy a odolnosti bolo potrebné predložiť EK do 30. apríla 2021.

Zelená transformácia

Digitálna transformácia

**Inteligentný, udržateľný,
inkluzívny rast a pracovné
miesta**

**Sociálna a územná
súdržnosť**

**Politiky pre budúcu
generáciu, deti a mládež
vrátane vzdelávania a
zručností**

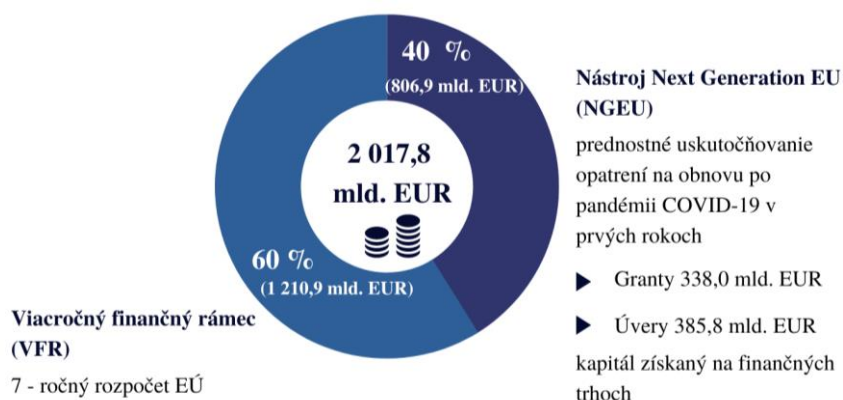

Zdravie a odolnosť

V druhej polovici júna 2021 začala Rada posudzovať prvých 12 plánov obnovy na základe návrhu Európskej komisie. Medzi týmito prvými bol aj slovenský návrh plánu obnovy. V nasledujúcom mesiaci (13. júla 2021) došlo k schváleniu prvých finančných prostriedkov pre 12 krajín, konkrétne pre Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Grécko, Lotyšsko, Luxembursko, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, **Slovensko**, Španielsko a Taliansko. Uvedeným členským štátom boli schválené finančné prostriedky EÚ na zotavenie ich hospodárstiev a dôsledkov pandémie COVID-19.

V priebehu roka 2021 došlo k schváleniu plánov obnovy ďalších členských štátov. **Slovensku z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti bolo schválených 6,3 mld. Eur v grantoch.** Zároveň v priebehu **októbra 2021 Európska komisia vyplatila Slovensku 822,7 mil. Eur** v podobe 13-percentného predbežného financovania projektov a investícií uvedených v národnom pláne obnovy a odolnosti. Tieto investície majú byť použité na obnoviteľné a **digitálne riešenia pre podniky**, školstvo a odolnejšie zdravotníctvo.

⁹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti.

Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2020 – 2024

V zmysle nového *Programového vyhlásenia vlády SR na roky 2020 – 2024*¹⁰ (ďalej len „*Programové vyhlásenie vlády SR*“ alebo „*PVV SR*“) **sa vláda zaviazala vytvárať priaznivé podnikateľské podmienky** v duchu jednoduchých zákonov s nízkym administratívnym, finančným a regulačným zaťažením pre všetkých. Rovnako sa zaviazala zásadným spôsobom zjednodušiť daňový a odvodový systém a venovať pozornosť domácim firmám. V zmysle posilnenia systémového prístupu k zlepšovaniu podmienok pre podnikanie, ktorý dlhodobo absentoval, sa za kľúčový označuje flexibilný zákonník práce a pracovno-právna legislatíva, ktorá je považovaná za obzvlášť dôležitú nielen počas konjunktúr a kríz, ale aj pre prispôbenie sa novým podmienkam po kríze.

V kontexte podnikateľského prostredia naviazaného na malé a stredné podniky sa v aktuálnom *Programovom vyhlásení vlády SR* uvádza záväzok vytvárania priaznivého prostredia pre rozvoj MSP a prihliadanie na uplatňovanie princípu „Najprv myslieť v malom“. Ďalej sa v ňom uvádza, že sa vláda zameria na zavedenie univerzálnej voľnej živnosti a bude vytvárať priaznivejšie podmienky nielen pre rozvoj rodinného podnikania, ale aj podnikania pre mladých ľudí, ženy a seniorov. V oblasti sociálnej ekonomiky bude vláda podporovať rozvoj sociálnej ekonomiky a tvorbu sociálnych podnikov, pre ktoré bude zároveň zabezpečovať kvalitné servisné a poradenské služby v spolupráci s MPSVR SR. Prostredníctvom zapájania malých a stredných podnikov do subdodávateľských reťazcov sa vláda SR zaviazala podporiť internacionalizáciu MSP. Vláda SR sa zaviazala podporovať zvýšenie exportnej výkonnosti slovenskej ekonomiky a vytvárania vhodných podmienok na prístup na medzinárodné trhy. Okrem toho sa má zjednodušiť začatie podnikania, predovšetkým prostredníctvom zavedenia jednotného daňovo-odvodového paušálu pre živnostníkov a malé podniky. Týmto spôsobom sa má zvýšiť atraktivnosť podnikania, najmä pre mladých ľudí. Podľa predmetného Programového vyhlásenia vlády SR sa má zväziť aj obnovenie Štátnych programov výskumu a vývoja, ktoré podporujú rozvoj podnikov v odvetviach s vysokou pridanou hodnotou, ktoré zároveň podporujú aj domáci výskum a inovácie. Vláda plánuje realizovať aj komplexný audit poplatkového zaťaženia podnikania s cieľom sprehľadnenia systému poplatkov a prehodnotenia ich výberu len v odôvodnených prípadoch. Zároveň sa plánuje realizovať aj audit všetkých hlásení a výkazov vyžadovaných štátom. Ďalej sa má podporovať systém duálneho vzdelávania a rozvoj podnikateľských zručností. Rovnako sa má pokračovať v snahe o zlepšenie prepojenia vzdelávacieho systému a podnikateľského sektora a rekvalifikácie. Takisto sa bude podporovať aj rozvoj tzv. zručností a kompetencií pre 21. storočie, t. j. digitálnych a podnikateľských zručností a kompetencií, kritického myslenia, ako aj efektívneho riešenia problémov.

¹⁰ PVV SR na roky 2020 – 2024 bolo v apríli 2021 aktualizované.

V oblasti politiky lepšej regulácie sa vláda zaviazala ešte v roku 2020 odbúrať časť byrokracie prostredníctvom zmien zákonov, ktoré uľahčia podnikanie. V skrátanom legislatívnom konaní vláda už v júli 2020 prijala 114 opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia.¹¹ Následne má v pláne naďalej pravidelne a systematicky predkladať návrhy opatrení v tejto oblasti.¹² Zároveň sa zaviazala pokračovať v implementácii agendy lepšej regulácie, ktorá je nevyhnutým predpokladom skvalitnenia legislatívneho procesu a prijímaných zákonov. Na základe podnetov od podnikateľov bude vláda vykonávať ex post hodnotenie regulačných a administratívnych povinností v právnych predpisoch ovplyvňujúcich podnikanie. Ďalej vláda SR zabezpečí dodržiavanie a kontrolu princípu účinnosti zmien najdôležitejších zákonov, ktoré majú vplyv na podnikanie, raz do roka (k 1. januáru). Problém nepredvídateľnosti a netransparentnosti schvaľovania zákonov v parlamente, absencie posudzovania vplyvov poslaneckých návrhov, ako aj absencie konzultácií týchto návrhov bude vláda riešiť prostredníctvom zavedenia dôslednejšieho pripomienkovania poslaneckých návrhov zákonov, zavedením dostatočnej lehoty medzi druhým a tretím čítaním v NR SR a podrobným posudzovaním vplyvov. V novom Programovom vyhlásení sa vláda zaviazala aj k zavedeniu inštitútu záväzných stanovísk na jednotlivých rezortoch, úradoch či agentúrach, ako aj k zavedeniu iných opatrení, ktoré pomôžu podnikateľom pri orientácii v ich povinnostiach, a ktoré budú verejne prístupné pre všetkých podnikateľov.

Rovnako sa vláda SR zaviazala zaviesť povinnosť pre predkladateľov nových regulácií v prvej fáze, nezvyšovať a následne znižovať regulačné zaťaženie v ich kompetencii. Vláda SR od roku 2021 zaviedla princíp „1 in – 1 out“ a s účinnosťou od 1.1.2022 má vstúpiť do platnosti princíp „1 in – 2 out“. Cieľom je zastaviť nárast a následne dosahovať znižovanie regulačných povinností. Zároveň bude prehodnotená existujúca forma analýzy vplyvov na podnikateľské prostredie. Pri tvorbe regulácií bude podporovaný inovatívny prístup, v rámci ktorého budú využívané inteligentné riešenia v súlade s princípmi e-Governmentu.

Vzhľadom na mimoriadnosť situácie spojenej s COVID-19, Programové vyhlásenie vlády SR reagovalo aj na potrebu minimalizácie zdravotných rizík a ochranu života ľudí. Taktiež reaguje na potrebu prekonania ekonomickej a sociálnej krízy vyvolanej pandémie. Konkrétne v oblasti krízového riadenia a civilnej ochrany sa vláda SR zaväzuje prehodnotiť aktuálny stav legislatívy, štruktúry krízového riadenia, materiálno-technického vybavenia a personálneho zabezpečenia a zasadiť sa o novú Koncepciu bezpečnostného systému SR. Ďalej ide aj o **oblasť zaistenia bezpečnosti obyvateľstva**, ako aj **oblasť zlepšenia starostlivosti o zdravie obyvateľstva**.

Z dôvodu boja proti COVID-19 sú naďalej prioritou vlády SR krátkodobé a ciele opatrenia na pomoc ohrozeným skupinám podnikov, zamestnancov a živnostníkov. Prvotne ide o hotovostnú výpomoc a úvery so štátnou garanciou pre podnikateľov a občanov. Po stabilizačnej fáze sa vláda SR zaväzuje zamerať sa na opatrenia, ktoré povedú k obnoveniu ekonomického rastu.

V spolupráci s EK sa vláda SR zaväzuje k zabezpečeniu použitia zdrojov z EŠIF na minimalizovanie negatívnych dopadov na zdravotníctvo v SR, ekonomických dopadov a iných následkov v súvislosti s ochorením nového typu koronavírusu. V novom programovom období 2021 – 2027 bude Ministerstvo investícií, regionálneho

¹¹ K zmene došlo prijatím zákona č. 198/2020 Z. z. ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutým opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19.

¹² Vo februári 2022 vláda schválila “kilečko 2”, ide o balík 198 opatrení na zlepšenie a zjednodušenie podmienok v podnikateľskom prostredí.

rozvoja a informatizácie SR riadiacim orgánom pre jediný operačný program Slovensko a pre programy cezhraničnej spolupráce SR – Rakúsko a SR – Česko. Okrem toho vláda SR vníma potrebu zjednodušenia implementácie eurofondov, aby dokázali flexibilne reagovať na zmeny v regionálnom kontexte.

V oblasti zamestnanosti je prioritou prekonanie ekonomickej a sociálnej krízy vyvolanej pandémie, opätovné zvyšovanie miezd, sociálnych istôt a životnej úrovne občanov.

V oblasti konkurencieschopnosti bude vláda SR v kontexte pandémie napomáhať k štrukturálnym zmenám, ktoré budú potrebné na to, aby sa slovenská ekonomika adaptovala na novú situáciu po odznení krízy. Preto bude vo všeobecnosti prioritou podpora diverzifikácie slovenského hospodárstva. V tejto súvislosti sa vláda zaviazala aj k vytváraniu podmienok na podporu inovácií v oblastiach, ktoré pomôžu nielen zmierniť dopady súčasnej krízy, ale v budúcnosti pomôžu obdobným situáciám predchádzať.

Podľa Programového vyhlásenia vlády SR má Stratégia rozvoja udržateľného cestovného ruchu do roku 2030 určovať ďalšiu orientáciu **v oblasti cestovného ruchu**.¹³ Predmetná stratégia má byť súčasťou Národného strategického plánu, ktorá zadefinuje strategické ciele, nástroje a úlohy pre ich napĺňanie s ohľadom na udržateľné využívanie potenciálu krajiny. V súvislosti s COVID-19 má byť prvoradé vysporiadanie sa s negatívnymi následkami pandémie, ako aj oživenie odvetvia na Slovensku. V tomto smere sa vláda SR zaviazala prijať opatrenia zamerané na udržanie zamestnanosti a zabezpečenie konkurencieschopnosti subjektov cestovného ruchu. Zároveň sa zaviazala k stimulovaniu dopytu po domácom cestovnom ruchu. Konkrétne prostredníctvom zavedeného príspevku na rekreáciu, v rámci ktorého sa má prehodnotiť mechanizmus fungovania tohto nástroja tak, aby bol efektívne nápomocný pri opätovnom naštartovaní cestovného ruchu po skončení pandémie. K naštartovaniu dopytu majú byť využité aj marketingové a propagačné aktivity štátu.

Vláda SR sa v súvislosti s COVID-19 zaviazala podporiť odvetvie cestovného ruchu aj prostredníctvom:

- posúdenia zníženia sadzby dane z pridanej hodnoty (v súlade s právom EÚ) na všetky služby v cestovnom ruchu (vrátane stravovacích služieb v hoteloch a penziónoch, ako aj služieb cestovných a informačných kancelárií, sprievodcovských a rekreačných služieb a pod.),
- prípravy konceptu podpory pri prenájme súkromných izieb v rodinných domoch s celkovou kapacitou menšou ako 10 lôžok vo vidieckych turistických oblastiach Slovenska (t. j. zároveň v obciach menších ako 5000 obyvateľov). Koncept má byť založený na daňových opatreniach, resp. finančnej podpore z rozpočtu verejnej správy.

Vláda SR bude podporovať činnosť agentúry pre cestovný ruch (Slovakia Travel). Agentúra bude financovaná zo štátneho rozpočtu, ako aj z prostredia podnikateľskej sféry. Jej úlohou bude mapovanie a analýza zariadení cestovného ruchu na Slovensku, propagácia slovenského cestovného ruchu v zahraničí, ako aj analýza jednotlivých zahraničných trhov.

V oblasti životného prostredia a zmeny klímy vláda reaguje na pandémiu v zmysle naliehavosti systémových zmien v spravovaní štátu a činností jednotlivých rezortov nad rámec kompetencií rezortu životného prostredia. Z tohto hľadiska bude Slovensko vnímať COVID-19 ako zlomový bod v doterajších postojoch voči zodpovednosti štátu pri ochrane zdravia a životov občanov. Vláda sa preto zaviazala, že bude aktívne presadzovať národné záujmy a formovať environmentálnu a klimatickú politiku EÚ. Zároveň sa zaviazala, že bude

¹³ Vláda SR zastáva názor, že základnú infraštruktúru, ktorá by vytvárala trh pre podnikanie v cestovnom ruchu, by mal principiálne vytvárať štát. Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2020 – 2024.

aktívne a zodpovedne pôsobiť na medzinárodnej úrovni a podporovať dosiahnutie Ciel'ov udržateľného rozvoja (SDGs) a dynamicky rozvíjať regionálnu a bilaterálnu spoluprácu v environmentálnej a klimatickej oblasti. Osobitná pozornosť bude venovaná Európskej zelenej dohode, ktorá predstavuje významnú príležitosť pre modernizáciu Slovenska. Vláda SR sa zaviazala realizovať opatrenia Stratégie environmentálnej politiky SR do roku 2030 a iných nadväzujúcich sektorových stratégií. Zároveň sa zaviazala revidovať Nízkouhlíkovú stratégiu a Národný integrovaný energetický a klimatický plán, a prijať zákon o zmene klímy, ktorým sa podporí decentralizácia a deregulácia energetiky. V oblasti životného prostredia má ísť aj o realizáciu komplexnej reformy fungovania Environmentálneho fondu s dôrazom na transparentnosť, objektívne merateľné kritériá a pravidlo štyroch očí. Vláda SR posúdi zmeny v daňovej politike smerom k zelenej, fiškálne neutrálnej daňovej reforme. Zároveň Ministerstvo životného prostredia SR podporí integráciu dotačných programov.

Národný program reforiem Slovenskej republiky (2020-2024)

Národný program reforiem je zameraný na dlhodobější proces príprav štrukturálnych reforiem a zároveň reaguje na špecifické odporúčania Rady EÚ pre Slovensko vytvorenými opatreniami. Predmetný dokument zohľadňuje aj Programové vyhlásenie vlády na roky 2020 až 2024, a práve z tohto dôvodu aj Národný program reforiem sa viaže na uvedené štvorročné obdobie.

Za najväčšie štrukturálne výzvy slovenského hospodárstva boli identifikované **vzdelávanie, trh práce a alokačná efektívnosť podmienená efektívnou verejnou správou**.

Plánované opatrenia v štrukturálnych témach sa týkajú oblastí ekonomiky, vzdelávania, sociálnej agendy, životného prostredia, verejnej správy a vymožitelnosti práva. Medzi **najdôležitejšie plánované opatrenia v roku 2021**, ktoré reagujú na jednotlivé špecifické odporúčania Rady sú nasledovné:

Zavedenie výdavkových stropov a zohľadňovanie identifikovaných úspor z revízií výdavkov v rezortných limitoch

Sfunkčnenie programového rozpočtovania

Vyššia kvalita a lepšia podpora učiteľov

Zlepšovanie efektívnosti a účinnosti služieb zamestnanosti so zameraním sa na znevýhodnené skupiny

Zlepšenie podmienok zamestnanosti pre rodičov s malými deťmi (nárokovateľnosť miesta v materskej škole, dostupné kapacity zariadení starostlivosti o deti)

Zlepšenie verejnej dopravy (Národný plán dopravnej obsluhy verejnou osobnou dopravou, návrh zákona o verejnej osobnej doprave)

Zvýšenie výdavkov na údržbu a rekonštrukciu ciest I. triedy, mostov a najviac využívaných železničných tratí

Lepšia kontrola preukazovania majetku a zavedenie funkčného mechanizmu hmotnej zodpovednosti a trestania pochybení verejných funkcionárov

Zlepšovanie efektívnosti a účinnosti služieb zamestnanosti so zameraním sa na znevýhodnené skupiny (zavedenie profilácie klientov). Z pohľadu podnikateľského sektora, je podpora nárastu pripravenosti zamestnancov významná, nakoľko už dlhodobo pociťujú nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. V predmetnej oblasti sa naďalej pokračovalo v implementácii Akčného plánu pre posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v SR. Cieľovou skupinou sú znevýhodnené osoby na trhu práce, najmä s nízkou kvalifikáciou, marginalizované rómske komunity a mladí ľudia bez dostatočného vzdelania. Navrhovaným riešením bolo prispieť k zefektívňovaniu služieb zamestnanosti s poskytovaním špecializovaného poradenstva, identifikácia kompetencií znevýhodnených UoZ a zavádzanie systému profilácie klientov.

Zlepšenie podmienok zamestnanosti pre rodičov s malými deťmi (nárokovateľnosť miesta v materskej škole, dostupné kapacity zariadení starostlivosti o deti). Cieľom predmetného opatrenia bolo podporiť návrat matiek na trh práce a pokúsiť sa o znižovanie rodových rozdielov. Nástrojom uplatnenia opatrenia malo byť sflexibilnenie rodičovskej podpory (rodičovský príspevok a príspevok na starostlivosť). S vyššie uvedeným, došlo k podpore dostupnosti kapacít jasli, tie pomôžu prechodu k predškolskému vzdelávaniu v škôlkach. Súbežne s kapacitami škôlok bola schválená legislatíva, ktorá umožnila nárokovateľnosť na miesto pre každé dieťa od troch rokov.

Lepšia kontrola preukazovania majetku a zavedenie funkčného mechanizmu hmotnej zodpovednosti a trestania pochybení verejných funkcionárov. Cieľom naplnenia stanoveného zámeru bolo navrhnuť novú koncepciu zákona o preukazovaní pôvodu majetku. Uvedené opatrenie malo zlepšiť pravidlá na kontrolu majetku verejných funkcionárov. Zákonom č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov účinným od 01.01.2021 sa má zabezpečiť efektívne vyhľadávanie, zaisťovanie a odnímanie výnosov z trestnej činnosti a zavedenie jasných a účelných pravidiel pre správu zaisteného majetku a nakladanie s ním. Uvedený zákon novelizoval Trestný zákon (zákon č. 300/2005 Z. z.), pričom zaviedol **trestný čin prijatia a poskytnutia nenáležitej výhody**. Podstatou novej skutkovej podstaty trestného činu je postihnúť také korupčné správanie, pri ktorom nie je zrejma a preukázateľná súvislosť medzi prijatím alebo poskytnutím úplatku a konaním v rozpore s povinnosťami.

Plán obnovy a odolnosti SR

Plán obnovy a odolnosti SR (ďalej len „POO“) vznikol ako reakcia na významný pokles hospodárstva, ktorý bol zaznamenaný v dôsledku pandémie. Je tiež reakciou na identifikované výzvy slovenskej ekonomiky, pričom cieľové oblasti zohľadňujú práve kľúčové problémy ekonomiky. POO je založený na globálnej vízii Slovenska a má prispieť k opätovnému naštartovaniu hospodárstva SR. Zacielený je na päť hlavných oblastí verejných politík. Ide o nasledovné oblasti:

- zelená ekonomika,
- vzdelávanie,
- veda, výskum a inovácie,

- zdravie,
- efektívna verejná správa a digitalizácia.

Zároveň je previazaný so šiestimi piliermi Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, ktorý by mal podľa článku 3 nariadenia (EÚ) 2021/241 zabezpečiť účinnú a významnú finančnú podporu na výraznejšie vykonávanie udržateľných reforiem v členských štátoch EÚ. V súvislosti s globálnymi megatrendmi je zároveň výzvou zvýšiť odolnosť ekonomiky v súvislosti s demografickými, technologickými a klimatickými zmenami na jednej strane a schopnosťou maximálne využiť nové príležitosti na druhej strane.

V zmysle plánu obnovy a odolnosti SR pre rok 2021 si Vláda SR (okrem iných) stanovila dva významne ciele, ktoré sú nielen celospoločensky významné, ale majú vplyv aj na podnikateľské prostredie. Jedným z cieľov bola **reforma justície**. Nástrojmi tejto reformy mala byť nová súdna mapa s cieľom umožniť špecializáciu sudcov, avšak táto reforma v roku 2021 neprešla legislatívnym procesom.¹⁴

V rámci reformy justície bola snaha pokračovať v boji proti korupcii a posilňovaniu integrity a nezávislosti súdnictva. Novelizáciou zákonom č. 423/2020 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s reformou súdnictva došlo k posilneniu právomoci a kompetencie sudcovského stavu pre svoju vnútornú kontrolu (napr. reforma kreovania a kompetencií Súdnej rady SR). Ďalej touto novelizáciou sa zvýšila transparentnosť pri tvorbe zloženia Ústavného súdu SR, vrátane zavedenia poistiek voči nečinnosti parlamentu a koncentrácii moci (rotačný princíp pri voľbe ústavných sudcov, prirodzená obmena sudcovského stavu).

V roku 2021 sa však nepodarilo splniť cieľ posilnenia kompetencií a kapacít v správnom súdnictve. Malo dôjsť k zriadeniu Najvyššieho správneho súdu SR ako najvyššej súdnej inštancie pre oblasť správneho súdnictva.¹⁵

Pre 3. kvartál roka 2021 bolo naplánované zavedenie nástrojov na efektívnejšie stíhanie korupcie a legalizácie príjmov z trestnej činnosti, so zavedením do trestného zákona nových trestných činov **ohýbania práva a prijatia a poskytnutia nenáležitej výhody** a sfunkčnenie Úradu pre správu zaisteného majetku. Uvedené ciele sa podarilo presadiť prijatím už vyššie spomenutého zákona č. 312/2020 Z. z.

Stratégia lepšej regulácie – RIA 2020

Dlhodobou kontinuálnou prioritou vlády SR je uľahčovanie podnikania odbúraním neopodstatnených regulačných bariér a byrokracie, ktoré spôsobujú dodatočné finančné náklady či časové zaťaženie. Táto snaha je súčasťou širšej agendy lepšej regulácie, ktorá nie je zameraná iba na podnikateľov, ale prostredníctvom optimalizácie regulačného prostredia aj na všetkých občanov SR.

Začiatkom roka 2018 vláda SR prijala Stratégiu lepšej regulácie – RIA 2020 na zvyšovanie kvality zákonov a odbúranie nadbytočnej regulácie. Strategický materiál obsahuje sériu nástrojov, analýz a opatrení týkajúcich sa odstraňovania a predchádzania gold-platingu, nahliadania na regulácie a ich tvorbu behaviorálnymi prístupmi či odskúšanie metódy one-in one/two-out (za každú Euro novej regulačnej záťaže by malo dôjsť

¹⁴ Reforma súdnej mapy bola schválená v apríli 2022. Reforma má zväčšiť súdne obvody a zabezpečiť špecializáciu sudcov, uvedené nástroje umožnia zrýchliť súdny proces a zvýšiť jeho kvalitu.

¹⁵ V roku 2022 bolo v rámci súdnej reformy poslancami NR SR schválené vytvorenie nových mestských súdov v Bratislave a Košiciach. Taktiež vzniknú nové správne súdy, ktoré budú riešiť spory medzi procesnými stranami - občanom a štátom.

k odstráneniu záťaže v rovnakej, resp. až dvojnásobnej výške). Cieľom je dbať na dôsledné posudzovanie vplyvu zákonov na podnikateľov a vytvárať tlak na znižovanie nákladov vyvolaných legislatívou. Medzi jej hlavné aspekty patrí skvalitnenie regulačného cyklu zákonov a strategických dokumentov na základe systematického uplatňovania princípov otvorenosti, zrozumiteľnosti, zapojenia verejnosti do ich prípravy a rozhodovania na základe informácií.

Rok 2021 priniesol splnenie jedného z hlavných míľnikov Stratégie RIA 2020 prostredníctvom zmien v Jednotnej metodike na posudzovanie vybraných vplyvov, ktorých cieľom je znížiť byrokráciu a náklady podnikateľského prostredia – s účinnosťou od 01.06.2021 oficiálne vstúpil do praxe vyššie spomenutý princíp one in – two out, ktorý nariaďuje predkladateľom materiálov na rokovanie vlády Slovenskej republiky alebo na rokovanie Stálej pracovnej komisie Legislatívnej rady vlády Slovenskej republiky za každé zvýšenie nákladov podnikateľského prostredia (IN) znížiť náklady podnikateľského prostredia (OUT) aspoň v dvojnásobnej výške. V prechodnom období od 1. júna 2021 do 31. decembra 2021 však bolo predkladateľom umožnené, aby za každé zvýšenie nákladov podnikateľského prostredia (IN) znižovali náklady podnikateľského prostredia (OUT) minimálne v rovnakej výške (one in – one out). Za účelom vedenia evidencie bol každému predkladateľovi zriadený virtuálny účet regulácií spravovaný ministerstvom hospodárstva, ktorý obsahuje údaje o vyčíslených vplyvoch predkladaných materiálov na podnikateľské prostredie. Výsledok kontroly plnenia mechanizmu znižovania byrokracie a nákladov bude obsahom súhrnnej správy o uplatňovaní mechanizmu znižovania byrokracie a nákladov, ktorú minister hospodárstva predloží vláde Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok každoročne do konca apríla. Týmto krokom sa tak naplnil jeden z najdôležitejších cieľov RIA 2020 – Stratégia lepšej regulácie. Ďalším dôležitým cieľom splneným v rámci stratégie RIA 2020 bola v roku 2021 aktualizácia rokovacieho poriadku Stálej pracovnej komisie.

Stála pracovná komisia Legislatívnej rady vlády SR na posudzovanie vybraných vplyvov (komisia RIA) zastáva funkciu národného koordinátora posudzovania vplyvov v SR. Z hľadiska jednotlivých fáz legislatívneho procesu je komisia RIA činná v rámci prípravnej fázy regulácií (ex ante). Zameriava sa predovšetkým na posudzovanie kvality doložky vybraných vplyvov a príslušných analýz vybraných vplyvov prostredníctvom predbežného pripomienkového konania (ďalej len „PPK“) a záverečného posúdenia vybraných vplyvov. Nezaoberá sa vecnou stránkou a obsahom predkladaných dokumentov.

Stanoviská komisie RIA sa najčastejšie týkajú nesprávneho, resp. nedostatočného vyplnenia doložky vybraných vplyvov a jednotlivých analýz vybraných vplyvov a vyčíslenia nákladov, ktoré navrhovaný predpis prináša. Komisia RIA sa vyjadruje aj k nedodržaniu procesu posudzovania vybraných vplyvov, čo sa v roku 2021 stalo celkovo trikrát. Najčastejším príkladom je predloženie regulácie do PPK a zároveň aj do medzirezortného pripomienkového konania (ďalej len „MPK“), kedy komisia RIA proces PPK zastaví a uplatňuje si pripomienky v rámci MPK, zásadne s požiadavkou o predloženie na záverečné posúdenie.

Komisia RIA prijala v roku 2021 celkovo 294 materiálov na posúdenie, 84 % z nich (247) v rámci PPK. Z predmetných 247 materiálov zaslaných na PPK komisia RIA vydala 29 súhlasných stanovísk, 64 súhlasných stanovísk s návrhom na dopracovanie a 154 nesúhlasných stanovísk; štyrom materiálom bola udelená výnimka a ako je už uvedené vyššie, pri troch materiáloch bol proces ukončený z dôvodu porušenia procesu (t. j. materiál predkladateľ zaslal súbežne do procesu PPK a aj do procesu MPK). Ďalších 47 materiálov bolo počas roka 2021 zaslaných na záverečné posúdenie. Komisia RIA k nim vydala 8 súhlasných stanovísk, 9 súhlasných stanovísk s návrhom na dopracovanie a 30 nesúhlasných stanovísk.

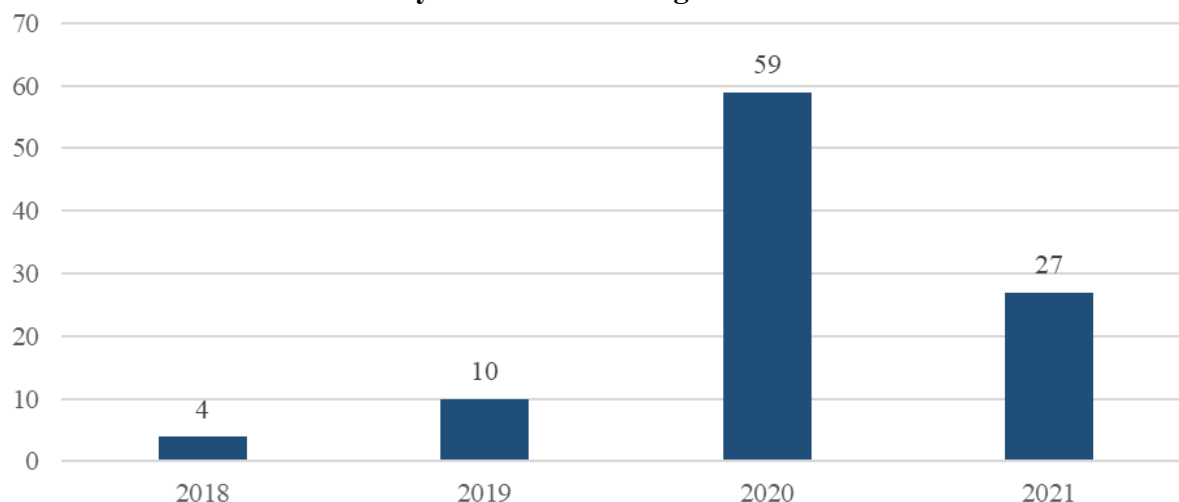

1.2. Prehľad najpodstatnejších legislatívnych zmien v roku 2021

Aj v roku 2021 došlo zákonodarcom k schváleniu množstva legislatívnych zmien. Časté legislatívne zmeny sú u podnikateľov vnímané prevažne negatívne, nakoľko ich sledovanie predstavuje pre podnikateľov neefektívne vynaložený čas. Jedenásť najdôležitejších zákonov (Obchodný zákonník, Živnostenský zákon, Zákon o obchodnom registri, Zákon o dani z pridanej hodnoty, Zákon o správe daní, Zákon o účtovníctve, Zákonník práce, Zákon o dani z príjmov, Zákon o používaní elektronickej registračnej pokladnice, Zákon o zdravotnom poistení, Zákon o sociálnom poistení), ktoré by MSP mali pravidelne sledovať, keďže sa ich úzko dotýkajú, bolo v uplynulom roku menených celkovo 40-krát (počet zmien s účinnosťou v roku 2021). V porovnaní s rokom 2020, kedy boli vyššie uvedené zákony ovplyvňujúce podnikateľské prostredie upravené celkovo 49-krát (počet zmien s účinnosťou v roku 2020), sa teda jedná o medziročný pokles o 18,37 %. Je však potrebné zdôrazniť, že aj v roku 2021 bolo množstvo z prijímaných zmien nevyhnutných pre zmiernenie negatívnych dopadov súvisiacich s pandémiou COVID-19. Novelizácie zákonov v predmetnom roku so sebou priniesli pozitívne zmeny v podmienkach podnikania, ale zároveň mali aj negatívne dopady na MSP.

Okrem frekvencie prijímania legislatívnych zmien s významným dopadom na podnikateľské prostredie je však dôležité sledovať taktiež kvalitu legislatívneho procesu, teda najmä dodržiavanie štandardného legislatívneho procesu, ktorý zahŕňa účasť odbornej verejnosti v procese prípravy, ako aj podrobný popis všetkých vplyvov navrhovanej legislatívy, vrátane ich kvantifikácie. Aj v roku 2021 bol vo významnej miere využívaný inštitút skráteného legislatívneho konania podľa § 89 zákona č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, prostredníctvom ktorého bol obchádzaný štandardný legislatívny proces. Ako možno vidieť na grafe uvedenom nižšie, počet zákonov schválených v Národnej rade formou skráteného legislatívneho konania predstavoval v roku 2021 (27) viac než šesťnásobok počtu z roku 2018 (4 zákony). I keď do určitej miery možno tento nárast pripísať potrebe rýchlo reagovať na vývoj pandémie COVID-19, do budúcnosti je potrebné normalizovať legislatívny proces a využívať inštitút skráteného legislatívneho konania len vo výnimočných prípadoch.

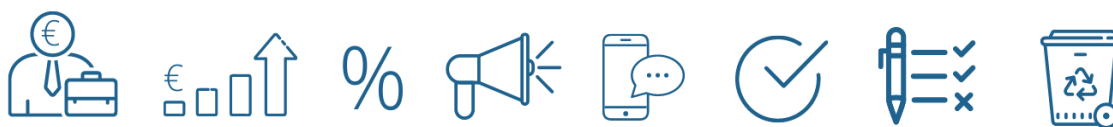
Graf 1 Počet zákonov schválených v skrátrenom legislatívnom konaní

Zdroj: SBA

§ **Zákony schválené v roku 2020 s účinnosťou od roku 2021**

Nižšie uvedené zákony boli schválené Národnou radou SR v roku 2020, s nadobudnutím účinnosti až od 1. januára 2021. Ide o zákony, ktoré výrazne menia doterajšie platné legislatívne predpisy.

Zavedenie dočasnej ochrany podnikateľov

Dňa 8. decembra 2020 bol NR SR schválený **zákon č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach** a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. januára 2021, ktorý poskytuje dostatočný časový rámec určený pre efektívne naštartovanie procesu sanácie podniku a ochranu pred veriteľmi.

O poskytnutie dočasnej ochrany je oprávnený požiadať **podnikateľ, ktorý má na území SR centrum hlavných záujmov**, teda napríklad i zahraničný podnikateľský subjekt, ktorý podniká v SR, jeho manažment prijíma v SR väčšinu rozhodnutí a podstatná časť majetku sa nachádza v SR. O dočasnú ochranu žiadajú podnikatelia prostredníctvom elektronického formulára adresovaného príslušnému súdu (ide o 4 sudy pre územie SR). Pre určenie príslušnosti na poskytnutie dočasnej ochrany je rozhodujúce **sídlo alebo miesto podnikania** v čase podania žiadosti.

Podmienky, ktoré musí podnikateľ spĺňať a v žiadosti vyhlásiť, sú napríklad, že s dočasnou ochranou súhlasí nadpolovičná väčšina jeho veriteľov (počítaná podľa výšky ich pohľadávok), že voči nemu nepôsobia účinky začatia konkurzného konania, vyhlásenia konkurzu, začatia reštrukturalizačného konania alebo povolenia reštrukturalizácie, že v posledných 12 mesiacoch pred podaním žiadosti nerozdelil zisk alebo že v posledných 12 mesiacoch pred podaním žiadosti neurobil opatrenia ohrozujúce jeho finančnú stabilitu.

Účinky dočasnej ochrany podnikateľov sú nasledovné:

- dočasná ochrana bráni začatiu konkurzného konania, t. j. počas trvania dočasnej ochrany nemožno rozhodnúť o začatí konkurzného konania,
- na podnikateľa pod dočasnou ochranou sa nevzťahuje povinnosť počas trvania dočasnej ochrany podať návrh na vyhlásenie konkurzu na svoj majetok,
- počas dočasnej ochrany nemožno v exekúcii postihovať veci, práva alebo iné majetkové hodnoty patriace k podniku podnikateľa,
- počas dočasnej ochrany nemožno pristúpiť k výkonu zabezpečovacích práv, ktoré sa vzťahujú na podnik, vec, právo alebo inú majetkovú hodnotu patriacu k podniku,
- počas trvania dočasnej ochrany sa obmedzuje započítanie spriaznených pohľadávok,
- modifikujú sa pravidlá pre výpoveď a odstúpenie od zmluvy, vrátane práva odoprieť plnenie zo zmluvy v súvislosti s termínom, kedy došlo k omeškaniu podnikateľa pod dočasnou ochranou,
- pri dočasnej ochrane sa voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou pozastavuje najmä plynutie premlčacích dôb, rovnako ako plynutie lehôt pre prípadné uplatnenie nárokov z odporovateľných úkonov,
- zákaz majetkových dispozícií na úkor veriteľov,
- oprávnenie podnikateľa pod dočasnou ochranou uhradiť záväzky bezprostredne súvisiace so zachovaním prevádzky podniku, ktoré vznikli po poskytnutí dočasnej ochrany, prednostne pred skôr splatnými záväzkami,
- podnikateľ má povinnosť byť zapísaný v registri partnerov verejného sektora počas trvania dočasnej ochrany.

Dočasná ochrana sa poskytuje na **3 mesiace** a môže byť **predĺžená o ďalšie 3 mesiace**. K žiadosti o predĺženie je žiadateľ povinný pripojiť písomný súhlas dvoj tretinovej väčšiny veriteľov nie starší ako 30 dní. Podnikateľ, ktorému dočasná ochrana zanikla, nie je oprávnený najbližších 48 mesiacov požiadať o novú dočasnú ochranu.

Zavedenie tzv. malého konkurzu

Zákonom č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť **1. januára 2021**, bol novelizovaný aj *zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov* a zavedený **nový inštitút umožňujúci ukončenie podnikania - tzv. malý konkurz**.

Platí, že konkurzné konanie sa začína na návrh dlžníka prostredníctvom na to určeného formulára. Dlžník je povinný pred podaním návrhu na vyhlásenie malého konkurzu zaplatiť **preddavok** na jeho trovy (výšku upravuje samostatná vyhláška, k 31.12.2021 činí výška preddavku 500 Eur).

Ak sú splnené zákonné podmienky, súd vyhlási na majetok dlžníka malý konkurz **do 15 dní** od doručenia návrhu. Medzi podmienky, ktoré je potrebné splniť, patrí napr. výška záväzkov (podľa posledných 5 účtovných závierok nemal dlžník záväzky v sume vyššej ako 1 000 000 Eur) či výška majetku (podľa posledných 5 účtovných závierok nemal dlžník majetok v hodnote vyššej ako 1 000 000 Eur).

Zavedenie 15 % dane z príjmov pre podnikateľov s ročným obratom do 49 790 Eur

Novelou zákona č. 416/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony sa s účinnosťou od 1. januára 2021 ponecháva 15 % sadzba dane z príjmov iba pre právnické osoby a fyzické osoby s príjmami z podnikania, ktorých príjmy nepresahujú za zdaňovacie obdobie sumu 49 790 Eur (čo je maximálna hranica pre zachovanie statusu mikrodaňovníka, avšak na mikrodaňovníka sa vzťahujú aj iné podmienky, pre sadzbu dane je kľúčová iba podmienka obratu). Pre rok 2020 platila hranica príjmov 100 000 Eur.

Zvýšenie minimálnej mzdy na rok 2021

Novela zákona č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov (zákon č. 294/2020 Z. z.) priniesla od 1. januára 2021:

- **nárast minimálnej mzdy na rok 2021 na 623 Eur**, čo predstavuje nárast o 43 Eur oproti výške minimálnej mzdy na rok 2020,
- **nárast hodinovej minimálnej mzdy na 3,580 Eur.**

Zákon č. 294/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov priniesol aj zmenu v spôsobe výpočtu minimálnej mzdy. Od 1. januára 2021 sa minimálna mzda na nasledujúci kalendár rok určuje ako 57 % priemernej mesačnej nominálnej mzdy zamestnanca za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, na ktorý sa určuje suma mesačnej minimálnej mzdy (rok 2019).

Zvýšenie príplatkov zamestnancov na rok 2021 a zmena spôsobu výpočtu ich výšky

Rovnaká novela zákona č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov (č. 294/2020 Z. z.) priniesla od 1. januára 2021 aj zvyšovanie výšky príplatkov pre zamestnancov za prácu v sobotu, prácu v nedeľu a nočnú prácu a zároveň aj zmenu v mechanizme pre určovanie výšky týchto príplatkov.

Príplatky pre zamestnancov od 1.1.2021 boli určované **pevnou sumou**, ktorá vychádzala z výšky minimálnej mzdy, t. j. už nie percentuálnou výškou, ako tomu bolo doposiaľ v platnej legislatíve.

Od 1. januára 2021 je príplatok za prácu v sobotu vo výške najmenej 1,79 Eur za hodinu, pričom je možné dohodnúť aj nižšiu sumu príplatku, ale najmenej vo výške 1,61 Eur za hodinu. Príplatok za prácu v nedeľu je vo výške najmenej 3,58 Eur za hodinu, pričom je možné dohodnúť aj nižšiu sumu príplatku, ale najmenej vo výške 3,22 Eur. Príplatok za nočnú prácu je vo výške najmenej 1,43 Eur za hodinu v prípade nerizikovej práce a vo výške najmenej 1,79 Eur v prípade rizikovej práce.

Možnosť opravy základu dane

Zmena v oblasti daní nastáva aj *novelou č. 344/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov*, na základe ktorej sa zavádza **možnosť opravy základu dane dodávateľom pri nevymožiteľnej pohľadávke**. Za bežných okolností je dodávateľ povinný zaplatiť DPH z dodávaného tovaru alebo služby, od 1.7.2021 môže dodávateľ opraviť základ dane a požadovať od štátu vrátenie DPH z nevymožiteľnej pohľadávky a odberateľ bude naopak povinný vrátiť štátu DPH, ktoré si pri nákupe tovaru a služby odpočítal.

Pohľadávka sa stáva nevymožiteľnou v zákonom určených prípadoch a ak uplynulo 12 mesiacov od splatnosti pohľadávky za dodanie tovaru alebo služby a táto pohľadávka nie je viac ako 300 Eur, vrátane dane. Platiteľovi DPH vzniká zároveň povinnosť preukázať vykonanie úkonu, ktoré smeruje k získaniu úhrady za pohľadávku, ktorá sa stala nevymožiteľnou.

Opraviť základ dane tak je možné za nasledujúcich podmienok:

- pohľadávka musí spĺňať podmienky nevymožiteľnosti,
- opraviť základ dane je možné najskôr v zdaňovacom období, v ktorom sa pohľadávka stala nevymožiteľnou najviac do výšky neprijatej protihodnoty za dodanie tovaru alebo služby,
- pôvodný základ dane nie je možné znížiť o sumu, ktorú dodávateľ prijal po tom, ako sa pohľadávka stala nevymožiteľnou. Ak odberateľ zaplatí časť nevymožiteľnej pohľadávky, tak dodávateľ nemôže opraviť základ dane o celú sumu pohľadávky, ale len o nezaplatenú časť.

Opraviť si základ dane nebude možné pri nevymožiteľnej pohľadávke, ak tovar alebo služba boli dodané odberateľovi po vyhlásení konkurzu na jeho majetok alebo v prípade, že má dodávateľ s odberateľom osobitný vzťah.

Zavedenie tzv. druhej šance, zrušenie niektorých oznamovacích povinností a zavedenie povinnosti uvádzať identifikačné číslo poistného vzťahu pri komunikácii so Sociálnou poisťovňou

Zákonom č. 198/2020, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutým opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 sa zmenil a doplnil aj zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. januára 2021.

Predmetným zákonom bola od 1. januára zavedená **tzv. druhá šanca** pre fyzické a právnické osoby, ktoré si v lehote **nesplnili povinnosti voči Sociálnej poisťovni**, a to v lehotách, ktoré sú stanovené jednotlivými ustanoveniami zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Takéto fyzické a právnické osoby majú **dodatočných 7 dní** na splnenie svojich povinností, pričom ak si povinnosti dodatočne splnia v tejto lehote, **nebudú pokutované** zo strany Sociálnej poisťovne.

Zákon č. 198/2020, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutým opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 priniesol vo vzťahu k zamestnávateľom tiež zrušenie týchto povinností:

- **odhlásiť sa z registra zamestnávateľov**, vedeného Sociálnou poisťovňou, do ôsmich dní odo dňa, v ktorom už **nezamestnáva žiadneho zamestnanca**. Sociálna poisťovňa v tomto prípade automaticky ukončí registráciu zamestnávateľa v registri zamestnávateľov na základe odhlásenia posledného zamestnanca z registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia,
- oznamovať Sociálnej poisťovni niektoré zmeny v údajoch jeho zamestnanca, ako aj začiatok a skončenie čerpania materskej dovolenky alebo rodičovskej dovolenky.

Zamestnávatelia majú aj od 1. januára 2021 novú povinnosť, ktorou je povinné uvádzanie **tzv. identifikačného čísla poistného vzťahu (ICPV)** pri komunikácii so Sociálnou

poist'ovňou. IČPV je jedinečný identifikátor právneho vzťahu, pridelený pri prihlásení zamestnanca na konkrétny poistný (právny) vzťah. Zamestnávateľ tak bude povinný uvádzať pridelené IČPV napr. pri podávaní *Registračného listu fyzickej osoby*, ako aj pri vykazovaní vymeriavacieho základu na tlačivách: *Mesačný výkaz poistného a príspevkov* a *Výkaz poistného a príspevkov*.

Zmena kritérií pre povinnosť overovania individuálnej účtovnej závierky audítorom

Zákonom č. 198/2020, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutým opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 bol novelizovaný aj zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov s účinnosťou od **1. januára 2021** a nastali zmeny kritérií pre **povinnosť overovať individuálnu účtovnú závierku audítorom** a tiež došlo k zvýšeniu veľkostných kritérií pre túto povinnosť, t. j. došlo k zvýšeniu celkovej sumy majetku, čistého obratu a priemerného počtu zamestnancov.

Pre účtovné obdobie začínajúce najskôr 1. januára 2021 sú stanovené nasledujúce kritériá pre vznik povinnosti overovania účtovnej závierky audítorom:

- celková suma majetku musí presiahnuť 3 milióny Eur,
- čistý obrat musí presiahnuť 6 miliónov Eur,
- priemerný prepočítaný počet zamestnancov v jednom účtovnom období musí presiahnuť počet 40.

Ak spoločnosť tieto podmienky nespĺňa, nemá povinnosť dať si overiť svoju individuálnu účtovnú závierku audítorom.

Povinná elektronická komunikácia so zdravotnými poisťovňami

Zákon č. 393/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony priniesol s účinnosťou od **1. októbra 2021** povinnú **elektronickú komunikáciu** medzi zamestnávateľom a príslušnou zdravotnou poisťovňou. Zamestnávateľia sú povinní **zasilať mesačný výkaz príslušnej zdravotnej poisťovni výlučne elektronicky**, a to bez ohľadu na počet ich zamestnancov.

Predmetnou novelou sa zrušila tiež povinnosť zamestnávateľa oznamovať príslušnej zdravotnej poisťovni zmenu platiteľa poistného (v prípade poberania rodičovského príspevku, nemocenského, ošetrovného, materského, náhrady služobného príjmu alebo platu zamestnanca) v prípade, ak informácia o zmene platiteľa poistného už bola zdravotnej poisťovni poskytnutá od iného úradu (napríklad od Sociálnej poisťovne).

Zavedenie zmien v odpadovom hospodárstve

Zmeny v odpadovom hospodárstve a v oblasti nakladania s odpadmi priniesol *zákon č. 285/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 302/2019 Z. z. o zálohovaní jednorazových obalov na nápoje a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 74/2020 Z. z., schválený dňa 24. septembra 2020 a účinný od 1. januára 2021*.

Výrobcovia obalov a neobalových výrobkov, ktorí ukončia zmluvný vzťah s organizáciou zodpovednosti výrobcov bez udania dôvodu, sú povinní uzatvoriť **nový zmluvný vzťah**

s organizáciou zodpovednosti výrobcov pre obaly najneskôr do 31. októbra toho istého kalendárneho roka, v ktorom výpoveď podali.

Ďalej platí tiež, že zodpovednosť výrobcov obalov zabezpečiť plnenie povinností vo vzťahu k obalom, uvedeným na trh v SR, nezaniká ani vtedy, ak výrobca neuviedol obaly na trh v SR v nasledujúcom kalendárnom roku, porušil povinnosť registrácie v Registri výrobcov obalov alebo bol z tohto registra vymazaný.

Predmetná novela priniesla tiež **nové povinnosti pre organizácie zodpovednosti výrobcov pre obaly**, ktoré sú okrem doterajších povinností ďalej povinné aj zabezpečiť vykonávanie triedeného zberu komunálnych odpadov pre odpady z obalov a neobalových výrobkov, uhradiť náklady na zabezpečenie triedeného zberu a zhodnotenia odpadov z obalov a neobalových výrobkov, ako aj doručiť ministerstvu a koordinačnému centru pre prúd odpadov z obalov a neobalových výrobkov údaje potrebné pre výpočet jej trhového podielu.

Pribudli tiež **povinnosti pre obce** – tie sú povinné zabezpečiť **zavedenie a vykonávanie triedeného zberu komunálnych odpadov** pre papier, plasty, kovy, sklo a kompozitné obaly na báze lepenky.

Zmeny v regionálnej investičnej pomoci

Zákon č. 420/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 57/2018 Z. z. o regionálnej investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov reagoval na pandémiu ochorenia COVID-19, ktorá nepredvídateľným spôsobom ovplyvnila **prijímateľov investičnej pomoci**, ako aj ich schopnosť plniť povinnosti a podmienky vyplývajúce z rozhodnutia o prijatí, resp. schválení investičnej pomoci.

S účinnosťou od **1. januára 2021** priniesla táto novela **zmiernenie podmienok** pre nové investície, ktoré sa o investičnú pomoc chcú uchádzať a zaviedla aj **neskoršie začatie obstarávania investičného majetku**. Predĺžil sa tiež termín na dokončenie investičného projektu a aj doba na uplatnenie dohodnutej úľavy na dani.

V prípade konaní začatých v roku 2021 a neukončených v tom istom roku povinnosť obstarania majetku sa predĺžila na **24 mesiacov**, povinnosť ukončenia práce na investičnom majetku sa predĺžila na **5 rokov** (resp. na **7 rokov** pri veľkých investičných projektoch).

Pri doterajšej právnej úprave platila podmienka vynaloženia minimálne 85 % z oprávnených nákladov schválených v rozhodnutí o investičnej pomoci. V zmysle zákona je prípustné náklady znížiť na **70 %**.

Zároveň platí, že investičné stimuly a investičná pomoc, ktoré boli schválené do konca roka 2020, **zostávajú v platnosti v rozsahu a za podmienok** tak, ako boli uvedené **v rozhodnutí o poskytnutí investičných stimulov alebo v rozhodnutí o schválení investičnej pomoci**.

§ **Zákony schválené v roku 2021 s účinnosťou od roku 2021**

Nižšie uvedené právne predpisy boli schválené Národnou radou SR v roku 2021, s nadobudnutím účinnosti od roku 2021. Ide o zákony, ktoré reagujú na stále pretrvávajúcu mimoriadnu situáciu, ktorá na území Slovenskej republiky vznikla a trvá aj v roku 2021 **z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19**.

Zmeny v Zákonníku práce, týkajúce sa domáckej práce a telepráce, či zabezpečenia stravovania

Novela č. 76/2021 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, s účinnosťou od 1. marca 2021 priniesla viaceré zmeny v pracovnoprávnej oblasti.

Od 1. marca 2021 sa napríklad **skúšobná doba** zamestnancov **predlžuje o čas prekážok v práci na strane zamestnávateľa**, ktoré vznikli počas dohodnutej skúšobnej doby a zaviedla sa aj **možnosť zamestnávať mladistvých, t. j. ľudí nad 15 rokov veku** bez ukončenej povinnej školskej dochádzky. Aj osoby staršie ako 15 rokov s neukončenou povinnou školskou dochádzkou môžu vykonávať **ľahké práce** – zamestnávateľ však na uzatvorenie vzťahu s takouto osobou musí získať povolenie od inšpektorátu práce.

Novelou zákona tiež došlo k rozsiahlej úprave pravidiel **domáckej práce a telepráce**. V prípade domáckej práce a telepráce ide o takú prácu, ktorá sa môže vykonávať aj na pracovisku zamestnávateľa, ale prenáša sa do **domácnosti zamestnanca**, pričom sa pravidelne vykonáva z domácnosti zamestnanca. Nejde teda o tzv. home-office, kedy zamestnanci vykonávajú prácu z domu len príležitostne. Miesto výkonu domáckej práce je povinnou **súčasťou pracovnej zmluvy** a môže byť v zmluve priamo určené alebo môže byť dohodnuté tak, že si toto miesto volí zamestnanec sám. V prípade domáckej práce a telepráce musí byť rozhodnuté aj o **organizácii pracovného času**. Buď ho organizuje zamestnávateľ spôsobmi podľa zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov (ako fixný pracovný čas alebo pružný pracovný čas) alebo jeho rozvrhovanie môže byť ponechané výlučne na zamestnancovi. V prípade, ak si zamestnanec rozvrhuje pracovný čas sám, neuplatňujú sa na neho ustanovenia o rozvrhnutí určeného týždenného pracovného času, o nepretržitom dennom odpočinku a nepretržitom odpočinku v týždni, o prestojoch, zamestnancovi nepatrí náhrada mzdy pri niektorých dôležitých osobných prekážkach v práci, ani za prácu nadčas, mzdové zvýhodnenie za prácu vo sviatok, v sobotu, v nedeľu, za nočnú prácu a mzdová kompenzácia za sťažený výkon práce. V prípade výkonu domáckej práce či telepráce, je zamestnávateľ okrem iného povinný **prijatť vhodné opatrenia**, týkajúce sa technického a programového vybavenia potrebného na výkon práce, ochrany údajov, uhrádzania preukázateľne zvýšených výdavkov zamestnanca spojených s používaním vlastného náradia, zariadenia a predmetov potrebných na výkon práce, a pod. Zamestnanec je zase povinný bezodkladne informovať zamestnávateľa o technických problémoch, ktoré mu znemožňujú vykonávať jeho prácu. Platí tiež, že zamestnanec vykonávajúci domácku prácu alebo teleprácu nesmie byť zvýhodnený alebo obmedzený v porovnaní s porovnateľným zamestnancom s miestom výkonu práce na pracovisku zamestnávateľa.

Upravila sa aj povinnosť zamestnávateľa ohľadom **zabezpečenia stravovania**. Zamestnávateľ, ktorý nezabezpečuje stravovanie vo vlastnom stravovacom zariadení alebo v stravovacom zariadení iného zamestnávateľa, je povinný umožniť zamestnancom **výber medzi poskytnutím stravných lístkov a poskytnutím účelovo viazaného finančného príspevku na stravovanie**. Zamestnávateľ je následne povinný rešpektovať voľbu zamestnanca. Ten ale nebude môcť svoje rozhodnutie zmeniť kedykoľvek, ale najskôr po uplynutí **12 mesiacov**.

Platilo, že zamestnávateľ je povinný poskytnúť zamestnancovi finančný príspevok na stravovanie, ak:

- povinnosť zamestnávateľa zabezpečiť zamestnancom stravovanie vylučujú podmienky výkonu práce na pracovisku,
- zamestnávateľ nemôže zabezpečiť stravovanie,
- zamestnanec zo zdravotných dôvodov nemôže využiť žiaden zo spôsobov stravovania zabezpečených zamestnávateľom,
- ide o zamestnanca vykonávajúceho domácku prácu alebo teleprácu a zamestnávateľ mu nezabezpečil stravovanie vo vlastnom stravovacom zariadení alebo v stravovacom zariadení iného zamestnávateľa.

Finančný príspevok na stravovanie bol ustanovený vo výške **najmenej 55 % minimálnej hodnoty stravovacej poukážky** a zároveň bol oslobodený od dane z príjmu zamestnanca v sume maximálne 2,81 Eura, v prípade poskytnutia finančného príspevku zo sociálneho fondu však neobmedzene. **Finančný príspevok nad sumu 2,81 Eura poskytnutý zamestnávateľom z iných zdrojov** (napr. zo zisku, na základe kolektívnej zmluvy a pod.) **bol zdaniteľným príjmom zamestnanca.**

a) Zrušenie tzv. pandemickej PN (práceschopnosti)

Zákonom č. 412/2021 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti s tretou vlnou pandémie ochorenia COVID-19, boli zmenené okrem iného aj zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a zákon č. 462/2003 Z. z. o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca v znení neskorších predpisov. S účinnosťou od 15. novembra 2021 tak prišlo k zrušeniu tzv. pandemickej PN.

Na základe uvedeného **pandemická dávka nemocenské od 1. decembra 2021 zanikla**. Poistenci, ktorým ošetrojúci lekár uzná dočasnú práceschopnosť z dôvodu karanténneho opatrenia alebo izolácie, budú dostávať štandardnú dávku nemocenské.

b) Viaceré zmeny vo finančnej oblasti v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19

Dňa 30. marca 2021 bola schválená novela zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov (č. 115/2021 Z. z.). Predmetná novela zákona reagovala na pretrvávajúcu pandémiu ochorenia COVID-19 a priniesla viaceré zmeny na odbúranie finančnej náročnosti a administratívnej záťaže.

S účinnosťou od 31. marca 2021 sa zaviedla možnosť doručenia oznámenia o predĺžení lehoty na podanie daňového priznania aj elektronicky. Uvedené oznámenie teda nie je potrebné doručiť aj v listinnej podobe.

Predĺžila sa tiež doba na uplatnenie nulovej sadzby DPH na osobné ochranné prostriedky patriace do skupiny osobných ochranných prostriedkov rizikovej kategórie III, ktoré slúžia na ochranu dýchacích orgánov pred látkami a zmesami, ktoré sú nebezpečné pre zdravie, a pred škodlivými biologickými faktormi, a ktorý je tradičnou tvárovou polmaskou kategórie FFP2 alebo filtračnou tvárovou polmaskou kategórie FFP3 (tzv. respirátory) do 30. júna 2021.

Predmetnou novelou zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19

v znení neskorších predpisov sa tiež upravil dopredaj presne označeného spotrebiteľského balenia cigariet, zdanených sadzbou spotrebnej dane do 31. januára 2021, pričom platí, že ak sa spotrebiteľské balenia cigariet nepredajú do 31.03.2021, môžu sa predávať, ponúkať na predaj alebo skladovať až do vypredania ich zásob.

Úhrady odvodov z hazardných hier počas roka 2021 sa odložili a odvody z hazardných hier sa posunuli do konca roka 2021. Platí, že prevádzkovateľ hazardných hier, ktorému uplynula lehota na úhradu odvodov od účinnosti predmetnej novely do konca augusta 2021, nebol v omeškaní s úhradou odvodov, ak ich uhradil do konca decembra 2021 spolu s úrokom podľa Oznámenia Komisie o revízii spôsobu stanovenia referenčných a diskontných sadzieb za obdobie odkladu úhrady takéhoto odvodu.

Posunul sa tiež termín na predloženie ročného vyúčtovania a správy o činnosti spoločenstiev a správcov bytov a nebytových priestorov za rok 2020 do konca júla 2021 – spoločenstvo vlastníkov bytov a nebytových priestorov či fyzická osoba alebo právnický osoba, s ktorou vlastníci uzatvorili zmluvu o výkone správy, nebudú v omeškaní s povinnosťou predložiť vlastníkom správu o svojej činnosti za predchádzajúci rok, ak z dôvodu negatívnych podmienok výkonu správy počas pandémie predložia takúto správu a vyúčtovanie do konca júla 2021. Zároveň sa novelou zaviedla možnosť hlasovania na schôdzi vlastníkov aj prostredníctvom prostriedkov informačnej a komunikačnej technológie (elektronickým hlasovaním) počas obdobia pandémie.

c) Výdavky na testovanie zamestnancov sú daňovo uznateľné

Zákon č. 47/2021 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov, schválený dňa 29. januára 2021 a účinný od 6. februára 2021 zaviedol opatrenie, v zmysle ktorého sú **výdavky (náklady) vynaložené zamestnávateľom na testovanie zamestnancov na ochorenie COVID-19 počas obdobia pandémie tohto ochorenia, daňovo uznateľným výdavkom**. Suma na úhradu výdavkov zamestnanca, vrátane nepeňažného plnenia, nie je počas obdobia pandémie predmetom dane zamestnanca v zmysle zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

Daňovo uznateľné výdavky (náklady) súvisiace so zabezpečením testovania na ochorenie COVID-19:

- **zamestnávateľom na zamestnanca, vrátane testovania blízkej osoby žijúcej so zamestnancom v spoločnej domácnosti (§ 115 až § 117 Občianskeho zákonníka).**

Náklady vynaložené zamestnávateľom na testovanie zamestnancov a ich blízkych osôb, ktoré žijú so zamestnancom v spoločnej domácnosti a výdavky (náklady) súvisiace so zabezpečením tohto testovania sú daňovými výdavkami podľa § 19 zákona o dani z príjmov.

Avšak plnenia poskytnuté zamestnancovi zamestnávateľom, za účelom vykonania testovania vrátane testovania blízkej osoby žijúcej so zamestnancom v spoločnej domácnosti nie sú predmetom dane zamestnanca podľa §5 zákona o dani z príjmov.

- **daňovníkom s príjmami podľa § 6 ods. 1 a 2 zákona o dani z príjmov (t. j. živnostník) na testovanie tohto daňovníka vrátane testovania blízkej osoby žijúcej s daňovníkom v spoločnej domácnosti (§ 115 až § 117 Občianskeho zákonníka).**

Na uplatnenie daňových výdavkov u daňovníka nemá vplyv skutočnosť, že daňovník realizoval úhradu z podnikateľského účtu. Rovnako by išlo o daňový výdavok aj v prípade, ak

by daňovník realizoval platbu so „súkromných prostriedkov“ za predpokladu, že tento výdavok bude preukázaný a bude zaúčtovaný v účtovníctve daňovníka alebo zaevidovaný v evidencii.

- **daňovníkom na fyzické osoby, ktoré vykonávajú činnosť pre daňovníka v mieste jeho podnikania.**

Ide o fyzické osoby, ktoré v mieste podnikania daňovníka vykonávajú svoju činnosť pre tohto daňovníka. Môže ísť o zamestnancov spolupracujúcich spoločností, ktorí vykonávajú svoju činnosť pre daňovníka na jeho pracovisku, napr. zamestnanci externej spoločnosti, ktorí vykonávajú formou poskytovania služieb servisné činnosti, upratovacie činnosti a pod. Rovnako môže ísť o fyzické osoby, ktoré vykonávajú svoju podnikateľskú alebo inú samostatnú zárobkovú činnosť pre daňovníka v mieste jeho podnikania.

V prípade zabezpečenia testovania fyzických osôb, ktoré vykonávajú činnosť pre daňovníka v mieste jeho podnikania, predstavuje takéto plnenie pre fyzickú osobu príjem, ktorého zdaniteľnosť je potrebné posúdiť nadväzne na to, v akom postavení táto fyzická osoba činnosť pre daňovníka vykonáva.

Obdobie pandémie je zadefinované v § 2 ods. 1 zákona č. 67/2020 Z. z. a je to obdobie **od 12.03.2020**, kedy vláda Slovenskej republiky vyhlásila mimoriadnu situáciu podľa osobitného predpisu v súvislosti s ohrozením verejného zdravia II. stupňa z dôvodu ochorenia COVID-19 spôsobeným koronavírusom SARS-CoV-2 na území Slovenskej republiky do konca kalendárneho mesiaca, v ktorom vláda SR mimoriadnu situáciu odvolá.

Z uvedeného vyplýva, že pri posudzovaní výdavkov (nákladov) na testovanie na ochorenie COVID-19 vrátane výdavkov (nákladov) súvisiacich so zabezpečením testovania podľa § 24ab zákona č. 67/2020 Z. z. bude daňovník **postupovať počas celého obdobia pandémie, tzn. aj spätne za zdaňovacie obdobie, ktorým je kalendárny rok 2020, resp. hospodársky rok 2019/2020 alebo hospodársky rok 2020/2021**, ktorého aspoň jeden mesiac uplynie v období pandémie, pričom predmetné výdavky (náklady) boli vynaložené v období pandémie.

V súlade s § 24ab ods. 2 zákona č. 67/2020 Z. z. **suma na úhradu výdavkov zamestnanca**, vrátane nepeňažného plnenia poskytnutého zamestnancovi zamestnávateľom, na účely vykonania testovania na ochorenie COVID-19 vrátane testovania blízkej osoby žijúcej so zamestnancom v spoločnej domácnosti (§ 115 až § 117 Občianskeho zákonníka) **nie je počas obdobia pandémie predmetom dane zamestnanca** podľa § 5 zákona o dani z príjmov.

Z citovaného ustanovenia vyplýva, že predmetom dane nie sú sumy na úhradu výdavkov zamestnanca, na účely vykonania testovania zamestnanca alebo jeho blízkej osoby žijúcej so zamestnancom v spoločnej domácnosti, ktoré zamestnávateľ poskytol zamestnancovi v nepeňažnej alebo v peňažnej forme.

d) Protipandemické opatrenia pre zamestnávateľov

Zákon č. 412/2021 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti s treťou vlnou pandémie ochorenia COVID-19, schválený NR SR dňa 12. novembra 2021, priniesol s účinnosťou od 15. novembra 2021 **dôležité zmeny pre zamestnávateľov súvisiace s pandemiou ochorenia COVID-19.**

Zaviedlo sa dočasné podmieňovanie vstupu zamestnanca na pracovisko zamestnávateľa preukázaním sa:

- potvrdením o absolvovaní očkovania proti ochoreniu COVID-19 alebo

- potvrdením o prekonaní ochorenia COVID-19 alebo
- potvrdením o negatívnom výsledku testu na ochorenie COVID-19 alebo
- vykonaním testu na ochorenie COVID-19 u zamestnávateľa.

Ak zamestnanec nepredloží zamestnávateľovi príslušný doklad alebo zamestnanec, ktorý nepredloží tento doklad, odmietne možnosť bezplatného otestovania ponúknutú zamestnávateľom a zamestnávateľ mu z tohto dôvodu neumožní vstup na pracovisko a výkon práce, ide o prekážku v práci na strane zamestnanca bez náhrady mzdy (ak sa zamestnávateľ nedohodne so zamestnancom inak).

Zákon č. 412/2021 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti s treťou vlnou pandémie ochorenia COVID-19 zaviedol aj ďalšiu novú povinnosť pre podnikateľov, ktorou je, že FO – podnikatelia a PO sú povinné požadovať od osôb vstupujúcich do ich prevádzok a na hromadné podujatia splnenie podmienok súvisiacich s ochorením COVID-19, ktorými sú: preukázanie sa potvrdením o absolvovaní očkovania na očkovanie COVID-19, potvrdením o prekonaní ochorenia COVID-19 alebo potvrdením o negatívnom výsledku testu na ochorenie COVID-19. FO – podnikatelia a PO sú na tento účel oprávnené vyžadovať od osôb aj preukázanie totožnosti. FO – podnikatelia a PO sú povinné odprieť vstup do prevádzkových priestorov alebo vstup na hromadné podujatie osobe, ktorá odmietne preukázať splnenie vyššie uvedených podmienok, a sú zároveň oprávnení vykázať z prevádzkových priestorov alebo z hromadného podujatia osobu, ktorá uvedené opatrenia porušuje.

Ak osoba vykonávajúca štátny zdravotný dozor pri výkone kontroly u FO – podnikateľa alebo u PO zistí porušenie opatrení, môže na mieste nariadiť okamžité uzatvorenie prevádzky alebo jej časti, a to na 30 dní.

Zákon č. 412/2021 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti s treťou vlnou pandémie ochorenia COVID-19 tiež ustanovil nové priestupky na úseku verejného zdravotníctva, tiež vyplývajúce zo situácie ohľadom pandémie ochorenia COVID-19, za ktoré stanovila finančné pokuty a zákaz činnosti do jedného roku.

Zákony schválené v roku 2021 s účinnosťou od roku 2021 v štandardnom legislatívnom procese

Nižšie uvedené zákony boli schválené Národnou radou SR v roku 2021, s nadobudnutím účinnosti od roku 2021. Ide o zákony, ktoré výrazne menia doterajšie platné legislatívne predpisy.

a) Zmeny v živnostenskom podnikaní

Dňa 18. júna 2021 schválila NR SR **zákon č. 261/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov** s účinnosťou od **1. augusta 2021**. Predmetná novela priniesla viaceré významné zmeny v živnostenskom podnikaní.

Bola **zrušená úprava minimálnej a maximálnej dĺžky pozastavenia živnosti**, t. j. od 1. augusta 2021 doba pozastavenia živnosti nie je zákonom limitovaná. Dĺžku pozastavenia živnosti si tak určuje **sám živnostník** (predtým platilo, že živnosť bolo možné pozastaviť na obdobie najmenej 6 mesiacov a najviac 3 roky).

Regulácia preukazovania odbornej spôsobilosti vyžadovanej pri remeselných živnostiach **sa zmiernila**, a to skrátením minimálnej dĺžky praxe. Z jednoročnej praxe

v odbore sa prax skracuje na minimálne šesťmesačnú, z dvojročnej praxe v príbuznom odbore na minimálne jednoročnú.

Podmienkou prevádzkovania remeselných živností je odborná spôsobilosť, ktorá sa spravidla preukazuje výučným listom alebo iným dokladom o riadnom ukončení príslušného učebného odboru alebo príslušného študijného odboru. **Od augusta 2021 sa tieto doklady o odbornej spôsobilosti nahrádzajú:**

- výučným listom alebo iným dokladom o riadnom ukončení príbuzného odboru a dokladom o vykonaní následnej **najmenej šesťmesačnej praxe v odbore** (pôvodne najmenej jednoročnej praxe) alebo **jednoročnej praxe v príbuznom odbore** (pôvodne dvojročnej praxe) alebo
- vysvedčením o maturitnej skúške na strednej odbornej škole alebo na strednom odbornom učilišti alebo na gymnázii s predmetmi odbornej výchovy alebo na nadstavbovom alebo pomaturitnom štúdiu v rovnakom odbore a dokladom o vykonaní následnej **najmenej šesťmesačnej praxe v odbore** (pôvodne najmenej jednoročnej praxe) alebo **jednoročnej praxe v príbuznom odbore** (pôvodne dvojročnej praxe) alebo
- dokladom o ukončení najmenej strednej školy, ak nejde o prípady uvedené vyššie a osvedčením o získanom vzdelaní pre príslušnú živnosť v akreditovanej vzdelávacej ustanovizni a dokladom o vykonaní následnej **najmenej jednoročnej praxe v odbore** (pôvodne najmenej dvojročnej praxe) alebo **dvojročnej praxe v príbuznom odbore** (pôvodne trojročnej praxe) alebo
- diplomom o absolvovaní vysokej školy v príslušnom odbore a dokladom o vykonaní následnej **najmenej šesťmesačnej praxe v odbore** pôvodne najmenej jednoročnej praxe) alebo **jednoročnej praxe v príbuznom odbore** (pôvodne dvojročnej praxe) alebo
- dokladom o vykonaní najmenej šesťročnej praxe v odbore, od ktorej ukončenia neuplynuli **viac ako štyri roky** (pôvodne tri roky).

Novela ďalej zaviedla, že živnosť fyzickej osoby s bydliskom v štáte, ktorý nie je členským štátom EÚ, zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo zmluvným štátom Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, ktorá nemá udelený pobyt na území SR, vzniká živnostenské oprávnenie **najskôr dňom udelenia povolenia na pobyt na území SR**.

V zmysle princípu „**jedenkrát a dost**“ živnostenský úrad viac od živnostníka nemôže požadovať už poskytnuté informácie, ktoré má dostupné z iných zdrojov, ako napr. okres a miesto narodenia živnostníka, pôvodné meno či priezvisko živnostníka, meno a priezvisko otca alebo matky živnostníka, a pod.

Zodpovednému zástupcovi sa umožnilo ukončiť výkon svojej funkcie len oznámením živnostenskému úradu, pričom ak zodpovedný zástupca oznámil živnostenskému úradu odvolanie súhlasu s ustanovením do tejto funkcie, musí súčasne preukázať, že o odvolaní súhlasu vopred písomne informoval podnikateľa.

Predĺžila sa aj **lehota na oznámenie zriadenia prevádzkarne do 15 dní od jej zriadenia** príslušnému živnostenskému úradu. Znížila sa taktiež pokuta za neohlásenie alebo zrušenie prevádzky na maximálne 663 Eur.

b) Opätovné zavedenie povinnosti podnikateľov oznámiť čísla bankových účtov určených na podnikanie

Na základe *novely č. 408/2021 Z. z. zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňového poriadku) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony* s účinnosťou od **15. novembra 2021** prišlo k opätovnému zavedeniu **povinnosti podnikateľov oznámiť čísla bankových účtov určených na podnikanie ako aj každú ich zmenu Finančnému riaditeľstvu SR¹⁶.**

Platitelia DPH, t. j. daňovníci, ktorí sú registrovaní pre daň z pridanej hodnoty, sú povinní oznámiť Finančnému riaditeľstvu SR čísla všetkých vlastných bankových účtov, ktoré budú využívať na príjem platieb za dodanie tovarov a služieb, ktoré sú predmetom DPH a na odosielanie platieb za dodanie tovarov a služieb, ktoré sú predmetom DPH.

Platitelia sú povinní oznámiť **každý vlastný účet vedený u poskytovateľa platobných služieb alebo u zahraničného poskytovateľa platobných služieb, ktorý budú používať na podnikanie**, ktoré je predmetom dane, a to **bezodkladne** odo dňa, keď sa podnikateľ stal platiteľom dane alebo odo dňa, keď si takýto bankový účet zriadil.

Lehota na oznámenie uvedeného čísla účtu je **bezodkladne odo dňa, kedy si platiteľ DPH takýto účet zriadil**, bezodkladne potom, ako bola zdaniteľná osoba daňovým úradom zaregistrovaná ako platiteľ DPH do 30. novembra 2021, ak ide o zdaniteľné osoby, ktoré sú platiteľmi dane k 15. novembru 2021, pričom platí, že ak platitelia majú zriadené viacero bankových účtov a niektoré z nich pôvodne neplánovali využívať na účely podnikania podliehajúceho DPH, v prípade, ak dôjde k zmene ich rozhodnutia a budú chcieť na podnikanie využívať aj iné účty, tak ich budú musieť oznámiť finančnému riaditeľstvu ešte pred ich použitím na účely podnikania podliehajúceho DPH.

Zároveň platí, že platiteľ dane, ktorý uvedie na tlačive nesprávne, nepravdivé alebo neúplné údaje, daňový úrad uloží pokutu do výšky 10 000 Eur (pričom daňový úrad pri určení výšky pokuty prihliadne na závažnosť a dĺžku trvania protiprávneho stavu).

c) Úprava výpočtu daní dovolenky pre zamestnanca trvalo starajúceho sa o dieťa

Na základe *novely č. 76/2021 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony*, s účinnosťou **od 1. marca 2021** prišlo k úprave **výpočtu dní dovolenky pre zamestnanca trvalo starajúceho sa o dieťa** a k zakotveniu definície zamestnanca trvalo sa starajúceho o dieťa do zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov.

Po novom v zmysle § 103 ods. 2 Zákonníka práce: „Dovolenka zamestnanca, ktorý do konca príslušného kalendárneho roka dovŕši najmenej 33 rokov veku, a zamestnanca, ktorý sa trvale stará o dieťa, je najmenej päť týždňov.“

Do právneho poriadku SR bola doplnená **definícia zamestnanca trvalo sa starajúceho o dieťa**. Ide o zamestnanca, ktorý sa osobne stará o vlastné neplnoleté dieťa, vrátane striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, a zamestnanca, ktorý sa osobne stará o neplnoleté dieťa zverené jemu do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu.

Ak je zamestnanec mladší ako 33 rokov a trvale sa stará o dieťa, tak pre priznanie nároku na päť týždňov dovolenky musí túto skutočnosť písomne oznámiť svojmu zamestnávateľovi.

¹⁶ Nakoľko ide o novelizáciu zákona, ktorý upravuje dane alebo odvody, v zmysle § 5a zákona č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov mala byť jeho účinnosť navrhnutá na 1. január a zároveň mala byť dodržaná primeraná legisvakancia.

Ak si zamestnanec nárokuje na vyššiu mieru dovolenky, tak v prípade kontroly z inšpektorátu práce musí trvalú starostlivosť o dieťa doložiť sám zamestnanec, a nie zamestnávateľ.

d) Povoľovanie reklamných stavieb na dobu určitú

S účinnosťou od **1. mája 2021** platí **zákon č. 145/2021 Z. z.**, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V zmysle predmetného zákona sa reklamné stavby povoľujú už len na **dobu určitú, a to najviac na tri roky**. Aj stavebné povolenia vydané podľa doterajších právnych predpisov na reklamné stavby, ktorých doba trvania nie je časovo obmedzená, budú mať dobu trvania najviac tri roky.

Novelou sa zjednodušuje aj **proces odstraňovania nelegálnych reklamných stavieb**. Vlastník reklamnej stavby je povinný stavbu odstrániť **do 30 dní** od uplynutia doby, na ktorú bola reklamná stavba povolená, alebo nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o nepredĺžení doby trvania reklamnej stavby. O odstránenie stavby môže požiadať aj **obec či mesto**. V prípade, že reklamná stavba je postavená bez stavebného povolenia (alebo v rozpore s ním) alebo bez písomného ohlásenia stavebnému úradu (alebo v rozpore s ním), je možné takúto nelegálnu stavbu odstrániť na náklady vlastníka.

Zvýšili sa sankcie za nedodržiavanie jednotlivých ustanovení zákona na 450 Eur, 750 Eur a 1350 Eur.

e) Zmeny vo vzťahoch medzi dodávateľmi a odberateľmi potravín

Novelou zákona č. 91/2019 Z. z. o neprimeraných podmienkach v obchode s potravinami v znení neskorších predpisov (**č. 219/2021 Z. z.**) bola transponovaná smernica EP a Rady (EÚ) 2019/633 zo 17. apríla 2019, ktorá sa zaoberá ochranou malých a stredných podnikateľov. Zmeny v predmetnom zákone (s účinnosťou od **15. júna 2021**) sa týkajú predovšetkým **vzťahov medzi dodávateľmi a odberateľmi potravín**. Rozšíril sa rozsah subjektov, na ktoré sa má predmetný zákon vzťahovať.

V súlade s uvedeným je **odberateľom** aj podnikateľ, ktorý je prevádzkovateľom potravinárskeho podniku a odoberá potravinu od dodávateľa, právnická osoba, ktorá nie je podnikateľom a odoberá potravinu od dodávateľa, právnická osoba, ktorá má vo vzťahu k prevádzkovateľovi potravinárskeho podniku postavenie ovládanej alebo ovládajúcej osoby. **Dodávateľom** je aj podnikateľ, ktorý je prevádzkovateľom potravinárskeho podniku a dodáva potravinu odberateľovi, právnická osoba, ktorá je združením FO alebo PO, z ktorých aspoň jedna je dodávateľom.

Novela č. 219/2021 Z. z. pridala ďalšie **nové neprimerané podmienky** (neoprávnené získanie, využitie alebo sprístupnenie obchodného tajomstva účastníkom obchodného vzťahu) a upravila **lehoty splatnosti** na úhradu kúpnej ceny (30 dní od dodania potraviny, ak faktúra za potravinu je odberateľovi doručená do 10 dní odo dňa dodania potraviny alebo 20 dní odo dňa doručenia faktúry odberateľovi, ak bola faktúra doručená odberateľovi po 10 dňoch odo dňa dodania potraviny). Pre vybrané potraviny s dátumom minimálnej trvanlivosti alebo s dátumom spotreby najviac 10 dní, bola stanovená splatnosť v lehote 15 dní odo dňa doručenia faktúry za dodanie týchto potravín.

Zároveň platí, že od 15. júna 2021 je **zakázané** vyhrážanie sa zmluvnému partnerovi odvetnými opatreniami alebo ich vykonávanie, ak zmluvný partner uplatňuje svoje zákonné alebo zmluvné právo, či kompenzácie dodávateľa odberateľovi za preskúmanie podania spotrebiteľa ohľadom potraviny dodávateľa, ak nedošlo k porušeniu povinností dodávateľa

a odmietnutie odberateľa písomne potvrdiť podmienky zmluvy o dodávke potraviny, ak o to dodávateľ písomne nepožiadala.

f) Zavedenie automatického zasielania údajov RTVS kvôli plateniu koncesionárskych poplatkov

Zákon č. 126/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 340/2012 Z. z. o úhrade za služby verejnosti poskytované Rozhlasom a televíziou Slovenska a o zmene a doplnení viacerých zákonov v znení neskorších predpisov priniesol zrušenie viacerých povinností zamestnávateľov spojených s koncesionárskymi poplatkami a zaviedol **pravidelné automatické zasielanie údajov kvôli povinnosti platenia koncesionárskych poplatkov**. Potrebné údaje už sú od **1. júla 2021 automaticky zasielané** Sociálnou poisťovňou priamo vyberateľovi koncesionárskych poplatkov, t. j. Rozhlasu a televízii Slovenska (RTVS).

S uvedeným súvisí aj **zrušenie povinnosti pre podnikateľské subjekty preukazovať RTVS počet zamestnancov** kvôli plateniu koncesionárskych poplatkov a preukazovať skutočnosti zakladajúce nárok na oslobodenie od povinnosti platiť úhradu, ale postačí len jej **oznámenie**.

Týmto síce od 1. júla 2021 bola časť byrokracie odstránená, ale stále ostáva povinnosť do 30 dní písomne oznámiť vznik, zmenu alebo zánik povinnosti platiť úhradu. V zmysle § 9 ods. 5 zákona č. 126/2021 Z. z. *Sociálna poisťovňa poskytuje vyberateľovi úhrady na základe uzavretej dohody elektronicky údaje zo svojho informačného systému na účely kontroly počtu zamestnancov platiteľa*, z čoho vyplýva, že Sociálna poisťovňa by mohla oznamovať RTVS vznik, zmenu alebo zánik povinnosti platiť úhradu aj automaticky.

Zjednodušila sa aj úprava týkajúca sa platiteľov, ktorí majú **viacero odberných miest elektriny**, podľa ktorej sa úhrada platí za príslušné obdobie bez ohľadu na počet odberných miest **len jeden raz**.

Novelou č. 126/2021 Z. z. sa zjednotilo aj vymedzenie zamestnancov - do počtu zamestnancov sa viac nezarátavajú zamestnanci vykonávajúci prácu na základe niektorej z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (tzv. dohodári). Zároveň prišlo k zjednoteniu platobného obdobia na kalendárny mesiac, kalendárny štvrtrok a kalendárny rok, pričom na výšku úhrady je rozhodujúci prvý deň kalendárneho mesiaca tohto obdobia.

g) Zavedenie možnosti obnovy zápisu vymazaných spoločností v Obchodnom registri

Zákon č. 519/2021 Z. z., ktorý dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov bol schválený dňa 15. decembra 2021 a účinný je od **28. decembra 2021**.

Predmetná novela zákona č. 513/1991 Zb. *Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov* (č. 519/2021 Z. z.) zaviedla **možnosť obnovy zápisu vymazaných spoločností v Obchodnom registri SR**. Daná novela reaguje na novelu č. 390/2019 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. *Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov* s účinnosťou od 1. októbra 2020, ktorá zaviedla výmaz neaktívnych spoločností z Obchodného registra SR alebo spoločností, ktoré si neplnili určité svoje povinnosti (napr. povinnosť premeny menovitej hodnoty vkladov alebo základného imania zo slovenskej koruny na menu euro), z Obchodného registra SR. Cieľom novely č. 390/2019 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. *Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov*, bolo „prečistenie“ Obchodného registra SR, t. j. predovšetkým výmaz tých obchodných

spoločností, ktoré už nemajú povinnosť byť zapísané v Obchodnom registri SR, sú neaktívne alebo si nesplnili určité povinnosti.

V zmysle nových ustanovení *zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov*, ktoré priniesla *novela č. 519/2021 Z. z.* tak obchodné spoločnosti, ktoré majú záujem pokračovať vo svojej činnosti a byť naďalej zapísané v Obchodnom registri SR, môžu obnoviť svoj zápis v Obchodnom registri SR. Pre tieto obchodné spoločnosti tak okrem dodatočnej likvidácie a ukončenia činnosti spoločnosti existuje aj **možnosť obnovenia ich zápisu v Obchodnom registri SR, o ktorom rozhoduje príslušný registrový súd na návrh** osoby, ktorá osvedčí právny záujem na obnovení jej zápisu v Obchodnom registri SR, pričom návrh musí byť podaný najneskôr do konca januára 2022. Následne príslušný súd rozhodne bezodkladne o obnovení zápisu bez nariadenia dodatočnej likvidácie a bez toho, aby sa vyžadovalo zloženie preddavku na likvidáciu.

h) Zavedenie automatického dopĺňania niektorých údajov do Obchodného registra

Ďalšie zmeny v obchodnom práve priniesol **zákon č. 403/2021 Z. z.**, ktorým sa dopĺňa zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov.

S účinnosťou od **1. decembra 2021** bolo zavedené **automatické doplnenie údajov spoločníkov a štatutárov do Obchodného registra SR**, ktoré reflektovalo na problémy podnikateľského sektora v súvislosti s povinnosťou zápisu identifikačných údajov spoločníkov a štatutárov do OR SR v pôvodnej zákonnej lehote do 30. septembra 2021 podľa zákona č. 390/2019 Z. z.. Údaje spoločníkov a štatutárov, ktoré sa mali dodatočne povinne zapísať do obchodného registra do 30. septembra 2022, budú prednostne automatizovane dopĺňané príslušným registrovým súdom. Ministerstvo spravodlivosti SR ako správca informačného systému obchodného registra v spolupráci s registrovým súdom vykoná automatizované doplnenie aktuálnych hodnôt identifikačných údajov.

O automatizovanom doplnení identifikačných údajov zašle registrový súd zapísanej osobe bez zbytočného odkladu do elektronickej schránky **oznámenie o doplnení identifikačných údajov spolu s výpisom z obchodného registra**. Ak registrový súd nezašle zapísanej osobe oznámenie podľa predchádzajúcej vety do 31. mája 2022, platí, že automatizované doplnenie identifikačných údajov nebolo možné vykonať.

Ak automatizované doplnenie údajov nebolo možné vykonať, obchodné spoločnosti budú povinné vykonať zápis do Obchodného registra SR samé a svoje údaje doplniť. Zapísanie iba predmetných informačných údajov do Obchodného registra SR (bez iných zmien) je bezplatné.

i) Zákaz uvádzania jednorazových plastových výrobkov na trh

Novelou zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 302/2019 Z. z. o zálohovaní jednorazových obalov na nápoje a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (**č. 430/2021 Z. z.**) sa s účinnosťou od **1. decembra 2021** predovšetkým upravili požiadavky a opatrenia zamerané na predchádzanie vplyvu určitých jednorazových výrobkov na životné prostredie a zdravie ľudí.

Predmetné zmeny sa vzťahujú na **jednorazové plastové výrobky** (Príloha č. 7a), **výrobky z oxo-degradovateľných plastov** a **rybársky výstroj obsahujúci plasty**.

Má sa napríklad **znižit' spotreba** plastových pohárov na nápoje, vrátane ich uzáverov a viečok, ako aj nádob na potraviny, t. j. škatúl s viečkom aj bez viečka. Na slovenský trh je **zakázané uvádzať na trh jednorazové plastové výrobky**, ako napríklad vatové tyčinky, príbory, tanieri, slamky, miešadlá na nápoje, paličky určené na pripevnenie k balónom, nádoby na potraviny vyrobené z expandovaného polystyrénu, nápojové obaly a poháre na nápoje vyrobené z expandovaného polystyrénu.

Za cieľom znižovania spotreby jednorazových plastových výrobkov je výrobca takéhoto výrobku, ktorý poskytuje výrobky uvedené v Prílohe č. 7a, časti A konečnému spotrebiteľovi na konzumáciu potravín a nápojov na inom mieste, ako je miesto predaja, povinný:

- (1) poskytovať ich za úhradu (pričom je povinný o tom informovať konečného spotrebiteľa),
- (2) ponúknuť konečnému spotrebiteľovi opakovane použiteľnú alternatívu alebo
- (3) ponúknuť biologicky rozložiteľnú alternatívu.

Zakazuje sa poskytovať konečnému spotrebiteľovi na konzumáciu potravín a nápojov v mieste predaja jednorazové plastové výrobky v trvalých prevádzkach verejného a rýchleho stravovania, ako aj jednorazové plastové riady na verejných podujatiach.

Výrobca jednorazových plastových výrobkov podľa Prílohy č. 7a, časti A je povinný viesť evidenciu o jednotlivých výrobkoch, ktoré boli uvedené na slovenský trh, ohlasovať ministerstvu údaje v stanovenom rozsahu, uchovávať ohlasované údaje, vypracúvať správu o opatreniach prijatých na zníženie spotreby výrobkov a najneskôr do 30. apríla oznamovať ministerstvu dosiahnutie pokroku v znižovaní spotreby.

Novela zároveň upravuje požiadavky na jednorazový plastový výrobok, požiadavky na označovanie výrobku, rozšírenú zodpovednosť výrobcu osobitného výrobku z plastu a zvyšovanie informovanosti.

j) Zavedenie výnimiek zo systému zálohovania niektorých jednorazových plastových obalov na nápoje

Nová právna úprava – **zákon č. 518/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 302/2019 Z. z. o zálohovaní jednorazových obalov na nápoje a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov** mení s účinnosťou od 28. decembra 2021 fungovanie zálohového systému, podľa ktorého sa **zálohovanie jednorazových plastových obalov na nápoje nemá vzťahovať na určité obaly**, pri ktorých je zálohovanie nelogické, zbytočné, logisticky náročné, príp. až nemožné.

Zálohovanie jednorazových plastových obalov na nápoje sa od 28. decembra 2021 **nevzťahuje** na obaly, ktoré:

- a) sú poskytované prevádzkovateľom cestnej, leteckej, vodnej alebo železničnej dopravy podliehajúcej jurisdikcii SR a vykonávajúcim osobnú prepravu na medzinárodných trasách,
- b) sú dodávané s tovarom oslobodeným od DPH alebo od spotrebnej dane a určeným na predaj v tranzitnom priestore medzinárodných letísk a prístavov (v tzv. bezcolnej zóne) alebo na zásobenie lietadiel či lodí, ktoré bezprostredne opustia územie EÚ,
- c) sú prepustené do colného režimu vývoz a prepravené z colného územia EÚ,

- d) je technicky nemožné odobrať štandardným spôsobom zo strany správcu,
- e) sú poskytované v rámci predaja na trhovách miestach v súhrnnom množstve menej ako 100 kg za rok.

Platí tiež, že výrobca obalov, ktorý nemá uhradené záväzky zo zmluvy o plnení povinností v zmysle zákona č. 302/2019 Z. z. o zálohovaní jednorazových obalov na nápoje v znení neskorších predpisov, nesmie uvádzať nápoje v zálohovaných jednorazových obaloch na trh.

§ **Zákony schválené v roku 2021 s účinnosťou od roku 2022**

Nižšie uvedené zákony boli schválené Národnou radou SR v roku 2021 s nadobudnutím účinnosti od roku 2022.

a) Zavedenie podpory v čase skrátenej práce pre zamestnávateľov – tzv. Kurzarbeit

Zákonom č. 215/2021 Z. z. o podpore v čase skrátenej práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa s účinnosťou od **1. marca 2022** zavádza nová právna úprava **podpory v čase skrátenej práce pre zamestnávateľov – tzv. Kurzarbeit ako trvalý systém ochrany pracovných miest**. Ide o štátnu dotáciu, právne nenárokovateľnú podporu pre zamestnávateľov.

Táto podpora je určená pre zamestnávateľov (obchodné spoločnosti so zamestnancami – vylúčené sú SZČO a jednoosobové s.r.o.), ktorí boli nútení dočasne **obmedziť svoju činnosť v dôsledku vonkajších faktorov, ktoré nemohli ovplyvniť** (napr. ide o vyhlásenie mimoriadnej situácie napr. z dôvodu pandémie alebo vyhlásenie núdzového stavu napr. z dôvodu vojny alebo v prípade okolností vyššej moci, napr. povodeň či požiar).

Za **obmedzenie činnosti** u zamestnávateľa sa považuje stav, keď nemôže dočasne **najmenej 1/3 svojich zamestnancov prideľovať prácu v rozsahu najmenej 10 % ustanoveného týždenného pracovného času**.

Kurzarbeit je určený na **čiasťočnú úhradu nákladov zamestnávateľa** na náhradu mzdy zamestnanca za každú hodinu prekážky v práci v čase skrátenej práce v sume **60 % priemerného hodinového čistého zárobku zamestnanca** v kalendárnom mesiaci, za ktorý sa podpora poskytuje. Výška dotácie je však limitovaná - najviac 60 % z 1/174 dvojnásobku priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR zverejnenej Štatistickým úradom SR za kalendárny rok, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa podpora poskytuje. Podporné obdobie trvá **maximálne 6 mesiacov** počas 24 po sebe nasledujúcich mesiacov.

Platí, že **zamestnávateľ aj zamestnanec** musia pri žiadaní o štátnu dotáciu splniť viaceré **podmienky**. Na to, aby zamestnávateľ bol oprávnený žiadať o túto formu podpory, musí splniť podmienku obmedzenia svojej činnosti, t. j. aspoň 1/3 svojich zamestnancov nie je schopný prideľovať prácu v rozsahu najmenej 10 % ustanoveného týždenného pracovného času. Zároveň zamestnávateľ musí ku dňu podania žiadosti splniť podmienku platenia príspevkov na sociálne zabezpečenie, a to počas celého trvania tejto povinnosti, ktorá trvala najmenej 24 kalendárnych mesiacov bezprostredne predchádzajúcich kalendárnemu mesiacu, za ktorý sa žiada podpora. Zamestnávateľ tiež nesmie porušiť zákaz nelegálneho zamestnávania v období 2 rokov pred podaním žiadosti. Zamestnávateľ je povinný uzavrieť písomnú dohodu so zamestnancom (alebo so zástupcami zamestnancov) a má povinnosť zachovať pracovné miesto, na ktoré mu bola dotácia poskytnutá (predmetná podmienka musí byť splnená najmenej 2 mesiace po skončení kalendárneho mesiaca, na ktorý bola dotácia poskytnutá).

V Zákone o podpore je definovaný aj nový druh poistenia – **poistné na financovanie podpory v čase skrátenej práce**, ktoré bude platiť zamestnávateľ za zamestnanca.

Zamestnávateľ bude za zamestnancov platiť poistné na financovanie podpory v čase skrátenej práce v sadzbe 0,5 % a poistné na poistenie v nezamestnanosti v sadzbe 0,5 % z vymeriavacieho základu. Všetky ostatné druhy sociálneho poistenia a ich sadzby zostanú zachované a zvýšenie sociálneho poistenia nenastane. V skutočnosti bude mať zmena za následok **len rozdelenie poistenia v nezamestnanosti na dve časti**. V prípade iných zamestnancov a iných právnych vzťahov (tých, za ktorých sa neplatí poistné na financovanie podpory čase skrátenej práce, napr. dohodári) k žiadnej zmene v sociálnom poistení nedôjde a naďalej budú za nich zamestnávateľia platiť poistné na poistenie v nezamestnanosti v sadzbe 1 % z vymeriavacieho základu.

b) Zmeny v daňovom poriadku s cieľom boja proti daňovým podvodom a zároveň zvýšenia motivácie pre daňové subjekty na plnenie si svojich povinností

Novela č. 408/2021 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa *zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony* prinesie viacero podstatných a dôležitých zmien v daňovej oblasti s účinnosťou od **1. januára 2022**. Cieľom novely je najmä **efektívny boj proti daňovým podvodom** a zároveň **motivácia pre daňové subjekty na plnenie si svojich povinností** v tejto oblasti.

Novelou č. 408/2021 Z. z. sa **ruší povinnosť správcu dane zasielať daňovým subjektom osvedčenie o registrácii** (tzv. kartičky DPH), čím sa zároveň má znížiť administratívna záťaž podnikateľským subjektom. Správca dane má od 1. januára 2022 zasielať daňovým subjektom len rozhodnutia o registrácii. Zároveň sa v zmysle novely od 1. januára 2022 umožnilo zamestnávateľovi, ktorý má povinnosť predkladať prehľad o zrazených a odvedených preddavkoch na daň z príjmov zo závislej činnosti, splniť si túto povinnosť dodatočne, a to najneskôr do 5 dní po uplynutí zákonnej lehoty. V takomto prípade nemôže byť pokutovaný zo strany správcu dane.

Znižuje sa tiež suma úhrady za poskytovanie záväzných stanovísk Finančného riaditeľstva na fixnú sumu **1000 Eur**, pričom platí, že ak o stanovisko žiada vysoko spoľahlivý daňový subjekt, suma sa znižuje na polovicu.

Novelou č. 408/2021 Z. z. sa zavádza aj tzv. **inštitút vylúčenia fyzickej osoby**, ktorá je **štatutárom alebo členom štatutárneho orgánu daňového subjektu**. Po splnení podmienok na vylúčenie vydá správca dane rozhodnutie o vylúčení, a to v prípade, ak daňový subjekt

- a) mal ukončenú daňovú kontrolu a má daňový nedoplatok a nedoplatok na inom peňažnom plnení v úhrne aspoň 5000 Eur viac ako jeden rok alebo ak
- b) podal daňové priznanie k dani z pridanej hodnoty za zdaňovacie obdobie a daňová kontrola oprávnenosti nároku (podľa osobitného predpisu) týkajúca sa tohto zdaňovacieho obdobia bola ukončená.

Fyzická osoba je vylúčená odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o vylúčení, pričom doba vylúčenia je **3 roky** od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Novou právnou úpravou sa upravuje aj transparentný **index daňovej spoľahlivosti**. V zmysle uvedeného budú daňové subjekty, ktoré si plnia daňové povinnosti, odmeňované Finančnou správou, ktorá bude hodnotenie daňových subjektov zverejňovať na svojej webovej stránke.

Danou novelou sa zároveň zaviedlo, že **nadmerný odpočet alebo jeho časť môže správca dane vrátiť len na registrovaný bankový účet** a rozšíril sa aj inštitút ručenia platiteľa DPH, a to v prípade platiteľa DPH – odberateľa za daň, ktorú dodávateľ nezaplatil,

ak odberateľ vedel alebo vedieť mohol, že daň nebude zaplatená a ak odberateľ uhradil protihodnotu za plnenie na iný, než registrovaný bankový účet na finančnej správe, **odberateľ môže uhradiť daň na osobitný účet dodávateľa priamo daňovému úradu**, a to s cieľom vyhnúť sa potencionálnemu uplatneniu ručenia za daň voči platiteľovi dane.

c) Zrovnoprávnenie daňového zaťaženia stravných lístkov a účelovo viazaného finančného príspevku na stravovanie

S účinnosťou od **1. januára 2022** sa novelou zákona č. 76/2021 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa **zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov** zrovnoprávňuje daňové zaťaženie stravných lístkov a účelovo viazaného finančného príspevku na stravovanie. V zmysle uvedeného sa **oslobodenie od dane z príjmov** bude uplatňovať **jednotne** pre všetky formy zabezpečenia stravovania, resp. jej finančného krytia, a to v zmysle Zákonníka práce **najviac do výšky 2,81 Eur** (t. j. 55 % sumy stravného poskytovaného pri pracovnej ceste v trvaní 5 až 12 hodín). Suma, ktorá bude navyše, sa u zamestnanca zdaní a zaplatia sa z nej aj odvody, a to zhodne v prípade stravných lístkov aj finančného príspevku na stravovanie.

Ďalšia zmena, ktorú priniesla predmetná novela, sa týka stravného v prípade SZČO. Od 1. januára 2022 bude platiť, že daňovník, ktorý uplatňuje preukázateľné daňové výdavky v daňovej evidencii či vedením účtovníctva, už **nebude mať povinnosť preukazovať výšku stravného daňovým dokladom**. Platí teda, že už nie je potrebné pre uplatnenie týchto výdavkov u SZČO mať doklad (t. j. pokladničný doklad alebo faktúru) o nákupe stravy alebo o nákupe stravovacích poukázok. Znižuje sa aj výška stravného, ktorú je možné uplatniť si bez dokladovania do daňových výdavkov, na **55 % z hodnoty stravného** pre prvé časové pásmo za každý odpracovaný deň v kalendárnom roku, t. j. ide o sumu **2,81 Eur**.

d) Digitalizácia účtovníctva a zjednodušenie elektronizácie účtovných dokladov

Novelou č. 456/2021 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa **zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov** sa má s účinnosťou od **1. januára 2022** docieľiť vyššia miera **digitalizácie účtovníctva a zjednodušenie elektronizácie účtovných dokladov**. Platí, že všetky účtovné doklady (účtovné závierky, správy auditorov, výročné správy a oznámenia o schválení účtovnej závierky) majú byť uložené účtovnou jednotkou **v elektronickej podobe**. Spresňujú a zjednodušujú sa tiež ustanovenia o listinnej a elektronickej podobe účtovného záznamu, pričom je umožnené nahradiť vlastnoručný podpis akýmkoľvek elektronickým podpisom, ktorý umožní preukázateľnú identifikáciu osoby. Je umožnené aj skenovanie dokumentov bez použitia zaručenej konverzie.

Zjednodušuje sa aj **archivácia účtovníctva** – doklady už nebudú musieť byť uchovávané v papierovej forme, postačuje aj **elektronická forma archivácie**. Aj povinné predkladanie účtovných dokumentov (účtovných závierok, výkazov, poznámok) do Registra účtovných závierok bude možné len elektronicky.

Upresňuje sa **definícia elektronického účtovného záznamu**, ktorým je účtovný záznam vyhotovený v elektronickej forme, pričom elektronický formát určuje vyhotoviteľ účtovného záznamu alebo je určený na základe dohody s prijímateľom účtovného záznamu.

Definujú sa požiadavky na účtovný záznam, ktorými sú:

- **vierohodnosť pôvodu** (je možné ho zabezpečiť pripojením podpisového záznamu zodpovednej osoby, elektronickou výmenou údajov alebo vnútorným kontrolným systémom účtovných záznamov),

- **neporušenosť obsahu** (ak zaslaním, sprístupnením účtovného záznamu alebo transformáciou účtovného záznamu nenastala zmena obsahu zaznamenaných skutočností v účtovnej jednotke),
- **čitateľnosť účtovného záznamu** (ak obsah účtovného záznamu je čitateľný ľudským okom).

Predmetnou novelou prichádza aj k zmenám v oblasti **pokút**. Určuje sa dolná hranica pokuty pri závažnom porušení zákona na výšku od 1 000 Eur. Takisto sa určuje výška sankcie v prípade, ak si účtovná jednotka nesplní povinnosť uloženia účtovného dokumentu do registra, nakoľko daňový úrad nebude mať k dispozícii účtovnú závierku, na základe ktorej by bolo z hodnoty majetku vyčísliť výšku sankcie. Výška tejto pokuty je ustanovená od 100 Eur do 10 000 Eur.

e) Zavedenie nového inštitútu v oblasti duálneho vzdelávania – tzv. nadpodnikového vzdelávacieho centra

Novelou č. 413/2021 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa *zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov* sa s účinnosťou od **1. januára 2022** zavádza nový inštitút v oblasti duálneho vzdelávania – tzv. **nadpodnikové vzdelávacie centrum**. Zavedením uvedeného inštitútu sa má podporiť vstup malých a stredných podnikov a SZČO do systému duálneho vzdelávania.

V zmysle týchto zmien sa tak **praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania** môže vykonávať okrem iného aj **na pracovisku praktického vyučovania iného zamestnávateľa** alebo mimo územia SR na pracovisku právnickej osoby, ktorá poskytuje praktické vyučovanie alebo v **nadpodnikovom vzdelávacom centre**.

V zmysle nových ustanovení zákona platí:

Zamestnávateľ môže popri svojom názve používať označenie nadpodnikové vzdelávacie centrum, ak

- poskytuje najmenej tri roky praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania žiakom, ktorí majú uzatvorenú učebnú zmluvu s iným zamestnávateľom,*
- uskutočňuje profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov,*
- uskutočňuje najmenej dva roky odbornú prípravu inštruktorov alebo hlavných inštruktorov,*
- má schválenú stratégiu kvality odborného vzdelávania a prípravy podľa potrieb trhu práce,*
- spolupracuje s vysokými školami pri rozvoji odborného vzdelávania a prípravy a*
- splňa ďalšie kritériá určené vnútorným predpisom príslušnej stavovskej organizácie alebo príslušnej profesijnej organizácie.*

Okrem toho sa novelou č. 412/2021 Z. z. zavádza aj **osobitný model experimentálneho overovania odborov vzdelávania** na stredných odborných školách, stredných športových školách, stredných umeleckých školách a konzervatóriách, ktorý by mal zosúladiť potreby trhu práce a zamestnávateľov a ktorého cieľom je získať alebo overovať v praxi poznatky a skúsenosti na vytvorenie alebo na zmenu odborov vzdelávania.

f) Zvýšenie minimálnej mzdy na rok 2022

Podľa § 7 ods. 1 a 2 *zákona č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde* zástupcovia zamestnávateľov a zástupcovia zamestnancov rokujú o určení sumy mesačnej minimálnej mzdy na nasledujúci kalendárny rok dohodou najneskôr od 1. apríla. V prípade, ak sa zástupcovia dohodnú na určení sumy mesačnej minimálnej mzdy do 15. júla, suma mesačnej minimálnej mzdy je určená ich dohodou.

Nakoľko do 15. júla 2021 nedošlo k dohode zástupcov zamestnávateľov a zamestnancov, ktorá mala určiť výšku sumy mesačnej minimálnej mzdy od 1.1.2022, **suma mesačnej minimálnej mzdy na rok 2022 sa určila podľa § 8 zákona o minimálnej mzde**, a to vo výške 57 % priemernej mesačnej nominálnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, na ktorý sa určuje suma mesačnej minimálnej mzdy (t. j. za rok 2020). **Mesačná minimálna mzda platná v roku 2022** pre prvý stupeň náročnosti práce bude teda predstavovať **646 Eur**, čo je nárast o 23 Eur oproti roku 2021, kedy minimálna mesačná mzda predstavuje 623 Eur. **Hodinová minimálna mzda** bude od 1.1.2022 platná pre zamestnanca so 40 – hodinovým pracovným časom vo výške **3,713 Eur**, čo je 1/174 zo sumy mesačnej minimálnej mzdy.

Minimálna mzda sa zvyšuje podľa stupňov náročnosti práce v prípade zamestnancov, ktorí sú zamestnaní na základe trvalého pracovného pomeru, to zn. na základe pracovnej zmluvy, takže tzv. „dohodári“ síce majú nárok na minimálnu mzdu, avšak nemajú nárok na minimálnu mzdu podľa stupňa náročnosti práce (platí pre nich teda len minimálna mzda prvého stupňa náročnosti práce). Každému stupňu náročnosti práce je priradený koeficient minimálnej mzdy, ktorým sa pri výpočte minimálnej mzdy pre daný stupeň násobí minimálna mzda ustanovená pre konkrétny rok. Minimálna mzda pre jednotlivé stupne náročnosti práce sa zvyšuje o pevne stanovenú sumu.

g) Povinnosť zálohovania plastových PET fliaš a plechoviek

Nový *zákon č. 302/2019 Z. z. o zálohovaní jednorazových obalov na nápoje a o zmene a doplnení niektorých zákonov* prináša s účinnosťou od 1. januára 2022 **povinnosť zálohovania plastových PET fliaš a plechoviek**.

Zákonom bol vytvorený špeciálny subjekt, ktorým je správca zálohového systému jednorazových obalov na nápoje, ktorého úlohou je zastrešovanie celého zálohového systému. Platí, že zálohujú sa **jednorazové obaly na nápoje z plastu, ktorými sú fľaše, ako aj jednorazové obaly na nápoje z kovu, ktorými sú plechovky**.

Distribútor obalov, ktorý vykonáva predaj nápojov konečnému používateľovi na predajnej ploche s rozlohou **najmenej 300 m²** (teda najmä supermarkety; okrem distribútora, ktorý takéto nápoje a potraviny predáva ako doplnkový tovar) je povinný požiadať správcu o uzatvorenie zmluvy, registrovať sa ako odberné miesto odpadu zo zálohovaných jednorazových obalov na nápoje u správcu systému, odoberať odpad v mieste prevádzky alebo vo vzdialenosti do 150 m od prevádzky, vrátiť konečnému používateľovi záloh v plnej výške a odoberať odpad zo zálohovaných jednorazových obalov na nápoje, ktoré prestal výrobca uvádzať na trh (najmenej v období 6 mesiacov od zverejnenia oznamu na webovom sídle správcu).

h) Povinné zaokrúhľovanie cien pri platbách v hotovosti

Novelou č. 457/2021 Z.z., ktorou sa mení *zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 18/1996 Z. z. o cenách* v znení neskorších predpisov, sa s účinnosťou od 1. júla 2022 zavádza **povinné zaokrúhľovanie cien tovarov a služieb pri platbách v hotovosti** s cieľom

minimalizovať potrebu používania 1 a 2 eurocentových mincí, čo povedie k zníženiu nákladov podnikateľov a verejnosti za poplatky bánk za vloženie, resp. spracovanie 1 a 2 eurocentových mincí a k zjednodušeniu vydávania mincí pri hotovostnom platobnom styku.

Cena platená v hotovosti sa **zaokrúhľuje na 5 eurocentov**. Celkový zvyšok nezaokrúhlenej ceny platenej v hotovosti, ktorý je nižší ako polovica hodnoty 5 eurocentov, sa zaokrúhľuje nadol a celkový zvyšok nezaokrúhlenej ceny platenej v hotovosti, ktorý je rovný alebo vyšší ako polovica hodnoty 5 eurocentov, sa zaokrúhľuje nahor.

Ak je cena platená v hotovosti súčtom cien za viac kusov toho istého tovaru alebo viac kusov rôznych tovarov, zaokrúhľuje sa takto až výsledná cena platená v hotovosti. Cena platená v hotovosti vo výške 1 eurocent alebo 2 eurocenty sa zaokrúhľuje na 5 eurocentov.

1.3. Návrhy na zníženie regulačnej záťaže v prospech MSP

Zámerom predmetnej časti *Správy o stave malého a stredného podnikania v Slovenskej republike v roku 2021* je sprostredkovať návrhy opatrení na zlepšenie regulácie v prospech MSP. Napriek snahám CLR, predovšetkým vo forme zásadných pripomienok v rámci predbežného pripomienkového konania (PPK) a záverečného posúdenia (ZP), možno konštatovať, že aj v roku 2021 pretrvával trend nedostatočnej kvantifikácie nákladov/úspor regulácie zo strany predkladateľov. Predkladatelia vyčíslili náklady regulácie iba v 44 materiáloch s vplyvom na podnikateľské prostredie, čo pri celkovom počte 128 predložených materiálov s vplyvom na podnikateľské prostredie predstavuje iba niečo vyše 34 %. Celkové náklady na podnikateľské prostredie v prípade predmetných 44 materiálov tvorili približne 138,20 mil. Eur, pričom celkové úspory predstavovali približne 372,91 mil. Eur. Čisté úspory podnikateľského prostredia teda v týchto 44 prípadoch, v ktorých predkladatelia vyčíslili vplyvy, predstavovali cca 234,71 mil. Eur. Výraznú úsporu pre podnikateľské prostredie odhadli predkladatelia najmä v prípade návrhu zákona o podpore v čase skrátenej práce (tzv. Kurzarbeit, vo výške cca. 118 mil. Eur), novely zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve (cca. 50,22 mil. Eur), návrhu zákona o výstavbe (cca. 94 mil. Eur), či novely zákona o sociálnom poistení (cca. 56,37 mil. Eur). Tieto čísla však predstavujú značne skreslený pohľad na celkové náklady a úspory predložených materiálov a do budúcnosti je teda nevyhnutné, aby predkladatelia vynakladali podstatne väčšie úsilie pri kvantifikácii nákladov regulácie.

Priestor, v ktorom by mohlo dôjsť k zníženiu regulačnej záťaže, vidí CLR v nasledovných oblastiach (v ktorých navrhuje konkrétne opatrenia):

A) Lepšia regulácia pre MSP

Zásady a odporúčania, ktoré CLR sformulovalo v časti A na základe skúseností zo svojej každodennej činnosti a spolupráce s relevantnými podnikateľskými organizáciami zastupujúcimi MSP, by si mali osvojiť všetci tvorcovia regulácie, aby bola pre MSP prijateľným systémom pravidiel. Mnohé z týchto odporúčaní sú súčasťou strategického dokumentu RIA 2020 – Stratégia lepšej regulácie z dielne MH SR. Uvedené zásady a odporúčania sú klasifikované: a) z hľadiska procesu aplikácie pravidiel lepšej regulácie; b) z hľadiska ich obsahu; c) z hľadiska doterajších iniciatív, ktorých obsahom sú zozbierané opatrenia, ktoré vyplynuli z praxe, a ktorých aplikácia, je predpokladom odstránenia administratívnej a inej záťaže MSP. V časti B je venovaná pozornosť konkrétnym obsahovým návrhom, v prípade jednoznačnej zodpovednosti je uvedený príslušný tvorca regulácie.

a) Z hľadiska procesu¹⁷

- dostatočne zreteľne naformulovať obsah **predbežnej informácie**, aby z nej bol zrejmý zámer tvorcu regulácie, čo do potenciálu vzniku vplyvov na MSP,
- uskutočniť **konzultácie** s dotknutými subjektmi a brať ich návrhy do úvahy, prijímať kompromisy, vnímať konzultujúce MSP ako rovnocenných partnerov pri tvorbe regulácie,
- v **Analýze vplyvov na podnikateľské prostredie** určiť, na ktorú z veľkostných kategórií podnikov bude mať navrhovaný materiál vplyv a kvantifikovať približný počet dotknutých podnikateľov s využitím dostupných štatistík, evidencií a dát,
- v rámci zavádzania nových povinností pre podnikateľské subjekty zvážiť povinnosť zavedenia **zjednodušených režimov pre MSP** (napr. vo forme výnimiek z povinností, prechodných období, znížených sadzieb, zjednodušených formulárov),
- v prípade navrhovania novej povinnosti, resp. sprísňovania existujúcej povinnosti, navrhnúť tiež odstránenie, resp. zjednodušenie inej existujúcej povinnosti prípadne viacerých povinností vo výške zodpovedajúcej dvojnásobku záťaže (princíp „one in, two out“ – jednu prijať, dve zrušiť),
- vyhnúť sa implementácii smerníc EÚ nad ich minimálny rámec, t. j. nevytvárať zbytočné rozširujúce povinnosti (tzv. **efekt neopodstatneného gold-platingu**),
- rozšíriť pravidlá agendy lepšej regulácie aj na reguláciu prijímanú na základe zákonodarnej iniciatívy poslancov a výborov **NR SR** (napr. povinná Analýza vplyvov na podnikateľské prostredie, stanovisko Komisie pre posudzovanie vplyvov),
- **zaviest' SUNSET klauzulu** (t. j. automatické priradenie expirácie regulácii s vplyvom na podnikateľské prostredie) a s ňou súvisiacu povinnosť vykonávať po uplynutí určitého obdobia (napr. 3 - 5 rokov) **ex post hodnotenie** regulácií ovplyvňujúcich podnikanie,
- v súlade s odporúčaniami OECD zaviesť proces hodnotenia dopadov aj pri **reguláciách prijímaných na regionálnej úrovni** (t. j. na úrovni miest, obcí a vyšších územných celkov).

¹⁷ Od momentu zrodu myšlienky novelizovať reguláciu až po prehodnotenie jej účelnosti po uplynutí určitého obdobia od nadobudnutia účinnosti.

b) Z hľadiska obsahu¹⁸

- **dokončiť plánovanú novelizáciu Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov, Rokovacieho poriadku NR SR a Legislatívnych pravidiel vlády SR** pre naplnenie väčšiny úloh v bode a),
- technicky zabezpečiť **plnohodnotné fungovanie portálu Slov-lex** (napr. nemožnosť zmeny dátumu, svojvoľného sťahovania už raz nahraných dokumentov, zlepšovanie filtrov vyhľadávania, zavedenie režimu sledovania zmien, aktuálnosť legislatívneho procesu jednotlivých materiálov, ako aj sprievodnej dokumentácie a pod.),
- **realizovať všetky ambície projektu RIA 2020**, vrátane podpory budovania analytických kapacít na jednotlivých ministerstvách či vytvorenia registra regulácií (ktorý by obsahoval aj nástroj tzv. rozhodovací strom, a prostredníctvom ktorého by každý podnikateľ prakticky a jednoducho získal prehľad o regulácií, ktorá sa ho týka),
- vykonať **audit opodstatnenosti a primeranosti všetkých povinností, ktoré vyplývajú podnikateľom z regulácie**, kvantifikovať celkové náklady spojené s ich plnením, uskutočniť medzinárodné porovnanie v sporných oblastiach a inšpirovať sa best practices zo zahraničia a následne odstrániť všetky povinnosti, ktoré sú neúmerané (nakoľko vo vzťahu k účelu spôsobujú neprimeranú administratívnu či finančnú záťaž podnikateľom).

c) Z hľadiska doterajších iniciatív

- splnenie konkrétnych opatrení, ktoré schválila predchádzajúca vláda v podobe 3 **antibyrokratických balíčkov**, v rámci ktorých neboli v mnohých prípadoch dodržané deadlines, resp. boli prijaté len čiastkové riešenia, ako aj schválenie a následné realizovanie už pripravovaného 4. antibyrokratického balíčka,
- kontrola plnenia úloh, ktoré jednotlivým ministerstvám a ÚOŠS vyplynuli z výsledku auditu gold-platingu,
- riešenie podnetov podnikateľskej verejnosti zasielaných už niekoľko rokov do ankety **Byrokratický nezmysel roka** a vyhodnocovaných zástupcami podnikateľskej obce a odborníkmi na lepšiu reguláciu – doposiaľ sa podarilo z 10 ročníkov rebríčka TOP 10 vyriešiť približne 45 % podnetov.

B) Konkrétne návrhy zmeny regulácie

a) Pracovné právo a zamestnávanie

- prijať kompromis pri vyplácaní príplatkov pre zamestnancov za prácu nadčas, v sobotu, nedeľu a vo sviatok pre všetky MSP bez výnimky – formou oslobodenia príplatkov od dane a odvodov (do určitej sumy/navýšených, resp. novo ustanovených/v plnej výške) (MPSVaR SR),

¹⁸ Na zabezpečenie fungovania pravidiel lepšej regulácie prostredníctvom uvedených inštitútov.

- upraviť povinnosť dokladovania splnomocnenia pre vybavenie elektronickej komunikácie so Sociálnou poisťovňou tak, aby SP nevyžadovala úradné overenie splnomocnenia od notára, ktoré je nad rámec zákona o sociálnom poistení (SP),
- zrušiť obmedzenie možnosti byť „dohodárom“ a zároveň evidovaným na úrade práce v dĺžke 40 dní v kalendárnom roku u jedného zamestnávateľa (MPSVaR SR),
- adekvátne znížiť koncesionárske poplatky v prípade odchodu zamestnanca na MD alebo RD po informovaní zo strany Sociálnej poisťovne (MK SR; RTVS; SP),
- vypustiť zákaz „dohodárov“ programovať, fotografovať, vytvárať grafické práce, odborné texty či iné autorsky chránené diela v § 223 ods.4 Zákonníka práce (MPSVaR SR),
- zmierniť následky nelegálneho zamestnávania, za ktoré je podnikateľ trestaný dvakrát -pokutou, ako aj následkami, ktoré vyplývajú z 5 ročného zápisu do Centrálného registra nelegálnych zamestnávateľom (MPSVaR SR),
- zrušiť povinnosť podnikateľa zisťovať, či zamestnanci jeho dodávateľa nevykonávajú nelegálnu prácu (MPSVaR SR),
- zrušiť povinnosť zamestnávateľa nahlasovať voľné pracovné miesto a jeho charakteristiku úradu práce, sociálnych vecí a rodiny podľa § 62 ods. 6 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (MPSVaR SR),
- zvýšiť rozsah týždenného pracovného času študentov z 20 hodín na 40 hodín (podľa § 227 ods. 2 Zákonníka práce), resp. vypustiť podmienku, v zmysle ktorej dohodu o brigádnickej práci študentov možno uzatvoriť najviac na 12 mesiacov podľa § 228 ods. 2 prvá veta v Zákonníku práce (MPSVaR SR),
- umožniť, aby bezplatná pomoc príbuzných vo všetkých obchodných spoločnostiach (nielen v 1 a 2-osobových s. r. o.) nebola považovaná za nelegálnu prácu podľa § 2a ods. 2 zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (MPSVaR SR),
- zavedenie valorizačného mechanizmu pre odvodovo odpočítateľnú položku na sociálne poistenie študentov zamestnaných na základe dohody o brigádnickej práci študentov (§ 138a zákona o sociálnom poistení s účinnosťou od 01.01.2023), nakoľko je v súčasnosti fixovaná vo výške 200 Eur za kalendárny mesiac.

b) Dane a účtovníctvo

- opätovne umožniť oslobodenie príjmu z príležitostných činností do 500 Eur u fyzickej osoby aj v prípade, ak ide o protistranu, ktorá si tento výdavok uplatní do daňových nákladov (resp. môže si ich uplatniť) (MF SR),
- opätovne zaviesť zníženie sadzby dane z príjmu pre subjekty s obrátom do 100 000 Eur (MF SR),
- riešenie daňovo-odvodového zaťaženia v prípade súbehu živnosti a závislej práce (ak SZČO podniká v rámci vedľajšej činnosti, teda najmä popri zamestnaní – závislej činnosti, z ktorej príjmu už uhrádza odvody, mala by sa táto skutočnosť premietnuť do zvýhodneného vzorca pre výpočet odvodov (MF SR; SP; MPSVaR SR),
- znížiť povinnú dobu archivácie účtovných dokumentov zo súčasných 10 rokov na minimálne pôvodných 5 rokov, nakoľko podnikateľom vznikajú zabezpečením tohto opatrenia dodatočné náklady (MF SR),

- odstrániť povinnosť vyplniť žiadosť o vrátenie preplatku na dani v prípade jeho vzniku (MF SR),
- umožniť dosiahnutie daňovej straty pri prenájme nehnuteľnosti (MF SR),
- zmeniť povinnosť zasielať mesačné prehľady o zrazených a odvedených preddavkoch na daň na minimálne štvrtročné zasielanie prehľadov o zrazených a odvedených preddavkoch na daň, čím sa zmenší administratívna záťaž podnikateľov (MF SR),
- prehodnotiť daň z neživotného poistenia vo výške 8 % (MF SR),
- navýšiť, resp. úplne zrušiť limit 20 000 Eur pre uplatňovanie paušálnych výdavkov SZČO (MF SR),
- zvýšiť % sadzbu paušálnych výdavkov zo súčasných 60 % v kľúčových odvetviach hospodárstva (napr. podnikanie v poľnohospodárstve) (MF SR),
- zmena zložitého vzorca používaného pre výpočet mesačného vymeriavacieho základu, z ktorého sa odvíja výška sociálneho poistenia SZČO (MF SR),
- zrušiť povinnosť, resp. predĺžiť lehotu oznamovania skončenia uplatňovania osobitného režimu DPH na základe prijatých platieb (MF SR),
- prehodnotiť zdaňovanie príspevkov pre zamestnancov zo sociálneho fondu (napr. aj príspevkov na účasť na kultúrnych a športových podujatiach je zdaniteľným príjmom zamestnanca a zamestnávateľ je povinný zraziť z neho preddavok na daň podľa § 35 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov) (MF SR),
- zaviesť zjednodušený daňovo-odvodový režim pre SZČO s určitou hranicou príjmov, pod ktorými by daň z príjmu a odvody na sociálne a zdravotné poistenie nahradil jednotný mesačný poplatok (MF SR),
- znížiť ročnú sadzbu dane z ťažkých nákladných vozidiel, t. j. motorových vozidiel alebo jazdných súprav, určených výlučne na prepravu tovaru po ceste s celkovou maximálnou prípustnou hmotnosťou naloženého vozidla minimálne 12 ton, bližšie k minimálnym sadzbám stanovených legislatívou EÚ (MF SR),
- zrušiť povinnosť zakúpenia diaľničnej známky na prípojné vozidlo (príves alebo prívesný vozík) pri prekročení súčtu najväčšej technicky prípustnej celkovej hmotnosti motorového vozidla a najväčšej technicky prípustnej celkovej hmotnosti prípojného vozidla nad 3,5 t podľa § 2 ods. 2 písm. b) v zákona č. 488/2013 Z. z. o diaľničnej známke (MDaV SR),
- vylúčiť kontrolované transakcie z definície mikrodaňovníka v zákone o DPH, nakoľko podnikateľ v prípade ich vykonania stráca štatút mikrodaňovníka, a tým aj výhody s ním spojené (napr. zvýhodnené podmienky pre odpisovanie hmotného majetku, zvýhodnené pravidlá odpočtu daňovej straty) / resp. úplne zrušiť inštitút mikrodaňovníka (MF SR),
- znížiť daň z kryptomien z aktuálnych 21 % (MF SR).

c) Obchodné právo

- umožniť použitie surovín od drobných pestovateľov na podnikanie (MPRV SR),
- zaviesť definíciu rodinného podnikania, v súlade s tým aj upraviť prevod majetku v rámci generačnej výmeny v obchodných spoločnostiach (MH SR),
- zrušiť podmienku pre majiteľov jaslí mať vysokoškolské vzdelanie a bezbariérovú prevádzku (MŠVVaŠ SR),

- znížiť požadované základné imanie spoločnosti s ručením obmedzeným (s.r.o.) na 1 Eur (MS SR),
- zakotviť, že s. r. o. so základným imaním minimálne 5 000 Eur nemusí povinne vytvárať rezervný fond / resp. úplne zrušiť povinné vedenie rezervného fondu v obchodných spoločnostiach (MS SR),
- v súlade s čoraz vyššou mierou digitalizácie umožniť v spoločnostiach účasť na riadení distančným spôsobom (t. j. per rollam) a zaviesť pravidlá a podmienky takéhoto hlasovania v obchodných spoločnostiach (MS SR),
- zrušiť požiadavku na overenie podpisu predsedu valného zhromaždenia (MS SR),
- zaviesť možnosť vydávať rozličné druhy akcií (zakladateľské a investorské) spoločnostiam s premenlivým základným imaním (MS SR),
- zaviesť inštitút všeobecnej voľnej živnosti (MV SR),
- umožniť založenie voľnej živnosti aj osobám od 16 rokov veku po vzore Českej republiky (MS SR),
- umožniť založenie obchodnej spoločnosti online spôsobom v Obchodnom zákonníku (MS SR),
- zrušiť povinnosť zložiť preddavok na odmenu likvidátora v prípade, ak likvidátor vykonáva svoju funkciu bez nároku na odmenu (MS SR),
- zakotviť premlčaciu dobu nárokov obchodnej spoločnosti voči členom orgánov, ktorá bude plynúť odo dňa, kedy skončia vo svojej funkcii (MS SR),
- zaviesť ako štandardný režim bezodplatného výkonu funkcie členov štatutárneho orgánu, prokuristu, členov dozorného orgánu a vedúceho organizačnej zložky (MS SR),
- zosúladiť terminológiu v oblasti obchodného, účtovného, konkurzného a daňového práva v pojmoch ako napr. základné imanie, obchodné imanie, základný kapitál, podnik, a pod. (MH SR; MS SR),
- odstrániť prekážky v súvislosti so získaním licencie pre prevádzkovateľov autobusovej dopravy, ktorí chcú poskytovať dopravu na území viacerých VÚC prostredníctvom doplnenia nového ustanovenia do zákona o cestnej doprave č. 56/2012 Z. z. (napr. § 10a), ktorým by sa umožnilo automaticky udeliť licenciu tomu prevádzkovateľovi, ktorý už disponuje licenciou na území iného VÚC v rámci SR, a zároveň spĺňa všetky aktuálne zákonné podmienky definované v § 10 ods. 3 zákona o cestnej doprave (MDaV SR),
- liberalizovať oblasť výroby školského nábytku a upustiť od príliš prísnych podmienok stanovených vo Vyhláske č. 527/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež a jej prílohe – napr. § 4 ods. 1 druhá veta: *„Pri používaní tabule musí byť dodržaný zrkový uhol, ktorého vrchol leží na zadnej hrane pracovnej plochy prvého stola žiaka pred tabuľou a je tvorený spojnicami zadnej hrany pracovnej plochy stola so stredom tabule a s jednou z bočných strán tabule, najviac 30°.“* (MŠVVaŠ SR),
- reflektovať vedecko-technický pokrok v oblasti legislatívy motorových vozidiel v zákone o cestovných náhradách (rozšíriť znenie zákona o využívanie elektrických vozidiel pri pracovných cestách, nakoľko zákon upravuje spôsob určenia náhrady za spotrebované pohonné látky len vo vzťahu k motorovým vozidlám s pohonom na štandardné palivá, akými sú napríklad benzín, nafta, LPG, CNG alebo vodík, avšak nie je upravený postup, na základe ktorého sa určuje náhrada za spotrebované pohonné

látky v prípade použitia plug-in hybridného elektrického vozidla alebo elektrického vozidla) (MDaV SR).

d) Nadmerná byrokracia, neúmerná finančná záťaž a právna neistota

- významne liberalizovať nelogickú povinnosť ubytovateľov nahlasovať ubytovaných cudzincov do 5 dní od ubytovania cudzineckej polícii, ktorá okrem nadmernej administratívnej záťaže neprináša želaný účel, nakoľko priemerná doba ubytovania je nižšia ako 5 dňová lehota v § 113 písm. c) zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (MV SR),
- zjednodušiť proces posudzovania žiadostí o nepriamu formu podpory podnikania (MH SR),
- riešiť situáciu pri výmene občianskeho preukazu s elektronickým čipom, nakoľko s dočasným dokladom sa nedá prihlásiť do elektronickej schránky - v zákone č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) (MV SR),
- zaviesť alternatívnu možnosť prihlásenia sa do elektronickej schránky, a to menom a heslom či mobilným kľúčom - v zákone č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) (MIRRI SR),
- zabezpečiť, aby elektronicky podpísané dokumenty od orgánov verejnej správy bolo možné vytlačiť a použiť na právne účely bez potreby zaručenej konverzie (MIRRI SR),
- odstrániť povinnosť žiadať obec o povolenie, ak chce dať zamestnávateľ zamestnancovi paletu na využitie v domácnosti podľa § 97 ods.1 písm. n) zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (MŽP SR),
- znížiť zaťaženie podnikateľov spojené so získavaním súhlasu od orgánu štátnej správy odpadového hospodárstva v prípade odovzdávania odpadov vhodných na využitie v domácnosti (napr. odpadové drevo z paliet, bedne na tovar atď.), t. j. CLR navrhuje zrušiť povinnosť získavania tohto súhlasu od orgánu štátnej správy odpadového hospodárstva, ktorý je navyše aj spoplatnený sumou 11 Eur (MŽP SR),
- tam, kde sa doposiaľ neuplatňuje zásada „jedenkrát a dost“ zo strany úradov verejnej správy voči podnikateľom, tam ju plnohodnotne zaviesť za účelom adekvátnej aplikácie zákona o e-Governmente a zákona proti byrokracii, čím sa významne administratívne odľahčia podnikatelia. (Napríklad pri podaní žiadosti o výpis z registra trestov právnických osôb je štatutárny orgán, ktorý podáva žiadosť, povinný predložiť okrem svojho občianskeho preukazu, cestovného dokladu alebo dokladu o pobyte cudzinca aj výpis z OR SR, v ktorom je právnická osoba zapísaná, aj keď si potrebné informácie z obchodného registra môže pošta overiť aj sama, keďže má do neho prístup. Z tohto dôvodu si konatelia najskôr požiadajú o výpis z obchodného registra za 4,50 Eura a následne ho použijú na to, aby mohli podať žiadosť o výpis z registra trestov právnických osôb za 3,90 Eura.) (ÚPVII SR),
- znížiť výšku sankcií za porušenie povinností v zmysle zákona o ochrane osobných údajov (GDPR) a zaviesť možnosť tzv. druhej šance, resp. odpustenia sankcie pri prvom porušení (ÚOOÚ SR),
- zaviesť možnosť zápisu do OR SR prostredníctvom notárskych úradov po vzore Českej republiky (MS SR),

- zaviesť do sankčného mechanizmu zákonov (napr. zákon o ochrane spotrebiteľa či zákon o odpadoch) tzv. druhú šancu – t. j. uloženiu pokuty by malo predchádzať upozornenie a možnosť nápravy drobných nedostatkov (MS SR; MH SR; MŽP SR),
- zrušiť povinnosť včelárov ohlasovať, kde budú počas roka kočovať so včelstvami spolu s presným poradím miest a presnými dátumami, nakoľko uvedené nie je možné presne odhadnúť, pričom ak nie je odhad presný, je potrebné uvedené údaje nahlásiť opätovne (MP SR),
- zrušiť povinnosť platiť koncesionárske poplatky pre všetkých zamestnávateľov (či už sa jedná o obchodné spoločnosti alebo SZČO) / resp. alternatívne zrušiť túto povinnosť najmä u mikropodnikov (od 0-9 zamestnancov) (MK SR; MH SR),
- zrušiť opätovnú povinnosť duplicitného nahlasovania bankových účtov určených na podnikanie (MF SR),
- vytvoriť jedno kontaktné miesto, umožňujúce v jednom kroku vykonať a ohlásiť zmeny v OR SR a zosúladiť s ďalšími registrami ako napr. CDCP, NCDP, OCP, ZRSR, a s tým súvisiaci centralizovaný systém spravovania, aktualizácie, evidencie a zdieľania dát medzi verejnými inštitúciami (MS SR),
- zmodernizovať a zjednotiť oblasť ochrany spotrebiteľa v jednom prehľadnom zákone (MH SR),
- znížiť lehotu na vydanie certifikátu na uvádzanie vinárskych produktov na trh z 30 na 15 dní v § 26 ods. 9 zákona č. 313/2009 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve (MH SR),
- zrušiť povinnosť viesť a uchovávať evidenciu o neobalových materiáloch a ohlasovať údaje z nej Ministerstvu životného prostredia pre výrobcov neobalových výrobkov, ktorí uvádzajú na trh v Slovenskej republike v súhrnnom množstve menej ako 100 kg neobalových výrobkov za kalendárny rok s ohľadom na už platné ustanovenie § 74 ods. 4 zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch, ktoré liberalizuje týchto výrobcov z viacerých povinností (MŽP SR),
- sprehľadniť Vyhlášku Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 366/2015 Z. z. o evidenčnej povinnosti a ohlasovacej povinnosti a zároveň zjednodušiť systém zasielania evidencií do informačného systému odpadového hospodárstva (ISOH) tak, aby nevznikala zbytočná byrokracia pre pôvodcov odpadu tým, že by mali viackrát ročne podávať evidenčné listy odpadu, ktoré sú podobné, priam obsahovo identické (MŽP SR),
- zabezpečiť komplexné zníženie pokút v zákone o potravinách (MPaRV SR),
- upraviť teploty skladovania (pri zachovaní kvalitatívnych vlastností) mäsových výrobkov tak, že ich hodnoty neustanoví Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR č. 83/2016 Z. z. o mäsových výrobkoch, ale len výrobca (MPaRV SR),
- prehodnotiť možnosť zakúpiť si diaľničnú známku na ľubovoľný počet dní, najviac 365 dní v zákone č. 488/2013 Z.z. o diaľničnej známke a o zmene niektorých zákonov (MDaV SR),
- vytvoriť centrálnu evidenciu všetkých samostatne hospodáriacich roľníkov (SHR) a umožniť elektronickú formu ohlásenia činnosti SHR v zákone č. 105/1990 Zb. o súkromnom podnikaní občanov (MPaRV SR),
- preniesť kompetenciu evidencie samostatne hospodáriacich roľníkov z obcí na Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPaRV SR),

- zrušiť stanovené lehoty čistenia okien na pracoviskách frekvenciu čistenia okien na pracoviskách (MZ SR),
- zrušiť povinnosť vypracovať prevádzkový poriadok a ponechať hygienické pravidlá len v medziach úpravy HACCP (MZ SR),
- zrušiť povinnosť mať v gastroprevádzkach zvlášť toaletu pre zamestnancov a pre zákazníkov, resp. alternatívne navýšiť počet miest na sedenie/ počet zamestnancov na zmene, ku ktorým postačuje jeden záchod spoločný pre mužov aj ženy (MZ SR),
- dokončiť liberalizáciu hygienických požiadaviek v gastroprevádzkach, a to stanovením nižšieho počtu umývadiel (MZ SR).

2. Vývoj ekonomického prostredia v roku 2021 v kontexte pretrvávajúcej pandémie COVID-19 a rastu cien

2.1. Vývoj makroekonomického prostredia v roku 2021

Hrubý domáci produkt

Aj v roku 2021 bolo hospodárstvo SR ovplyvňované pandemiou COVID-19 avšak menej výrazne ako tomu bolo v roku 2020. Významnejšiemu oživeniu slovenskej ekonomiky bránili okrem pretrvávajúcej pandémie, aj problémy dodávateľských reťazcov, nedostatok komodít (vrátane energetických), či ich rastúce ceny.

Podľa predbežných údajov ŠÚ SR rast hrubého domáceho produktu (HDP) Slovenska v roku 2021 predstavoval 3,0 %.¹⁹ Z pohľadu vývoja hospodárstva SR v jednotlivých štvrtrokoch sa rast ekonomiky najvýraznejšie prejavil v 2. štvrtroku, kedy došlo k zvýšeniu HDP o jednu desatinu, čo bol najvýznamnejší nárast od roku 2007. Robustný rast v 2. štvrtroku vyplýval z priaznivého bazického efektu, teda nižšej porovnávacej úrovne z predchádzajúceho roka. V druhej polovici roka slovenská ekonomika podstatne zmiernila tempo svojho rastu, pričom rast HDP v oboch kvartáloch bol vyšší viac ako 1 percento.

Podľa produkčnej metódy zostavovania hrubého domáceho produktu súvisel dosiahnutý hospodársky rast s nárastom pridanej hodnoty o 2,4 %, hrubej produkcie o 5,7 % a medzispotreby o 8 %. Čisté dane z produktov sa zvýšili o 8,5 %. Rast hrubej pridanej hodnoty dosiahla takmer polovica z najvýznamnejších odvetví, vrátane priemyslu, v ktorom sa zvýšila pridaná hodnota o viac ako 8 %. Pokles pridanej hodnoty vykázalo odvetvie stavebníctva, ale aj odvetvie umenie, zábava a rekreácia.

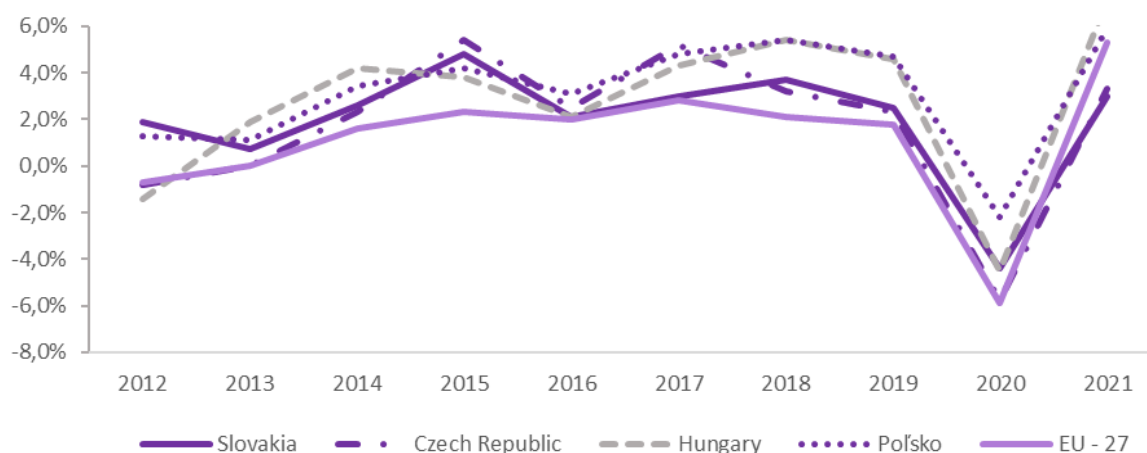
Pozitívny vývoj zaznamenali v roku 2021 aj všetky výdavkové zložky HDP. Zahraničný dopyt sa v medziročnom porovnaní zvýšil o viac ako desatinu. Významný nárast (o 11,2 %) zaznamenal aj dovoz výrobkov a služieb. Domáci dopyt narástol o 3,8 %. Tvorba hrubého kapitálu sa zvýšila o 13,9 %, avšak tvorba hrubého fixného kapitálu sa takmer nezmenila. Vzrástla len o 0,6 %. Z pohľadu jednotlivých odvetví bol pozitívny vývoj v oblasti investícií zreteľný najmä v priemysle, obchode, doprave a v skladovaní. Investície sa zvyšovali najmä do strojov, zariadení a dopravných prostriedkov. Pokles investícií bol zaznamenaný do stavieb.

Rast výkonnosti hospodárstva nenastal len na Slovensku, ale bol príznačný aj pre ostatné krajiny EÚ. Spomedzi krajín V4 dosiahlo najvyššiu výkonnosť maďarské hospodárstvo s rastom 7,1 %. Hrubý domáci produkt Poľska sa zvýšil o 5,9 %. S výrazným odstupom za Poľskom sa umiestnila Česká republika (rast 3,3 %) a Slovensko (rast 3,0 %).

V Európskej únii ako celku sa zvýšila výkonnosť o viac ako 5 %, hlavne vplyvom rastu významných ekonomík Európskej únie ako je Francúzsko, Španielsko, či Taliansko. Výkonnosť slovenskej ekonomiky v roku 2021 bola takmer najnižšia v rámci EÚ. Slovenská ekonomika tak svojou výkonnosťou v roku 2021 zaostávala nielen za krajinami V4, ale aj za väčšinou krajín EÚ.

¹⁹ V roku 2020 bol pokles slovenskej ekonomiky na úrovni 4,4 %.

Graf 2 Medziročná zmena HDP v stálych cenách v krajinách V4 a v EÚ-27

Zdroj: Eurostat, spracované SBA

Rast HDP súvisel s pozitívnym vývojom v sektore priemyslu, najvýznamnejšieho odvetvia ekonomiky SR, ktorý tvorí viac ako jednu pätinu z celkového hrubého domáceho produktu. **Priemyselná produkcia zaznamenala po predchádzajúcom poklese razantný nárast o 10,4 %.** Výkonnosť priemyslu dosiahla porovnateľné hodnoty ako pred pandémiou, v roku 2019. Priemyselná produkcia sa zvýšila vo väčšine priemyselných odvetví. Produkcia v kľúčovom sektore výroby dopravných prostriedkov dosiahla rast o 4,4 %. Nárast zaznamenala aj produkcia strojov a zariadení (o 23,5 %), výroba kovov a kovových konštrukcií (o 20,5 %), či výroba elektrických zariadení (o 12,8 %).

V kontraste so sektorom priemyslu sa vyvíjalo odvetvie stavebníctva, v ktorom prebiehali negatívne trendy aj v roku 2021. **Celková stavebná produkcia sa v medziročnom porovnaní znížila o 2 %.** Za poklesom stojí hlavne prepád na domácom stavebnom trhu o 4,6 %. Objem stavebných prác poklesol najmä v oblasti novej výstavby, modernizáciách a reštrukturalizáciách (o 7,6 %). Na opravách a údržbe sa objem prác zvýšil o 1,3 %. Stavebná produkcia realizovaná v zahraničí sa aj v roku 2021 zvýšila (o 30,8 %). V porovnaní so situáciou pred pandémiou (rok 2019) je stavebná produkcia nižšia o 13,1 % a tržby o 11 %.

O viac ako jednu pätinu sa zvýšili celkové tržby (v bežných cenách) vo veľkoobchode. Tržby v maloobchode v roku 2021 medziročne stúpili o 1,4 % (v stálych cenách). Protipandemické opatrenia sa podpísali aj v roku 2021 na poklese tržieb v stravovacích službách, ktoré boli v porovnaní s rokom 2020 nižšie o 14,3 % a za tržbami pred pandémiou zaostávali o takmer jednu pätinu. Ešte významnejší pokles zaznamenali ubytovacie služby, ktoré medziročne klesli o 17 % a v porovnaní s rokom 2019 nedosiahli ani polovicu. Aj tieto výsledky poukazujú na skutočnosť, že dopad pandémie na jednotlivé odvetvia nebol rovnaký.

Zahraničný obchod

Oživenie ekonomickej aktivity u našich hlavných obchodných partnerov zvýšilo aj dopyt po našich výrobkoch a službách. V medziročnom porovnaní sa zvýšil vývoz tovarov a služieb o 10,2 %. Zo Slovenska sa vyviezli tovary a služby v celkovej hodnote 91 158,1 mil. Eur.

Dovoz tovaru a služieb sa zvýšil výraznejšie (o 11,2 %) ako vývoz, objem dovezeného tovaru a služieb predstavoval 91 780,0 mil. Eur.

Záporné saldo zahraničného obchodu tovarov a služieb bolo na úrovni 621,9 mil. Eur. Exportná výkonnosť ekonomiky, ktorá vyjadruje podiel vývozu výrobkov a služieb na HDP,

dosiahla úroveň 93,9 %. Dovozná náročnosť vyjadrujúca podiel dovozu výrobkov a služieb na HDP predstavovala 94,5 %.

Z teritoriálneho hľadiska sa vývoz zvýšil do väčšiny krajín. V rámci najvýznamnejších obchodných partnerov vývoz tovarov narástol v bežných cenách do Nemecka (o 12,5 %), Českej republiky (o 29,7 %), Poľska (o 23,6 %), Francúzska (o 4,8 %), Rakúska (o 17,1 %), Talianska (o 27,2 %), Rumunska (o 11,1 %), Španielska (o 10,7 %) a Holandska (o 13,9 %), Spojeného kráľovstva (o 5,6 %) a Číny (o 9,8 %). Vývoz tovarov sa naopak znížil do Spojených štátov amerických (o 1,4 %), či Vietnamu (o 27,3 %).

Tovarová štruktúra sa vyznačovala nárastom vývozu motorových vozidiel o 9,3 %, elektrických strojov a prístrojov o 12,0 % a strojov a zariadení o 17,0 %.

Trh práce

Pandémia koronavírusu sa negatívne prejavila na slovenskom trhu práce. Vplyvom núteného obmedzenia podnikateľskej činnosti a poklesu spotrebiteľského dopytu zo strany zákazníkov boli mnohí zamestnávateľia vystavení tlaku znižovania nákladov aj formou prepúšťania svojich zamestnancov. Dialo sa tak aj napriek poskytovaným opatreniam na udržanie zamestnanosti. Je však potrebné dodať, že prijaté opatrenia na udržanie zamestnanosti zohrali dôležitú úlohu pri udržaní časti zamestnanosti, resp. zmiernovali dopady pandémie na trh práce.

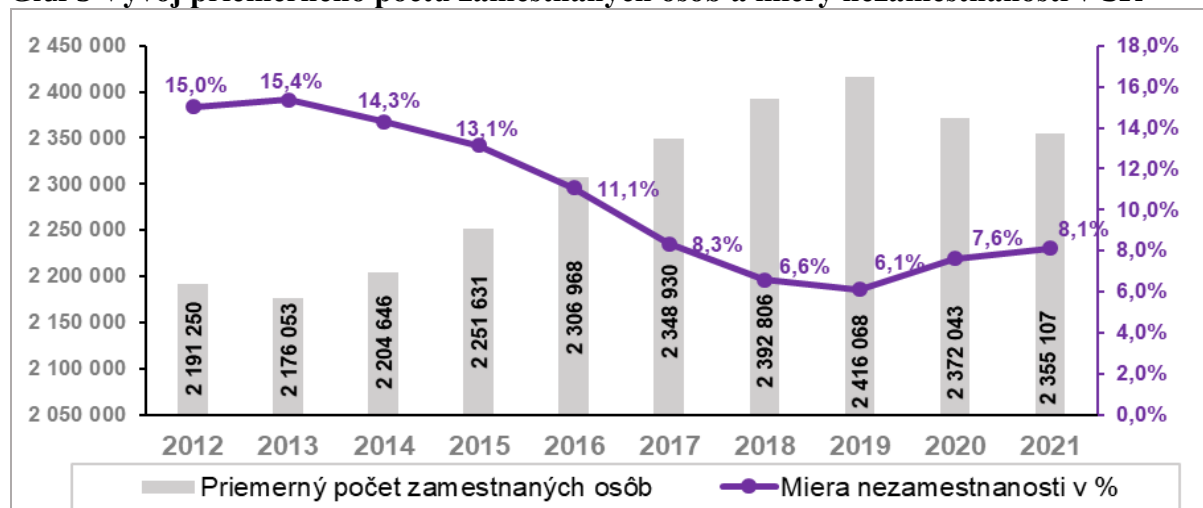
Druhý rok po sebe sa znížil priemerný počet zamestnaných osôb v národnom hospodárstve. V predchádzajúcich šiestich rokoch (2014-2019) zamestnanosť nepretržite rástla. Oproti roku 2020 sa priemerný počet zamestnaných osôb znížil o 0,7 % na 2 355,1 tisíc (podľa štvrťročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR).

Prijatými protipandemickými opatreniami došlo k obmedzeniu aktivít značnej časti podnikateľského sektora. To sa prejavilo aj na schopnosti firiem udržať svojich zamestnancov počas krízového obdobia. **Zamestnanosť v podnikovom sektore sa znížila o 1,0 %** (o 18,3 tisíc osôb) na 1 870,6 tisíc osôb. V roku 2021 sa znížil aj podiel osôb zamestnaných v ziskovo orientovanom podnikovom sektore na celkovom počte zamestnaných osôb v národnom hospodárstve SR na 79,4 %.

Negatívny dopad koronakrízy sa neprejavil rovnakou intenzitou na jednotlivých odvetviach hospodárstva. Podľa publikovaných indexov zamestnanosti došlo počas rokov 2020 a 2021 k celkovému poklesu zamestnanosti takmer vo všetkých odvetviach hospodárstva. Udržať svojich zamestnancov mali problém predovšetkým podnikatelia pôsobiaci v oblasti ubytovania a reštauračných služieb. Aj v roku 2021, druhom roku pandémie, zamestnávateľia pôsobiaci v týchto odvetviach čelili problému prepúšťania svojich pracovníkov, zamestnanosť im poklesla o 9,2 %, resp. o 7,2 %. K zvyšovaniu stavu zamestnancov firiem dochádzalo v roku 2021 len v dvoch odvetviach, informačných a komunikačných činnostiach a vybraných trhových službách.

Pokračujúce znižovanie počtu zamestnaných osôb sa prirodzene odrazilo na náraste miery nezamestnanosti. Podľa metodiky ÚPSVaR sa miera nezamestnanosti z celkového počtu uchádzačov zvýšila o 0,5 p. b. na 8,1 %. Nárast nezamestnanosti už nebol taký razantný ako v roku 2020, v ktorom prepukla pandémia COVID-19. Situácia na trhu práce (z hľadiska hodnotenia trendov bez ohľadu na mimoriadnu situáciu spojenú s koronakrízou) sa naďalej vyznačuje nedostatočným počtom kvalifikovaných uchádzačov a nízkym záujmom uchádzačov o zamestnanie o nízkokvalifikované pracovné miesta.

Graf 3 Vývoj priemerného počtu zamestnaných osôb a miery nezamestnanosti v SR

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Koronakríza počas oboch rokov trvania prispela aj k poklesu počtu pracujúcich cudzincov na Slovensku. V roku 2021 sa počet pracujúcich cudzincov znížil o 1,2 % na 68 tisíc osôb. Najpočetnejšou skupinou cudzincov pracujúcich na Slovensku boli v sledovanom roku naďalej štátni príslušníci Ukrajiny a Srbska.

Rast ekonomickej aktivity sa v roku 2021 odrazil aj na výraznejšom náraste priemernej nominálnej mzdy. Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v hospodárstve sa zvýšila o 6,9 % na 1 211 Eur. Dosiahnutý rast priemernej mzdy bol podstatne vyšší ako v predchádzajúcom roku (nárast o 3,8 %). Rast priemernej mzdy sa prejavil vo všetkých krajoch SR, pričom najvýraznejší nárast bol zaznamenaný v Košickom a Žilinskom kraji.

Priemerná nominálna mzda vzrástla vo všetkých veľkostných kategóriách podnikateľských subjektov. Najvýraznejší rast priemernej mzdy zaznamenali v roku 2021 zamestnanci stredných podnikov. Rast ich priemernej nominálnej mzdy dosiahol 9,0 %. Mierne nižší nárast zaznamenali mikropodniky (o 8,0 %) a v prípade malých podnikov sa zvýšila o 4,7 %. Mzdy svojim zamestnancom zvyšovali aj veľké podniky, ich rast predstavoval 7,5 %.

Z odvetvového hľadiska bola najvyššia mzda dosahovaná v sektore informačných a komunikačných činností (2 126 Eur) a vo finančných a poisťovacích službách (2 066 Eur). Najnižšia mzda bola naopak zaznamenaná v ubytovacích a stravovacích činnostiach (688 Eur), v ostatných činnostiach (782 Eur) a v stavebníctve (818 Eur).

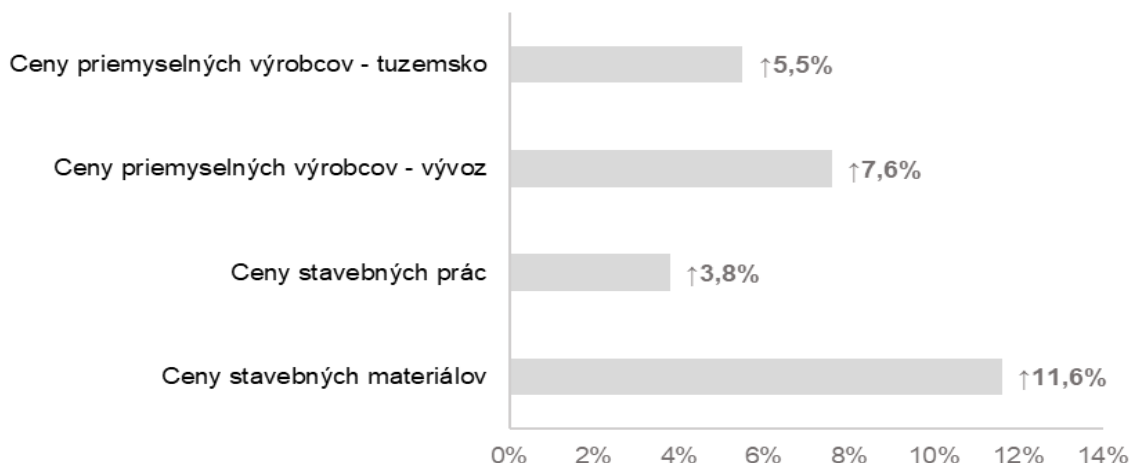
Cenový vývoj

Vývoj spotrebiteľských cien sa v roku 2021 vyznačoval rastúcou dynamikou. Na začiatku roka bola ešte inflácia na úrovni 1%, pričom v poslednom štvrtroku 2021 už prekročila úroveň 5 %. Ročná miera inflácie sa v porovnaní s rokom 2020 zvýšila o 1,3 p. b. na úroveň 3,2 %. Nárast cenovej hladiny v rozhodujúcej miere ovplyvňovali ceny pohonných látok, ale aj ceny potravín, ktoré zvýšili svoj rast počas druhého polroka. Vysokým nárastom sa vyznačovali aj ceny v doprave, alkoholické nápoje a tabak, pošty a spoje, v oblasti reštaurácií a hotelov. Jadrová inflácia dosiahla 3,6 %.

Dynamický rast cien má negatívne následky nielen na obyvateľstvo, ale aj na ďalšie oživenie podnikateľského sektora. Razantný cenový nárast zaznamenala väčšina najvýznamnejších výrobcov. Ceny priemyselných výrobcov v roku 2021 súhrnne narástli o 6,8 %. Z cien priemyselných výrobcov pre tuzemsko najviac vzrástli ceny koksu

a rafinovaných ropných produktov (o 37,3 %), chemikálií (o 24,1 %), kovových výrobkov a kovových konštrukcií (o 16,3 %). Ceny priemyselných výrobkov pre export sa zvýšili o 7,6 %. V stavebníctve došlo k nárastu cien materiálov a výrobkov (o 11,6 %). Ceny stavebných prác sa zvýšili nižším tempom (o 3,8 %). Významný nárast zaznamenali aj ceny poľnohospodárskych výrobkov, zvýšili sa o 12,3 %.

Graf 4 Medziročný rast cien výrobcov v roku 2021 (index 100 = romr)

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Poskytovanie bankových úverov

Podľa informácií NBS²⁰ zostal objem úverov podnikov v medziročnom porovnaní pomerne stabilný. Medziročný pokles objemu úverov bol dosiahnutý len v kategórii veľkých podnikov. Najvýraznejší prírastok k celkovému rastu objemu úverov mali mikropodniky a stredné podniky, pričom úverovanie stredných podnikov sa zvýšilo hlavne v závere roka. Nižší rast úverov zaznamenali v druhej polovici roka malé podniky, čo súvisí aj s postupným ukončovaním poskytovania štátom garantovaných úverov. Štátom garantované úvery tvorili podľa NBS v prípade malých podnikov vo vybraných mesiacoch až polovicu nových úverov.

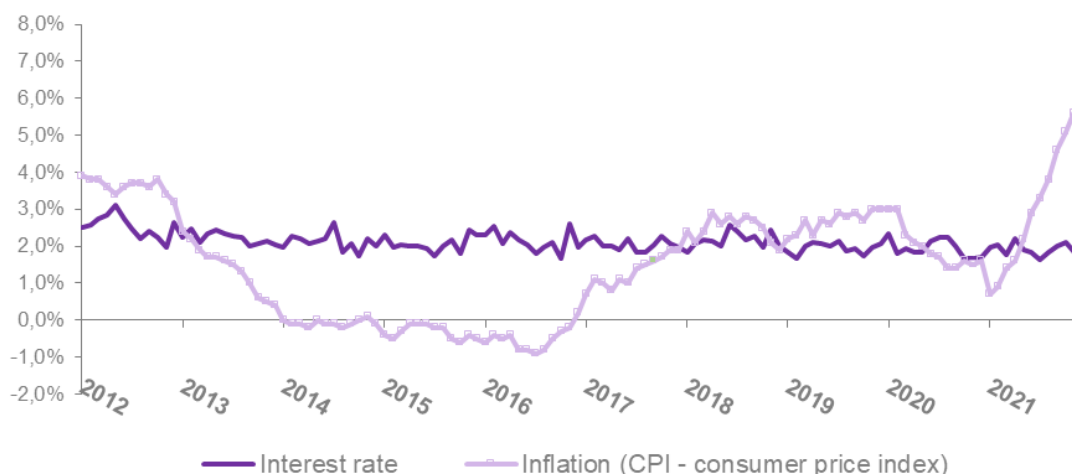
Rast podnikových úverov, hlavne v druhej polovici roka, podporilo aj oživenie investičnej aktivity, ktoré nastalo po postupnom zmiernení negatívnych dopadov koronakrízy, čo sa odzrkadlilo na vyššom záujme podnikov o financovanie investícií.

Úverová aktivita podnikateľských subjektov mala rozdielny vývoj v jednotlivých odvetviach. Objem využívaných úverov sa zvyšoval hlavne v odvetví obchodu a stavebníctva. Negatívny vplyv na celkový rast úverov malo využívanie úverov podnikateľmi v odvetví priemyslu a vybraných služieb.

Nárast zlyhaných úverov bol podľa informácií NBS zreteľný hlavne v odvetviach najviac postihnutých pandémiou. Predovšetkým išlo o ubytovacie a stravovacie služby a vybrané trhové služby. K nárastu podielu zlyhaných úverov dochádzalo aj v prípade úverov so štátnou garanciou, ktoré sa vyznačujú vyššou mierou rizikovosti. Tento nárast sa prejavoval hlavne v druhej polovici roka. V prípade podnikových úverov ešte v roku 2021 nedochádzalo k nárastu úrokových mier.

²⁰ NBS: Správa o finančnej stabilite, november 2021; Správa o finančnej stabilite, máj 2022.

Graf 5 Vývoj priemernej úrokovej miery podnikových úverov a inflácie v SR

Zdroj: NBS, ŠÚ SR, spracované SBA

2.2 Očakávaná výkonnosť slovenského hospodárstva v roku 2022

Ústredným faktorom, ktorý začal v roku 2020 vplývať na vývoj nielen globálnej, ale aj slovenskej ekonomiky, bola pandémia COVID-19. Vplyv pandémie na hospodárstvo SR v roku 2020 sme prezentovali v *Správe o stave malého a stredného podnikania v roku 2020*.²¹ Pandémia výrazným spôsobom ovplyvnila vývoj hospodárstva a zmenila očakávania ďalšieho vývoja. Po rokoch nepretržitého rastu sa výkonnosť slovenského hospodárstva prepadla. Najprudší prepád bol zaznamenaný v druhom štvrtroku 2020, v ktorom bol evidovaný pokles o takmer 11 %. Pokles ekonomickej aktivity nenastal len na Slovensku, bol príznačný aj pre ďalšie krajiny. V Európskej únii ako celku sa znížila výkonnosť o 6,1 % najmä vplyvom prepádu významných ekonomík EÚ.

Šírenie nového typu koronavírusu v roku 2020 sa do značnej miery začalo spájať (okrem iného) aj s relatívne vysokou mierou neistoty a rizikom, ktoré primárne vychádzalo z vývoja epidemiologickej situácie. To vyvolalo prijímanie protipandemických opatrení, ktoré následne viedli k (dočasnému) obmedzeniu podnikateľských aktivít a k poklesu dopytu. Podobne ako Slovensko v tom čase začali aj ďalšie krajiny prijímať porovnateľné opatrenia, čo malo za následok (dočasné) prerušenie globálnych dodávateľsko-odberateľských reťazcov s dopadom na zahraničný obchod.

Negatívne dopady koronakrízy na hospodárstvo Slovenska sa v roku 2020 premietli aj do vývoja ekonomickej výkonnosti sektora malých a stredných podnikov. V roku 2020 bola prerušená rastová trajektória všetkých dôležitých ekonomických ukazovateľov MSP. Dopady pandémie boli citelné aj v oblasti inovačnej aktivity podnikov. Najmä malé a stredné podniky prehodnocovali plánované inovačné aktivity, prípadne ich úplne pozastavili.²²

Podniky ani v roku 2021 nemali dostatočný priestor pre výraznejšie zlepšenie investičnej aktivity. Pretože výraznejší rozbeh investičnej aktivity brzdil nedostatok vstupov (najmä v priemyselnej výrobe; ako ponukový šok), ale aj rýchlo rastúce ceny vstupov, prvotne najmä vplyvom otvárania ekonomiky a uvoľňovania protipandemických opatrení.

²¹ SBA. 2021. Správa o stave malého a stredného podnikania v SR v roku 2020. Dostupné online: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2021/11/Sprava-o-stave-MSP-2020_final-1.pdf

²² SBA. 2021. Malé a stredné podnikanie v číslach. Dostupné online: <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2021/07/Male-a-stredne-podnikanie-v-cislach-2020.pdf>

Značná časť sektora služieb bola uzavretá (v dôsledku pandémie COVID-19). Spotreba bola vo vyššej miere orientovaná na tovary, čo zapríčinilo výraznejší rast globálneho dopytu po spotrebných tovaroch, čo malo vplyv na dostupnosť niektorých komponentov a materiálov.²³ Výpadky dodávok niektorých komponentov výrazne ovplyvnili, resp. ovplyvňujú viaceré odvetvia.

Chýbali tiež väčšie infraštruktúrne projekty v dôsledku pretrvávajúcej neistej situácie ohľadom budúcej produkcie. Síce sa problémy s nedostatkom komponentov v závere roka postupne zmierňovali, no stále dochádzalo k určitým výpadkom. Podniky tomu čelili (v roku 2021), ale najmä v krátkej budúcnosti budú pravdepodobne čeliť ešte väčším rýchlo rastúcim cenám.

Ceny energií rástli už v roku 2021. Dochádzalo k tomu najmä z dôvodu postupného uvoľňovania protipandemických opatrení a zvyšovania mobility, čo viedlo v priebehu roka 2021 ku globálnemu nárastu dopytu po rope. Na druhej strane ponuka ropy nereagovala dostatočne pružne. Tlak na rast cien (najmä energií) v roku 2022 zhoršuje vojna na Ukrajine. Zvýšenie inflácie ovplyvňujú najmä ceny energií, ktoré sú zodpovedné približne za polovicu celkového cenového rastu. Rastúce ceny energií sa tak premietajú do vyšších nákladov podnikov. Zrýchľujú sa aj ceny potravín. Problém rastúcich cien sa týka aj ďalšieho spektra vstupov.²⁴ Aj tieto faktory vplývajú na ďalšie očakávania a brzdia zotavenie svetovej ekonomiky.²⁵ Je pravdepodobné, že sa vysoká miera neistoty vyplývajúca zo zhoršujúceho sa ekonomického výhľadu prejaví v opätovnom odklade investičných plánov, ako aj v odklade spotreby.

Mimoriadna situácia spojená s COVID-19, ako aj s vojnou na Ukrajine vyvoláva špecifické potreby štrukturálnych zmien. V kontexte pandémie sa ukazuje aj to, že technologická pripravenosť krajiny a s ňou spojená digitálna transformácia môže byť v tomto ohľade kľúčovou v najbližšom období. Špecificky, v kontexte prebiehajúcej vojny na Ukrajine sa zdôrazňuje význam obnoviteľných zdrojov energie, znižovania energetickej závislosti a posilňovania energetickej bezpečnosti. Na druhej strane, zhoršené investičné prostredie môže viesť k spomaleniu nevyhnutých štrukturálnych zmien.

Vysokej miere inflácie, resp. inflačným tlakom čelia aj okolité krajiny EÚ. Na ďalší vývoj budú preto vplývať externé faktory, ktoré pôsobia proinflačne. Okrem neutíchajúceho vojenského konfliktu ide aj o nerovnováhy v dodávateľsko-odberateľských vzťahoch, ktoré zvyšujú ceny komodít nevídaným spôsobom (čo sa v tomto kontexte spája s neistotou a rizikom dostupnosti základných surovín a materiálov). Dokonca ceny energií dosahujú na komoditných trhoch násobky úrovne pred pandemického obdobia. Ukazuje sa, že ich vývoj bude naďalej pôsobiť na zrýchľovanie inflácie.

Ekonomická výkonnosť Slovenska by mohla podľa odhadu NBS z júna 2022 dosiahnuť predpandemickú úroveň koncom roka 2022, ale ani na konci predikcie sa neočakáva, že nabehne na trend pred pandémiou. Oproti predikcii z jari 2022 ide o zhoršenie očakávania budúceho vývoja. Medzi hlavné dôvody patrí najmä slabší globálny obchod, vysoká miera inflácie. Oproti jarnej predikcii sa výhľady zhoršili aj v dôsledku mimoriadnych situácií, resp. vojny na Ukrajine a tzv. lockdownov v Číne, ktoré spomaľujú oživenie globálnej ekonomiky a prehľbujú problémy narušených dodávateľských reťazcov, čo sa prenáša do dodatočných inflačných tlakov. Aj v oblasti vývoja slovenského exportu sú výhľady nepriaznivé, a to najmä vplyvom slabšieho zahraničného dopytu. Ekonomiku by mala

²³NBS. Frankfurtské hárky. November 2021. Dostupné online: <https://nbs.sk/publikacie/frankfurtske-harky/>

²⁴NBS. Frankfurtské hárky. Máj 2022. Dostupné online: <https://nbs.sk/publikacie/frankfurtske-harky/>

²⁵NBS. Ekonomický a menový vývoj jar 2022. Elektronická verzia: <https://www.nbs.sk/sk/publikacie/ekonomicky-a-menovy-vyvoj>.

potiahnuť najmä súkromná spotreba.²⁶ Ako sme uviedli vyššie, investície podnikateľských subjektov sú potláčané neistotou ďalšieho vývoja. Očakáva sa, že v súvislosti so znižovaním závislosti ekonomiky od fosílnych palív by mohlo dôjsť k zvýšenej miere investovania. Zároveň sa pozornosť upriamuje na možnosť efektívneho využitia finančných prostriedkov z Plánu obnovy, ktoré môžu pôsobiť ako významný impulz k podpore investičnej aktivity v strednodobom horizonte.

²⁶NBS. Ekonomický a menový vývoj leto 2022. Elektronická verzia: <https://www.nbs.sk/sk/publikacie/ekonomicky-a-menovy-vyvoj>.

2.3 Vývoj kvantitatívnych ukazovateľov z prostredia MSP v roku 2021

Početnosť MSP

Početnosť malých a stredných podnikov patrí medzi základné kvantitatívne ukazovatele charakterizujúce stav sektora MSP. Aj v roku 2021 bol podnikateľský sektor poznačený následkami pokračujúcej pandémie COVID-19. Na rozdiel od roku, v ktorom prepukla koronakríza (2020), sa však MSP už vedeli lepšie vysporiadať s negatívnymi dopadmi pandémie, čo sa prejavilo v podobe zvýšeného počtu aktívnych malých a stredných podnikov na Slovensku.

Podľa údajov Štatistického úradu SR došlo v roku 2021 k rastu početnosti malých a stredných podnikov. Dosiahnutý rast predstavoval 6,2 %. **V absolútnom vyjadrení bol počet aktívnych MSP 634 309.** V medziročnom porovnaní sa početnosť MSP zvýšila o 37 138 subjektov. Z pohľadu jednotlivých veľkostných kategórií podnikov došlo k najdynamickejšiemu nárastu početnosti v skupine mikropodnikov s 0-9 zamestnancami, medziročne o 6,4 %. V prípade ostatných veľkostných kategórií MSP neboli zaznamenané výraznejšie zmeny.

Tabuľka 1 Počet aktívnych podnikateľských subjektov podľa veľkostných kategórií podnikov v r. 2021

Veľkostné kategórie	abs. počet	v %	Index 2021/2020	rozdiel abs.
Mikropodniky (0-9)	618 115	97,3%	106,4	37 175
Malé podniky (10-49)	13 469	2,1%	99,8	-22
Stredné podniky (50-249)	2 725	0,4%	99,5	-15
Veľké podniky (250 a viac)	655	0,1%	102,0	13
Spolu MSP	634 309	99,9%	106,2	37 138
Spolu podnikateľské subjekty	634 964	100,0%	106,2	37 151

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

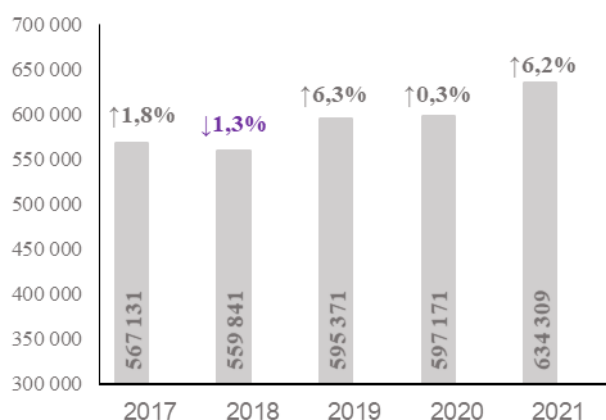
Podnikateľský sektor na Slovensku sa dlhodobo vyznačuje vysokým zastúpením mikropodnikov. Z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov v roku 2021 tvorili mikropodniky až 97,3 %. Podstatne nižšie zastúpenie dosahujú malé (2,1 %) a stredné podniky (0,4 %).

Odvetvová štruktúra MSP sa vyznačuje najvýznamnejším zastúpením sektora služieb (47,6 %; 302 111). Takmer jedna pätina aktívnych MSP pôsobila v odvetví stavebníctva (18,9 %, 120 140). Trojicu najvýznamnejších odvetví dopĺňa obchod (16,1 %, 102 203). Okrem toho 13,4 % aktívnych MSP pôsobilo v sektore priemyslu (85 200) a 3,9 % v pôdohospodárstve (24 655).

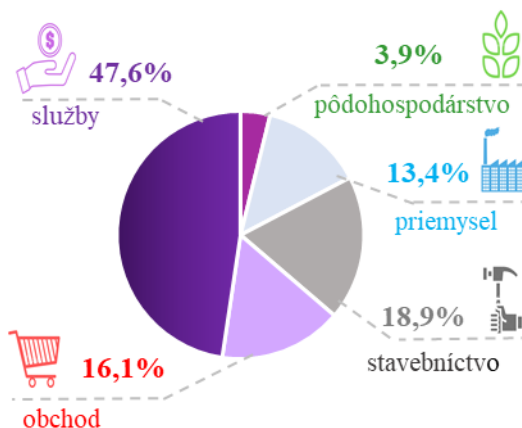
Z dlhodobého hľadiska sa odvetvová štruktúra MSP vyznačuje rastúcim zastúpením odvetvia služieb, čo je sprevádzané poklesom odvetvia obchodu. Zastúpenie pôdohospodárstva a priemyslu sa v posledných rokoch nezmenilo. Mierny nárast zastúpenia vykazuje v posledných rokoch stavebníctvo.

Odvetvová štruktúra je značne diferencovaná z pohľadu jednotlivých veľkostných kategórií podnikov. MSP s vyšším počtom zamestnancov sa vyznačujú vyšším zastúpením priemyslu. U mikropodnikov a malých podnikov je naopak dosahované vyššie zastúpenie odvetvia stavebníctva a služieb.

Graf 6 Vývoj početnosti MSP v období 2017-2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

V roku 2021 dosiahla miera podnikateľskej aktivity MSP²⁷ 23,5 %. V porovnaní s rokom 2020 sa zvýšila, vplyvom nárastu početnosti MSP. Okrem toho sa Slovensko v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ zaraďuje medzi krajiny s najvyšším počtom malých a stredných podnikov k celkovému počtu obyvateľov.

Štruktúra MSP podľa právnych foriem sa naďalej vyznačuje prevládajúcim podielom fyzických osôb – podnikateľov (59,4 %), ktorý v roku 2021 vzrástol po predchádzajúcom poklese. Podiel MSP – právnických osôb na celkovom počte MSP poklesol na 40,6 %.

V roku 2021 sa zvýšil počet aktívnych fyzických osôb - podnikateľov o 11,2 %. Za medziročným rastom počtu fyzických osôb – podnikateľov stojí nárast počtu živnostníkov, ktorý sa po predchádzajúcom prepade zvýšil o 12,2 %. V prípade ostatných právnych foriem fyzických osôb – podnikateľov bol zaznamenaný mierny medziročný pokles.

Početnosť malých a stredných podnikov - právnických osôb sa v roku 2021 znížila len nepatrne (o 0,3 %) na 257 438 subjektov. Uvedený pokles súvisel s hromadným vymazaním firiem z Obchodného registra²⁸ (OR), najmä z dôvodu nesplnenia administratívnych povinností premeny základného imania zo slovenskej koruny na euro. Pokles početnosti bol zaznamenaný vo všetkých veľkostných kategóriách MSP.

²⁷ Miera podnikateľskej aktivity vyjadruje, koľko aktívnych malých a stredných podnikov pripadá na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov v SR.

²⁸ Vymazanie firiem bolo zapríčinené prechodným ustanovením Obchodného zákonníka k úpravám účinným od 1. októbra 2021. Podľa neho registrované súdy v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR vymazali z OR osoby, ktoré sa doň už zapisovať nemali, podniky zahraničných fyzických osôb, osoby, ktoré do likvidácie vstúpili pred októbrom 2016, ale i osoby, ktoré si nesplnili povinnosť premeny základného imania zo slovenskej koruny na euro, či podniky slovenských alebo zahraničných právnických osôb, ktoré do 30. septembra 2021 nepotvrdili svoje údaje zapísané v OR. Cieľom tohto procesu bolo vyčistenie OR od zapísaných osôb, ktoré svojou podstatou nemajú byť v obchodnom registri zapísané, ako aj od nečinných „mŕtvych“ spoločností, ktoré si dlhodobo neplnili svoje povinnosti.

Vznik a zánik podnikateľských subjektov²⁹

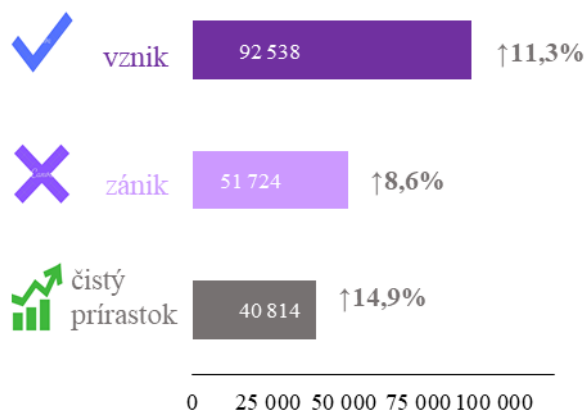
Druhý rok pandémie COVID-19 na Slovensku sa už neprejavoval zníženým záujmom o vstup do nového podnikania.³⁰ Podľa údajov spracovaných z Registra organizácií ŠÚ SR, **v roku 2021 došlo k opätovnému medziročnému nárastu počtu vzniknutých podnikateľov.** Vplyvom realizácie odložených podnikateľských aspirácií, ktoré záujemcovia o podnikanie nemohli realizovať počas roka 2020, v ktorom prepukla pandémia COVID-19, spolu s flexibilnejším prijímaním a uvoľňovaním protipandemických opatrení (v roku 2021), sa **počet vzniknutých malých a stredných podnikov v roku 2021 zvýšil o 11,3 % na 92 538 subjektov.**

Približne jednu pätinu (21,4 %, resp. 19 771) z celkového počtu novo registrovaných malých a stredných podnikov tvorili MSP – právnické osoby. Takmer štyri pätiny (78,6 %, resp. 72 767) nových MSP tvorili FO – podnikatelia, pričom najväčší záujem bol o živnostenské podnikanie.

Počet zaniknutých podnikateľských subjektov sa zvýšil na 51 724. K opätovnému nárastu počtu administratívne zaniknutých podnikateľských subjektov prispel aj hromadným výmazom firiem z Obchodného registra.

Jednu pätinu (20,1 %) z celkového počtu zrušených firiem tvorili podniky – právnické osoby. Najväčšiu skupinu medzi zaniknutými podnikateľskými subjektami predstavovali živnostníci s podielom 71,3 %. Osoby podnikajúce v právnej forme slobodné povolania tvorili 8,1 % zo všetkých zaniknutých podnikateľských subjektov a samostatne hospodáriaci roľníci 0,6 %.

Graf 8 Vznik, zánik a čistý prírastok podnikateľských subjektov v r. 2021

Zdroj: Register organizácií ŠÚ SR, spracované SBA.

Najmä vplyvom hromadného výmazu firiem z Obchodného registra v poslednom kvartály roka 2021 sa počet zánikov podnikov – právnických osôb medziročne zdvojnásobil na 10 419. Pozitívnejší vývoj bol zaznamenaný v prípade ukončených živností, ktorých počet poklesol o 5,8 %. 36 856 ukončených živností predstavuje druhý najnižší počet počas uplynulých desiatich rokov.

Vzhľadom na vyšší počet vzniknutých podnikateľských subjektov ako zaniknutých bol v roku 2021 na Slovensku **evidovaný čistý prírastok podnikateľských subjektov.** Výška čistého prírastku v medziročnom porovnaní vzrástla o 14,9 % na 40 814 podnikateľských subjektov. Ide o najvyššiu úroveň čistého prírastku za uplynulých 10 rokov.

²⁹ Údaje sú spracované na základe dátumu vzniku a zániku subjektu z celkového počtu aktívnych a neaktívnych podnikateľských subjektov.

³⁰ V roku 2020 došlo k medziročnému zníženiu počtu vzniknutých MSP o 2,0 %. Zdroj: Správa o stave malého a stredného podnikania v SR.

Zvýšený počet ukončených podnikateľských aktivít sa v roku 2021 prejavil aj na výsledkoch konkurznej štatistiky. Podľa údajov Ministerstva spravodlivosti SR sa v roku 2021 zvýšil počet vyhlásených konkurzov o viac ako polovicu na 268. Počet povolených reštrukturalizácií sa v medziročnom porovnaní takmer nezmenil, dosiahol 19.

Podľa údajov Eurostatu sa Slovensko zaraďuje medzi krajiny s nadpriemerne vysokým podielom vzniknutých ako aj zaniknutých subjektov na celkovom počte podnikateľských subjektov, čo poukazuje na vysokú dynamiku podnikania na Slovensku.

Rodová a veková štruktúra FO – podnikateľov

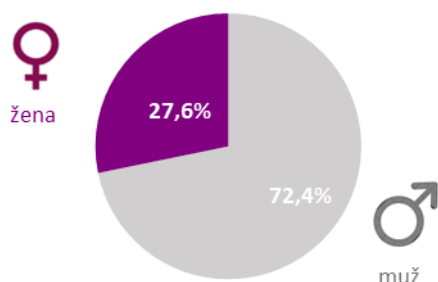
V roku 2021 pokračoval trend nižšieho zastúpenia žien v podnikaní. **Podiel žien na celkovom počte fyzických osôb – podnikateľov sa v medziročnom porovnaní znížil na 27,6 %.** V porovnaní s rokom 2020 zaznamenal mierny pokles (o 0,6 p. b.) V dlhodobom horizonte predchádzajúcich 10 rokov sa jedná o najnižšiu úroveň zastúpenia žien. Muži tvorili viac ako dvoj tretinový podiel (72,4 %) na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov.

Diferencované výsledky zastúpenia žien je možné pozorovať u jednotlivých právnych formách fyzických osôb – podnikateľov. U osôb podnikajúcich formou slobodných povolání dosahujú ženy najvýraznejší podiel. V roku 2021 bol každý druhý (49,8 %) podnikateľ pôsobiaci v slobodných povolaniach ženského pohlavia. Zastúpenie žien u živnostníkov bolo 26,3 % a u samostatne hospodáriacich roľníkov 24,1 %.

Z pohľadu veku je najvyššie zastúpenie aktívnych fyzických osôb – podnikateľov dlhodobo v kategórii 40 až 49-ročných. Ich podiel dosiahol v roku 2021 viac ako jednu štvrtinu (27,0 %). Druhou najpočetnejšou skupinou z pohľadu veku boli podnikatelia vo vekovej kategórii 30 až 39 rokov, ktorí tvorili takmer jednu štvrtinu (24,9 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov. Trojicu najviac zastúpených vekových kategórií dopĺňajú podnikatelia vo vekovej kategórii 50 až 59-ročných, ktorých podiel predstavoval takmer jednu pätinu (19,4 %).

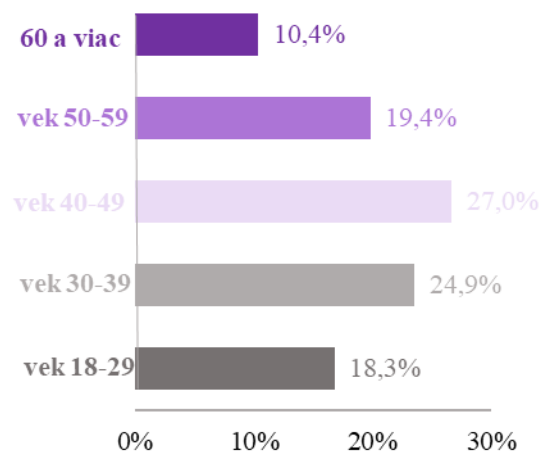
Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb - podnikateľov je v posledných rokoch charakterizovaný nárastom zastúpenia podnikateľov v mladších vekových kategóriách menej ako 30 ročných. Nárast zastúpenia mladých podnikateľov prebieha kontinuálne od roku 2014, dovtedy ich zastúpenie každoročne klesalo. V poslednom hodnotenom roku 2021 sa podiel mladých zvýšil o 0,4 p. b. na 17,3 %. Zastúpenie starších podnikateľov sa v roku 2021 po predchádzajúcom náraste mierne znížilo, dosiahlo 10,4 %. V strednodobom horizonte sa zastúpenie starších výraznejšie nemenilo, oscillovalo okolo úrovne 10,5 %.

Graf 9 Rodová štruktúra FO – podnikateľov v r. 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Graf 10 Veková štruktúra FO – podnikateľov v r. 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

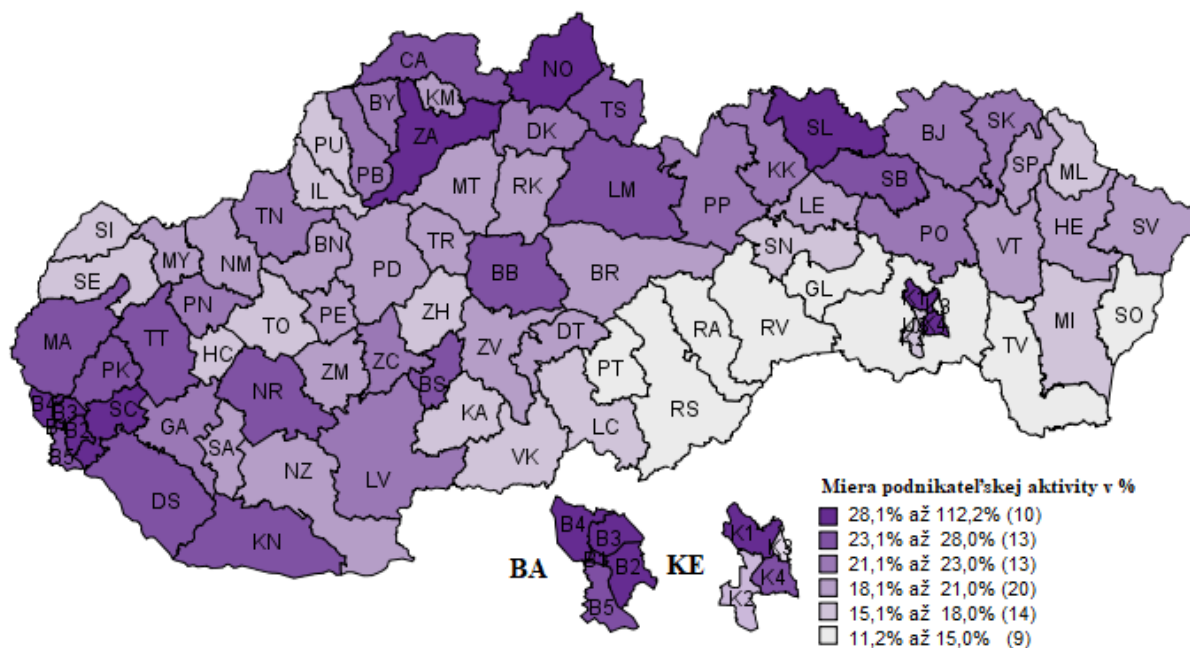
Regionálne aspekty podnikania MSP

Najviac MSP na Slovensku rozvíja svoje aktivity na území Bratislavského kraja. V roku 2021 v tomto kraji sídlil približne **každý piaty aktívny malý a stredný podnik** (22,9 %). Nasleduje Žilinský kraj, kde malo sídlo 13,6 % aktívnych MSP a Prešovský kraj s 13,2 %. Zastúpenie ostatných krajov je rovnomernejšie. Najmenej MSP, len 9,2 %, bolo registrovaných v Trenčianskom a Banskobystrickom kraji.

Počet aktívnych MSP sa v medziročnom porovnaní zvýšil vo všetkých krajoch na Slovensku. Najmä vplyvom zvýšenej aktivity živnostníkov došlo k najvýraznejšiemu nárastu v Prešovskom kraji o 7,7 % a v Trnavskom kraji o 7,4 %. Najnižšia dynamika rastu bola zaznamenaná v Banskobystrickom kraji, medziročne o 3,4 %.

Najvyššia miera podnikateľskej aktivity, je dosahovaná v okresoch mesta Bratislava, Košice a vo vybraných okresoch severného Slovenska. Vyššou mierou podnikateľskej aktivity sa celkovo vyznačujú regióny západného a severného Slovenska, naopak nízka miera podnikateľskej aktivity je dosahovaná v menej rozvinutých regiónoch, na východnom Slovensku a juhu stredného Slovenska.

Mapa 1 Miera podnikateľskej aktivity v okresoch SR v r. 2021

Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky.

Zdroj údajov: Register organizácií ŠÚ SR a ÚPSVaR. Miera podnikateľskej aktivity je vypočítaná ako podiel počtu MSP na celkovom počte ekonomicky aktívneho obyvateľstva v %.

Zamestnanosť MSP

Pandémia koronavírusu negatívne zasiahla zamestnanosť v národnom hospodárstve, vrátane podnikového sektora. Druhý rok po sebe sa znížil priemerný počet zamestnaných osôb v národnom hospodárstve. Zamestnanosť v celom podnikovom sektore sa znížila o 1,0 % (o 18,3 tis.) na 1 870,6 tisíc osôb. Pozitívny vplyv na udržanie pracovných miest mali aj implementované podporné opatrenia pre podnikateľov. Tieto opatrenia zabránili výraznejšiemu prepadu zamestnanosti. Napriek prijatým podporným opatreniam na udržanie zamestnanosti **sa priemerný počet zamestnaných osôb v kategórii malých a stredných podnikov** (vrátane FO – podnikateľov) **medziročne znížil o 0,8 %** (o 10,9 tis.) na 1 390,0 tisíc zamestnaných osôb. K poklesu zamestnanosti v sektore MSP dochádzalo druhý rok po sebe.

Zamestnanosť sa v medziročnom porovnaní znížila vo všetkých veľkostných kategóriách a právnych formách okrem malých podnikov. V malých podnikoch narástol počet zamestnaných osôb o 8,1 %. Najvýraznejšie vzrástla zamestnanosť malým podnikom v odvetví stavebníctva, obchodu a ubytovania a stravovania. Najväčší problém udržať si svojich zamestnancov mali stredné podniky, ktorým sa zamestnanosť v medziročnom porovnaní znížila o 6,1 %. Mikropodniky zaznamenali pokles zamestnanosti o 4,6 %. Priemerný počet zamestnaných osôb u FO – podnikateľov sa takmer nezmenil.

V roku 2021 dosiahli malé a stredné podniky 74,3 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike. Podiel MSP na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR predstavoval 59,0 % (podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR).

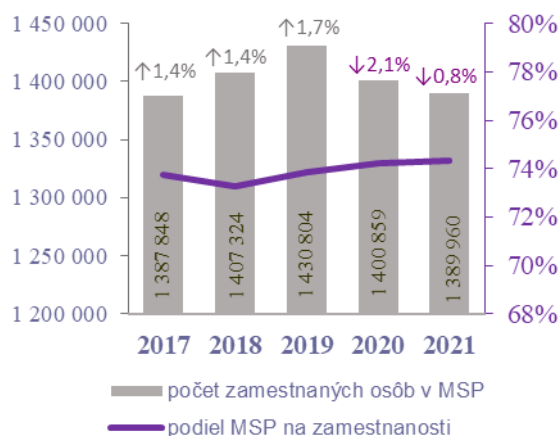
Najvýznamnejšie zastúpenie na zamestnanosti dosahujú dlhodobé mikropodniky (vrátane FO – podnikateľov). V roku 2021 ich podiel predstavoval 46,1 %. Podstatne nižší podiel

dosahujú malé a stredné podniky (zhodne po 14,1 %). Podiel veľkých podnikov na zamestnanosti v podnikovej ekonomike predstavoval viac ako jednu štvrtinu (25,7 %).

Z odvetvového hľadiska je možné na základe dostupných údajov monitorovať stav zamestnanosti podľa veľkostných kategórií za skupinu podnikov – právnických osôb. Najvyšší podiel dosahujú MSP-PO na zamestnanosti v odvetví pôdohospodárstva (88,1 %), ubytovania a stravovania (93,7 %) a stavebníctva (91,6 %). Jediným odvetvím, v rámci ktorého sa prejavuje dominancia veľkých podnikov (PO) na zamestnanosti, je priemysel (podiel MSP-PO predstavuje 45,1 %), čo je prirodzené vzhľadom na pozíciu veľkých priemyselných podnikov v národnom hospodárstve SR.

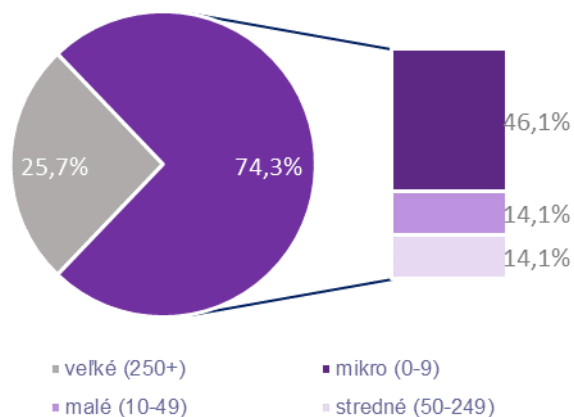
V medzinárodnom porovnaní sa Slovensko aj naďalej zaraďuje medzi krajiny s nadpriemerným podielom malých a stredných podnikov na zamestnanosti.

Graf 11 Počet zamestnaných osôb v MSP a podiel MSP na zamestnanosti v podnikovej ekonomike

Zdroj: Štatistický úrad SR, prepočet SBA

Graf 12 Zamestnanosť v podnikovej ekonomike podľa veľkostných kategórií podnikov v r. 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, prepočet SBA

Ekonomicke ukazovatele MSP

V roku 2021 došlo k oživeniu ekonomickej aktivity, čo sa prejavilo aj na tvorbe pridanej hodnoty. **Pridaná hodnota malých a stredných podnikov (právnických osôb – nefinančných korporácií) sa v roku 2021 po predchádzajúcom poklese zvýšila v bežných cenách o viac ako desatinu (o 11,9 %).** Dosiahnutým vysokým rastom dokázala pridaná hodnota MSP vyrovnať pokles z roku 2020, ktorý bol vo výške 3,8 %. Výška zaznamenaného rastu bola najvyššia za poslednú dekádu. V absolútnom vyjadrení dosiahla pridaná hodnota MSP úroveň 26 967,3 mil. Eur. Pozitívny vývoj zaznamenali všetky veľkostné kategórie MSP. Najvýraznejší rast tvorby pridanej hodnoty dosiahli malé podniky.

V roku 2021 dosiahol podiel MSP – právnických osôb na vytvorenej pridanej hodnote v nefinančnom podnikovom sektore 54,9 %. Dosiahnutý podiel MSP dosiahol identickú hodnotu ako v roku 2019 (t. j. v pred pandemickom období).

Najvýznamnejším sektorom z pohľadu tvorby pridanej hodnoty MSP zostáva priemysel. V roku v 2021 tvoril takmer jednu štvrtinu (24,8 %) z celkovej pridanej hodnoty MSP – právnických osôb. Postavenie priemyslu z pohľadu tvorby pridanej hodnoty MSP sa však v posledných rokoch mierne oslabuje. Druhým najvýznamnejším sektorom je

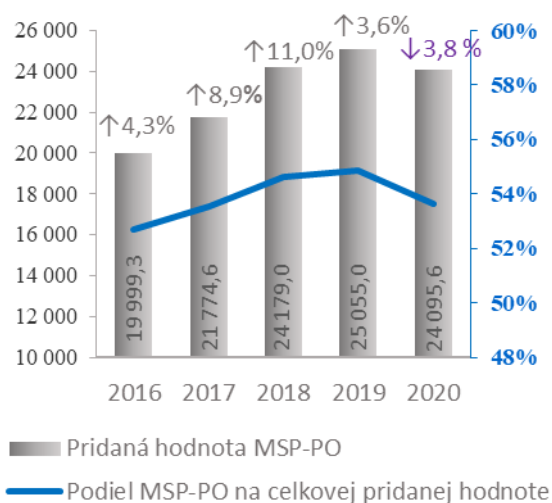
obchod, ktorý dosiahol v roku 2021 mierne nižší podiel (23,2 %) ako priemysel. Trojicu najvýznamnejších odvetví dopĺňajú obchodné služby s podielom vyšším ako jedna pätina (20,6 %).

V roku 2021 sa vplyvom oživenia ekonomickej aktivity zvýšila pridaná hodnota MSP vo všetkých sektoroch hospodárstva. Tento pozitívny výsledok nastal po predchádzajúcom roku 2020, v ktorom sa vplyvom prijatých opatrení na obmedzenie podnikania znížila pridaná hodnota vo väčšine odvetví. Najvýraznejšie vzrástla pridaná hodnota MSP v odvetví obchodu, ostatných služieb, dopravy, informačných činností a priemyslu. Pridaná hodnota MSP rástla aj v ubytovaní a stravovaní, dosiahnutý rast o 5,7 % však nedokázal vyrovnať prepád o 15,4 % z roku 2020.

Slovensko sa dosiahnutou výškou podielu na pridanej hodnote zaraďuje medzi krajiny s nižšou úrovňou podielu. Nižšiu úroveň ekonomickej výkonnosti slovenského sektora MSP potvrdzuje aj produktivita práce. **Slovensko sa zaraďuje medzi krajiny EÚ s najnižšou produktivitou práce MSP.**

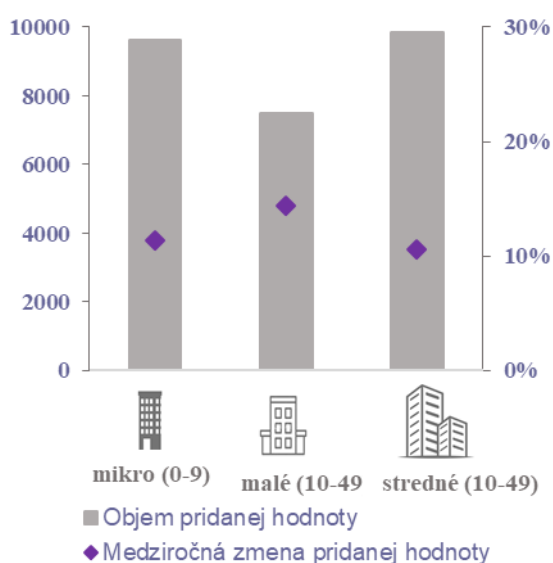
Pozitívny vývoj zaznamenali aj ďalšie ekonomické ukazovatele MSP. O viac ako jednu desatinu sa zvýšila hrubá produkcia MSP. Tvorba hrubého fixného kapitálu MSP, ktorá preukazuje stav investičnej aktivity, sa zvýšila o 7,2 %. Nárast o viac ako jednu tretinu zaznamenala tvorba zisku MSP, ktorá sa zvýšila po predchádzajúcom dvojročnom poklese.

Graf 13 Vývoj pridanej hodnoty MSP-PO nefinančných korporácií (v mil. Eur)

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Graf 14 Objem pridanej hodnoty (v mil. Eur) a medziročná zmena pridanej hodnoty podľa veľkostných kategórií MSP v r. 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Zahraničný obchod MSP

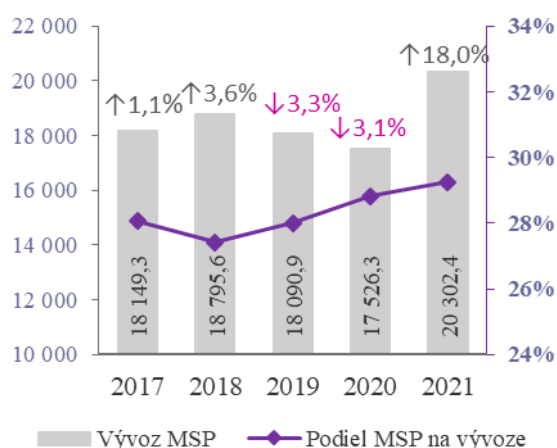
Podľa predbežných údajov zahraničného obchodu Slovenska, zaznamenali malé a stredné podniky v roku 2021 po predchádzajúcom poklese nárast vývozu o 18,0 %. V absolútnom vyjadrení dosiahol vývoz MSP 20 302,3 mil. Eur. V medziročnom porovnaní sa zvýšil vývoz u všetkých veľkostných kategórií podnikov. V rámci MSP sa vývoz zvýšil najdynamickejšie, o takmer jednu štvrtinu mikropodnikom. Malým podnikom vzrástol vývoz o 17,7 % a stredným podnikom o 14,9 %.

Vplyvom výraznejšieho rastu vývozu malých a stredných podnikov, ako veľkých podnikov, sa zvýšil podiel MSP na celkovom vývoze v roku 2021 o 0,5 p. b. na 29,3 %. Nárast podielu MSP na vývoze je možné pozorovať tretí rok po sebe.

Teritoriálna štruktúra vývozu malých a stredných podnikov na Slovensku sa dlhodobo vyznačuje mimoriadnou koncentráciou na spoločný trh EÚ, kde má Slovensko svojich najvýznamnejších obchodných partnerov ako napr. Nemecko, Česko, Maďarsko, Poľsko alebo Rakúsko. Len 10,9 % z celkového vývozu MSP smerovalo do krajín mimo EÚ. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ sa MSP na Slovensku vyznačujú najnižším podielom na celkovom vývoze do tretích krajín, čo poukazuje na potrebu výraznejšej podpory MSP v danej oblasti.

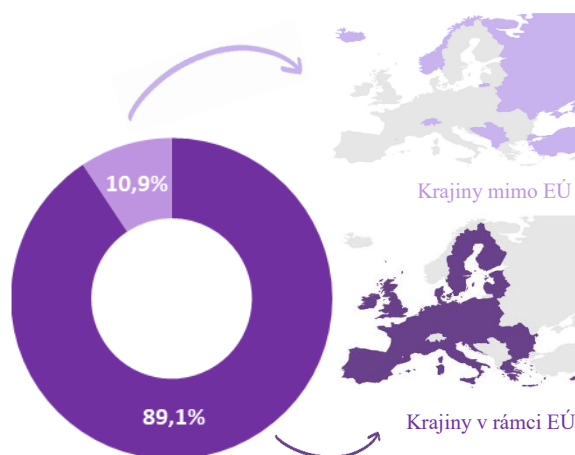
Zvýšená zahranično-obchodná aktivita sa prejavila aj nárastom dovozu malých a stredných podnikov. Podľa predbežných výsledkov ŠÚ SR, dovoz MSP za rok 2021 predstavoval 30 125,6 mil. Eur. V medziročnom porovnaní sa objem dovozu zvýšil o 18,5 %. Dovozy sa zvýšili vo všetkých veľkostných kategóriách podnikov. Najdynamickejšie, o jednu pätinu, narástol v prípade mikropodnikov a malých podnikov. Mierne nižší nárast dovozu zaznamenali stredné podniky. Podiel MSP na celkovom dovoze sa znížil na 39,8 %.

Graf 15 Vývoj vývozu MSP (v mil. Eur)

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Graf 16 Teritoriálna štruktúra vývozu MSP v r. 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

3. Podpora malého a stredného podnikania

3.1. Prehľad čerpanej priamej a nepriamej podpory pre MSP v roku 2021

Systém inštitucionálnej podpory MSP sa v podmienkach SR realizuje na vertikálnej, ako aj horizontálnej úrovni. Medzi inštitúcie, ktoré poskytujú podporu (priamu alebo nepriamu) pre MSP na Slovensku, patria najmä ústredné orgány štátnej správy, špecializované agentúry, bankové inštitúcie a fondy, ako aj záujmové, profesijné a stavovské združenia. Medzi hlavné ciele podpory malých a stredných podnikov patrí najmä vytváranie vhodného podnikateľského prostredia a eliminácia, resp. odstraňovanie prekážok, ktoré môžu vyplývať aj z charakteru veľkostnej kategórie podnikov a zároveň vplývať na ďalší rozvoj podnikania MSP.

Zákon o podpore malého a stredného podnikania č. 290/2016 Z. z. upravuje formy poskytovania podpory v oblasti malého a stredného podnikania, pričom sa rozlišuje medzi priamou (nenávratný finančný príspevok, dotácia, a pod.) a nepriamou formou podpory MSP (informácie a poradenstvo, vzdelávanie, organizovanie a podpora účasti na stážach, výstavách a pod.). V nadväznosti na predmetné členenie foriem poskytovanej podpory sú v texte nižšie prezentované výsledky o poskytnutej podpore malým a stredným podnikom v uplynulom roku.

Odborná literatúra v oblasti podpory podnikania MSP pristupuje k členeniu jednotlivých kategórií v rámci foriem podpory z rôznych hľadísk. Pre účely predmetnej *Správy o stave MSP* a z pohľadu zachytenia komplexného ponímania podpory malých a stredných podnikov, je primárnym a kľúčovým východiskom predmetný zákon o podpore malého a stredného podnikania. Vzhľadom na cieľ zachytenia sú východiskom aj ďalšie teoretické poznatky, ktoré umožňujú komplexne interpretovať výsledky realizovanej podpory MSP na Slovensku.³¹ S vyššie uvedeným zámerom je klasifikácia jednotlivých kategórií podpory v súlade s tou, ktorú používa Európska komisia.

Výsledkom stretu kombinácie viacerých prístupov je členenie podpory MSP v nasledujúcej štruktúre. **Do priamej formy podpory** MSP sú v nasledujúcej kapitole začlenené kategórie: dotácie, nenávratné finančné príspevky, granty; poskytnuté úvery alebo pôžičky pre malé a stredné podniky a nástroje rizikového kapitálu. **Do nepriamej formy podpory** malých a stredných podnikov sú začlenené kategórie: bankové záruky (prevzaté), stimuly a úľavy na dani a pokutách; vrátane projektových schém, ktoré sa nepriamo podieľajú na podpore podnikania MSP (napr. poradenstvo, informačné služby, mentorstvo, vzdelávanie podnikateľov, služby inkubátorov a pod.) – kategória Iné. Údaje uvedené v tabuľke č. 2 sú výsledkom zozbieraných podkladových materiálov od príslušných, inštitúcií. Vyčíslená podpora malého a stredného podnikania je limitovaná dodanými podkladmi, ktoré boli doručené do uzávierky evidencie došlých podkladov. Vzhľadom na dodané podklady bola jedným z ďalších limitujúcich faktorov skutočnosť, že niektoré z oslovených inštitúcií neevidujú realizovanú podporu podľa veľkostnej kategórie podnikov.³² Aj z týchto dôvodov sa môže celkové finančné čerpanie odchyľovať od skutočného stavu.³³

³¹ V súvislosti so zachytením komplexného ponímania podpory bola inšpiráciou aj: Šubertová E., Kinčíková M.. Podpora podnikania pre malé a stredné podniky. 2014; Šubertová a kol.. Podnikanie v malých a stredných podnikoch. 2011; Chodasová A., Bujnová D.. Podnikanie v malých a stredných podnikoch. 2008.

³² A v niektorých prípadoch bola vyčíslená len alokácia finančných prostriedkov.

³³ Na procese zberu podkladov sa do istej miery podpísala aj situácia spojená s COVID-19.

Aj v roku 2021 bol celkový objem podpory MSP³⁴ v súvislosti s pandémiou COVID-19 mnohonásobne vyšší, ako tomu bolo v predchádzajúcich rokoch (t. j. v predpandemickom období).³⁵ V dôsledku mimoriadnej podpory spojenej s elimináciou negatívnych dopadov koronavírusu na podnikateľský sektor a za účelom zachovania sledovania realizovanej podpory v bežnom období, je objem celkovej podpory MSP v členení na bežnú podporu, ktorá bola do príchodu pandémie bežne vykazovaná. Súčasťou celkovej podpory je tzv. COVID podpora, ktorá vznikla v reakcii na situáciu spojenú s koronavírusom.

Prístup k financiám sa v celkovom hodnotení zlepšil. Výrazne prevládala finančná pomoc. Na čerpaní finančnej podpory mali významný vplyv tzv. COVIDové nástroje, čo je v súlade aj s výsledkami prieskumov, v rámci ktorých podnikateľské subjekty považovali priamu finančnú pomoc za najúčinnšie finančné opatrenia pri zmiernení dopadov pandémie.³⁶

Z hľadiska štruktúry foriem financovania bežnej podpory, mimo špecifickej COVID podpory, bezvýhradne dominovala priama forma podpory, t. j. dosiahla 77,3 % podiel na bežnej podpore MSP. Nepriama forma podpory v prípade bežnej podpory dosiahla 22,7 % (mierny medziročný nárast zastúpenia nepriamej formy podpory). Najvýznamnejší podiel na bežnej podpore MSP z hľadiska jednotlivých kategórií mali **úvery alebo pôžičky** (36,4 %) a **kategória dotácie, NFP, granty** (35,6 %). Medzi významnejšie kategórie patrili aj stimuly a úľavy na dani a pokutách (14,4 %), rizikový kapitál (5,3 %) a bankové záruky (5,1 %). Z hľadiska členenia podpory malých a stredných podnikov **významne prevládala finančná podpora**.

V medziročnom porovnaní bola výška reálneho čerpania bežnej podpory nižšia ako tomu bolo v roku 2020 (o približne 16 %).³⁷ Hlavným dôvodom bola skutočnosť, že vyčlenené finančné prostriedky na plánované aktivity v bežnom roku boli presunuté (a/alebo aj navýšené)³⁸ a naakumulované do nástrojov a opatrení so zámerom zmiernenia negatívnych dopadov pandémie COVID-19. Negatívnou zmenou zaznamenanou v roku 2021 je zastúpenie jednotlivých kategórií na celkovom objeme bežnej podpory, ktorá smerovala pre sektor malého a stredného podnikania. V medziročnom porovnaní došlo k poklesu zastúpenia vybraných sledovaných kategórií (okrem kategórie úvery alebo pôžičky, kategórie stimuly a úľavy na dani a kategórie iné t. j. poradenstvo a služby)³⁹, najvýraznejšie však došlo k poklesu zastúpenia kategórie bankové záruky. Priaznivou skutočnosťou je, že medziročne došlo k výraznému nárastu zastúpenia kategórie iné, ktorá zahŕňa aj poradenské služby a ostatné aktivity nepriamej formy podpory.

³⁴ Údaj uvedený ako celkový objem podpory MSP zodpovedá reálnemu čerpaniu v sledovanom roku 2021. V celkovom objeme realizovanej podpory MSP, v súlade s internou metodikou, nie sú zahrnuté údaje za dodané podklady, v ktorých nebolo uvedené reálne čerpanie alebo podklady, v ktorých ani po opätovnej žiadosti o doplnenie reálneho čerpania neboli tieto údaje poskytnuté. Boli vylúčené aj podklady, ktoré neboli kompletné, resp. tie, ktoré do uzávierky podkladov neboli v zmysle požiadavky úplné alebo v prípade ktorých nedošlo k dodatočnej korekcii v zmysle internej metodiky. Zároveň nie sú zahrnuté údaje za kumulatívne obdobie viacerých rokov, pri ktorých nebolo možné podľa požiadaviek vyčíslieť čerpanie v monitorovanom roku 2021, a ktorých údaje by skreslili výsledky o reálnom čerpaní podpory pre MSP v uplynulom roku.

³⁵ Preto v tohtoročnej *Správe o stave MSP* rozlišujeme medzi tzv. COVID podporou a bežnou podporou (ktorá bola do príchodu COVID-19 bežne vykazovaná).

³⁶ Prieskum SBA. Napr.: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2021/03/COVID_2021_final.pdf

³⁷ Pre účely medziročného porovnania nastala korekcia objemu podpory vo viacerých sledovaných kategóriách objemu podpory MSP za rok 2019. Vzhľadom na uvedenú korekciu, výsledky za rok 2020 sa nebudú zhodovať s uvedeným objemom (aj podielom) vyčísleným v minuloročnej *Správe o stave MSP*.

³⁸ Medzi ďalšie dôvody patrila napr. aj skutočnosť, že došlo k čerpaniu nástrojov pre MSP z predchádzajúceho obdobia.

³⁹ Najmä v prospech poskytovaných COVID úverov (súčasť výsledkov COVID podpory).

V sledovanom roku 2021 pokračovalo prispôsobovanie v poskytovaní aktivít a služieb potrebám podnikateľského sektora v kontexte pretrvávajúcej pandemickej situácii (napr. bolo poskytované špecifické poradenstvo alebo aktivity, pri ktorých to bolo možné, sa preniesli do online priestoru. Na druhej strane boli výrazne zasiahnuté aktivity, ktoré napríklad súviseli s obmedzeným pohybom cez hranice (napr. podnikateľské misie). Viaceré naplánované aktivity (mimo COVID aktivít) sa tak úplne nerealizovali alebo sa realizovali v nízkej miere, najmä v porovnaní s plánovanými aktivitami v bežnom roku.

V súvislosti s vyhodnotením COVID podpory, ktorá bola v roku 2021 poskytnutá sektoru malých a stredných podnikov je možné konštatovať, že bezvýhradne prevládala finančná podpora. Najväčší objem podpory pre MSP bol poskytnutý zo strany MPSVaR SR. Medzi ďalších významných poskytovateľov tzv. COVID podpory patrilo MH SR a SIH (viac v časti Opisu poskytnutej pomoci pre MSP). Z hľadiska sledovaných kategórií, najväčšie zastúpenie na COVID podpore MSP zaznamenala kategória: dotácie, NFP, granty; bankové záruky a kategória úvery alebo pôžičky.

S ohľadom na vzniknutú situáciu spojenú s vývojom pandemickej situácie v krajine, je práve prístup k financiám jedným z kľúčových oblastí podpory. Účelom poskytovania zvýhodnených úverov na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb pre sektor MSP a úrokovej dotácie na zníženie úrokových sadzieb (tzv. bonifikácia úroku) bolo pomôcť malým a stredným podnikom vysporiadať sa s obmedzeným prístupom ku kapitálu, ktorý je spôsobený krízovou situáciou (mimo kontroly podnikov). Zároveň bolo účelom podporných nástrojov umožniť im aj udržanie pracovných miest, a to aj napriek vzniknutej situácii.

Na druhej strane, zvýšená zadlženosť môže do budúca predstavovať pre MSP **riziko**, čo teoreticky môže obmedziť budúce možnosti financovania projektov (formou dlhového financovania).

Tabuľka 2 Objem podpory MSP podľa foriem financovania v r. 2021

	Forma podpory	Kategória podpory	Objem finančných prostriedkov (v mil. Eur)	Percentuálne zastúpenie formy podpory na celkovej podpore MSP
Bežná podpora	Priama forma podpory	Dotácie, NFP, granty ⁴⁰	188,2	35,6 %
		Úvery alebo pôžičky	192,5	36,4 %
		Rizikový kapitál	28,1	5,3 %
	Nepriama forma podpory	Bankové záruky	27,0	5,1 %
		Stimuly, úľavy na dani a pokutách	75,9	14,4 %
		Iné (poradenstvo a služby)	17,0	3,2 %
	Podpora MSP celkom (bežná podpora)		528,7	100 %
COVID podpora		1 908,6	-	

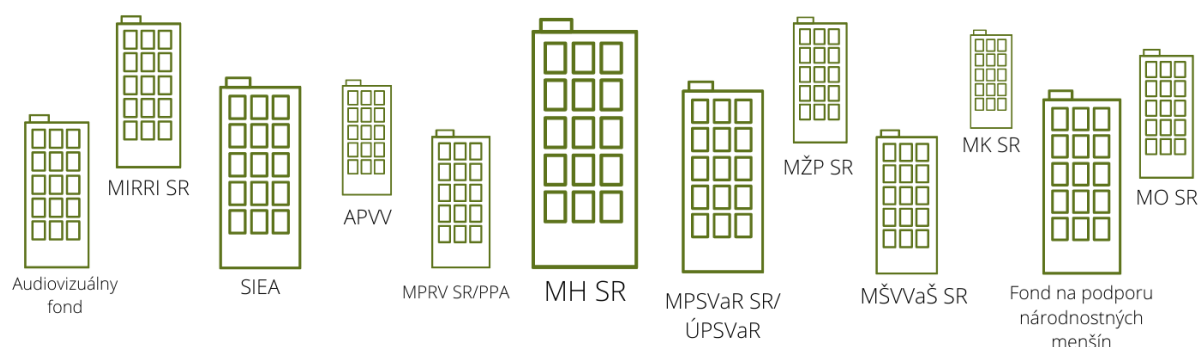
Zdroj: SBA, spracované na základe dodaných podkladov od oslovených, resp. spolupracujúcich inštitúcií

⁴⁰ V rámci kategórie dotácie, NFP, granty je súčasťou údaj od MH SR za OP II, v rámci ktorého boli v podkladoch uvedené údaje za EÚ zdroj (ERDF). Spolufinancovanie so ŠR sa neposkytuje, každý prijímateľ (podnik) je povinný časť projektu financovať z vlastných zdrojov, intenzita poskytnutej pomoci je v zmysle schém štátnej pomoci, resp. de minimis. Vyčíslená suma za MH SR zahŕňala len údaje za dopytovo-orientované projekty a nezahŕňala sumy za národné projekty za SBA, SARIO (kategória Iné) a SIEA (kategória Dotácie, NFP, granty), ktoré sú vyčíslené osobitne.

3.2. Opis poskytnutej pomoci pre MSP z pohľadu priamej a nepriamej formy podpory MSP

3.2.1. Priama forma podpory pre MSP

Dotácie, nenávratný finančný príspevok, granty

Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR) je najdôležitejším inštitucionálnym aktérom na podporu MSP, ktorý pôsobí ako garant a koordinátor mnohých aktivít. V rámci **operačného programu OP II (časť v gescii MH SR⁴¹)** bolo v roku 2021 podporených celkovo 344 MSP (z toho 174 mikropodnikov, 109 malých podnikov a 61 stredných podnikov). Výška alokovaných prostriedkov bola pre MSP na úrovni 129 777 003,00 Eur a výška skutočného čerpania predstavovala 6 820 941,00 Eur (z toho mikropodniky čerpali podporu vo výške 1 109 384,00 Eur, malé podniky vo výške 2 431 584,00 Eur a stredné podniky vo výške 3 279 973,00 Eur). V zmysle **schémy štátnej pomoci na podporu medzinárodnej spolupráce v oblasti priemyselného výskumu a experimentálneho vývoja** v znení dodatku č. 1, (cez dotačný program konkrétne so štátom Izrael) boli v roku 2020 uvoľnené finančné prostriedky na základe zmluvy o poskytnutí dotácie uzatvorených v predchádzajúcich rokoch pre 1 MSP (konkrétne 1 mikropodnik) v celkovej výške 116 000,00 Eur.⁴²

V roku 2021 čerpal investičnú pomoc vo forme dotácie na obstaraný dlhodobý hmotný majetok a dlhodobý nehmotný majetok 1 prijímateľ investičnej pomoci, konkrétne 1 stredný podnik. Pomerná časť dotácie pre 1 podporný podnik z veľkostnej kategórie MSP (t. j. stredný podnik) predstavovala 253 847,00 Eur.⁴³

MH SR podporilo v sledovanom roku 2021 **malé a stredné podniky aj v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19**. V I. polroku 2021 bolo realizované II. kolo poskytovania **dotácií pre nepravidelnú autobusovú dopravu**. Pomoc bola poskytovaná na základe Schémy minimálnej pomoci na podporu MSP v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 (DM-11/2020) v znení dodatku č. 2. Aj v roku 2021 išlo o kompenzáciu poklesu tržieb počas sťaženého obdobia. Výzva na predkladanie žiadostí bola vyhlásená od 4. marca 2021 do 30. apríla 2021. V rámci II. kola bolo podporených 380 MSP v celkovej výške 7 995 697,49 Eur. Ministerstvo pokračovalo v I. polroku 2021 aj v realizácii výzvy na predkladanie žiadostí **o poskytnutie dotácie MSP pôsobiace v oblasti kultúry**

⁴¹ Reálne čerpanie zahŕňa údaje iba za dopytovo-orientované projekty.

⁴² V roku 2021 nebola vyhlásená nová výzva.

⁴³ V roku 2021 vláda SR neschválila investičnú pomoc pre prijímateľa, spĺňajúceho kritérium MSP v čase poskytnutia.

a kreatívneho priemyslu, vyhlásenej dňa 29.12.2020. Pomoc bola poskytnutá na základe Schémy minimálnej pomoci na podporu MSP v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 (DM-11/2020), Schémy štátnej pomoci na podporu podnikov v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 – dotácia na fixné náklady SA. 59996 (2020/N) a Schémy štátnej pomoci na podporu podnikov v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 – dotácia na fixné náklady v znení dodatku č. 1 SA. 64688 (2021/N). V rámci výzvy bolo podporených 287 MSP v celkovej výške 7 759 637,90 Eur. Z dôvodu pretrvávajúcich dôsledkov pandémie COVID-19 na podnikateľský sektor takmer počas celého roka 2021, pokračovalo MH SR v realizácii výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie **dotácie na nájomné**⁴⁴. Cieľom výziev bolo poskytnúť dotáciu na nájomné podnikom, ktorých užívanie prevádzok na dohodnutý účel bolo v súvislosti so zamedzením následkov šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 opatreniami orgánov štátnej správy alebo uznesením Vlády Slovenskej republiky znemožnené uzavretím prevádzok alebo podstatne obmedzené zákazom prítomnosti verejnosti v prevádzke. V roku 2021 bolo v rámci MSP podporených 16 911 MSP v celkovej výške 77 833 892,12 Eur.⁴⁵

Tabuľka 3 MH SR: realizovaná podpora MSP v r. 2021

Realizovaná podpora	Výška reálneho čerpania v r. 2021
OP Integrovaná infraštruktúra – časť výskum a inovácií v gescii SO MH	6 820 941,00 Eur
Schéma štátnej pomoci na podporu medzinárodnej spolupráce v oblasti priemyselného výskumu a experimentálneho vývoja	116 000,00 Eur
Investičná pomoc	253 847,00 Eur
Schéma minimálnej pomoci na podporu MSP v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 (DM 11/2020); Schéma štátnej pomoci na podporu podnikov v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 – Dotácia na fixné náklady SA. 59996 (2020/N); Schéma štátnej pomoci na podporu podnikov v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 – Dotácia na fixné náklady v znení dodatku č. 1 SA. 64 688 (2021/N)*	7 759 637,90 Eur
Schéma minimálnej pomoci na podporu MSP v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 DM-11/2020 v znení dodatku č. 2	7 995 697,49 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od MH SR⁴⁶

* Podpora MSP v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu v súvislosti s COVID-19.

** Podpora MSP – Nepravidelná autobusová doprava – COVID-19.

Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA) pôsobí ako sprostredkovateľský orgán a implementačná agentúra pre štrukturálne fondy. V programovom období rokov 2014–2020 implementuje dva operačné programy – OP II⁴⁷ a OP Kvalita

⁴⁴ Pomoc bola poskytovaná na základe Schémy minimálnej pomoci na podporu ekonomiky v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 – dotácia na nájomné v znení dodatku č. 1 (DM – 10/2020), Schémy minimálnej pomoci na podporu ekonomiky v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 – dotácia na nájomné II., Schéma štátnej pomoci na podporu ekonomiky v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 – dotácia na nájomné v znení dodatku č. 1 SA. 598089 (2020/N), Schéma štátnej pomoci na podporu ekonomiky v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 – dotácia na nájomné v znení dodatku č. 2 SA. 64688 (2021/NN), Schéma štátnej pomoci na podporu ekonomiky v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 – dotácia na nájomné v znení dodatku č. 3 SA. 100900 (2021/N).

⁴⁵ SIH v spolupráci s MH SR vytvoril v r. 2020 záručné programy, tzv. SIH antikorona záruka (SIHAZ), ktorá umožňuje poskytovanie zvýhodnených preklenovacích úverov (viac v rámci výsledkov za rok 2021 v časti záruk SIH).

⁴⁶ Pozn.: **Inovačný fond**, ktorého účelom je prostredníctvom trvalého rozvoja hodnôt v oblasti vedy výskumu podporovať inovačný rozvoj SR, nevyhlásil v roku 2021 žiadnu výzvu na predkladanie projektov.

⁴⁷ Pozn.: do 12/2019 OP Výskum a inovácie. Dostupné na: <https://www.siea.sk/strukturalne-fondy-eu/operacny-program-integrovana-infrastruktura/>

životného prostredia. V rámci OP II podporila SIEA v roku 2021 MSP v celkovom objeme 6 802 267,18 Eur prostredníctvom nižšie uvedených špecifických cieľov. Prostredníctvom špecifického cieľa 1.2.2 Rast výskumno-vývojových a inovačných kapacít v priemysle a službách (OP VaI-MH/DP/2016/1.2.2.-02) bolo podporených 35 MSP (z toho 9 mikropodnikov, 21 malých podnikov a 5 stredných podnikov). Reálne čerpanie bolo na úrovni 2 746 188,44 Eur⁴⁸ (z toho čerpanie pre mikropodniky predstavovalo 1 450 150 Eur, malé podniky 819 492,94 Eur a pre stredné podniky 476 545,5 Eur). Prostredníctvom špecifického cieľa 3.1.1 Nárast vzniku nových, konkurencieschopných MSP (OP VaI-MH/DP/2016/3.1.1-03) bolo v roku 2021 podporených 79 MSP (z toho 6 mikropodnikov, 72 malých podnikov a 1 stredný podnik). Reálne čerpanie pre MSP bolo v objeme 4 056 078,74 Eur⁴⁹ (z toho mikropodniky čerpali podporu vo výške 3 440 066,47 Eur a malé podniky vo výške 476 263,57 Eur a stredný podnik čerpal podporu vo výške 139 748,70 Eur). V rámci OP Kvalita životného prostredia podporila SIEA v roku 2021 spolu 142 MSP v celkovej výške 13 364 140,30 Eur prostredníctvom nasledujúcich špecifických cieľov. Prostredníctvom cieľa 4.1.1 Zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe SR bolo v roku 2021 podporených 16 podnikov z veľkostnej kategórie MSP (z toho 2 mikropodniky, 8 malých podnikov a 6 stredných podnikov). Reálne čerpanie v rámci podporených MSP bolo na úrovni 118 875,35 Eur. V rámci špecifického cieľa 4.2.1 Zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania OZE v podnikoch predstavovalo reálne čerpanie 6 087 448,19 Eur. Prostredníctvom uvedeného cieľa bolo podporených 115 MSP. Prostredníctvom špecifického cieľa 4.3.1 Zníženie spotreby energie pri prevádzke verejných budov boli v roku 2021 podporené dva subjekty z veľkostnej kategórie MSP (z toho 1 mikropodnik a 1 malý podnik). Čerpanie pre podporené podniky z veľkostnej kategórie MSP bolo na úrovni 247 022,54 Eur. V zmysle špecifického cieľa 4.4.1 Zvyšovanie počtu miestnych plánov a opatrení súvisiacich s nízkouhlíkovou stratégiou pre všetky typy území bol podporený 1 podnik z veľkostnej kategórie MSP, konkrétne mikropodnik, pričom reálne čerpanie pre podporený podnik bolo na úrovni 54 925,54 Eur. Prostredníctvom špecifického cieľa 4.5.1 Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple bolo podporených 10 MSP v objeme 7 102 891,22 Eur.

Tabuľka 4 SIEA: realizovaná podpora MSP v r. 2021

Operačný program	Špecifický cieľ	Výška reálneho čerpania v r. 2021
OP II	OPVaI ⁵⁰ -MH/DP/2016/1.2.2-02	2 746 188,44 Eur
	OPVaI-MH/DP/2016/3.1.1-03	4 056 078,74 Eur
OP KŽP	4.1.1 Zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe SR	118 875,35 Eur
	4.2.1 Zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania OZE v podnikoch	6 087 448,19 Eur
	4.4.1 Zvyšovanie počtu miestnych plánov a opatrení súvisiacich s nízkouhlíkovou stratégiou pre všetky typy území	54 925,54 Eur
	4.5.1 Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple	7 102 891,22 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od SIEA

⁴⁸ Zdroje EÚ.

⁴⁹ Zdroje EÚ.

⁵⁰ Európska komisia rozhodla s účinnosťou od 13.12.2019 o schválení OPII s operačným programom OP VaI.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (MPSV SR) – Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny poskytlo v roku 2021 pomoc MSP na podporu zamestnanosti⁵¹ z verejných finančných prostriedkov, a to najviac z Európskeho sociálneho fondu (ESF) a v menšej miere zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.⁵² **Celkový objem poskytnutej štátnej pomoci za Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny v roku 2021 bol vo výške 1 493,63 mil. Eur** (vrátane pomoci na podporu udržania zamestnanosti a podporu SZČO v období situácie spôsobenej nákazou COVID-19), z toho **pre MSP** poskytlo Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny pomoc **v celkovom objeme 1 222,46 mil. Eur** (vrátane pomoci na podporu udržania zamestnanosti a podporu SZČO v období situácie spôsobenej nákazou COVID-19), čo predstavuje **81,84 %** z celkovej výšky poskytnutej štátnej pomoci. Pomoc sa realizovala prostredníctvom aktívnej politiky zamestnanosti a trhu práce, v rámci ktorej sa realizujú a podporujú aktívne opatrenia trhu práce (AOTP), národné a regionálne projekty, ktoré uľahčujú integráciu a reintegráciu uchádzačov o zamestnanie (UoZ), najmä skupín osôb znevýhodnených na trhu práce, poskytovaním príspevkov. **Aktívne opatrenia trhu práce napomáhajú aj k rozvoju podnikania** podporou vytvárania nových pracovných miest a udržiavania existujúcich miest a zamestnancov na týchto podporovaných miestach.

Tabuľka 5 ÚPSVaR: poskytnutá štátna a minimálna pomoc v r. 2021 podľa veľkosti podniku

Poskytnutá štátna a minimálna pomoc v r. 2021 (podľa veľkosti podniku)	Poskytnutá podpora spolu		Výška podpory v mil. Eur	Podiel (v %)
	Z toho MSP	Mikropodniky	724,13 mil. Eur	48,48 %
		Malé podniky	295,07 mil. Eur	19,75 %
		Stredné podniky	203,26 mil. Eur	13,61 %
		Spolu MSP	1 222,46 mil. Eur	81,84 %
	Štátna pomoc poskytnutá v roku 2021 Celkom (vrátane pomoci pre veľké podniky a kategóriu tzv. nezadaná veľkosť podniku*)		1 493,63 mil. Eur	100,00%

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od ÚPSVaR

Pozn.:* v kategórii „Nezadaná veľkosť podniku“ sa nachádzajú poberatelia príspevku, ktorí v čase uzatvorenia dohody nemajú v ISSZ vyplnenú ekonomickú charakteristiku žiadateľa – veľkosť podniku.

Prostredníctvom regionálnej investičnej pomoci bola v roku 2021 poskytnutá investorom podpora formou príspevku na vytvorenie nového pracovného miesta. Podľa údajov, **v roku 2021 nebol poskytnutý príspevok na vytvorenie nového pracovného miesta pre prijímateľa z veľkostnej kategórie MSP.** Celkovo bolo podporených 6 veľkých podnikov v celkovej výške 1,12 mil. Eur.⁵³

Nasledujúca tabuľka prináša prehľad poskytnutej pomoci v zmysle vyššie uvedenej Schémy štátnej pomoci na podporu udržania zamestnanosti a podporu SZČO v období

⁵¹ Poskytnutá pomoc bola v súlade s právnymi predpismi EÚ podľa: a) Nariadenia Komisie (EÚ) č.14707/2013, ktoré je právnym základom Schémy pomoci de minimis na podporu zamestnanosti č. 16/2014 (ďalej len schéma de minimis č. 16/2014“); b) Nariadenia Komisie č. 1408/2013, ktoré je právnym základom Schémy pomoci de minimis na podporu zamestnanosti v odvetví poľnohospodárskej prvovýroby č. 7/2015 (ďalej len „schéma de minimis č. 7/2015“); c) Nariadenia Komisie (EÚ) č. 651/2014, ktoré je právnym základom Schémy štátnej pomoci na podporu vzdelávania a pomoci na prijímanie do zamestnania a zamestnávanie znevýhodnených zamestnancov a zamestnancov so zdravotným postihnutím č. SA 40975 (2015X) (ďalej len „schéma SA.40975 (2015/X)“) v znení SA.62540 z marca 2021, v znení dodatku č. 1 z 22.9.2021 SA. 100385 a v znení dodatku č. 2 z 22.12.2021 SA.101576.

⁵² Zdroj: doručené podklady od ÚPSVaR.

⁵³ Predkladanie žiadostí zo strany investorov na čerpanie príspevku bolo ovplyvnené pandemickou situáciou COVID-19. Zdroj: doručené podklady od ÚPSVaR.

pandémie COVID-19 a príslušného podielu na čerpanej pomoci MSP. Pomoc na podporu zamestnanosti v rámci opatrení COVID-19, ktorú realizovať rezort MPSVaR SR bola poskytnutá v celkovom objeme 1 422,22 mil. Eur, z toho pomoc pre MSP predstavovala 1 156,39 mil. Eur (t. j. 80 % z poskytnutej podpory).

Cieľom pomoci podľa predmetných schém bolo zmiernenie dopadov vyhlásenia mimoriadnej situácie alebo núdzového stavu v súvislosti s pandémiou COVID-19 na území SR a prijatie rámca podpory pre zmiernenie dopadov vyhlásenej mimoriadnej situácie, resp. núdzového stavu v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19 na zamestnanosť a trh práce, prostredníctvom finančnej kompenzácie pre zamestnávateľov, resp. SZČO, ktorí udržia pracovné miesta aj napriek povinnosti prerušenia alebo obmedzenia svojej prevádzkovej činnosti na základe opatrenia Úradu verejného zdravotníctva, resp. tak museli urobiť z dôvodu ochrany zdravia svojich zamestnancov, poklesu tržieb alebo výpadku subdodávateľov.

Pomoc pomohla podnikom preklenúť nepriaznivé obdobie spôsobené pandémiou.⁵⁴

Tabuľka 6 **ÚPSVaR: Schémy štátnej pomoci pre dočasnú pomoc na podporu udržania zamestnanosti a podporu SZČO v období COVID-19**

Pomoc podnikom	Štátna pomoc za ÚPSVaR (spolu Schémy štátnej pomoci pre dočasnú pomoc na podporu udržania zamestnanosti a podporu SZČO v období situácie spôsobenej nákazou COVID-19)		Výška podpory v mil. Eur	Podiel (v %)
	Z toho MSP	Mikropodniky	682,00	50,00 %
		Malé podniky	274,92	20,00 %
		Stredné podniky	199,49	10,00 %
		Spolu MSP	1 156,39	80,00 %
	Štátna pomoc poskytnutá v roku 2021 Celkom (vrátane pomoci pre veľké podniky a kategóriu tzv. nezadaná veľkosť podniku*)		1 422,25	100,00 %

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od ÚPSVaR

Pozn.:* v kategórii „Nezadaná veľkosť podniku“ sa nachádzajú poberatelia príspevku, ktorí v čase uzatvorenia dohody nemajú v ISSZ vyplnenú ekonomickú charakteristiku žiadateľa – veľkosť podniku.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR) podporilo v roku 2021 v zmysle zákona č. 185/2009 Z. z. o stimuloch pre výskum celkovo 15 MSP, z toho 3 mikropodniky, 5 malých podnikov a 7 stredných podnikov. Výška skutočného čerpania finančných prostriedkov pre podporené MSP, bola na úrovni 2,54 mil. Eur. **Prostredníctvom podpory duálneho vzdelávania (§ 21a Zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov⁵⁵)** bolo v roku 2021 podporených 727 MSP. Výška skutočného čerpania pre podporené MSP bola na úrovni 4 641 600,00 Eur. MŠVVaŠ poskytlo v roku 2021 **prostredníctvom spoločného**

⁵⁴ Táto poskytovaná pandemická pomoc predstavuje historicky najväčšiu pomoc na ochranu zamestnanosti. Podmienky poskytovania finančných príspevkov a ich výška sa odvíjala od vývoja epidemiologickej situácie. Viac informácií dostupných online: <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/pandemicka-prva-pomoc-zamestnavatelom-zamestnancom-zivnostnikom-konci.html>.

⁵⁵ Schéma pomoci na podporu duálneho vzdelávania č. SA 53526 mala platnosť do 21.10.2019. V súvislosti so zrušením schémy štátnej pomoci uzatvorili Štátny inštitút odborného vzdelávania a Rada zamestnávateľov pre systém duálneho vzdelávania Memorandum o spolupráci.

podniku ECSEL (Electronic Components and Systems for European)⁵⁶ finančnú podporu trom MSP (z toho 1 mikropodnik a 2 malé podniky). Alokácia finančných prostriedkov v rámci štátneho rozpočtu bola vo výške 800 000 Eur zo štátneho rozpočtu a zdrojov EÚ vo výške 200 000, pričom výška skutočného čerpania pre tri podporené MSP predstavovala 428 968,70 Eur (z toho 182 047,7 Eur zo zdrojov EÚ a 246 921 Eur zo zdrojov štátneho rozpočtu). **Prostredníctvom programu Eurostars 2**⁵⁷, zriadeného Rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady č. 553/2014 (EÚ), MŠVVaŠ SR financoval v roku 2021 dva subjekty spadajúce do veľkostnej kategórie MSP (z toho 1 mikropodnik a 1 malý podnik). Alokácia finančných prostriedkov predstavovala 500 000 Eur (štátny rozpočet). Výška reálneho čerpania pre dva podporené MSP bola na úrovni 238 677,39 Eur. **Prostredníctvom OP Integrovaná infraštruktúra** bolo v roku 2021 podporených 15 MSP. Výška čerpania pre podporené MSP bola na úrovni 7 123 569,09 Eur (z toho 6 902 678,41 Eur zo zdrojov EÚ a 220 890,68 zo zdrojov ŠR). V rámci uvedenej podpory bola výška reálneho čerpania v súvislosti s COVID podporou⁵⁸ na úrovni 1 605 580,07 Eur.

Tabuľka 7 MŠVVaŠ SR: realizovaná podpora MSP v r. 2021

Realizovaná podpora	Výška reálneho čerpania v r. 2021
V zmysle zákona o stimuloch	2 540 486,73 Eur
Podpora duálneho vzdelávania	4 641 600,00 Eur
spoločný podnik ECSEL	428 968,70 Eur
Eurostars 2	238 677,39 Eur
OPII - neCOVID	5 517 989,02 Eur
OPII - COVID	1 605 580,07 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od MŠVVaŠ SR

Fond na podporu športu podporil v roku 2021 prostredníctvom výzvy č. 2021/001 – Profesionálne športové kluby⁵⁹ celkovo 13 MSP v objeme 2 211 691,43 Eur a prostredníctvom výzvy č. 2021/003 – Profesionálne športové kluby⁶⁰ celkovo 42 MSP v objeme 7 195 653,64 Eur.

Agentúra na podporu výskumu a vývoja (APVV) realizovala v roku 2021 aktivity na podporu malého a stredného podnikania prostredníctvom poskytovania nenávratných finančných prostriedkov na riešenie projektov výskumu a vývoja v zmysle schém štátnej pomoci SA.42450, SA.49175 a SA.58654. V roku 2021 agentúra podporila spolu 25 MSP (vrátane tzv. COVID podpory⁶¹). Z hľadiska bližšej špecifikácie išlo o 8 podporených

⁵⁶ Spoločný podnik ECSEL JU, ktorý sa zameriava najmä na technologické oblasti strategického významu s vysokou pridanou hodnotou pre ekonomiku EÚ, vznikol v r. 2014 zlúčením spoločných podnikov ENIAC a ARTEMIS JU.

⁵⁷ Program Eurostars 2 je zameraný na podporu spolupráce MSP zaoberajúcich sa výskumom a vývojom na medzinárodných projektoch, ktorých cieľom je vývoj nových produktov, procesov a služieb.

⁵⁸ Schéma štátnej pomoci pre dočasnú pomoc na podporu výskumu a vývoja relevantného pre COVID-19.

⁵⁹ Cieľom výzvy je poskytnúť finančný príspevok profesionálnym športovým klubom na pokrytie strát, ktoré vznikli počas obdobia obmedzenia hospodárskej činnosti v oblasti športu z dôvodu pandémie COVID-19. Finančný príspevok poskytovaný v rámci tejto výzvy predstavuje mimoriadnu podporu podľa § 20a zákona o Fonde na podporu športu.

⁶⁰ V poradí ďalšia výzva na zmiernenie následkov pandémie ochorenia COVID-19 pre profesionálne športové kluby, ktorá bola zverejnená dňa 23. augusta 2021.

⁶¹ APVV v súlade so zákonom č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov vyhlásila verejnú výzvu na podávanie žiadostí v rámci programu „Podpora výskumu a vývoja so zameraním na zvládnutie pandémie koronavírusu a jej dopadov na obdobie rokov 2020-2021“ podľa § 12 ods. 2 písm. b) zákona č. 172/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov s označením PP-COVID 2020. Cieľom výzvy je stimulácia výskumu a vývoja zameraného na prekonanie pandémie COVID-19 a na minimalizáciu jej

mikropodnikov, 11 malých podnikov a 6 stredných podnikov. Výška skutočne čerpaných finančných prostriedkov v rámci podporených podnikov z veľkostnej kategórie MSP bola v roku 2021 na úrovni 2 278 764,27 Eur (vrátane časti poskytnutých finančných prostriedkov v rámci výzvy COVID 2020).

Tabuľka 8 APVV: realizovaná podpora MSP v r. 2021

	Mikropodniky	Malé podniky	Stredné podniky	Spolu MSP
Spolu	874 096,95	867 667,47	536 999,85	2 278 764,27*

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od APVV

*Pozn.: časť poskytnutých finančných prostriedkov v rámci špecifickej výzvy COVID predstavovala (v rámci podporených MSP) 699 192 Eur. Pomoc bola poskytnutá pre 3 MSP (konkrétne pre 2 mikropodniky a 1 malý podnik).

Ministerstvo pôdohospodárstva (MPRV SR) poskytlo v roku 2021 štátnu pomoc prostredníctvom Programu rozvoja vidieka a podľa osobitných právnych predpisov v celkovej sume 41,83 mil. Eur (podiel štátnej pomoci poskytnutej MSP v r. 2021 tvoril 95,67 %). Podľa údajov od MPRV SR, ministerstvo znížilo objem poskytnutých finančných prostriedkov oproti roku 2020 o viac ako 30 %. K zníženiu medziročného objemu finančných prostriedkov poskytnutých ministerstvom na štátnu pomoc v roku 2021 došlo najmä z dôvodu nižšej poskytnutej pomoci schém štátnej a minimálnej pomoci z Programu rozvoja vidieka SR 2014 -2020.

Prostredníctvom Operačného programu Rybné hospodárstvo 2014-2020 bolo v roku 2021 celkovo podporených 6 MSP, pričom výška reálneho čerpania bola na úrovni 1 869 635, 34 Eur.⁶²

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (MK SR) podporilo prostredníctvom dotačného systému MK SR v roku 2021 spolu 1 164 MSP formou dotácie zo štátneho rozpočtu v celkovej sume 23 759 625,00 Eur (vrátane COVID podpory). Pre rok 2021 sa dotačný systém skladal z nasledovných programov. Prostredníctvom programu **Obnovme si svoj dom** bolo podporených 9 MSP v objeme 224 263 Eur. Programom **Kultúra znevýhodnených skupín** bolo podporených 21 podnikov z veľkostnej kategórie MSP v objeme 136 805 Eur. Za účelom znížovania ekonomických dopadov **v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19**, bolo prostredníctvom programu **Odstraňovanie následkov mimoriadnych udalostí na oblasť kultúry** podporených 1 134 MSP v celkovej výške 23 388 557 Eur. Ďalej prostredníctvom Integrovaného regionálneho OP pre prioritnú os 3 – Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch podporilo MK SR spolu 233 MSP v objeme 8 439 279,00 Eur (z toho 8 439 279,00 Eur zo zdrojov EÚ a 761 290,85 Eur zo zdrojov štátneho rozpočtu).

Tabuľka 9 Ministerstvo kultúry: realizovaná podpora MSP v r. 2021

Realizovaná podpora	Počet podporených MSP	Výška podpory (v Eur)
Dotačný systém*	1 164	23 759 625,00
Integrovaný regionálny OP pre prioritnú os 3 – Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch	233	8 439 279,00

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od MK SR

*vrátane COVID podpory

dopadov na spoločnosť, či už v súčasnosti alebo po odznení pandémie prostredníctvom podpory výskumu a vývoja alebo transferu výsledkov výskumu a vývoja z organizácií výskumu a vývoja do spoločenskej a hospodárskej praxe. Viac informácií o poskytovanej podpore v zmysle špecifického programu dostupných online na: <https://www.apvv.sk/buxus/docs/vyzvy/programy/COVID2020/PP-COVID-2020-znenie-vyzvy.pdf>.

⁶² Informácia o výške reálneho čerpania nebola do uzávierky podkladov poskytnutá.

Prostredníctvom **Fondu na podporu umenia (FPU)** prostredníctvom svojej hlavnej činnosti podporil 1 296 MSP, z toho 1 126 mikropodnikov, 146 malé podniky a 24 stredných podnikov. Výška skutočného čerpania⁶³ finančných prostriedkov bola na úrovni 11 730 218,00 mil. Eur.

Tabuľka 10 **Fond na podporu umenia: realizovaná podpora MSP v r. 2021**

Realizovaná podpora	Počet podporených MSP	Výška podpory (v Eur)
Podpora podľa zákona č. 284/2014 (§ ods. 2)	1 296	11 730 218,00

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od FPU

Prostredníctvom **Fondu na podporu kultúry národnostných menšín** podporil v roku 2021 formou dotácie 737 MSP v celkovej sume 6 661 600,00 Eur, ktoré boli financované zo štátneho rozpočtu. Jednotlivé programy⁶⁴, majú dopad na vznik, šírenie a prezentáciu výsledkov kultúrnych a vedeckých aktivít zameraných na podporu kultúry národnostných menšín v Slovenskej republike a v zahraničí.⁶⁵

Tabuľka 11 **Fond na podporu kultúry národnostných menšín: realizovaná podpora MSP v r. 2021**

Realizovaná podpora	Počet podporených MSP	Výška podpory (v Eur)
Podpora kultúrno-osvetovej činnosti a vzdelávacej činnosti, vedy a výskumu	379	2 797 863,00
Podpora literárnej, nakladateľskej a vydavateľskej činnosti	160	2 050 110,00
Podpora divadelného, hudobného, tanečného, výtvarného a audiovizuálneho umenia	165	1 617 880,00
Podpora zabezpečenia interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám	33	195 747,00

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od Fondu na podporu kultúry národnostných menšín

Audiovizuálny fond (AVF) prostredníctvom dotačného systému podporil v roku 2021 celkovo 157 MSP vo výške 15 231 806 Eur (vrátane COVID podpory). Subjekty boli podporené prostredníctvom nasledovných programov. **Prostredníctvom programu Tvorba a realizácia slovenských audiovizuálnych diel** bolo v roku 2021, formou dotácie, podporených 55 MSP (konkrétne mikropodnikov). Výška skutočného čerpania bola v sledovanom roku na úrovni 7 690 600 Eur. **Prostredníctvom programu Distribúcia a iné uvádzanie audiovizuálnych diel (mimoriadna COVID výzva 9/2020)** bolo formou dotácie podporených v roku 2021 celkovo 57 podnikov z veľkostnej kategórie MSP (z toho 35 mikropodnikov, 17 malých podnikov a 5 stredných podnikov). Výška skutočného čerpania predstavovala 1 822 297 Eur (z toho podporené mikropodniky čerpali 3 178 989,00 Eur, malé

⁶³ Čerpanie nie je naviazané na kalendárny rok. Reálne čerpanie je možné určiť až po predložení vyúčtovania jeho kontroly a uzavretia projektu.

⁶⁴ Medzi programy patria: a) Podpora kultúrno-osvetovej činnosti a vzdelávacej činnosti, vedy a výskumu; b) Podpora literárnej, nakladateľskej a vydavateľskej činnosti; Podpora divadelného, hudobného, tanečného, výtvarného a audiovizuálneho umenia; c) Podpora zabezpečenia intelektuálneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám.

⁶⁵ V dôsledku pandemickej situácie Fond na podporu kultúry národnostných menšín posunul termín realizácie projektov a použitia finančných prostriedkov všetkým prijímateľom v roku 2020 do 31. marca 2021. Celková suma za projekty, ktoré neboli zrealizované do uvedeného termínu, boli fondu vrátené. Suma celkovej vrátanej dotácie za projekty podporené v roku 2020 bola podľa údajov od Fondu na podporu kultúry národnostných menšín vo výške 791 950,00 Eur, čo predstavuje celkom 238 subjektov z veľkostnej kategórie MSP. Finančné prostriedky boli pripísané na účet Fondu na podporu kultúry národnostných menšín v roku 2021.

podniky 427 500 Eur a stredné podniky 915 744 Eur. **Prostredníctvom programu Výskum, vzdelávanie a edičná činnosť v oblasti audiovizuálnej kultúry** boli formou dotácie podporené 3 MSP (konkrétne 3 mikropodniky). Celková výška skutočného čerpania pre MSP predstavovala 64 000,00 Eur. **Prostredníctvom programu Rozvoj audiovizuálnych technológií v Slovenskej republike** boli formou dotácie podporené 2 MSP (konkrétne 1 mikropodnik a 1 malý podnik). Výška čerpaných finančných príspevkov v sledovanom roku 2021 predstavovala 69 900,00 Eur. V neposlednom rade bolo **prostredníctvom programu Podpora audiovizuálneho priemyslu v Slovenskej republike** podporených formou dotácie 39 MSP, resp. 35 mikropodnikov a 4 malé podniky. Výška skutočného čerpania v roku 2021 bola 5 585 009,00 Eur (z toho podporené mikropodniky čerpali 4 950 383 a malé podniky 634 626,00 Eur).

Tabuľka 12 **Audiovizuálny Fond: realizovaná podpora MSP v r. 2021**

Dotačný systém Audiovizuálneho fondu podľa jednotlivých programov	Výška reálneho čerpania v r. 2021
Tvorba a realizácia slovenských audiovizuálnych diel	7 690 600,00 Eur
Distribúcia a iné uvádzanie audiovizuálnych diel na verejnosti (Mimoriadna COVID VÝZVA 9/2020)	1 822 297,00 Eur
Výskum, vzdelávanie a edičná činnosť v oblasti audiovizuálnej kultúry	64 000,00 Eur
Rozvoj audiovizuálnych technológií v Slovenskej republike	69 900,00 Eur
Podpora audiovizuálneho priemyslu v Slovenskej republike	5 585 009,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od Audiovizuálneho fondu

Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR). V roku 2021 nebol formou dotácie z Environmentálneho fondu žiaden subjekt spadajúci do veľkostnej kategórie MSP.⁶⁶ V sledovanom roku nebol ani formou úveru z Environmentálneho fondu podporený žiaden subjekt z veľkostnej kategórie podnikov malých a stredných podnikov. V roku 2021 boli prostredníctvom výzvy OPKZP-PO1-SC111-2016-16 podporené 3 MSP. Reálne čerpanie pre podporené malé a stredné podniky bolo na úrovni 6 659 662,00 Eur. Malé a stredné podniky môžu byť podporené najmä v rámci nasledovných špecifických cieľov OP KŽP:

Tabuľka 13 **MŽP SR: oblasti podpory pre MSP v rámci OP KŽP**

Špecifický cieľ
1.1.1 Zvýšenie miery zhodnocovania odpadov so zameraním na ich prípravu na opätovné použitie a recykláciu a podpora predchádzania vzniku odpadov
1.3.1 Zlepšenie stavu ochrany druhov a biotopov a posilnenie biodiverzity najmä v rámci sústavy Natura 2020
1.4.1 Zníženie znečisťovania ovzdušia a zlepšenie jeho kvality
4.1.1 Zvýšenie podielu OZE na hrubej konečnej energetickej spotrebe
4.2.1 Zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania OZE v podnikoch
4.5.1 Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple

Zdroj: MŽP SR

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR⁶⁷ (MIRRI SR) prostredníctvom programu **Podpory najmenej rozvinutých okresov**, podľa zákona

⁶⁶ Informácia je limitovaná termínom uzávierky podkladov.

⁶⁷ Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 417 z 1.7.2020 bol schválený štatút Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky.

č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, poskytla v roku 2021 pomoc pre 10 MSP. Výška skutočného čerpania pre podporené podniky z veľkostnej kategórie MSP bola na úrovni 449 700 Eur. Prostredníctvom programu odboru finančných nástrojov, na základe **Výzvy SRIN č. 6/2021 na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu inovatívnych projektov v Slovenskej republike**, bolo v sledovanom období za rok 2021 finančne podporených 10 MSP v objeme poskytnutej podpory na úrovni 599 113,12 Eur. Hlavným zámerom výzvy bolo podporiť projekty pôsobiace predovšetkým v oblastiach: Experimentálny vývoj a inovácie; Priemysel pre 21. storočie; Inteligentné inovácie; Sociálne inovácie; Práca 4.0 a iné.

V rámci Grantov EHP a Nórska v programoch (Miestny rozvoj a inklúzia, Kultúra, Dobré spravovanie a cezhraničná spolupráca a Domáce a rodovo podmienené násilie), ktoré implementuje na Slovensku Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, boli z veľkostnej kategórie MSP podporené 3 subjekty v celkovej výške 414 837,75 Eur.

Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky (MDV SR) v roku 2021 uskutočnilo priamu, ako aj nepriamu podporu prostredníctvom viacerých opatrení a to predovšetkým v doprave, vo výstavbe a v cestovnom ruchu. V súvislosti s pandémiou COVID-19 boli vytvorené na podporu podnikov v doprave (v cestovnom ruchu) Schémy štátnej pomoci a výzvy, ktoré prispievajú na podporu udržania prevádzky, konkurencieschopnosti zasiahnutých podnikov a zamestnanosti MSP. Základom podpory v pôsobnosti MDV SR je investovanie do dopravnej infraštruktúry, predovšetkým prípravou a výstavbou diaľnic, obnovou cestných objektov, rozvojom cyklistickej dopravy, modernizáciou železničných úsekov a pod. Zabezpečením lepšej dostupnosti cestnej a železničnej siete prispieva pozitívne na rozvoj podnikateľskej činnosti.

V oblasti cestovného ruchu, **prostredníctvom Schémy minimálnej pomoci na podporu podnikov v odvetví cestovného ruchu v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19** (DM-17/2020⁶⁸) bolo podporených 7 891 z veľkostnej kategórie MSP v celkovej výške 118 965 332,32 Eur. Celková alokácia pre MSP bola na úrovni 195 651 308,65 Eur. V roku 2021 **bola spustená aj Schéma štátnej pomoci na podporu podnikov v odvetví cestovného ruchu v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19** (SA.62256⁶⁹). Prostredníctvom tejto schémy bolo v roku 2021 podporených 60 malých a stredných podnikov. Výška skutočného čerpania pre podporené MSP bola na úrovni 14 793 790,04 Eur.

⁶⁸ Minimálna pomoc podľa tejto schémy sa poskytuje formou príspevku na odstránenie negatívnych následkov pandémie COVID-19 (ďalej len „finančný príspevok“). Cieľom pomoci je podpora podnikov v odvetví cestovného ruchu a poskytnutie finančného príspevku pre pokrytie časti nekrytých fixných nákladov, ktoré podniky museli vynaložiť v čase ich núteného uzatvorenia z dôvodu opatrenia Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky a v čase po opätovnom spustení ich prevádzky, keď sa prejavili negatívne dôsledky pandémie ochorenia COVID-19 na fungovanie zariadení cestovného ruchu. Pomoc je určená na kompenzáciu škôd vzniknutých žiadateľom, ktorí sú definovaní v článku E príslušnej schémy, ktoré im vznikli ako priame následky opatrení prijatých na zmiernenie negatívnych následkov pandémie, ktorá vznikla z dôvodu ochorenia COVID-19.

⁶⁹ Pomoc podľa tejto schémy sa poskytuje formou finančného príspevku na pokrytie časti nekrytých fixných nákladov. V rámci tejto schémy sa uplatňuje spôsob financovania prostredníctvom úhrady oprávnených výdavkov, formou refundácie časti poklesu obrátu v oprávnenom období oproti referenčnému obdobiu. Účelom pomoci je podpora podnikov v odvetví cestovného ruchu a poskytnutie finančného príspevku pre pokrytie časti nekrytých fixných nákladov, ktoré podniky museli vynaložiť v čase ich núteného uzatvorenia alebo obmedzenia ich činnosti z dôvodu opatrenia Úradu verejného zdravotníctva SR a v čase po opätovnom spustení ich prevádzky, keď sa prejavili negatívne dôsledky pandémie ochorenia COVID-19 na fungovanie zariadení cestovného ruchu. Pomoc je určená na kompenzáciu strát vzniknutých žiadateľom (ktorí sú definovaní v príslušnej schéme), v prípade ktorých pandémia COVID-19 viedla k pozastaveniu alebo obmedzeniu ich podnikateľskej činnosti.

Tabuľka 14 MDV SR: realizovaná podpora pre MSP v r. 2021

Podpora MSP v oblasti cestovného ruchu v súvislosti pandémie s COVID-19	Výška reálneho čerpania v r. 2021
Schéma minimálnej pomoci DM-17/2020	118 965 332,32 Eur
Schéma štátnej pomoci SA.62256	14 793 790,04 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od MDV SR

Okrem toho, v oblasti cestnej dopravy poskytlo MDV SR v roku 2021 v rámci programu 05306 – Schéma minimálnej pomoci na podporu niektorých subjektov v oblasti cestnej dopravy v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 (DM – 19/2021) finančné príspevky, ktoré sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 15 MDV SR: realizovaná podpora v oblasti cestnej dopravy v r. 2021

Názov Schémy	Podporené subjekty	Poskytnutá výška podpory v r. 2021
Schéma minimálnej pomoci na podporu niektorých subjektov podnikajúcich v oblasti cestnej dopravy v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 (DM – 19/2021)	FO v počte 155 žiadateľov	926 588,20 Eur
	PO (a.s., s.r.o.) v počte 125 žiadateľov	1 380 379,31 Eur
	p.o. v počte 1 žiadateľa	1 431,20 Eur
	r.o. v počte 1 žiadateľa	3 612,00 Eur
Schéma minimálnej pomoci na podporu niektorých subjektov podnikajúcich v oblasti cestnej dopravy v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 v znení dodatku č. 1 (DM – 19/2021)	FO v počte 36 žiadateľov	505 601,24 Eur
	PO (a.s., s.r.o.) v počte 47 žiadateľov	676 941,51 Eur
	n.o. v počte 1 žiadateľa	7 000,00 Eur
	o.v.s. v počte 1 žiadateľa	7 753,60 Eur
	obec v počte 1 žiadateľa	5 350,40 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od MDV SR.

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky (MO SR) podporilo jeden stredný podnik prostredníctvom Medzirezortného programu 060EI – Výskum a vývoj na podporu obrany štátu⁷⁰. Alokácia finančných prostriedkov bola na úrovni 7 716,45 Eur a výška skutočného čerpania finančných prostriedkov pre podporený stredný podnik bola 6 035,52 Eur.

Na konci roka 2021 poskytlo MO SR dotácie v rámci vyššie uvedeného programu:

- 1 strednému podniku (s alokáciou 129 220 Eur a reálnym čerpaním 42 226 Eur), konkrétne išlo o diaľkové ovládanie zbraňových systémov (DOZS)⁷¹,
- 1 malému podniku (s alokáciou 14 376 Eur a reálnym čerpaním 13 532,52 Eur), konkrétne išlo o DIGITAL TWIN TRAINING CENTRE,⁷²
- 1 mikropodniku (s alokáciou, ktorá sa zhodovala s výškou reálneho čerpania a bola na úrovni 2000 Eur), konkrétne išlo o hybridnú balistickú ochranu⁷³.

⁷⁰ Konkrétne išlo o nanokompozitný keramický materiál pre balistickú ochranu.

⁷¹ Cieľom projektu je návrh riadiacich obvodov, vstupno – výstupných obvodov, návrh obvodových schém, špecifikácia komponentov, vývoj mechanických a elektronických súčastí systému a návrh programového vybavenia. Cieľovou skupinou bol podnik z veľkostnej kategórie - stredné podniky z odvetvia vývoja zbraňových systémov, muničných systémov, špeciálnych zbraní, modernizácia súčasnej techniky zavedenej v armádach, ktoré podporujú výskum a vývoj na riešenie projektov zameraných na účely obrany SR.

⁷² Projekt je zameraný na realizáciu výskumu a vytvorenie hardvérového a softvérového riešenia pre digitálne dvojča (tzv. digital twin) výcvikových zariadení. Cieľovou skupinou bol podnik z veľkostnej kategórie - malé podniky z odvetvia vývoja zbraňových systémov, muničných systémov, špeciálnych zbraní, modernizácia súčasnej techniky zavedenej v armádach, ktoré podporujú výskum a vývoj na riešenie projektov zameraných na účely obrany SR.

Tabuľka 16 MO SR: realizovaná podpora pre MSP v r. 2021

Realizovaná podpora (výsledky v oblasti podpory MSP)	Výška reálneho čerpania v r. 2021
Medzirezortný program E60EI	63 794,04 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od MO SR

Bratislavský samosprávny kraj prostredníctvom Bratislavskej regionálnej dotačnej schémy (BRDS)⁷⁴ podporil v roku 2021 celkovo 60 podnikateľských subjektov z veľkostnej kategórie MSP v celkovej výške 126 920 Eur.

Košický samosprávny kraj⁷⁵ podporil malé a stredné podniky prostredníctvom dotácií v oblasti cestovného ruchu.⁷⁶ Konkrétne išlo o podporu MSP prostredníctvom Programu Terra Incognita – Krajina nespoznaná. Oblasťou poskytnutia dotácií účelových finančných prostriedkov bola oblasť 1. Podpora podujatí s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu, zvyšovanie počtu návštevníkov (prenocovaní) a propagáciu destinácie. V zmysle opatrenia 1.1 Medzinárodné podujatia a opatrenia 1.2 Regionálne opatrenia bolo spolu podporených 5 podnikov z veľkostnej kategórií MSP. Alokácia finančných prostriedkov bola za obe uvedené opatrenia na úrovni 51 230 Eur. Výška reálneho čerpania pre podporené MSP predstavovala 45 230 Eur. Cieľovou skupinou podpory boli: a) právnické osoby so sídlom na území KSK alebo ktoré pôsobia, vykonávajú činnosť alebo poskytujú služby obyvateľom na území KSK; b) fyzické osoby – podnikatelia so sídlom alebo trvalým pobytom na území KSK alebo ktoré pôsobia, vykonávajú činnosť alebo poskytujú služby obyvateľom na území KSK; c) organizácie, ktorej zakladateľom je KSK. Prostredníctvom opatrenia 1.3 Covid 19⁷⁷ bol podporený 1 podnik z veľkostnej kategórie MSP. Alokácia bola totožná s výškou reálneho čerpania pre podporený podnik, podpora bola na úrovni 20 000 Eur.

Tabuľka 17 KSK: podpora MSP v oblasti cestovného ruchu v r. 2021

Dotačný program Košického samosprávneho kraja	Výška reálneho čerpania v r. 2021
Opatrenie 1.1 Medzinárodné podujatia; Opatrenie 1.2 Regionálne podujatia	45 230 Eur
Opatrenie 1.3 Covid 19	20 000 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od Košice Región Turizmus (KRT)

Bankové úvery/pôžičky

Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s. (SZRB) aj v roku 2021 pokračovala z dôvodu pretrvávajúcich mimoriadnych opatrení v SR v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v zmysle osobitných predpisov a príslušných schém štátnej pomoci, resp. minimálnej pomoci v poskytovaní produktov „Prevádzkový úver

⁷³ Cieľom projektu je zvýšenie mobility a súčasne zvýšenie balistickej ochrany jednotlivca. Cieľovou skupinou podpory bol podnik z veľkostnej kategórie - mikropodniky z odvetvia vývoja zbraňových systémov, muničných systémov, špeciálnych zbraní, modernizácia súčasnej techniky zavedenej v armádach, ktorý podporuje výskum a vývoj na riešenie projektov zameraných na účely obrany SR.

⁷⁴ Prostredníctvom príslušnej schémy na podporu: a) na podporu kultúry; b) na podporu športu; individuálne dotácie. Bližšie informácie o podporovaných (oprávnených) aktivitách a žiadateľoch v jednotlivých schémach na: <https://bratislavskykraj.sk/urad-bsk/dotacie/>.

⁷⁵ Vzhľadom na charakter podpory, uvedené aktivity sú súčasťou nepriamej podpory pre MSP.

⁷⁶ Podpora bola realizovaná prostredníctvom Krajskej organizácie cestovného ruchu Košice.

⁷⁷ Dotácia bola určená len pre úspešných žiadateľov, ktorí sa uchádzali o podporu v rámci výzvy Terra Incognita na podporu cestovného ruchu v roku 2020 vyhlásenej dňa 21.10.2019, v opatreniach 1.1 Medzinárodné opatrenia; 1.2 Podujatia; 1.3 Inkubátor podujatí; a z dôvodu pandémie bola realizácia podujatí v plánovanom termíne zrušená.

PODNIKATEĽ 2020⁷⁸ a „Úver SIH⁷⁹“. Okrem tejto pomoci SZRB pokračovala v podpore malého a stredného podnikania prostredníctvom ponuky svojich produktov (t. j. poskytovaním úverov; poskytovaním bankových záruk na úvery; poskytovaním vkladových produktov pre podnikateľov; poskytovaním elektronického bankovníctva). Objem **poskytnutých (čerpaných) priamych úverov**, ktoré sú zamerané okrem iného na podporu financovania investičných a prevádzkových potrieb malých a stredných podnikateľov, dosiahol v roku 2021 výšku 119,53 mil. Eur, z toho prevádzkový úver PODNIKATEĽ 2020 bol vo výške 3,16 mil. Eur a úver SIH vo výške 38,02 mil. Eur.

Tabuľka 18 SZRB: priame úvery poskytnuté pre MSP v r. 2021

Ukazovateľ	Objem v tis. Eur	Počet
Poskytnuté úvery pre MSP	119 532,00	868
- prevádzkový úver PODNIKATEĽ 2020 ⁸⁰	3 163,00	55
- úver SIH	38 019,00	213
Portfólio	273 336,00	1310

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od SZRB

Slovak Investment Holding, a.s. (SIH) podporil v roku 2021 malé a stredné podniky prostredníctvom **úverového nástroja OP II: Schéma DM – 14/2016 PRSL**. Prostredníctvom predmetnej schémy bolo v kumulatívnom období (od novembra 2018 do decembra 2021) podporených spolu 79 MSP. Program má dopad na zlepšenie prístupu MSP k finančným zdrojom, pričom slúži na financovanie prevádzkových a investičných potrieb. Výška skutočného čerpania finančných prostriedkov v roku 2021 bola (pre podporené MSP v monitorovacom roku) na úrovni 3,76 mil. Eur⁸¹.

Tabuľka 19 SIH: úverový nástroj PRSL poskytnutý pre MSP v r. 2021

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP
OP Integrovaná infraštruktúra schéma DM-14/2016- PRSL	3 763 000,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od SIH

Exportno-importná banka Slovenskej republiky (EXIMBANKA SR) podporuje segment MSP vhodnou kombináciou bankových a poisťovacích produktov, ako aj správnym nastavením platobných a dodacích podmienok pre zahraničných kupujúcich, čím umožňuje slovenským exportérom úspešne realizovať vývozné kontrakty, a to aj v prípade ich slabšieho kreditného profilu. **EXIMBANKA SR sa v roku 2021 zameriavala primárne na poskytovanie priamych úverov exportérom. Eximbanka SR neposkytla v roku 2021 mimoriadnu podporu pre segment MSP.**⁸² V oblasti financovania počas roku 2021 nebola

⁷⁸ Za účelom podpory udržania prevádzky malým alebo stredným podnikom, s možnosťou získania finančnej pomoci MF SR v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a to vo forme: záruky; bonifikácie úroku z úveru.

⁷⁹ Na podporu naplnenia základnej úrovne potrieb likvidity malým alebo stredným podnikom, vrátane mikropodnikov s možnosťou získania finančnej pomoci Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky, ako riadiaceho orgánu pre OPII a Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky ako sprostredkovateľského orgánu pre prostriedky poskytované z OPII na pomoc podľa Schémy štátnej pomoci, vo forme: záruky za úver; odpustenia poplatku za záruku.

⁸⁰ Údaje za predmetné nástroje (t. j. prevádzkový úver PODNIKATEĽ 2020 a úver SIH) sú súčasťou celkového objemu poskytnutých priamych úverov SZRB.

⁸¹ Údaj o celkovom reálnom čerpaní vrátane objemu finančných prostriedkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

⁸² EXIMBANKA SR poskytovala Antikورونا záruku, ktorá však bola využívaná najmä zo strany veľkých podnikov.

poskytovaná mimoriadna podpora pre segment MSP. EXIMBANKA SR poskytovala Antikorona záruku, ktorá však bola využívaná najmä zo strany veľkých klientov.⁸³ Reálne čerpanie úverov za rok 2021 (pre podporené MSP) predstavovalo 88 878 tis. Eur.

Tabuľka 20 EXIMBANKA SR: priame úvery poskytnuté pre MSP – štruktúra pohľadávok k 31.12.2021

Bankové produkty
Investičné úvery
Priame vývozné úvery na podporu exportu so splatnosťou do 2 rokov
Priame vývozné úvery na financovanie investícií v zahraničí
Priame úvery na pohľadávky z vývozu
Priame zmenkové úvery
Úvery na podporu udržania prevádzky – COVID úvery
Priame úvery celkom

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od EXIMBANKA SR

Klienti segmentu MSP najviac využívali investičné úvery na nákup a modernizáciu technológie a súvisiacej infraštruktúry. Vysoký podiel tvorili úvery na financovanie investícií v zahraničí, ako aj úvery na podporu vývozu so splatnosťou do dvoch rokov (predexportné financovanie), čo im umožnilo realizovať konkrétne vývozné kontrakty, a to aj v prípadoch ich slabšieho finančného ratingu. Financovanie pracovného kapitálu v súvislosti s realizáciou jednotlivých vývozných kontraktov prostredníctvom predexportného, ako aj prostredníctvom priameho úveru na pohľadávky z vývozu, ostávalo pre mnohé podniky zo segmentu MSP jedinou cestou, ako preniknúť na zahraničné trhy a realizovať vývozný kontrakt.

Slovenská sporiteľňa, a. s. (SLSP) poskytovala pre MSP a začínajúcich podnikateľov a podnikateľky v roku 2021 rôzne úverové a záručné programy, ktoré realizovala okrem iného aj v spolupráci s medzinárodnými, ako aj tuzemskými inštitúciami. SLSP financuje začínajúcich podnikateľov a podnikateľky rôznymi spôsobmi⁸⁴. V roku 2021 **s rozbehom podnikania a jeho financovaním** poradili špecialisti SLSP celkovo 1 257 začínajúcim podnikateľom a podnikateľkám (biznis plán, cash flow, overenie dodávateľov, odberateľov a iných obchodných partnerov, riziká financovania) v rozsahu 1 885 konzultačných hodín. V sledovanom období im bolo poskytnutých 94 úverov v objeme 2,86 mil. Eur na základe biznis plánu, vďaka čomu bolo vytvorených viac ako 120 pracovných miest. V roku 2021 poskytla Slovenská sporiteľňa, a. s. **z úverovej linky EIB** (z programu EIB Loan for SMEs, MidCaps and Other Priorities) 4 úvery v objeme 5 575 000 Eur pre MSP, čím boli podporené 4 podniky z veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov. **SLSP v spolupráci so SIH a NDF II. poskytuje pre MSP od roku 2019 výhodné úvery na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb MSP v oblasti výskumu, vývoja a inovácií.** NDF II. poskytuje banke záruku do výšky 80 % poskytnutých úverov a do výšky 25 % portfólia úverov. Výhodou úveru zabezpečeného portfóliovou zárukou NDF II. v oblasti výskumu, vývoja a inovácií sú znížené požiadavky na

⁸³ Táto forma pomoci bola určená podnikom, ktoré majú záujem v bankách čerpať úver vo výške od 2 mil. Eur do 20 mil. Eur.

⁸⁴ SLSP financuje začínajúcich podnikateľov a podnikateľky rôznymi spôsobmi (predschránené prevádzkové financie; úvery alebo kombinácie úverov). Začínajúci podnikatelia môžu v SLSP navyše môžu bezplatne prekonzultovať svoje podnikateľské plány a svoje predpoklady na podnikanie so špecialistami banky; využiť špeciálne portfóliové záruky (SIH, EaSI, EGF); využiť zvýhodnený úrok o 1,00 % ročne lacnejší za bezproblémové splácanie svojich úverov po dobu 12 mesiacov a ušetriť na poplatkoch za predčasné splatenie úveru a zmenu zmluvných podmienok; mať vedenie účtu na prvý rok podnikania bez poplatku a benefity navyše – napr. výhodný POS terminál alebo terminál v mobile bezplatne alebo za výhodnejších podmienok.

zabezpečenie a nižšia úroková sadzba oproti bežnému úveru. V roku 2021 poskytla SLSP celkovo 4 úvery MSP zabezpečených portfóliovou zárukou NDF II. v oblasti výskumu, vývoja a inovácií v objeme 2,1 mil. Eur. Poskytovanie úverov z **úverovej linky EBRD** bolo ukončené a v roku 2021 už neboli poskytnuté nové úvery. V období od 01.01.2021 – 31.12.2021 pokračovalo čerpanie úverov poskytnutých v roku 2020.⁸⁵ **SLSP v spolupráci s EIF** umožňovala od konca roku 2017 do roku 2020 získať investičné a prevádzkové úvery mikropodnikateľom a začínajúcim podnikateľom za výrazne výhodnejších podmienok oproti bežnému financovaniu prostredníctvom **úverov zabezpečených portfóliovou zárukou EaSI – Microfinance**. V decembri 2021 SLSP podpísala s EIF opätovne Záručnú dohodu na poskytovanie ďalších úverov v rámci programu EaSI pre mikropodnikateľov.⁸⁶

Tabuľka 21 **SLSP: Špeciálne úverové programy poskytnuté pre MSP v r. 2021**

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP (v Eur)
Úvery zo zdrojov Európskej investičnej banky (EIB z programu EIB Loan for SMEs, MidCaps and Other Priorities)	5 575 000,00 Eur
Úvery na podporu začínajúcich podnikateľov	2 860 000,00 Eur
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou SIH/NDF II. v oblasti výskumu, vývoja a inovácií na podporu MSP (Schéma pomoci de minimis DM – 16/2018 – Portfóliová záruka prvej straty v oblasti výskumu, vývoja a inovácií)*	2 100 000,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od SLSP

*údaj od sprostredkovateľa; celkové čerpanie v rámci predmetného nástroja je v časti SIH FLPG-DM16/2018

V rámci podpory MSP v období pandémie, SLSP v spolupráci so SIH a NDF II. ponúka od roku 2020 v súvislosti s vypuknutím pandémie COVID-19 výhodné úvery na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb MSP na odvrátenie bezprostredných dopadov krízy na fungovanie podnikov v dôsledku útlmu ich činnosti a výpadku ich príjmov. NDF II. poskytuje banke záruku do výšky 80 % poskytnutých úverov a do výšky 25 % portfólia úverov. Úverové prostriedky slúžia na podporu investičných projektov a sprístupnenie nevyhnutného prevádzkového kapitálu s dôrazom na udržanie alebo tvorbu pracovných miest. Výhodou úveru zabezpečeného SIH antikورونا zárukou sú minimálne alebo žiadne požiadavky na zabezpečenie a minimálna úroková sadzba oproti bežnému úveru vďaka úrokovej dotácii až do výšky 4 % p. a.. Obdobie disponibility tohto záručného programu je do roku 2023. V roku 2021 SLSP poskytla celkovo 531 **úverov zabezpečených portfóliovou zárukou** v objeme 52 357 503 Eur, čím bolo podporených 527 MSP. SLSP v spolupráci so SIH a NDF II ponúkala od roku 2020 do polovice roka 2021 v súvislosti s vypuknutím pandémie COVID-19 výhodné úvery na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb MSP a veľkých podnikov na zmiernenie ekonomických a sociálnych dopadov krízy na fungovanie podnikov v rámci tzv. **Veľkej záručnej schémy SIH antikورونا záruka (SIH antikورونا 2b so zdrojovým krytím zo štátneho rozpočtu SR)** a NDFII. (**SIH antikورونا záruka 2a so zdrojovým krytím z EŠIF**). Úverové prostriedky slúžili na podporu tzv. obnovovacích investícií, čiže investícií do dlhodobého hmotného majetku, ktorých účelom bolo nahradiť alebo zachovať (opraviť, rekonštruovať) existujúci dlhodobý hmotných majetok MSP a sprístupnenie nevyhnutného prevádzkového kapitálu s dôrazom na udržanie alebo tvorbu pracovných miest. Výhodou úveru zabezpečeného SIH antikورونا zárukou 2a a 2b bola fixná úroková sadzba vo výške maximálne 1,9 % p. a. pre malé a stredné podniky a 3,9 % p. a. pre mikropodniky. Poskytovanie úverov SIH antikورونا

⁸⁵ Boli úspešne ukončené všetky projekty a na základe realizovaných kontrol boli vyplatené NFP.

⁸⁶ So začiatkom čerpania – február 2022.

2a bolo ukončené 30.10.2020. Poskytovanie úverov SIH antikorona záruka 2b bolo ukončené k 31.6.2021. V roku 2021 poskytla SLSP celkovo 520 úverov zabezpečených zárukou 2b v objeme 42 536 190 Eur, čím bolo podporených 518 MSP. SLSP **v spolupráci s EXIMBANKOU SR** ponúkala od roku 2020 v súvislosti s vypuknutím pandémie COVID-19 výhodné úvery na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb MSP a veľkých firiem na zmiernenie ekonomických a sociálnych dopadov krízy na fungovanie podnikov. EXIMBANKA SR poskytovala banke záruku do výšky 80 % poskytnutých úverov a do výšky 100 % portfólia úverov. Úverové prostriedky slúžili na podporu tzv. obnovovacích investícií, t. j. investícií do dlhodobého hmotného majetku, ktorých účelom je nahradiť alebo zachovať (opraviť, rekonštruovať) existujúci dlhodobý hmotný majetok MSP veľkých podnikov a sprístupnenie nevyhnutného prevádzkového kapitálu s dôrazom na udržanie alebo tvorbu pracovných miest. Výhodou úveru zabezpečeného EXIMBANKA SR antikorona zárukou bola fixná úroková sadzba vo výške 1,9 % p. a (maximálne). Možnosť poskytovania úverov z tohto záručného nástroja na podporu COVID bolo ukončené 31.12.2021. V roku 2021 neposkytla SLSP pre MSP žiadne nové úvery z tohto záručného programu. V júni 2021 uzatvorila SLSP Dohodu o záruke s Európskym investičným fondom (EIF) na realizáciu **záručného nástroja z Pan-Európskeho záručného fondu (EGF)** v reakcii na COVID-19 na uľahčenie prístupu k úverom pre MSP na Slovensku prostredníctvom zvýhodnených podmienok financovania (t. j. znížených požiadaviek na zabezpečenie úveru a zníženej úrokovej sadzby oproti bežnému úveru krytím časti úverového rizika zo strany EIF).⁸⁷ Úvery zabezpečené zárukou EGF sú určené pre malé a stredné podniky. V roku 2021 poskytla SLSP celkovo 117 úverov MSP v objeme 15,49 mil. Eur. Väčšina prijímateľov pomoci bola z radov mikropodnikateľov.

Tabuľka 22 SLSP: Podpora MSP zameraná na zmiernenie dopadov COVID-19 v r. 2021

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP (v Eur)
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou SIH/NDF II. –SIH antikorona záruka na zmiernenie dopadov COVID-19 (Schéma pomoci de minimis DM -4/2020 – Záručný nástroj na zmiernenie obmedzení spôsobených chorobou COVID-19)*	52 357 503,00 Eur
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou SIH/NDF II. – SIH antikorona záruka 2a a 2b** na zmiernenie dopadov COVID-19 na MSP a veľké firmy (Schéma štátnej pomoci na podporu naplnenia základnej úrovne potrieb likvidity zdrojmi EŠIF v súvislosti s nákazou COVID-19 – SIH; Schéma štátnej pomoci na podporu naplnenia základnej úrovne potrieb likvidity štátnymi zdrojmi v súvislosti s nákazou COVID-19 – SIH*	42 536 190,00 Eur
Úvery zabezpečené zárukou EGF na podporu MSP	15 490 000,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od SLSP

*ide o sprostredkovateľa; viac v časti SIH antikorona záruky; ** poskytovanie úverov SIH antikorona 2a bolo ukončené 30.10.2020. Poskytovanie úverov SIH antikorona 2b bolo ukončené k 31.6.2021

Všeobecná úverová banka, a.s. (VÚB) poskytovala v roku 2021 na podporu MSP na Slovensku úvery z rôznych zdrojov. Súhrnný prehľad poskytnutých úverov v sledovanom roku je uvedený v nasledujúcom texte. VÚB financovala v roku 2021 z **úverovej linky**, ktorá bola podpísaná v roku 2020 s **Európskou investičnou bankou** Luxemburg (EIB). Investičné

⁸⁷ Podpora poskytovaná zo strany EIF je umožnená vďaka Záručnému nástroju EGF, ktorý je implementovaný Európskym investičným fondom s finančným krytím členských štátov EÚ prispievajúcich do EGF. Záručný nástroj z Pan-Európskeho záručného fondu v reakcii na COVID-19 predstavuje portfóliovú záruku EIF, ktorá zabezpečuje cieľové portfólio úverov za stanovených podmienok. Miera záruky na úvere je 70 % a miera záruky na portfóliu je 100 %. Záruka EGF predstavuje štátnu pomoc.

úvery zo zdrojov EIB sú určené na podporu regionálneho rozvoja, sú zamerané na podporu odvetví ako životné prostredie, infraštruktúra, rozvoj vedomostnej ekonomiky a spoločnosti, efektívne využívanie energií, zdravotníctvo a vzdelávanie. V roku 2021 financovala VÚB zo zdrojov EIB 7 projektov malých a stredných podnikov v celkovom objeme 5 720 000 Eur. VÚB banka poskytuje aj **úvery zo zdrojov Európskej banky na obnovu a rozvoj** na základe úverovej linky Programu podpory rozvoja energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov energie na Slovensku (SLOVSEFF III. – Slovakia Sustainable Energy Finance Facility). Program je zameraný na podporu energetickej efektívnosti v priemysle, na projekty v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a energetickej efektívnosti rezidenčného bývania. Hlavným benefitom programu je získanie nenávratného grantu vo výške 5-20 % z objemu úveru, ktorý je zo zdrojov úverovej linky financovaný. Pre MSP boli v roku 2021 poskytnuté z programu SLOVSEFF III. investície na 3 projekty v celkovej hodnote 2 496 000 Eur. **Súčasťou podpory financovania MSP** zo strany VÚB banky sú aj **úvery poskytované prostredníctvom štrukturálnych fondov** z OP II, KŽP, IROP a PRV. Banka má uzatvorenú Zmluvu o spolupráci a spoločnom postupe medzi bankou a orgánmi zastupujúcimi SR⁸⁸. Na financovanie projektov súvisiacich s čerpaním EÚ fondov, VÚB poskytuje dva druhy úverov: preklenovací úver (na predfinancovanie nenávratného finančného príspevku) a investičný úver (formou spolufinancovania). Preklenovací úver poskytuje VÚB banka na preklopenie časového nesúladu medzi potrebou úhrady oprávnených výdavkov žiadateľa, t.j. klienta a refundáciou týchto výdavkov do výšky schváleného nenávratného finančného príspevku (NFP). V roku 2021 poskytla banka finančnú podporu 81 klientom, v celkovej výške 29 278 960,84 Eur, stav čerpania k 31.12.2020 bol 18 175 095,35 Eur. Investičný úver (spolufinancovanie), predstavuje financovanie nad rámec vlastných zdrojov klienta a NFP do 100 % výšky projektových nákladov, banka poskytuje aj na dofinancovanie projektu nad rámec oprávnených nákladov, pokiaľ si to komplexnosť projektu vyžaduje. V sledovanom roku 2021 poskytla VÚB banka na účely spolufinancovania úvery 37 klientom, v celkovej výške 18 020 938,62 Eur, stav čerpania k 31.12.2020 bol 7 992 955,29 Eur. VÚB banka poskytuje poľnohospodárom úver slúžiaci na preklopenie obdobia medzi potrebou financovania prevádzkových nákladov a vyplatením podpory/dotácií z PPA, ktoré sa vyplácajú zo štátneho rozpočtu SR a refundujú z rozpočtu EÚ (prostredníctvom **Flexi úveru pre podnikateľov**). Podnikateľ môže prostredníctvom tohto úveru získať až 100 % z predpokladaných priamych platieb ešte pred ich vyplatením z Poľnohospodárskej platobnej agentúry, a to pri minimálnom zabezpečení, bezplatnom vedení osobitného účtu, pričom úver – istina, úroky, ako aj odplaty za dojednanie záväzku sú splatné až z poskytnutých dotácií. V roku 2021 podporila VÚB banka 333 podnikateľov v celkovom objeme 136 644 443,58 Eur. Objem finančných prostriedkov, ktoré budú použité pre poskytovanie FLEXI úveru pre poľnohospodárov v ďalších rokoch VÚB banka nelimituje. Prostredníctvom **PROFIÚVERu**, ktorý banka poskytuje pre poľnohospodárov pre klientov zo segmentu Small business s tržbami do 2 mil. Eur s výškou vyplatenej podpory z PPA za predchádzajúci, resp. posledný dotačný rok do 100 000 Eur. Banka poskytuje tento úver vo forme účelového kontokorentného úveru, ktorý je určený na financovanie krátkodobých prevádzkových potrieb klienta. V priebehu roka 2021 poskytla VÚB touto formou 11 úverov v celkovom objeme 284 300,00 Eur. Zároveň sa VÚB banka aktívne zapojila v roku 2021 do využívania finančného nástroja **Antikorona záruka**, ktorého cieľom je pomôcť podnikom udržať zamestnanosť a zvládnuť následky opatrení spojených s pandemickou situáciou. S využitím tohto finančného nástroja (okrem samotného zabezpečenia úveru) môžu podniky získať po splnení stanovených podmienok úrokovú dotáciu až do výšky 4 % p. a. (schéma SIH1) alebo odpustenie záručného poplatku (schémy SIH 2A, SIH 2B a EXIM). Veľkou výhodou je aj

⁸⁸ S Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvom životného prostredia SR, Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Pôdohospodárskou platobnou agentúrou).

ročný odklad splácania istiny a úrokov. Tieto úvery sa začali poskytovať v apríli 2020. Čerpanie môžu byť vo forme revolvingových úverov alebo splátkových úverov. Celkovo sa v rámci všetkých garančných schém (Antikورونا záruka SIH1, SIH2A, SIH 2B a EXIM banka) v roku 2021 poskytlo 955 úverov v celkovej výške čerpania 125 996 250,00 Eur, z toho 952 úverov bolo poskytnutých pre MSP vo výške čerpania 138 975 627,61 Eur.

Tabuľka 23 VÚB: úverové linky poskytnuté pre MSP v r. 2021

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP
Úvery zo zdrojov Európskej investičnej banky (EIB)	5 720 000,00 Eur
Úvery zo zdrojov Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBRD) Program SLOVSEFF III.	2 496 000,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od VÚB

Československá obchodná banka, a.s. (ČSOB) pokračovala v plnení programu COSME a poskytovaní úverov. V roku 2021 naďalej pokračoval predaj úverov programu COSME, avšak hlavný zreteľ bol dávany na predaj úverov s upravenými parametrami pod **COSME COVID** – pokračovanie nastavenej línie až do ukončenia predaja COSME úverov. V sledovanom roku 2021 využilo 1 000 malých a stredných podnikov na Slovensku dostupnejšie úvery ČSOB z programu COSME (vrátane programu COSME COVID), ktorý je súčasťou tzv. Junckerovho plánu. Celkový objem alokovaných finančných prostriedkov v zmysle kumulatívneho obdobia (t. j. obdobia od 24.10.2016 do 30.6.2022) je na úrovni 220 mil. Eur. Výška skutočného čerpania v rámci podporených MSP bola na úrovni 37 075 570 Eur (z toho cca 90,0 % COSME COVID). Zároveň banka podporila 514 MSP prostredníctvom úverov zabezpečených zárukou v rámci finančného nástroja SIH antikورونا 2A a 2B v celkovom objeme 51 683 199,33 239 582 Eur (vlastný zdroj banky) a SIHAZ1 v celkovom objeme 13 055 080,00 Eur. ČSOB poskytla v r. 2021 aj špeciálny produkt Agroúver (Program rozvoja vidieka), v rámci ktorého bolo podporených 23 MSP v celkovej výške 2 926 836 Eur.

Tabuľka 24 ČSOB: úverové linky poskytnuté pre MSP v r. 2021

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP
Úvery v spolupráci s Európskym investičným fondom (EIF) Programu EÚ pre konkurencieschopnosť MSP (COSME vrátane COSME COVID)	37 075 570,00 Eur
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou SIH antikورونا záruka 2A, 2B*	51 683 199,00 Eur**
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou SIH antikورونا záruka*	13 055 080,00 Eur**

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od ČSOB

*ide o sprostredkovateľa; viac k SIH antikورونا zárukám v časti SIH; ** ide výšku čerpania na úrovni vlastných zdrojov banky

Slovak Business Agency realizuje **Mikropôžičkový program**, ktorý je určený malým podnikateľom zamestnávajúcim do 50 zamestnancov. Mikropôžičku je možné použiť na obstaranie hnutel'ného a nehnuteľného investičného majetku, rekonštrukciu prevádzkových priestorov, ako aj na nákup potrebných zásob, surovín či tovaru a iné investičné projekty. Minimálna výška mikropôžičky je 2 500 Eur a maximálna výška je 50 000 Eur.

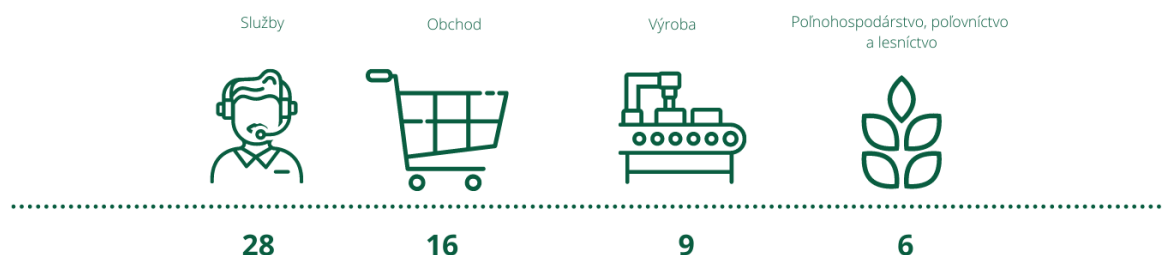
V sledovanom roku 2021 bolo poskytnutých 59 mikropôžičiek v objeme 1 219 400 Eur, pričom od začiatku realizácie Mikropôžičkového programu bolo poskytnutých 2 375 mikropôžičiek vo výške 44 982 396 Eur. Aj v roku 2021 sa v **snahe eliminácie dopadov pandémie COVID-19 na podnikateľov** a so zámerom stabilizácie, **realizovali** v rámci mikropôžičkového programu **odklady splátok a úpravy splátkového kalendára** v 40 prípadoch.

Tabuľka 25 SBA: poskytnuté mikropôžičky pre MSP z Mikropôžičkového programu v r. 2021

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP
Mikropôžičkový program	1 219 400,00 Eur

Zdroj: SBA

Obrázok 1 SBA: poskytnuté mikropôžičky pre MSP v r. 2021 z pohľadu odvetví

Zdroj: SBA

Rizikový kapitál

Slovak Investment Holding, a.s. podporil v roku 2020 malé a stredné podniky cez National Development Fund II. aj **prostredníctvom nástroja rizikového kapitálu OP Integrovaná infraštruktúra – Rizikový kapitál**. Prostredníctvom predmetného programu bolo v kumulatívnom období (od marca 2018 do decembra 2021) podporených 8 MSP.⁸⁹ Výška skutočného čerpania finančných prostriedkov bola v rámci veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov (podporených v roku 2021) v objeme 2 688 000 Eur⁹⁰ Podľa údajov SIH boli **zároveň** podporené malé a stredné podniky **prostredníctvom Schémy štátnej pomoci pre nástroj rizikového kapitálu pre začínajúce podniky – SEED/START UP CAPITAL** (OP Integrovaná infraštruktúra). Podpora je určená pre začínajúce podniky vo fáze „seed“ a startup. Prostredníctvom tohto programu bolo v kumulatívnom období (od októbra 2019 do decembra 2021) podporených 32 MSP.⁹¹ Výška celkového reálneho čerpania finančných prostriedkov bola v roku 2021 na úrovni takmer 21 170 000 Eur.⁹² V reakcii na ekonomické dopady pandémie koronavírusu SIH v spolupráci s MF SR a Slovenskou asociáciou pre inovatívnu ekonomiku (SAPIE) pripravili nástroj SIH antikorona kapitál (SIHAK). Cieľom nástroja je napomôcť inovatívnym MSP, ktoré nemajú prístup k úverovému financovaniu, preklenúť nepriaznivé obdobie spôsobené pandemiou koronavírusu. SIHAK predstavuje konvertibilné úvery určené primárne inovatívnym spoločnostiam, ktoré sa financujú prostredníctvom rizikového kapitálu. V roku 2021 bolo prostredníctvom tohto nástroja podporených 8 MSP, pričom výška reálneho čerpania predstavovala 3 222 000 Eur.

⁸⁹ Cieľovou skupinou podpory sú podniky v zmysle článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní EÚ. Z hľadiska veľkostnej kategórie podnikov ide o „MSP“, ktorý spĺňa definíciu malých a stredných podnikov podľa Odporúčania Komisie 2003/361/ES zo 6. mája 2003, alternatívne aj podnik nespĺňajúci definíciu MSP.

⁹⁰ Údaj o celkovom reálnom čerpaní vrátane objemu finančných prostriedkov z vlastných zdrojov nezávislých investorov.

⁹¹ Cieľovou skupinou podpory sú podniky v zmysle článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní EÚ (viď príslušná schéma štátnej pomoci pre nástroj rizikového kapitálu pre začínajúce podniky – Seed and startup Capital SA.56488). Z hľadiska veľkostnej kategórie podnikov ide o „MSP“, ktorý spĺňa definíciu malých a stredných podnikov podľa prílohy I nariadenia Komisie č. 651/2014.

⁹² Údaj o celkovom reálnom čerpaní vrátane objemu finančných prostriedkov z vlastných zdrojov nezávislých investorov.

Tabuľka 26 SIH: rizikový kapitál poskytnutý pre MSP v r. 2021

Nástroj rizikového kapitálu	Celkový objem podpory MSP
Rizikový kapitál	2 688 000,00 Eur
SEED/START-UP CAPITAL FUNDS (OP Integrovaná infraštruktúra)	21 170 000,00 Eur
SIH Antikورونا kapitál	3 200 000,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od SIH

Slovak Business Agency realizuje podporu rastovo orientovaných podnikateľských projektov formou poskytovania rizikového kapitálu (vkladu do základného imania spoločností) prostredníctvom špecializovanej dcérskej spoločnosti Národný holdingový fond, s.r.o. (do 20.03.2014 pod obchodným názvom Fond fondov, s.r.o.). Dlhodobým poslaním spoločnosti je usmerňovanie činnosti jednotlivých fondov tak, aby sa stimuloval rozvoj sektora MSP na celom území SR, zhodnocoval sa objem finančných prostriedkov jednotlivých fondov a dosiahnuté zisky sa používali na realizáciu dlhodobého cieľa podpory MSP.

V roku 2021 boli prostredníctvom spoločnosti Národný holdingový fond spravované nasledovné fondy: Fond štartovacieho kapitálu, Regionálny fond štartovacieho kapitálu, Fond SISME, Fond inovácií a technológií, a.s., Slovenský Rozvojový Fond, a.s., Eterus Capital, a.s..⁹³

V sledovanom roku 2021 bola prostredníctvom vyššie uvedených spravovaných fondov schválená celková výška investícií v objeme 2 700 000 Eur⁹⁴ (z Eterus Capital, a.s. a Fondu inovácií technológií, a.s.). V porovnaní s rokom 2020 bol objem schválených investícií v roku 2021 nižší o 11 741 452 Eur (v roku 2020 bol objem schválených investícií na úrovni 14 276 452 Eur). Výška realizovaných investícií bola na úrovni 4 200 000 Eur. Z toho z Fondu inovácií a technológií bola realizovaná investícia v objeme 200 000 Eur a z fondu Eterus Capital v objeme 4 000 000 Eur. V medzročnom porovnaní sa celková výška realizovaných investícií znížila o 1 838 000 Eur.

Tabuľka 27 SBA: rizikový kapitál poskytnutý pre MSP v r. 2021

Názov fondu	Schválené investície v roku 2021		Realizované investície v roku 2021	
	Počet	Výška (v Eur)	Počet	Výška (v Eur)
Fond inovácií technológií	2	1 500 000	2	200 000
Eterus Capital, a.s.	1	1 200 000	1	4 000 000
Spolu fondy	3	2 700 000	3	4 200 000

Zdroj: SBA

3.2.2. Nepriama forma podpory pre MSP

Bankové záruky

Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s. pokračovala v roku 2021 v podpore malého a stredného podnikania aj prostredníctvom poskytovania záručných programov. V monitorovacom roku 2021, SZRB schválila a poskytla pre malé a stredné podniky

⁹³ Pôvodne Slovenský rastový kapitálový fond, a.s..

⁹⁴ Údaje dostupné k dátumu uzávierky podkladov.

111 záruk v celkovom objeme 10 185 000,00 Eur, z čoho približne 92,00 % tvorili rýchle záruky za úvery komerčných bánk.

Tabuľka 28 SZRB: záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2021

Záručné nástroje	Celkový objem podpory MSP
Záručné programy (poskytnuté)	12 503 000,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od MF SR

Slovak Investment Holding, a.s. podporil v roku 2021 malé a stredné podniky aj cez záručný nástroj OP II: Schéma DM 15/2016 – FLPG. Prostredníctvom predmetnej schémy bolo v kumulatívnom období (od novembra 2018 do decembra 2021) podporených 87 MSP.⁹⁵ Výška skutočného čerpania finančných prostriedkov v roku 2021 (pre podporené MSP v monitorovacom roku 2021) bola na úrovni 2 703 000 Eur⁹⁶. Prostredníctvom OP II: Schéma DM 16/2018 – FLPG VVI bolo v kumulatívnom období od novembra 2019 do decembra 2021 podporených 12 MSP. Výška skutočného čerpania (len pre podporené MSP v roku 2021) bola na úrovni takmer 2 703 000 Eur⁹⁷. V roku 2021 boli prostredníctvom Schémy štátnej pomoci na podporu podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky (Schéma SA.56332-FLPG SE; v znení dodatkov SA.63532, SA.101231) podporené 4 malé a stredné podniky.⁹⁸ **V reakcii na pandémiu koronavírusu** boli v roku 2020 spustené viaceré záručné finančné nástroje - SIH antikorona záruka (SIHAZ 1) a SIH antikorona záruka 2 (SIHAZ 2). Cieľom oboch nástrojov je napomôcť MSP preklenúť nepriaznivé obdobie spôsobené pandémiou koronavírusu popri udržaní zamestnanosti. Do realizácie nástroja SIHAZ1 sa zapojilo 8 bánk. Do realizácie nástroja SIHAZ 2 sa zapojilo 11 bánk. Prostredníctvom Schémy pomoci de minimis, záručného nástroja na zmiernenie obmedzení spôsobených chorobou COVID-19 (záruka a bonifikácia úroku) – DM-4-020-SIHAZ 1 bolo podporených v období od apríla 2020 do decembra 2021 celkovo 3 564 MSP. Skutočné čerpanie pre podporené MSP v roku 2021 bolo na úrovni 216 732 000.⁹⁹ Účelom podpory je poskytovanie zvýhodnených preklenovacích úverov pre MSP a úrokovej dotácie na zníženie úrokových sadzieb, a tým pomôcť MSP vysporiadať sa s obmedzeným prístupom ku kapitálu, ktorý je spôsobený krízovou situáciou mimo kontroly podnikov a umožniť im realizáciu sociálnych opatrení v podobe udržania pracovných miest aj napriek krízovej situácie. Prostredníctvom Schémy štátnej pomoci na podporu naplnenia základnej úrovne potrieb likvidity zdrojmi EŠIF v súvislosti s nákazou COVID-19 – SIH (**SIHAZ 2A¹⁰⁰**) bolo v kumulatívnom období od júna 2020 do decembra 2020 (podpora ukončená 31.12.2020)

⁹⁵ Cieľovou skupinou podpory sú podniky v zmysle článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní EÚ (viď príslušná schéma DM 15/2016 FLPG). Z hľadiska veľkostnej kategórie podnikov ide o „MSP“, ktorý spĺňa definíciu malých a stredných podnikov podľa prílohy I nariadenia Komisie č. 651/2014, z regiónov Slovenska mimo BSK.

⁹⁶ Údaj o celkovom čerpaní vrátane finančných príspevkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

⁹⁷ Údaj o celkovom čerpaní vrátane finančných príspevkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

⁹⁸ Účelom pomoci je prostredníctvom podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky (ďalej len „SE“) opatreniami rizikového financovania zvýšiť v SR zamestnanosť, zamestnateľnosť a znížiť nezamestnanosť znevýhodnených osôb s osobitným dôrazom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnuté osoby, zlepšiť prístup na trh práce uplatnením účinných nástrojov na podporu zamestnanosti, vrátane podpory mobility pre získanie zamestnania, SZČ a aktivít vo vidieckych oblastiach, a špecificky na územiach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít (MRK) zvýšiť mieru zamestnanosti ich príslušníkov v týchto podnikoch.

⁹⁹ Nástroj pozostáva zo záruk pre slovenské banky, ktorými NDF II. na seba preberá od bánk stanovené percento časti úverového rizika z nových úverov. V prípade SIHAZ ide o 80 % krytie individuálnych úverov z 50 % portfólia. Údaj o celkovom čerpaní vrátane finančných príspevkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

¹⁰⁰ Nástroj pozostáva zo záruk pre slovenské banky, ktorými NDF II. na seba preberá od bánk percento časti úverového rizika z nových úverov. V prípade SIHAZ 2A ide o 90 % krytie všetkých nových úverov.

podporených 3 281 MSP. Výška skutočného čerpania (vyčíslená za rok 2021 – dočerpávanie úverov) pre podporené MSP bola 4 536 000 Eur¹⁰¹. Účelom podpory je zmiernenie dopadov vyhlásenia mimoriadnej situácie alebo núdzového stavu v súvislosti s pandémiou COVID-19 na území SR. Prostredníctvom schémy štátnej pomoci na podporu naplnenia základnej úrovne potrieb likvidity štátnymi zdrojmi v súvislosti s nákazou COVID-19 – SIH (**SIHAZ 2B**) bolo v kumulatívnom období od júna 2020 do júna 2021¹⁰² podporených v rámci veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov celkovo 3 960 MSP. Výška skutočného čerpania pre podporené MSP v roku 2021 predstavovala 209 975 000 Eur¹⁰³. Zámerom podpory bolo napomôcť MSP (a veľkým podnikom) a preklenúť nepriaznivé obdobie spôsobené pandémiou za účelom udržania zamestnanosti, urýchlene podporiť finančnú kondíciu, likviditu, ako aj peňažný tokov podnikov.

Tabuľka 29 SIH záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2021

Záručné nástroje	Celkový objem podpory MSP
FLPG (FIRST –LOSS PORTFOLIO GUARANTEE) – Schéma pomoci de minimis Portfóliová záruka prvej straty (Schéma DM-15/2016)*	10 149 000,00 Eur
FLPG – Schéma pomoci de minimis Portfóliová záruka prvej straty (Schéma DM-16/2018)*	2 703 000,00 Eur
SIH ANTIKORONA ZÁRUKA (SIHAZ 1)*	216 732 000,00 Eur
SIH ANTIKORONA ZÁRUKA 2A (SIHAZ 2A)*	4 536 000,00 Eur
SIH ANTIKORONA ZÁRUKA 2B (SIHAZ 2B)*	209 975 000,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od SIH; *údaj o celkovom čerpaní pre podporené MSP v r. 2021.

Exportno-importná banka Slovenskej republiky (EXIMBANKA SR) pokračovala v roku 2021 v poskytovaní záručných programov. Celkovo boli vystavené bankové záruky pre segment MSP v objeme 2 289 000 Eur.

Tabuľka 30 EXIMBANKA SR: záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2021

Záručné nástroje	Celkový objem podpory MSP
Vystavené bankové záruky v segmente MSP	2 289 000,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od EXIMBANKA SR

Stimuly, úľavy na dani a iné úľavy

V zmysle údajov Finančného riaditeľstva SR bola v rámci daňových úradov poskytnutá pre MSP v roku 2021 úľava na dani pre príjemcom investičnej pomoci. Celkovo bolo podporených 7 MSP, z toho 1 malý podnik a 6 stredných podnikov. Výška celkovej úľavy na dani pre príjemcov pomoci bola 232 500,00 Eur, z toho pomoc pre malý podnik bola v objeme 10 310,00 Eur a pre stredné podniky v objeme 222 190,00 Eur. Odpočet výdavkov na výskum a vývoj si uplatnilo 349 MSP vo výške 64 932 610,00 Eur, z toho 105 mikropodnikov vo výške 6 279 920,00 Eur, 151 malých podnikov vo výške 28 376 330,00 Eur a 93 stredných podnikov v objeme 30 276 360,00 Eur. Prostredníctvom úľavy na základe schémy minimálnej pomoci DM 12/2018 bolo podporených 15 MSP, z toho 6 mikropodnikov, 6 malých podnikov a 3 stredné podniky. Celková výška pomoci pre podporené MSP bola na úrovni 180 720,00 Eur, z toho výška pomoci pre mikropodniky bola

¹⁰¹ Údaj o celkovom čerpaní vrátane finančných príspevkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

¹⁰² Podpora ukončená 30.6.2021.

¹⁰³ Údaj o celkovom čerpaní vrátane finančných príspevkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

na úrovni 4 900,00 Eur, pre malé podniky 126 180,00 Eur a pre stredné podniky 49 640,00 Eur. Prostredníctvom úľavy na dani z príjmov pre registrované sociálne podniky – MSP bolo podporených celkovo 81 MSP, z toho 38 mikropodnikov, 38 malých podnikov a 5 stredných podnikov. Výška podpory v zmysle predmetnej úľavy na dani pre MSP bola 590 460,00 Eur, z toho výška podpory pre mikropodniky 155 270,00 Eur, pre malé podniky 378 820,00 Eur a pre stredné podniky 56 370,00 Eur.

Tabuľka 31 Finančné riaditeľstvo: poskytnuté daňové úľavy pre MSP v r. 2021

Daňové úľavy	Celkový objem podpory MSP (v Eur)
Úľava na dani pre príjemcov investičnej pomoci - MSP	232 500,00 Eur
Odpočet výdavkov na výskum a vývoj, uplatnený MSP	64 932 610,00 Eur
Úľava na dani z príjmov pre registrované sociálne podniky - MSP	590 460,00 Eur
Úľava poskytnutá pre MSP na základe schémy DM 12/2018	180 720,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od Finančného riaditeľstva SR

Colné úrady v roku 2021 poskytli štátnu pomoc pre MSP v zmysle príslušných schém štátnej podpory v celkovej výške 10,01 mil. Eur. V medzročnom porovnaní ide o prudký pokles v objeme poskytnutej štátnej pomoci, ktorej poskytovateľom sú colné úrady. Uvedený prudký pokles bol zapríčinený poklesom pri schéme štátnej pomoci č. SA.49509 – daňové zvýhodnenie biopalív, ku ktorému došlo v dôsledku legislatívnej zmeny v zákone č. 98/2004 Z. z. o spotrebnej dani z minerálneho oleja v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 01.01.2002, na základe ktorej došlo k zavedeniu jednej sadzby dane bez ohľadu na percentuálny podiel biopalív. Zo strany MSP bolo daňové zvýhodnenie v súvislosti s biopalivami značne obmedzené z dôvodu uvedenej legislatívnej zmeny. Okrem uvedeného, MSP v ostatných sektoroch¹⁰⁴ využili existujúcu štátnu pomoc vo zvýšenej miere (v porovnaní s rokom 2020), a to aj napriek špecifickej situácii v roku 2021, kedy bola zhoršená pandemická situácia, lockdown a s tým spojený útlm podnikateľskej činnosti.

Tabuľka 32 Finančné riaditeľstvo: poskytnutá podpora pre MSP prostredníctvom colných úradov v r. 2021

Číslo pomoci	Účel pomoci	Celkový objem podpory MSP (v Eur)
Opatrenie – zákon č. 609/2007 Z. z.*	Ochrana ŽP	6 780 000,00 Eur
Schéma SA.49509	Ochrana ŽP	60 000,00 Eur
Schéma SA.46046	Odvetvová pomoc - doprava	3 170 000,00 Eur

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od Finančného riaditeľstva SR

Iné (poradenstvo a služby)

Slovak Business Agency

Slovak Business Agency, ako kľúčová špecializovaná inštitúcia z hľadiska podpory MSP na Slovensku pokračovala v roku 2021 vo svojich aktivitách. V nasledujúcej časti je bližšie špecifikovaná podpora určená malým a stredným podnikom, ako aj FO - nepodnikateľom.

• Služby

SBA pokračovala v roku 2021 v podpore MSP a FO - nepodnikateľov prostredníctvom poskytovania rôznych nefinančných služieb.

¹⁰⁴ Opatrenie – zákon č. 609/2007 Z. z. a Schéma SA.46046.

Podnikatelia mohli v roku 2021 využiť rôzne typy služieb (individuálne/skupinové poradenstvá; individuálne poradenstvo a koučing za účelom expanzie MSP na zahraničné trhy; poradenstvo pre zapájanie sa do komunitárnych programov EÚ; podpora startupov; členstvo v inkubátore /fyzické a virtuálne/; účasť na rôznych podujatiach zameraných na aktuálne témy pre budúcich, ale aj etablovaných podnikateľov, ako aj účasť na medzinárodných konferenciách či odborných kurzoch; Creative Point; konzultácie; vzdelávacie kurzy; Akceleračný; podpora rodinného podnikania; podpora rozvoja alternatívnych foriem podnikania; podpora podnikateľov zo znevýhodnených sociálnych skupín; podpora podnikateľského vzdelávania¹⁰⁵; EEN)¹⁰⁶. Pandémia ovplyvnila aj organizáciu podujatí aj v roku 2021. Preto sa prešlo ešte oveľa viac do online prostredia. Rovnako aj témy podujatí reflektovali potreby podnikateľov.

Prostredníctvom Stážového programu sa v sledovanom roku realizovali pre cieľovú skupinu MSP Medzinárodné podujatia. Pre FO – nepodnikateľov neboli v roku 2021 medzinárodné odborné podujatia realizované. Celkovo bolo v roku 2021 podporených prostredníctvom programu 70 MSP¹⁰⁷.

Inkubátor – Fyzické a virtuálne členstvo (Inkubačný program)

V rámci inkubačného programu sa realizovala služba a k nej príslušné odborné činnosti (poradenstvá) pre cieľovú skupinu MSP. V roku 2021 bolo prostredníctvom Inkubačného programu podporených 52 MSP¹⁰⁸.

Rastový program (RP)

V rámci rastového programu boli počas monitorovacieho obdobia pre cieľovú skupinu MSP realizované nasledovné nefinančné služby:

- krátkodobé individuálne poradenstvo RP,
- dlhodobé individuálne poradenstvo RP,

¹⁰⁵ Nová služba v portfóliu SBA. Cieľom tejto služby je budovanie podnikavosti a podnikateľských zručností naprieč všetkými stupňami vzdelávania od materských škôl až po vysoké školy.

¹⁰⁶ Zaujímavosťou o podnikanie mohli využiť konzultácie, Akceleračný, služby Creative Pointu, ale mohli sa zúčastniť aj rôznych podujatí.

¹⁰⁷ Údaj spolu za služby v rámci NPC II BA kraj a NPC v regiónoch.

¹⁰⁸ Údaj spolu za služby v rámci NPC II BA kraj a NPC v regiónoch.

- odborné projektové poradenstvo pre zapájanie MSP do komunitárnych programov EÚ,
- motivačné a aktivačné tímové aktivity RP,
- informačné a popularizačné aktivity (konferencie, semináre, prezentácie príkladov úspešnej podnikateľskej praxe),
- skupinové odborné poradenstvo (prednášky, workshopy, odborné semináre),
- networking – podpora sieťovania,
- vzdelávacie podujatia,
- medzinárodné odborné podujatia.

Prostredníctvom RP bolo v rámci cieľovej skupiny MSP podporených celkovo 3 723 MSP¹⁰⁹.

Creative Point (CP)

V roku 2021 SBA pokračovala na základe vývoja pandemickej situácie v aktivitách CP prevažne online. Témy poskytovaných služieb sa orientovali najmä na softvérové podujatia. Medzi poskytované služby v roku 2021 poskytované pre MSP aj FO – nepodnikateľov patrili:

- Skupinové poradenstvá (Technické utorky CP¹¹⁰; Špeciálne workshopy¹¹¹; Cyklus workshopov¹¹²; Roadshow CP¹¹³).
- Individuálne poradenstvo (Odborné individuálne poradenstvo).

Príklady podujatí, ktoré organizoval Creative Point Bratislava v roku 2021:

- Úvod do sveta 3D tlače,
- Pokročilé techniky 3D tlače,
- Adobe Illustrator pre pokročilých I. a Adobe Illustrator pre pokročilých II.,
- Úvod do elektrotechniky,
- Programovacie jazyky od A do Z a iné.

Prostredníctvom Creative Pointu bolo v roku 2021 podporených 125 MSP a 606 FO - nepodnikateľov¹¹⁴.

Akceleračný program

Realizácia aktivít Akceleračného programu podliehala v roku 2021 jednotlivým opatreniam, ktoré boli prijímané vo vzťahu k vývoju pandemickej situácii, a preto sa niektoré služby realizovali fyzicky, v priestoroch SBA, alebo aj online formou. V sledovanom roku 2021 sa zrealizovalo viacero skupinových poradenstiev (odborné jednorazové, motivačné

¹⁰⁹ Údaj spolu za služby v rámci NPC II BA kraj a NPC v regiónoch. V rámci NPC v regiónoch boli poskytnuté služby v rámci RP do 3 rokov celkovo 1 473 klientom a v rámci RP nad 3 roky boli poskytnuté služby 1 344 klientom.

¹¹⁰ Predstavujú jednorazové skupinové poradenstvo organizované štyrikrát mesačne v tvorivej dielni Creative Point.

¹¹¹ Predstavujú besedy a prednášky, ktoré sú vykonávané externým expertom a sú organizované minimálne raz do mesiaca.

¹¹² Predstavuje skupinové poradenstvo, ktoré sa skladá zo štyroch stretnutí v rozsahu 3 hodiny. Špecializuje sa na komplexnejšie a rozsiahlejšie poradenstvo na danú tému.

¹¹³ Patrí k informačným a popularizačným aktivitám určeným pre záujemcov o podnikanie z radov verejnosti. Pozostáva zo série aktivít, ktoré prebiehajú najmä na základných, stredných a vysokých školách v rámci Bratislavského samosprávneho kraja.

¹¹⁴ Údaj spolu za služby v rámci NPC II BA kraj a NPC v regiónoch na úrovni Creativ pointu.

aktivity, podpora sieťovania), odborných individuálnych poradenstiev, skupinových modulových poradenstiev. V roku 2021 bola realizovaná aj Letná škola, ako aj intenzívny program na rozbeh vlastného podnikania tzv. Akcelerátor. Realizovala sa aj Roadshow.

Prostredníctvom programu bolo v sledovanom roku 2021 celkovo podporených viac ako 3 700 klientov¹¹⁵. Za rok 2021 Akceleračný program v Bratislavskom kraji zrealizoval spolu 50 podujatí, pričom klienti za najzaujímavejšie považovali tak, ako v uplynulých rokoch marketingové témy: *Marketing s nulovým rozpočtom, Facebook kampane a reklama a Trendy v reklame a komunikácia značky*. Taktiež bol záujem o odbornejšie témy ako: *Biznis plán, Ako vybudovať online business, Tvorba podnikateľského plánu* a iné. V regiónoch sa zrealizovalo spolu 440 podujatí, pričom klienti mali možnosť vyskúšať si aj nový formát seminárov zameraných na odborné témy. Akceleračný program ponúkal počas celého roka 2021 podujatia na pokračovanie (okrem jednorazových tém). Prvý workshop tak pozostával z úvodu do danej problematiky a na druhom workshope si klienti prakticky precvičovali získané teoretické vedomosti z prvého workshopu. Medzi takto pripravované workshopy patrili napr. témy: *Stratégia a marketingový checklist I. a II., Nastavte si financie na biznis I. a II., Biznis model: Design thinking I. a II.* a iné. **V roku 2021 sa začala prvýkrát v regiónoch poskytovať služba Škola podnikania**, ktorá predstavuje zrýchlenú verziu Kurzu podnikateľských zručností a za 3 dni zhrnie podstatné informácie o začiatkoch podnikania v kocke.

Novým zaujímavým formátom, ktorý bol vytvorený je **Akadémia podnikania**¹¹⁶, ktorá sa realizovala online formou, a teda ju mohli využiť klienti po celom Slovensku. V rámci Akadémie podnikania, ktorá obsahovala 10 samostatných workshopov v rámci 3 ucelených celkov (Ja, firma; Moja firma a Biznis stratégia) mali klienti možnosť počas 4 jesenných mesiacov, budovať nielen zručnosti zamerané na vytvorenie biznis nápadu a stratégie, či predaja firmy, ale aj mäkké zručnosti ako kreativita, komunikácia či osobnosť – charakter, ktoré sú rovnako dôležité pre budúceho podnikateľa.

Podpora rozvoja alternatívnych foriem podnikania (AFP) a Podpora podnikateľov zo znevýhodnených sociálnych skupín (ZSS)

SBA pokračovala v roku 2021 v podpore rozvoja AFP a v pomoci pre podnikateľov zo ZSS. Pri podpore AFP boli realizované aktivity na podporu podnikateľov v sociálnej ekonomike, zástupcov sociálnych podnikov či tých MSP, ktorí majú záujem podnikat' za účelom naplnenia verejnoprospešných cieľov. Podnikatelia zo znevýhodnených sociálnych skupín využívali predovšetkým skupinové podujatia, ktoré z hľadiska obsahu prezentovaných tém mali za cieľ napomôcť pri ich udržateľnosti. V roku 2021 bolo podporených prostredníctvom podpory rozvoja AFP 8 MSP a prostredníctvom podpory stimulovania podnikateľov zo ZSS 24 MSP.¹¹⁷

V nasledujúcej súhrnnej tabuľke je zobrazený sumár počtu podporených MSP, ako aj FO - nepodnikateľov v roku 2021 a výška reálneho čerpania za podporené subjekty v rámci poskytovaných vyššie uvedených nefinančných služieb (spolu).

¹¹⁵ Údaj spolu za služby v rámci NPC II BA kraj a NPC v regiónoch na úrovni Akceleračného programu.

¹¹⁶ V projekte ako odborné podujatia.

¹¹⁷ Výsledky v zmysle NPC v regiónoch.

Tabuľka 33 Výsledky SBA v r. 2021 v rámci podpory MSP a FO – nepodnikateľov prostredníctvom uvedených nefinančných služieb - programov

	Počet podporených MSP	Počet podporených FO - nepodnikateľov	Výška reálneho čerpania (v Eur)
Súhrnné údaje	4 767	4 042	12 651 153,18 Eur

Zdroj: SBA

Podpora internacionalizácie MSP

SBA podporila v monitorovacom roku 2021 celkovo 525 MSP¹¹⁸, z toho bolo podporených 425 mikropodnikov, 62 malých podnikov a 11 stredných podnikov. Celková alokácia finančných prostriedkov predstavovala v sledovanom roku na úrovni 626 160 Eur, pričom skutočné čerpanie bolo na úrovni 598 897,40 Eur (z toho 509 062,79 Eur zo zdrojov EÚ a 89 834,61 Eur zo štátneho rozpočtu).

Tabuľka 34 Výsledky SBA v r. 2021 v oblasti podpory internacionalizácie MSP¹¹⁹

Súhrnné údaje	Počet podporených MSP	Výška reálneho čerpania (v Eur)
	525	598 897,40 Eur

Zdroj: SBA

V roku 2021 úspešne pokračovali aktivity poskytovania krátkodobého a dlhodobého poradenstva pre MSP v oblasti internacionalizácie. Úspech mali najmä semináre zamerané na komunitárne programy EÚ, krátkodobé a dlhodobé odborné projektové poradenstvo na internacionalizačné témy marketing, manažment, legislatíva, financovanie a podobne. Záujem MSP prejavili aj o poskytovanie služieb elektronického podnikania.

Obrázok 2 Zameranie hlavných aktivít SBA realizovaných prostredníctvom NP Podpora internacionalizácie

- stimulovanie existujúcich a budúcich podnikateľov k internacionalizácii,
- zvyšovanie efektívnosti pri realizácii obchodných činností, výsledkov výroby a služieb,
- zlepšovanie úrovne prezentačných aktivít, pozícií a konkurencieschopnosti slovenských MSP,
- zvyšovanie odborných kapacít MSP a úrovne ich informovanosti,
- zvyšovanie miery zapojenia MSP do transnacionálnych a regionálnych subdodávateľských reťazcov,
- zvyšovanie miery zapojenia MSP do podporných programov EÚ,
- zvyšovanie miery povedomia o výhodách a možnostiach využitia alternatívnych obchodných platforiem,
- zvyšovanie znalostnej úrovne MSP v oblasti elektronického podnikania.

Zdroj: SBA

Medzinárodné projekty

Slovak Business Agency pokračovala počas roka 2021 v implementácii pilotných projektov na otváranie tém Small Business Act - medzinárodných projektov, ktoré sa dotýkali rôznych oblastí. V nasledujúcej časti sú uvedené sumárne informácie o jednotlivých projektoch.

¹¹⁸ Výsledky v zmysle NP Podpora internacionalizácie MSP.

¹¹⁹ Údaj za NP Podpora internacionalizácie MSP.

1. Projekt „EU ECO-TANDEM PROGRAMME“

- Hlavným cieľom projektu je podporiť malé a stredné podniky z oblasti cestovného ruchu a rozvoj trvalo udržateľného turizmu prostredníctvom nadnárodnej spolupráce a zdieľania poznatkov.
- Zavádzanie inovácií v oblasti udržateľnosti bude podporované formou prepájaniu startupu zameriavajúceho sa na problematiku udržateľnosti a tradičného MSP pôsobiaceho v oblasti cestovného ruchu a finančnej podpory ich spolupráce.
- Realizácia projektu trvá od júna 2020 do mája 2023.
- Projekt je finančne podporený EK, prostredníctvom programu COSME.
- V roku 2021 projekt umožnil podnikateľom, manažérom MSP a odborníkom v oblasti cestovného ruchu vo verejnom a súkromnom sektore zúčastniť sa na dvoch desaťtýždňových bezplatných kurzoch prostredníctvom EU ECO – TANDEM Akadémie, na ktorú sa prihlásilo 463 záujemcov z celej Európy. V rámci každého programu bolo pripravených 10 modulov a 60 hodín vzdelávania.
- Po úspechu EU ECO-TANDEM Akadémie bol v druhej polovici roka 2021 zahájený ďalší z pilierov projektu – EU ECO-TANDEM Biz Program, ktorý umožní podnikom z veľkostnej kategórie MSP z odvetvia cestovného ruchu a startupom/inovatívnym podnikom vytvoriť dvojice („tandemy“), v rámci ktorých budú spolupracovať na ekologicky inovatívnom pilotnom projekte. Najlepšie pilotné projekty budú ocenené grantom vo výške 13 000 Eur, ktorý sa použije na implementáciu pilotného projektu.
- SBA zorganizovala koncom roka 2021 dve podujatia, počas ktorých poskytla podrobnejšie informácie o projekte i nadchádzajúcom Biz programe. V októbri 2021 zorganizovala SBA (v spolupráci s Inštitútom klimateckej neutrality – iniciatívou Green Slovakia a Asociáciou hotelov a reštaurácií Slovenska) Info deň. A v novembri SBA realizovala online podujatie, v rámci ktorého sa účastníci mohli dozvedieť viac informácií o možnosti zapojenia sa. Okrem iného bola zároveň v rámci projektu otvorená výzva na pozíciu Ambasadárov, ktorí budú aktívne propagovať projekt a jeho aktivity.

Viac informácií o projekte: <https://www.eu-ecotandem.eu/>

2. Projekt „INNO INDUSTRY“

- Medzinárodný projekt „Improving innovation delivery of policies within 4.0 industry in Europe“ je spolufinancovaný z programu Interreg Europe.
- Cieľom projektu je zvýšiť podiel klastrov, ktoré realizujú činnosti na podporu transformácie smerom k Priemyslu 4.0 do roku 2022.
- K jeho naplneniu prispieva medzinárodná výmena skúseností, ktorej cieľom je dosiahnuť zlepšenie regionálnych a národných podporných politík.
- Kľúčovými výstupmi projektu sú regionálne SWOT analýzy v 10 regiónoch EÚ, identifikácia a zdieľanie najmenej 30 príkladov dobrej praxe týkajúcich sa klastrov a Priemyslu 4.0 a 10 akčných plánov na zavedenie zlepšení relevantných politík.
- Aktivity projektu pokračovali aj v roku 2021, aj keď boli do nemalšej miery poznačené pandemiou. Realizácia I. fázy projektu bola predĺžená do 31.1.2022. Podarilo sa zrealizovať všetky naplánované aktivity a vytvoriť priestor pre networkingové aktivity v oblasti klastrových aktivít a prechodu na priemysel 4.0. 1.
- Výmena skúseností medzi partnermi a hlavnými aktérmi projektu (stakeholdermi) prebiehala na medzinárodnej aj národnej úrovni. SBA participovala na piatich medzinárodných workshopoch, ktoré boli zamerané na prenos príkladov dobrej praxe

a výmenu skúseností medzi partnermi. Na národnej úrovni sa SBA zúčastňovala pravidelných stretnutí strategickej pracovnej skupiny Cluster Stakeholder Working Group a zorganizovala dve regionálne workshopy pre stakeholderov, čím vytvorila priestor pre synergiu spoločností aktivít MH SR a SIEA na vypracovanie akčného plánu inšpirovaného dobrými príkladmi zo zahraničia a tiež diskusiu na zavedenie akčného plánu do praxe. Hlavným výstupom projektu je schválený akčný plán, ktorý obsahuje dve konkrétne aktivity na vylepšenie schém podpory MH SR. Realizácia projektu akčného plánu, identifikované aktivity a výsledky budú monitorované počas druhej fázy projektu.

Viac informácií o projekte: <https://www.interregeurope.eu/innoindustry/>

3. Projekt „BRESE“

- Skúsenosť jednotlivých krajín v oblasti podpory sociálneho podnikania je rôzna, rovnako ako portfólio opatrení, ktoré sa realizujú na národnej alebo regionálnej úrovni.
- Ambíciou projektu „Border Regions in Europe for Social Entrepreneurship“ je identifikovať prekážky a na základe medzinárodnej skúsenosti a výmeny dobrej praxe prispieť k ich odstraňovaniu.
- Konzorcium projektu, ktoré tvoria partneri z Nemecka, Holandska, Chorvátska, Poľska a Lotyšska, bolo zostavené s cieľom zapojiť sa do medziregionálneho procesu učenia sa v danej problematike.
- V roku 2021 sa Slovak Business Agency zúčastnila na 3 medzinárodných online stretnutiach s partnermi projektu a s hlavnými aktérmi (stakeholdermi) z partnerských krajín. V rámci týchto stretnutí mala SBA stakeholderi zo Slovenska príležitosť inšpirovať sa 6-timi úspešnými príkladmi dobrej praxe z partnerských krajín.
- Zároveň pripravila 6 úspešných príkladov dobrej praxe zo Slovenska, ktoré sú zverejnené na projektovej stránke BRESE a dva z nich sú zverejnené aj na Europe Policy Learning Platform.¹²⁰ Tvorcovia politik v celej Európe tak môžu konzultovať osvedčené postupy.
- Taktiež iniciovala spoluprácu s VÚC a so 4-mi z nich (Prešov, Trenčín, Košice a Žilina) na základe obojstranného záujmu spolupracovala SBA formou bezplatných konzultácií zameraných na lepšie zapracovanie témy sociálneho podnikania do regionálnych investičných stratégií.
- SBA tiež vstúpila do prípravy novej generácie programu Inštitút sociálnej ekonomiky.
- Počas tohto obdobia SBA organizovala ďalšie regionálne stretnutie stakeholderov na tému „Opatrenia podporujúce sociálne podnikanie na Slovensku“, do ktorých sa zapojilo spolu 16 stakeholderov. Podujatie bolo zamerané na dve hlavné témy: Akčný plán podpory sociálneho podnikania, v rámci ktorej bol účastníkom prezentovaný aktuálny stav pripravovaného akčného plánu BRESE. Následne bola otvorená diskusia o potenciálnom vstupe aktivít, ktoré by mal akčný plán riešiť. V druhej časti programu bol predstavený koncept pre pokračovanie národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky, ktorý tvorí podpornú infraštruktúru sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania na Slovensku.
- Zároveň SBA pokračovala v príprave Akčného plánu, v rámci ktorej sa spolupracuje s niektorými VÚC formou bezplatných konzultácií a v prípade VÚC Žilina ide o aj o účasť na pracovných skupinách, v rámci ktorých je riešená možnosť začlenenia sociálnych podnikov do regionálnych investičných stratégií.

Viac informácií o projekte: <https://www.interregeurope.eu/BRESE/>

¹²⁰ Ide o: Regional municipality for social enterprises, ako aj o Model of municipality social enterprise – a way to boost up the local development in the lagging reg.

4. Projekt „COCO4CCI“

- Cieľom projektu s názvom „Culture and Creative Industries COOPERATION COLLIDER“ je prepájanie kultúrneho a kreatívneho priemyslu (CCI) s technologicky orientovanými spoločnosťami (AVM – advanced manufacturing) a vytváranie menej tradičných foriem spolupráce.
- Hlavným prínosom spolupráce medzi kreatívnym a výrobným priemyslom je podpora inovačného procesu v zapojených MSP.
- Projekt, v ktorom je SBA zapojená ako jeden z 12 partnerov, je prostredníctvom programu Interreg Stredná Európa finančne podporený z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.
- Aktivity projektu boli v roku 2021 zamerané na implementáciu nástrojov na rozvoj zručností zástupcov kultúrneho a kreatívneho sektora pre úspešné nadväzovanie spolupráce s výrobným sektorom, no najmä na iniciovanie spolupráce medzi kreatívnym priemyslom a výrobnými podnikmi.
- Za účelom uľahčenia diskusie s angažovanými AVM spoločnosťami bol zapojený externý expert pre kvalitatívne rozhovory s relevantnými zainteresovanými stranami. Táto aktivita pomohla spoločnostiam identifikovať naliehavé problémy súvisiace s témou obehovej ekonomiky a sformulovať návrh na ďalší rozvoj predstaviteľmi CCI. Hlavným cieľom bolo zvýšiť vzájomné porozumenie navrhovaným výzvam zainteresovaných strán (CCI + AVM) a tým podporiť úspech medzisektorovej spolupráce.
- Medzičasom bola do procesu prepojenia AVM a CCI začlenená online matchmakingová platforma spoločnosti Solved. SBA sa podieľala na pilotnej tvorbe procesu, facilitácii úvodného workshupu (Challenge shop), kde AVM prezentovali svoje výzvy. Na základe získanej spätnej väzby bola prijatá úprava metodiky a ďalší pilotný proces.
- Podarilo sa tiež uzavrieť spolu 6 kooperácií zástupcov CCI a AVM. V rámci konzorcia SBA pripravila Business canvas a diskutovalo sa o možnostiach a stratégiách ďalšieho mainstreamingu metodiky.
- V rámci vzdelávania bola ukončená séria 6 podcastov „Creativity4Circularity“ na tému technológie, trendy a tzv. mindset v obehovom hospodárstve.¹²¹

Viac informácií o projekte: <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/COCO4CCI.html>

5. Projekt „Cross-border capacity building for developing circular regions“

- Cieľom projektu „CircularRegions“ je urýchliť prenos princípov obehového hospodárstva do podnikateľského sektora v slovensko-maďarskom pohraničí.
- Partnerské organizácie zo Slovenska (SBA; Inštitút cirkulárnej ekonomiky) a Maďarska (IFKA a BCSDH) zrealizujú súbor aktivít zameraných na zlepšenie tejto situácie:
 - a) mapovanie cezhraničných regiónov,
 - b) príprava metodiky a vzdelávacích materiálov (o témach týkajúcich sa obehového hospodárstva a spôsoboch hodnotenia úrovne cirkularity MSP),
 - c) vyškolenie konzultantov (umožní rozšíriť portfólio služieb pre MSP),
 - d) vytvorenie služby pre MSP a jej testovanie vo vybraných podnikoch.
- Rok 2021 bol vzhľadom na krátkosť času implementácie projektu výživný čo do obsahu aj kvality aktivít.

¹²¹ Dostupné online: <https://anchor.fm/omp-sba>

- V spolupráci s maďarskými partnermi SBA dokončila Mapovanie cezhraničných regiónov, ktorého výsledkom je report dostupný na stiahnutie na projektovej stránke, a z ktorého vychádzali partnermi pri výbere vhodnej metodiky – *Circularity check*. Táto metodika slúžila ako východiskový podklad pre tvorbu vzdelávacích materiálov. Úpravou *Circularity check* nástroja pre potreby lokálneho kontextu sa podarilo vytvoriť užitočný tzv. *self assessment* nástrojov, ktorý pokrýva potreby výrobných podnikov.
- V spolupráci s INCIEN SBA vypracovala výzvu na nábor spoločností, ako aj konzultantov, expertov v segmentoch turizmus, plastikársky priemysel, potravinárstvo a obaly a stavebníctvo. V sektore služieb je potrebné metodiku ešte upraviť, čo bude predmetom ďalšieho vývoja tejto služby.

Viac informácií o projekte na webovej stránke projektu: <https://www.npc.sk/sk/projekty/medzinarodne-projekty/circularregions/o-projekte/>

6. Projekt „EIT Food HUB“

- Európsky inovačný a technologický inštitút (EIT) spolupracuje s SBA a Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre na iniciatíve EIT Food Hub.
- Prostredníctvom tejto iniciatívy dochádza k prispievaniu k rozvoju nových podnikateľských talentov, k podpore ich inovatívnych nápadov a rozširovaniu aktivít v súlade s potravinovou stratégiou a podnikateľskými plánmi EIT.
- EIT Food Hub na Slovensku prináša: podporu inovatívnej a inteligentnej politiky EÚ v oblasti potravín, poľnohospodárstva a zdravia; rozvoj spolupráce medzi obchodom, školami a výskumom; podporuje a vytvára priaznivé prostredie pre kreatívne myšlienky a nápady v agrifood biznise; napomáha pri kreovaní spolupráce medzi výskumnými organizáciami a podnikmi; poskytuje príležitosť pri dizajnovaní nových funkčných potravín, navrhovaní inovatívnych a netradičných prístupov pri vývoji moderných metód výroby potravín, ako aj pomáha definovať praktické príklady udržateľnosti v oblasti potravín a poľnohospodárstva a eliminácie rizikových faktorov potravinového reťazca, čím prispieva k znalostným a inovačným schémam.
- V 2021 SBA aktívne zapájala miestnych začínajúcich podnikateľov a podnikateľiek v agropotravinárskom sektore do rôznych lokálnych a medzinárodných aktivít EIT Food HUB, propagovala a šírila informácie o činnosti a nástrojoch EIT pre potraviny (EIT JUMPSTARTER, Test Farms, TeamUp, Challenge Labs, Seedbed, FAN a Rising Food Stars), organizovala workshopy a diskusie na témy EIT programov, do ktorých sa zapojilo viac než 200 účastníkov a vypracovala sprievodcu pre začínajúcich podnikateľov v EIT HUB startupoch.
- Aktivity v roku 2021 vyvrcholili organizáciou 5-dňového workshopu Challenge Labs, počas ktorého vytvorené tímy na Slovensku prispeli svojimi nápadmi a výstupmi k riešeniu identifikovaného pálčivého problému obehovej ekonomiky v segmente FMCG s dôrazom na zavádzanie lokálnejších produktov a lokálny predaj s dôrazom na skúsenosti, regionálnu značku, či nízkouhlíkovú stopu. Tímy na podujatí vytváralo spolu 37 účastníkov, podporených 30-timi expertami a spoločnosťami.

Viac informácií o projekte: <http://www.sbagency.sk/co-je-to-eit#.YtVDR3ZBxaR>

7. Projekt „Lost Millennials“

- Projekt *Lost Millennials – Transnational research network for the evaluation of initiatives targeting 25+ NEETs* sa zameriava na skupinu mladých ľudí vo veku 25 – 29 rokov, ktorí sú nezamestnaní, nepokračujú v procese vzdelávania, ani sa nezúčastňujú na odbornej príprave (25+ NEETs).

- Projekt sa začal realizovať v novembri 2021 a jeho aktivity budú trvať 27 mesiacov. SBA je v rámci projektu súčasťou 13 členného konzorcia združujúceho 13 partnerov z 13 rôznych krajín.
- Hlavným cieľom projektu je prispieť k úspešnej integrácii 25+ NEETs na trh práce prostredníctvom zvyšovania vedomostí o účinkoch iniciatív pôsobiacich v oblasti zamestnanosti, budovaním siete stakeholderov, vypracovaním dopadových štúdií, čo zároveň pomôže zlepšovať kvalitu zásahov na trhu práce. Tento cieľ by mal byť dosiahnutý prostredníctvom vytvorenia nadnárodnej výskumnej siete za účelom zdieľania know-how a príkladov dobrej praxe, hodnotením vládnych a verejných iniciatív zameraných na 25+ NEETs, ako aj zapojením stakeholderov s cieľom zvýšiť politickú relevantnosť výsledkov projektu.
- Projekt je financovaný Islandom, Lichtenštajnskom a Nórskom prostredníctvom grantov EHP a Nórska pre zamestnanosť mládeže.
- V rámci prvých aktivít projektu zorganizovala SBA v priebehu novembra a decembra 2021 online stretnutia so slovenskými expertmi za účelom zvýšenia povedomia o projekte a možnosti nadviazania spolupráce a zapojenia relevantných stakeholderov.
- SBA sa aktívne zúčastňovala na stretnutiach projektových partnerov, nastavovaní projektového riadenia a príprave odborných podkladov potrebných na aktivity zahájené v roku 2022.

Všetky aktivity a aktuality projektu budú zverejňované na sociálnych sieťach Facebook: [Lost Millennials Project - Home](#) | Facebook a LinkedIn: [Lost Millennials Project](#) | LinkedIn

8. Projekt „RESTART“

- Hlavným cieľom projektu „RESTART - Resilience and Training for SMEs“ je vyvinúť inovatívne vzdelávacie riešenia a nástroje na zlepšenie a rozvoj podnikateľského vzdelávania a odbornej prípravy v celom ekosystéme odborného vzdelávania a prípravy prostredníctvom riešenia potrieb formovaných digitalizáciou a zmenou klímy.
- Projekt sa začal realizovať 1. novembra 2021 a jeho realizácia sa skončí 31. októbra 2023 a je spolufinancovaný z programu Erasmus+ Európskej komisie.
- RESTART je prispôbený špecifickým potrebám vybraných cieľových skupín: MSP so zameraním na mikropodniky; pracovníci a odborníci, ktorí sa potrebujú prispôsobiť rýchlo sa vyvíjajúcim pracovným miestam a funkciám prostredníctvom získania inovatívnych a relevantných zručností a kompetencií; ekosystém odborného vzdelávania a prípravy v EÚ, ktorý pozostáva z množstva formálnych a neformálnych poskytovateľov odborného vzdelávania a prípravy, ktorí sa neustále snažia o relevantný a aktuálny obsah a kurzy, ktoré by sprevádzali MSP a pracovnú silu na týchto rýchlo sa vyvíjajúcich trhoch; systém podpory podnikania, ktorý je často stále ukotvený v „predpandemických“ ekonomických modeloch a potrebuje aktualizovať a modernizovať svoje poskytovanie.
- V roku 2021 SBA ako vedúci partner zahájil projekt a spoločne so 7 partnermi zo 6 krajín (Slovensko, Belgicko, Taliansko, Maďarsko, Chorvátsko a Španielsko) začali s prípravou a realizáciou prvých projektových úloh, a to prípravou Platformy otvorených vzdelávacích zdrojov RESTART a prípravy spoločnej metodiky a výskumných otázok pre účel hlbšej analýzy aktuálnych výziev a potrieb podnikateľov.

Viac informácií o projekte www.restartproject.eu

9. Projekt „Robotics and SMEs“ (ROB-SME)

- Medzinárodný projekt „Robotics and SMEs“ je medzinárodný projekt spolufinancovaný programom Erasmus+ v rámci KA204 – Strategické partnerstvá pre vzdelávanie dospelých.
- V období realizácie projektu (september 2019 – august 2021) bolo cieľom umožniť malým a stredným podnikom účinne a efektívne zavádzať na pracovisko roboty / umelú inteligenciu, so zámerom zvýšiť svoju produktivitu a konkurencieschopnosť.
- V roku 2021 sa zrealizovali projektové aktivity na vytvorenie nástrojov, platformy a testovanie výstupov projektu. Na lokálnej úrovni SBA nadviazala spoluprácu so slovenskými expertami na tému úvodu do robotiky a umelej inteligencie pre MSP a natočila sériu video rozhovorov v tejto oblasti. Výsledkom projektu vznikla jedinečná európska online platforma na výmenu informácií, ktorá je zameraná na tému robotizácie a umelej inteligencie a táto združuje nástroje vyvinuté pre manažérov MSP ako pomôcka v oblasti zavádzania robotov a umelej inteligencie do výrobného procesu spoločnosti.
- SBA zorganizovala podujatie na tému – Roboty a umelá inteligencia v podnikaní, kde sa prezentoval projekt ROB-SME a jeho výsledky. V auguste 2021 bol projekt úspešne ukončený a jeho výsledky sú k dispozícii podnikateľom a manažérom do roku 2023.

Viac informácií o projekte: <https://www.robsme.com/>

10. Projekt „Biz4Fun“

- V roku 2018 SBA spustila projekt „Let's have fun with the business startup“.
- Cieľom projektu bolo reagovať na potrebu zabezpečenia možnosti celoživotného vzdelávania a podpory podnikateľských aktivít mladých ľudí, ktoré patria medzi priority programu Erasmus+.
- V monitorovacom roku 2021 začala SBA s online testovaním hry „Virtual world & Social Game“. Okrem toho Slovak Business Agency v spolupráci so Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre zorganizovali informačný workshop projektu Biz4Fun – Poďme sa zabávať so startupom. Účastníci podujatia mali možnosť otestovať si svoje podnikateľské zručnosti hrovou formou a zahrať si hru v 3D virtuálnom prostredí. Prešli si viaceré okruhy tém z podnikateľského prostredia a získané vedomosti si následne overili napr. v simulovanej situácii. Počet účastníkov bol 30. Hra je dostupná vo viacerých jazykových verziách.

Viac informácií o projekte: <http://www.biz4fun.eu/>

11. Projekt „Game of Business“

- Všeobecným cieľom projektu „Game of Business“ je predstaviť, zaviesť a inovovať metódy v podnikateľskom vzdelávaní v školských vzdelávacích zdrojoch, ktoré sú založené na najnovších technologických riešeniach.
- Trvanie projektu: 1.september – 31. august 2023. Projekt je financovaný programom Erasmus+.
- Medzi špecifické ciele projektu patrí: rozvoj integrovaných nástrojov na podporu tých študentov, ktorí majú inovatívne nápady a veľkú šancu uspieť; posilnenie postavenia učiteľov v školách poskytnutím nástrojov na digitálnu simuláciu vo výučbe podnikania a ekonomiky; posilnenie podnikateľskej iniciatívy a príprava školy k prechodu na inovatívny spôsob učenia prostredníctvom nových technológií a digitálneho obsahu.
- Počas roka 2021 bola pripravovaná metodika a príprava na zber spätnej väzby zameranej na podnikateľské kompetencie a aktivity, ktoré vyústia do vypracovania 6 intelektuálnych

výstupov, ktoré budú obsahovať školiace (vzdelávacie) materiály, metodiku a vývoj softvérového vzdelávacieho simulátora.

- Simulátor podnikateľského tréningu bude pozostávať zo štyroch hlavných modulov: iniciácia podnikateľského nápadu (predakceleračný), prilákanie ľudských zdrojov a odborných znalostí (pri hľadaní partnerov), vypracovanie podnikateľského plánu, fundraising (crowdfunding a získanie rizikového kapitálu).

Aktuality a noviny sú, resp. budú zverejňované na webovej stránke projektu: <https://www.gameofbusiness.eu/>

12. Projekt „Medzigeneračné podnikanie na Slovensku v dobe digitalizácie: pragmatický prístup“

- Medzigeneračné podnikanie má potenciál napomôcť jednak prekonávaniu slabých stránok jednotlivých generácií (mladých, resp. seniorov) v procese vytvárania a rozvíjania podnikateľských aktivít vďaka vzájomnej synergii, ako aj napomôcť efektívnemu generačnému transferu poznatkov v existujúcich podnikateľských subjektoch.
- Práve tejto téme sa SBA v spolupráci s hlavným riešiteľom Fakultou managementu Univerzity Komenského v Bratislave (FMUK) venuje v rámci výskumného projektu ***DIGICROSSGEN „Medzigeneračné podnikanie na Slovensku v dobe digitalizácie: pragmatický prístup“***, ktorého hlavným cieľom je na základe analýzy stavu podnikania optikou generácií s dôrazom na medzigeneračné podnikanie, ako aj analýzy výziev digitalizácie v tomto kontexte:
 - vytvorenie koncepčného modelu medzigeneračného podnikania na Slovensku v čase digitálnej transformácie;
 - podrobné metodické rozpracovanie jeho kľúčových modulov (začínajúci a etablovaní podnikatelia) s dôrazom na nástroje v nich aplikovateľné;
 - testovanie a validácia nástrojov v konkrétnych podmienkach praxe.
- Trvanie projektu: 01. júl 2020 - 30. jún 2024. Projekt je podporený Agentúrou na podporu výskumu a vývoja.
- V roku 2021 SBA pokračovala v aktívnom podieľaní sa na aktivitách Etapy I (júl 2020 až december 2021): Analýza stavu podnikania optikou generácií s dôrazom na medzigeneračné podnikanie a digitálnu transformáciu podnikania na Slovensku a spoločne s hlavným riešiteľom FMUK zahájila Etapu II (júl 2021 - jún 2022): Analýza výziev digitálnej transformácie podnikania vzhľadom na súčasné trendy a charakteristiky skúmaných generácií. Počas roku 2021 boli výsledky analýz a mapovania spracované a prezentované v rámci výskumnej správy, workshopu organizovaného so zapojením lokálnych aj medzinárodných stakeholderov s cieľom dostať spätnú väzbu na výsledky výskumu a podnety z ich praxe, ako aj v rámci výskumnej monografie *„Podnikanie na Slovensku v dobe digitalizácie optikou generácií“*.

• Enterprise Europe Network (EEN)

Na podporu rozvoja MSP a urýchlenia ich efektívneho fungovania v podmienkach jednotného európskeho trhu, vytvorila Európska komisia veľké množstvo podporných nástrojov. Jedným z nástrojov v oblasti podpory rozvoja internacionalizácie a medzinárodnej kooperácie MSP je medzinárodná sieť na podporu podnikania - sieť Enterprise Europe Network (EEN), ktorá funguje vo viac ako 60 krajinách sveta. Na Slovensku je reprezentovaná projektom BISS Slovakia 2020 (Business and Innovation Support Services in Slovakia 2020), pričom medzi projektových partnerov patria: BIC Bratislava, Slovak

Business Agency, Slovenská obchodná a priemyselná komora, Regionálne a poradenské informačné centrum Prešov (RPIC Prešov), Centrum vedecko-technických informácií SR a Technická univerzita v Košiciach. Táto iniciatíva Európskej Komisie poskytuje podnikateľom kontaktné miesta – „one stop shop“, pod strechou ktorých môžu získať informácie, poradenstvo a využívať široký rozsah ľahko dostupných služieb zameraných na podporu podnikania.

SBA ako partner siete EEN spája odborné skúsenosti v oblasti cezhraničnej spolupráce so znalosťami z lokálneho prostredia za účelom podpory prieniku inovácií na nové trhy. Pomáha tak podnikateľom rýchlejšie rásť, vytvárať nové obchodné partnerstvá a získať prístup k financiám.

Prostredníctvom projektu EEN bolo v monitorovacom roku 2021 za konzorcium podporených celkovo 920 MSP. V roku 2021 bolo prostredníctvom SBA v rámci vyššie uvedeného projektu podporených 99 MSP. Na podporu MSP bolo vynaložených v rámci SBA 58 645,60 Eur, z toho príspevok EK bol vo výške 35 187,36 Eur (60 %).

Komplexné informácie o činnosti a službách siete Enterprise Europe Network na Slovensku sú dostupné na webovej stránke: <https://www.een.sk/>

Obrázok 3 Aktivity EEN

Poradenské, podporné a informačné aktivity

- regionálne informačné semináre a školenia na rôzne témy; odpovede na otázky podnikateľov (prístup k trhom a podnikanie na zahraničných trhoch, nariadenia a regulácia EÚ, programy EÚ a prístup k financiám, eko-inovácie a zelené podnikanie, inovácie a transfer technológií a know-how, práva duševného vlastníctva); návštevy klientov; hĺbkové konzultácie; podnikateľské a technologické audity.

Medzinárodné partnerské aktivity

- hľadanie partnerov v zahraničí, resp. medzinárodné podnikateľské podujatia, tzv. kooperačné podujatia a podnikateľské misie; databáza partnerských príležitostí – obchodné, technologické a Val profily (spolupráca v programoch EÚ).

Spätná väzba od MSP pre EK

- zber pripomienok MSP k legislatíve a predpisom EÚ v oblasti podnikania; - informovanie Európskej komisie o problémoch MSP prostredníctvom rôznych nástrojov typu SME Feedback databáza, online konzultácie, panely pre MSP a iné.

Inovačná podpora

- zlepšovanie inovačného manažmentu; zdokonaľovanie inovačných procesov, riadenia a implementácie inovácií.

Zdroj: SBA

• Podpora rodinných podnikov

Slovak Business Agency pokračovala v roku 2021 aj v podpore rodinných podnikov. Podpora bola realizovaná v súlade s podmienkami Schémy na podporu rodinného podnikania na obdobie 2021-2023¹²² (DM- 20/2021).

Začiatkom roka 2021 pomoc rodinným podnikom pokračovala vo forme bezplatného odborného poradenstva (ide o jeden z piatich komponentov vyššie uvedenej schémy). Vo februári 2021 bolo ukončených 31 projektov, ktoré boli schválené a zazmluvnené na jeseň 2020, a ktoré začali čerpať pomoc koncom roka 2020. Za mesiac január a február bolo odkonzultovaných 1 966 hodín.

Rodinné podniky sa o podporu uchádzali aj v dvoch ďalších výzvach na predkladanie žiadostí o poskytnutie nefinančnej podpory formou odborného poradenstva v zmysle uvedenej schémy. Výzvy boli zverejnené v júli a septembri 2021. Ich hlavným cieľom bolo pomôcť rodinným podnikom pri riešení otázky nástupníctva a generačnej výmeny z hľadiska riadenia rodinného podniku (manažérske nástupníctvo) a z hľadiska majetku (transfer vlastníctva). Generačná výmena a transfer majetku sú kľúčové pre ďalšie fungovanie rodinného podniku. Jeho úspešné zvládnutie je nevyhnutná podmienka pre udržateľnosť rodinného podniku a jeho ďalší rozvoj. Vzhľadom k tomu, že v roku 2021 naďalej pretrvávala pandemická situácia, do výzvy bola zaradená aj tretia oblasť podpory – znižovanie dopadov pandémie spôsobenej ochorením COVID-19 na rodinný podnik.

Z pohľadu implementácie plánované aktivity neboli negatívne ovplyvnené. SBA pristúpila k úprave niektorých procesov. Vo väčšej miere boli niektoré presunuté do online prostredia. Všetky aktivity boli zrealizované a ukončené podľa plánu.

Do oboch výziev poslalo žiadosť spolu 98 rodinných podnikov. Výberová komisia schválila 33 žiadostí. Podporu začalo čerpať 32 úspešných podnikateľských projektov rodinných podnikov z celého Slovenska. Podpora bola poskytnutá formou odborných poradenských služieb bez spolufinancovania podnikov. Do poradenstva sa zapojilo 54 expertov – špecializovaných externých spolupracovníkov SBA. Do konca roka 2021 bolo zrealizovaných ďalších 2 969 konzultačných hodín.

Finančné vyčíslenie poskytnutej pomoci pre podporené rodinné podniky (spolu 63 MSP) predstavovala v roku 2021 celkovo 510 526 Eur.

Obrázok 4 Oblasť podpory v rámci odborného poradenstva pre podporené rodinné podniky

- manažérske zručnosti,
- podnikateľské zručnosti,
- odborné zručnosti,
- oblasť komunikačných zručností,
- riešenie dopadov krízy na rodinný podnik, v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19.

Zdroj: SBA

¹²² Cieľom schémy je vytvárať vhodné podmienky na životaschopné podnikanie rodinných podnikov na Slovensku, pomôcť rodinným podnikom nastaviť ekonomicky vhodnejšie svoje podnikateľské zámery a na úspešné zvládnutie významných míľnikov v ich podnikoch v ich podnikaní, ako sú proces generačnej výmeny, zvládanie rodinných a pracovných vzťahov, ako aj transfer vlastníckych vzťahov.

Pozn. **Manažérske zručnosti** – rozvoj kapacít rodinných podnikov, vedenie rodinného podniku a ľudí, nastavenie kariérnych plánov rozvoja pre kľúčových členov rodiny a vrcholového vedenia firmy. **Podnikateľské zručnosti** – udržanie a rozvoj podnikania, podpora generačnej výmeny a rozvoja firmy, nastavenie dlhodobého plánovania. **Odborné zručnosti** – zefektívnenie procesov v rodinnom podniku, definovanie a realizácia stratégií nástupníctva. **Komunikačné zručnosti** – zamerané na internú komunikáciu v rodinnom podniku (riadiaci pracovníci, zamestnanci, rodinní príslušníci), ako aj na externú komunikáciu (výber zamestnancov, inštitúcie, obchodní partneri a zákazníci, zvládanie interných náročných situácií a konfliktov, nastavenie podnikovej kultúry).

• Podpora startupov

V roku 2021 SBA pokračovala v podpore startupov, a to v súlade so Schémou minimálnej pomoci: Schéma na podporu startupov (DM-16/2021)¹²³, prostredníctvom poskytovania nepriamej podpory v rámci troch komponentov, ktoré sú uvedené v prehľadnej tabuľke.

Tabuľka 35 **SBA: podpora MSP prostredníctvom programu a schémy na podporu startupov v r. 2021**

Komponent 1	Komponent 2	Komponent 3
V rámci Komponentu 1 je poskytovaná nepriama podpora formou organizovania vzdelávacích aktivít, zabezpečenia účasti záujemcov o podnikanie a začínajúcich podnikateľov na domácich a medzinárodných podujatiach zameraných na inovácie, technológie a startupy a individuálne odborné poradenstvo. Realizácia Komponentu 1 bola aj v sledovanom r. 2021 výrazne obmedzená vzhľadom na COVID-19. V r. 2021 bola podpora v rámci tohto komponentu poskytnutá 6 prijímateľom (MSP). Inovatívne spoločnosti mali v r. 2021 najväčší záujem o účasť na podujatiach v Európe (54 %).¹²⁴	V rámci Komponentu 2 je poskytovaná nepriama podpora formou konzultácie a odborného poradenstva i. V r. 2021 sa opäť konali dve prihlasovacie kolá. Komisia schválila poskytnutie pomoci 14-tim žiadateľom (13 MSP a 1 FO).	V rámci Komponentu 3 je poskytovaná nepriama podpora vo forme konzultácií, poradenstva súvisiaceho so stážou a odborného posúdenia Žiadosti (projektu) a vo forme absolvovania zahraničnej stáže začínajúcim podnikateľom. V r. 2021 nebol Komponent 3 realizovaný vzhľadom na mnohé opatrenia prijaté v jednotlivých krajinách v súvislosti so zastavením šírenia COVID-19.

Zdroj: SBA

V monitorovacom roku 2021 bol realizovaný, aj vzhľadom na vyššie uvedené informácie, len Komponent 1 a Komponent 2 Programu a Schémy na podporu startupov, pričom celkové čerpanie pre podporené subjekty z radov malých a stredných podnikov (konkrétne 19 MSP¹²⁵) bolo 209 045,86 Eur.

¹²³ Schéma DM-16/2021 bola zverejnená v Obchodnom vestníku 109/2021 dňa 08.06. 2021.

¹²⁴ Na podujatiach do Ázie sa prihlásilo 21% žiadateľov, 17 % malo záujem o účasť na startupových podujatiach do USA a zhodne po 4 % prihlásených malo záujem o africký a juhoamerický trh.

¹²⁵ V období od 1. apríla 2021 do 31.12.2021.

• Podpora úspešnej podnikateľskej praxe

Hlavnou podstatou podpory úspešnej podnikateľskej praxe (PUPP) je nepriamo sa podieľať na kreovaní priaznivého podnikateľského prostredia, podporovať vytváranie nielen nových podnikov, ale aj startupov (najmä v oblasti technológií a inovácií) a rozvíjať u širokej verejnosti povedomie o podnikaní ako o atraktívnej a výhodnej alternatíve k pracovnému úväzku.

Obrázok 5 Zameranie podpory úspešnej podnikateľskej praxe

- stimulácia podnikateľských ambícií,
- rozvoj podnikateľských zručností,
- propagácia úspešných podnikateľov/podnikateľiek a ich podnikov, produktov či myšlienok,
- verejno-súkromné partnerstvá a iniciatívy na podporu rozvoja podnikania a podnikateľského myslenia.

Zdroj: SBA

Prostredníctvom vyššie uvedených aktivít sa podporujú rôzne projekty realizované najmä nasledujúcou formou:

- organizácia a spoluorganizácia podujatí, konferencií a iných aktivít zameraných na **prezentovanie príkladov úspešnej podnikateľskej praxe**,
- organizácia a spoluorganizácia **informačných kampaní** a zabezpečenie potrebného mediálneho priestoru,
- organizácia, spoluorganizácia a propagácia **odborných a informačných podujatí/webinárov** zameraných na problematiku podnikania,
- organizovanie a spoluorganizovanie **sút'aží, stretnutí s investormi a podnikateľskými anjeli**mi (napr.: Mladý inovatívny podnikateľ, Slovak University Startup Cup 2021) a iné.

Za rok 2021 sa SBA podarilo podporiť 27 podujatí a projektové, ktoré pomáhajú vytvárať nové podnikateľské myšlienky u širokej verejnosti a vzdelávať ich v podnikateľských témach.

Príklady aktivít v roku 2021, pri ktorých SBA bola partnerom alebo ich sama realizovala:

Young Business Inspiration

Konferencia pri príležitosti 10. výročia vzniku Združenia mladých podnikateľov Slovenska (ZMPS), vďaka ktorej si mala verejnosť možnosť vypočuť mnohé inšpiratívne podnikateľské príbehy a namotivovať sa tak k rozbehu toho vlastného. Zaujímavosťou si mohli vypočuť témy ako napr.: ako z nuly vybudovať úspešnú firmu, aké zmeny v ekonomike a podnikaní priniesla pandémia a ako identifikovať príležitosti, ktoré tieto zmeny prinášajú alebo ako rásť nielen doma, ale aj v zahraničí.

SlovakiaTech Forum – Expo

Niekoľkodňové podujatie zamerané na novinky zo sveta inovácií, technológií a priemyslu 4.0 sa každoročne koná na jeseň v Košiciach. Verejnosť má možnosť vypočuť si nielen motivačné prednášky zahraničných speakrov z celého sveta, ale dozvedieť sa aj novinky z oblasti technológií.

2.ročník medzinárodného kongresu rodinných firiem

V septembri 2021 bolo podporené aj podujatie zamerané na rodinné podnikanie, a to už 2. ročník medzinárodného kongresu rodinných firiem, ktoré napomáha k zviditeľneniu rodinného podnikania na Slovensku, ako významnej skupiny podnikateľských subjektov s nezanedbateľným prínosom v spoločnosti. Cieľom kongresu bola profesionalizácia riadenia rodinného podnikania a vytvorenie priestoru, kde sa stretávajú budúci podnikatelia s rodinnými podnikateľmi z celej Slovenskej republiky.

Podnikanie od 16-tich, prečo nie?

Prostredníctvom podujatia začalo ZMPS otvárať tému podnikania mladých, ešte neplnoletých osôb. Hoci sa tento problém môže dotýkať menšej skupiny mladých ľudí, nejedná sa o zanedbateľnú skupinu, pretože práve medzi touto skupinou mladých ľudí je veľa tých, ktorým sa podarilo vybudovať úspešné a konkurencieschopné podniky. Cieľom diskusie bolo prezentovať úspešné príklady podnikania mladých zo zahraničia, kde im to legislatíva umožňuje, ako aj klady a zápory umožnenia podnikania mladých pod 18 rokov na Slovensku.

Biznis

Na jeseň 2021 sa SBA stala partnerom projektu Biznis špeciál, v rámci ktorého sa uskutočnilo päť zaujímavých rozhovor s úspešnými podnikateľmi. Čo ich priviedlo k úspechu a aké boli ich začiatky sa verejnosť mala možnosť dozvedieť v relácii na TA3. Išlo napríklad o firmu, ktorá viac ako päť rokov pôsobí v oblasti komplexnej starostlivosti o zrak, a ktorá si vďaka svojmu odbornému personálu a najnovším technológiám získala klientelu po celom Slovensku. Ale išlo napríklad aj o firmu, ktorá už viac ako pätnásť rokov vyrába jedinečné ekologické a personalizované dekorácie do domácností v 26 krajinách sveta.

Ďalšími podporenými projektami boli: Cechové dni 2021; FTRNW 2021; Slovak University Startup Cup 2021; Ľudové umelecké remeslá 2021; Mladý inovatívny podnikateľ 2021; Challenger; Študentská podnikateľská cesta 2021; Podnikateľka Slovenska; Podnikanie – Biznis INAK; Via Bona Slovakia; Inofest; Tatra Summit a mnohé iné.

• Podpora internetovej ekonomiky

Aktivity realizované v rámci podpory internetovej ekonomiky (IE) boli účinným nástrojom na vyškolenie a informovanie širokej verejnosti v oblasti používania online nástrojov. Taktiež prispeli k vylepšeniu online zručností, ktoré sú v dnešnej dobe už neodmysliteľnou súčasťou podnikania. Podujatia z tohto programu sú určené pre každého, kto sa zaujíma o biznis v online svete. Zameriavajú sa na informácie, ako podporiť potenciálnych podnikateľov používajúcich internetové nástroje pri podnikaní a jeho rozvoji, či ako vyškoliť budúcich podnikateľov v používaní internetových nástrojov.

Zaujímavým podujatím, ktoré SBA podporila v roku 2021¹²⁶ bol seminár na tému *Bezpečnosť IT vo firme*, ktorého hlavným cieľom bolo zvýšiť bezpečnostné povedomie u širokej verejnosti v otázke zaistenia informačnej a kybernetickej bezpečnosti, kde sa vytvára priestor na nové podnikateľské príležitosti a podporu potenciálnych podnikateľov využívajúcich nástroje internetovej ekonomiky pri podnikaní a jeho rozvoji, čo pre nich môže znamenať konkurenčnú výhodu oproti iným podnikateľom a subjektom na trhu práce.

¹²⁶ Za kalendárny rok 2021 bolo za PUPP a IE podporených 36 projektov v celkovej sume 278 769,46 Eur.

SBA považuje veľmi potrebné podporovať zapájanie aj mladých dievčat a žien do IT oblastí, a to predovšetkým prostredníctvom podpory projektu *Girl's Day*, aby sa aj táto cieľová skupina vo väčšej miere zapájala do podnikania v online priestore.

V rámci aktivít na podporu internetovej ekonomiky vytvorila SBA v predchádzajúcich rokoch webovú stránku www.podnikaj.online. Široká verejnosť má tak k dispozícii štyri e-booky, ktoré sú práve v dnešnej dobe, kedy sa väčšina biznisu presunula do online podnikania, aktuálne. Konkrétne ide o nasledovné e-booky:

1. **Alternatívne sociálne siete v kocke** - prináša komplexný pohľad na svet piatich sociálnych sietí.
2. **Ako na crowdfunding** - je zameraný na alternatívny spôsob financovania štartu podnikania.
3. **Content marketing v kocke** - pokrýva viaceré aspekty o tvorbe a význame najrôznejších obsahových materiálov.
4. **Príručka začínajúceho eshopistu** – pokrýva rôzne témy od tých začiatníckych až po tie najzložitejšie.

Obrázok 6 Podpora internetovej ekonomiky: poskytovanie služieb zameraných na využívanie nástrojov e-commerce a rozvoj elektronických služieb

- informačné aktivity,
- aktivity na propagáciu a popularizáciu internetovej ekonomiky,
- tvorba nástrojov na zavádzanie elektronických služieb,
- vytvorenie elektronických platforiem.

Zdroj: SBA

• Podpora podnikateľského vzdelávania

V roku 2021 pridala SBA do svojho portfólia aj aktivity na podporu podnikateľského vzdelávania¹²⁷. Cieľom týchto aktivít bolo budovanie podnikavosti a podnikateľských zručností naprieč všetkými stupňami vzdelávania. Tieto aktivity sú určené pre deti MŠ, žiakov ZŠ a študentov SŠ a VŠ, ako aj pedagogických pracovníkov. Budovanie podnikavosti a mäkkých zručností potrebných pre 21. storočie, medzi ktoré patria predovšetkým kreativita, kritické myslenie, videnie príležitostí, či komplexné riešenie problémov, sa u tejto cieľovej skupiny realizuje prostredníctvom projektových zámerov.

Do pilotnej výzvy na podporu podnikateľského vzdelávania bolo prihlásených 45 projektových zámerov, spomedzi ktorých dotáciu na realizovanie aktivít na podporu podnikateľského vzdelávania naprieč všetkými stupňami vzdelávania získalo 12 projektov. Konkrétne bol podporený 1 projekt na podporu detí v MŠ, 1 projekt na podporu študentov SŠ a 1 projekt na podporu študentov VŠ, 2 projekty na podporu žiakov ZŠ, 3 projekty na podporu pedagogických pracovníkov, ale zároveň aj študentov ZŠ a SŠ a 4 projekty čisto zamerané na

¹²⁷ Prostredníctvom Schémy na podporu podnikateľského vzdelávania (DM-9/2021). Výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie podpory v rámci Komponentu 1 písm. a) Schémy na podporu podnikateľského vzdelávania – Podnikateľské vzdelávacie kurzy, ktoré sa zameriavajú predovšetkým na rozvoj podnikateľských zručností, kompetencií a potenciálu cieľovej skupiny. Ide o priamu pomoc (dotáciu), ktorá je určená na projektové zábery.

podporu pedagogických, prípadne odborných pracovníkov. Realizácia podporených aktivít prebieha v mesiacoch január 2022 až marec 2022. Maximálna suma, ktorú bolo možné získať na realizáciu projektu bola vo výške 15 000 Eur. Výška celkovej alokácie bola na úrovni 100 000 Eur, pričom reálne čerpanie pre podporené podnikateľské subjekty z veľkostnej kategórie MSP (12 MSP) bolo na úrovni 99 072 Eur.

• Budovanie podnikateľského prostredia prostredníctvom monitorovania podnikateľského prostredia

V roku 2021 SBA pokračovala v monitorovaní podnikateľského prostredia. V súlade s uvedeným bolo v sledovanom roku plánované, resp. vykonávané:

Obrázok 7 Monitorovanie podnikateľského prostredia a aktivity realizované v r. 2021

- kontinuálne monitorovanie podnikateľského prostredia,
- spracovávanie analýz a prieskumov, vytváranie a udržiavanie bázy dát ukazovateľov MSP,
- mapovanie skutkového stavu a situácie MSP z pohľadu uplatňovania princípov iniciatívy SBA,
- identifikovanie a analyzovanie bariér rozvoja podnikania MSP,
- porovnávanie situácie v SR s podmienkami podnikania v ostatných krajinách (s dôrazom na susediace krajiny EÚ),
- identifikovanie vhodných príkladov opatrení pre prenos do podmienok SR.

Zdroj: SBA

V monitorovacom roku 2021 bolo spracovaných viacero správ, analýz a informačných materiálov zameraných na hodnotenie kvality podnikania na Slovensku z pohľadu agendy SBAfE a uplatňovania princípu „Think Small First“. Medzi pravidelne publikované, resp. zverejnené analytické výstupy patria napríklad: „Malé a stredné podnikanie v číslach“, „Postavenie malých a stredných podnikov v zahraničnom obchode“, „Analýza rodového a vekového zloženia FO – podnikateľov“ a iné. Príprava nepravidelných výstupov bola v roku 2021 prevažne zameraná na vplyv koronavírusu na podnikanie¹²⁸, ale aj na vybrané¹²⁹ špecifické témy ovplyvňujúce podnikanie MSP mimo pandémie¹³⁰. Takisto sú zverejňované aj informačné materiály, ktoré boli v roku 2021 sústredené na priblíženie základných legislatívnych predpisov a povinností. Od roku 2019 sú súčasťou publikovaných, resp. zverejňovaných informačných materiálov aj tematicky štruktúrované dokumenty. Okrem toho je na mesačnej báze publikovaný Kalendár podnikateľa, ktorý na mesačnej báze podnikateľov informuje o aktuálnych daňových a odvodových povinnostiach vyplývajúcich zo zákonov.

Aj napriek prebiehajúcej pandémie COVID-19 sa počas roka 2021 podarilo zrealizovať aj dve regionálne podujatia, ktoré sa uskutočnili v Trenčíne a v Banskej Bystrici na tému „*Sociálne podnikanie na Slovensku: Krehký rozvoj v kontexte COVID-19*“. Pozvanie prijali zástupcovia registrovaných sociálnych podnikov, obecných sociálnych podnikov, regionálnych organizácií, ako aj zástupcovia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR z Odboru sociálnej ekonomiky. Diskutovalo sa nielen o pripravovaných legislatívnych zmenách, ale i o príležitostiach, ako aj na tému bariér a budúcich výziev v oblasti sociálneho podnikania a o dopadoch pandémie COVID-19 na sociálne podniky. Zároveň sa v októbri 2021 uskutočnilo online podujatie zamerané na tému „*Inovácie vo vzdelávaní v kontexte priemyslu 4.0*“. Pozvanie prijali zástupcovia inovatívnych škôl, spoločností, ako aj zástupcovia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. Medzi zúčastnenými prebehla

¹²⁸ Boli realizované všeobecné, ale aj špecificky zamerané analytické výstupy v kontexte pandémie COVID-19.

¹²⁹ K niektorým vybraným záverom z realizovaných analýz viac v časti 4.1.

¹³⁰ Rýchlo rastúce podniky na Slovensku (<http://monitoringmsp.sk/2021/06/23/analyticke-a-statisticke-vystupy-nepravidelne/>).

podnetná diskusia, ktorá bola zameraná na inovácie vo vzdelávaní a identifikáciu bariér a príležitostí v inovatívnom vzdelávaní v kontexte priemyslu 4.0.

V decembri 2021 sa uskutočnila 4.Výročná konferencia NP Monitoring v online prostredí. Primárne bola zameraná na zhodnotenie stavu podnikateľského prostredia na Slovensku (vrátane informácií o vplyve pandémie COVID-19 na podnikateľské prostredie na Slovensku), ale bola orientovaná aj na regionálne aspekty podnikania MSP, dopady regulácií na podnikateľské prostredie, ako aj na tému inovatívneho vzdelávania. Konferencie konanej online sa zúčastnili najmä zástupcovia z verejných inštitúcií, ministerstiev a univerzít.

Komplexné informácie o realizovaných výstupoch, aktivitách a podujatiach sú dostupné na web stránke www.monitoringmsp.sk.

• CLR činnosť

Rok 2021 bol šiestym rokom fungovania predmetného analyticko-právneho odboru SBA, ktoré vzniklo za účelom plnenia cieľov agendy lepšej regulácie pre mikro, malé a stredné podniky (zastrešovanou Iniciatívou Európskej Komisie „Small Business Act“ pre Európu spolu s Odporúčaním „Lepšia regulácia“, ako aj Odporúčanie Rady OECD pre regulačnú politiku a vládnutie).¹³¹ Sprievodným heslom agendy je vytváranie regulačných pravidiel podľa zásady „najskôr myslieť v malom“, t. j. aby orgány verejnej správy reagovali na potreby MSP a prispôbobi nástroje verejnej politiky práve ich potrebám. Rok 2021 bol, podobne ako rok 2020, výrazne poznačený pandemiou ochorenia COVID – 19, ktorá mala zásadný vplyv na tvorbu legislatívy s cieľom minimalizovať škody pandémie na podnikateľských subjektoch.

Člen Stálej pracovnej komisie pre posudzovanie vybraných vplyvov

Vzhľadom na členstvo v Stálej pracovnej komisii pre posudzovanie vybraných vplyvov pri legislatívnej rade vlády SR (ďalej len „Stála pracovná komisia“) CLR zastrešuje hodnotenie posudzovania vplyvov na MSP v súlade s podmienkami ustanovenými v základnom procesnom dokumente, prijatom v podobe uznesenia vlády SR – tzv. Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov. Rok 2021 priniesol výrazné pozitívne zmeny v Jednotnej metodike, ktorých cieľom je znížiť byrokráciu a náklady podnikateľského prostredia – s účinnosťou od 01.06.2021 vstúpil do praxe princíp one in – two out, ktorý nariaďuje predkladateľom materiálov na rokovanie vlády Slovenskej republiky alebo na rokovanie stálej pracovnej komisie Legislatívnej rady vlády Slovenskej republiky za každé zvýšenie nákladov podnikateľského prostredia (IN) znížiť náklady podnikateľského prostredia (OUT) aspoň v dvojnásobnej výške. V prechodnom období od 1. júna 2021 do 31 decembra 2021 však bolo predkladateľom umožnené, aby za každé zvýšenie nákladov podnikateľského prostredia (IN) znižovali náklady podnikateľského prostredia (OUT) minimálne v rovnakej výške (one in – one out). Za účelom vedenia evidencie bol každému predkladateľovi zriadený virtuálny účet regulácií spravovaný ministerstvom hospodárstva, ktorý obsahuje údaje o vyčíslených vplyvoch predkladaných materiálov na podnikateľské prostredie. Výsledok kontroly plnenia mechanizmu znižovania byrokracie a nákladov bude obsahom súhrnnej správy o uplatňovaní

¹³¹ Výstupy jednotlivých aktivít CLR **prezentovalo** nielen na svojej *webovej stránke* www.lepsiezakony.sk či *prostredníctvom sociálnych sietí* (Facebook + LinkedIn), ale aj *v médiách*. CLR sa okrem toho **zúčastňovalo** konferencií a seminárov s dôrazom na problematiku podnikania na Slovensku, aktívne sa zapájalo do diskusií na nich vedených a pravidelne informovalo o ich obsahu.

mechanizmu znižovania byrokracie a nákladov, ktorú minister hospodárstva predložil vláde Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok každoročne do konca apríla. Týmto krokom sa zároveň naplnil jeden z najdôležitejších cieľov strategického dokumentu RIA 2020 – Stratégia lepšej regulácie, ktorý bol schválený začiatkom roka 2018. Ďalším zo splnených cieľov stratégie RIA 2020 bola v roku 2021 aktualizácia rokovacieho poriadku Stálej pracovnej komisie.

Posudzovateľ vplyvov na MSP

V priebehu roka 2021 CLR na dennej báze posudzovalo informácie o príprave materiálu, na základe vyžiadania si podrobných informácií (formou konkrétnych otázok) k ich obsahu identifikovalo potrebu vykonať konzultácie s dotknutými podnikateľskými subjektmi, ktorých sa CLR následne aktívne zúčastňovalo. V spolupráci s podnikateľskými organizáciami zastupujúcimi MSP CLR predkladalo návrhy alternatívnych riešení už počas prípravy materiálov, pričom tieto vychádzali najmä zo zásady „najskôr myslieť v malom“, princípu znižovania administratívnej záťaže a finančnej záťaže, či príkladom najlepšej praxe (tzv. best practices) zo zahraničnej právnej úpravy. CLR pri tomto procese zohľadňovalo najmä podnety Združenia podnikateľov Slovenska, Slovenského živnostenského zväzu ako aj ďalších podnikateľských organizácií a tiež voľne dostupné podnety podnikateľskej obce.

V rámci svojej právomoci zverenej horeuvedenými právnymi aktmi posudzovalo reálnosť zachytených vplyvov vo všetkých vypracovaných Analýzach vplyvov na podnikateľské prostredie a poskytlo celkovo 101 stanovísk, pričom 56 stanovísk obsahovalo návrhy lepšieho zachytenia vplyvov novej regulácie na podnikateľské prostredie.

Z vecného hľadiska sa CLR z vlastnej iniciatívy aktívne zapájalo do obsahového pripomienkovania návrhov nových regulácií (konzultácie), následne bolo prizývané na prediskutovanie bodov navrhovaných regulácií, výsledkom čoho bolo zapracovanie niektorých dôležitých podnetov CLR do vlastného materiálu navrhovanej regulácie, v dôsledku čoho sa nakoniec v určitej miere podarilo znížiť negatívne regulačné dopady na MSP.

Vykonávateľ testu MSP

V rámci zverených úloh zákonom č. 290/2016 Z. z. o podpore malého a stredného podnikania a o zmene a doplnení zákona č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a Jednotnou metodikou CLR hodnotí posudzované vplyvy, okrem iného, aj prostredníctvom Testu MSP ex ante (t. j. v predstihu, vo fáze prípravy danej regulácie), ako aj ex post (t. j. následne, tzv. analýzou prínosov a nákladov už účinnej regulácie). V roku 2021 vypracovalo CLR jeden Test MSP vo fáze ex-post. Test MSP k zavedeniu finančného príspevku na stravovanie zamestnancov priniesol komplexný prehľad o prijatých zmenách na úseku stravovania zamestnancov, upozornil na viacero problematických aspektov prijatej novely - napr. rozličné zdaňovanie pri zabezpečovaní stravovania v peňažnej (finančný príspevok) a nepeňažnej (stravovacia poukážka) forme, zosumarizoval výsledky prieskumu CLR medzi podnikateľskými subjektmi, porovnal zabezpečovanie stravovania zamestnancov v Českej republike a na Slovensku a priniesol návrhy alternatívnych riešení.

Odborný konzultant projektu Byrokratický nezmysel roka

CLR posúdilo po odbornej stránke celkovo 56 podnetov doručených občanmi do ankety Byrokratický nezmysel roka za rok 2021. CLR sa tiež venovalo vyhodnoteniu dopadu ankety. Z finalistov ankety za roky 2012-2021 predstavuje počet vyriešených, resp. čiastočne vyriešených podnetov približne 45 %. Súčasťou hodnotenia je aj vypracovanie návrhov vecných opatrení na optimalizáciu regulačného zaťaženia. Rozbory individuálnych právnych inštitútov zaťažujúcich MSP uskutočnilo CLR aj mimo ankety, pričom iniciatíva vychádzala v týchto prípadoch zo strany zástupcov podnikateľov alebo z vlastnej vyhľadávacej činnosti. Právna podpora pre konkrétne prípady bola poskytnutá zakladateľom SBA – Združeniu podnikateľov Slovenska a Slovenskému živnostenskému zväzu.

Iné aktivity

Okrem vyššie uvedených činností, CLR v roku 2021 naďalej poznačenom pandemiou COVID – 19 na dennej báze monitorovalo prijaté vládne opatrenia s cieľom informovať podnikateľov nielen z radov MSP o možnostiach pomoci pre ich podnikanie, pričom o týchto aktuálnych opatreniach CLR informovalo podnikateľov aj prostredníctvom sociálnych sietí a svojej webovej stránky.

CLR v roku 2021 taktiež vypracovalo pre Združenie podnikateľov Slovenska Analýzu možností ukotvenia definície rodinného podniku v slovenskej legislatíve, kde zhodnotilo pozitíva a negatíva zavedenia definície vo vybraných právnych predpisoch SR. CLR taktiež v roku 2021 vypracovalo Výročnú správu lepšej regulácie v sektore MSP za rok 2020, ktorá priniesla zhodnotenie činnosti CLR v roku 2020, vyhodnotenie plnenia princípov lepšej regulácie pri tvorbe legislatívy, ako aj návrhy na zlepšenie regulačného rámca a zníženie regulačnej záťaže MSP.

Prostredníctvom *Programu na podporu štrukturálnych reforiem Európskej komisie (SRSP EK)* CLR v roku 2021 sfinalizovalo svoj projekt s názvom „*Enhancing Specialist Capacities of the Better Regulation Centre*“. Výsledkom tohto projektu v roku 2020 boli 3 analýzy gold-platingu (Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, Ochrana spotrebiteľa, Nakladanie s odpadmi), 2 medzinárodné komparatívne analýzy (Duálne vzdelávanie, Pomoc de minimis), 3 návštevy analytických odborov s podobným zameraním ako CLR v Belgicku (fyzicky), Dánsku a Nemecku (online), Štúdiá najlepšej zahraničnej praxe v oblasti lepšej regulácie, ako aj marketingový plán a marketingové školenie pre zamestnancov CLR.

Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO)

Príspevková organizácia v gescii MH SR, ktorá je zameraná na podporu prílevu investícií a podporu exportných aktivít slovenských spoločností. Poskytuje služby malým, stredným podnikom zo Slovenska a zo zahraničia so záujmom o investície či internacionalizáciu. Prostredníctvom Národného projektu „Podpora internacionalizácie MSP“ v zmysle opatrenia (OP Integrovaná infraštruktúra, oblasť Posilnenie konkurencieschopnosti a rastu MSP) bolo v roku 2021 podporených 625 MSP¹³². Reálne čerpanie finančných prostriedkov bolo v sledovanom roku 2021 pre podporené malé a stredné podniky na úrovni 1 556 970,06 mil. Eur. V zmysle sledovanej cieľovej skupiny MSP je podpora určená pre MSP s výnimkou podnikov so sídlom v Bratislavskom kraji a je cieleňá na posilnenie

¹³² v zmysle všetkých účastí MSP na podujatiach NP.

konkurencieschopnosti MSP, zvýšenie zručností prostredníctvom prezentácie MSP na podujatiach v zahraničí, ako aj na zvýšenie exportu a zvýšenie zručností prostredníctvom proexportného poradenstva.

Podpora MSP je realizovaná prostredníctvom nasledujúcich aktivít:

- podpora účasti v **národných stánkoch na zahraničných veľtrhoch a výstavách**,
- zvyšovanie efektívnosti pri realizácii obchodných činností prostredníctvom účasti na **podnikateľských misiách v SR a zahraničí**,
- zvyšovanie miery kooperácie so zahraničnými partnermi, ktorá povedie k posilneniu postavenia, udržateľnosti a konkurencieschopnosti MSP, prostredníctvom účasti na **sourcingových a kooperačných podujatiach**,
- zvyšovanie odborných kapacít MSP prostredníctvom účasti na **seminároch Exportnej akadémie**,
- sprehľadnenie situácie v dodávateľských reťazcoch jednotlivých odvetví priemyslu na Slovensku.

V zmysle implementácie NP „Podpora internacionalizácie malých a stredných podnikov“ agentúra SARIO zorganizovala v roku 2021 spolu 12 národných stánkov na medzinárodných výstavách v zahraničí (v teritóriách ako napr. Spojené arabské emiráty, Nemecko, Kazachstan a iné). Možnosť prezentovať svoju výrobnú činnosť v rámci spoločnej expozície vo vizuále značky GOOD IDEA SLOVAKIA malo viac ako 93 slovenských spoločností z rôznych sektorov hospodárstva. Spoločnosti absolvovali celkovo viac ako 3 200 bilaterálnych stretnutí s potenciálnymi obchodnými partnermi. Agentúra SARIO realizovala v roku 2021 aj 3 podnikateľské misie v zahraničí a 1 podnikateľskú misiu prostredníctvom online platformy. Cieľom podnikateľských misií bolo uviesť slovenské spoločnosti na zahraničný trh, predstaviť príležitosti pre obchod a investície v danej krajine a nadviazať užšiu spoluprácu so zahraničnými partnermi. Agentúra SARIO sa v rámci NP venovala v roku 2021 aj 30 sourcingovým dopytom nadnárodných spoločností (napr. z Maďarska, Španielska, Dánska, Indie a iných krajín). Vo viac ako 60 prípadoch MSP pozitívne zareagovali na kooperačné ponuky a požiadali SARIO o predstavenie ich výrobného profilu zahraničnému klientovi za účelom začatia rokovaní o potenciálnej obchodnej spolupráci. Vo viacerých prípadoch už k vzájomnej komunikácii medzi slovenskou spoločnosťou a zadávateľom sourcingového dopytu, za účelom doladenia vzájomnej novej spolupráce.

Organizácia podujatí v rámci Exportnej akadémie bola okrem roku 2020 aj v roku 2021 ovplyvnená situáciou v súvislosti s COVID-19. Z tohto dôvodu Exportná akadémia v sledovanom roku 2021 pokračovala len vo forme webinárov (konkrétne 19). Spolu sa zorganizovaných webinárov zúčastnilo 427 malých a stredných podnikov. Najväčší záujem zo strany MSP bolo o témy z oblasti daní, najmä DPH, ale aj o témy z oblasti colných predpisov a pod.. Cieľom Exportnej akadémie je zvýšiť úroveň znalostí techník a praktík v oblasti zahraničného obchodu slovenských MSP z radov vývozcov, a tým podporiť ich ďalšiu expanziu na nové a rizikovejšie zahraničné trhy. Proexportné semináre Exportnej akadémie sa zameriavajú na „hard skills“ (t. j. techniky a operácie v zahraničnom obchode), ako aj „soft skills“ (napr. komunikácia, prezentácia a kultúrne odlišnosti a zvyklosti v záujmových teritóriách). Súčasťou Exportnej akadémie je aj poradenstvo na základe zdieľaných informácií, praktických tréningov a úspešných príkladov z praxe.

Úrad pred normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo (ÚNMS SR), ktorý je ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť technickej normalizácie, metrológie, kvality posudzovania zhody a akreditácie orgánov posudzovania zhody, vypracúva koncepciu štátnej politiky

a vykonáva metodickú činnosť, ako aj dozerá na plnenie úloh v oblasti normalizácie, metrológie, kvality, posudzovania zhody a akreditácie orgánov posudzovania zhody. ÚNMS SR realizoval v roku 2021 stanovené úlohy zamerané na podporu MSP na Slovensku len zo schválených prostriedkov rozpočtovej kapitoly. Okrem obvykle vykonávaných aktivít, vychádzajúcich z kompetencií, sa podarilo ÚNMS SR uskutočniť viacero významných krokov, ktoré majú pozitívny dopad a podporujú MSP. V technickej normalizácii išlo o nasledovné: skrátenie času sprístupnenia slovenských technických noriem (ďalej len „STN“) bez prekladu na priame použitie (priemerne o 50 %); skrátenie času sprístupnenia STN v štátnom jazyku prekladom z priemerne 15 mesiacov na menej ako 10 mesiacov; bezplatné sprístupnenie druhého balíka STN Európskeho výboru pre normalizáciu z oblastí súvisiacich s bojom proti ochoreniu COVID-19. V rámci metrológie išlo o prípravu novely zákona o metrológii zrovnoprávňujúceho postavenia subjektov, uvoľňujúceho a rozširujúceho trh pre nové podnikateľské subjekty, zavádzajúceho štatistickú kontrolu určených meradiel a celkovo znižujúceho byrokratickú záťaž, ktorá bola schválená NR SR vo februári 2022. Ďalej išlo o vytvorenie prehľadnej databázy registrovaných a autorizovaných osôb, ktorá umožňuje jednoduché vyhľadávanie dodávateľov metrologických služieb a je dostupná na úradnom webovom sídle. V roku 2021 bolo zrealizovaných aj 77 vzdelávacích aktivít v rámci CAF centra a 1 092 vyškolených manažérov a zamestnancov z verejnej správy so zameraním na zvyšovanie kvality služieb organizácií verejnej správy pre MSP. V rámci posudzovania zhody a skúšobníctva boli v roku 2021 udelené výnimky na 7 druhov respirátorov a 11 druhov nazálnych antigénových testov na samodiagnostiku, ktoré neboli dostupné na trhu a boli potrebné na zvládnutie dopadov pandémie ochorenia COVID-19. Okrem toho išlo napríklad aj o prípravu novely zákona o posudzovaní zhody výrobku o sprístupňovaní určeného výrobku na trhu, ktorá bola schválená NR SR v júni 2021. Ale išlo aj o prípravu novely zákona o sprístupňovaní strelných zbraní a streliva na civilné použitie so stanovením technických požiadaviek na skúšanie tlmičov hluku výstrelu, ktorá je v legislatívnom procese.¹³³

Úrad priemyselného vlastníctva (ÚPV SR) prostredníctvom Informačného centra, ktoré prevádzkuje od roku 2006, vykonáva odbornú konzultačnú činnosť. V roku 2021 vybavilo informačné centrum úradu 5 195 žiadostí o poskytnutie informácie. ÚPV SR poskytuje pre MSP službu s názvom Prediagnostika priemyselných práv. Úlohou prediagnostiky je poskytnúť základné informácie z oblasti priemyselnoprávnej ochrany tak, aby boli firmy schopné vytvoriť si základnú stratégiu aj v tejto oblasti. Cieľovou skupinou sú mikropodniky, malé a stredné podniky, ktoré v dôsledku nedostatočných znalostí nevyužívajú možnosti priemyselnoprávnej ochrany. V roku 2021 bola služba poskytnutá 32 MSP z celého Slovenska. ÚPV SR sa aj prostredníctvom svojich partnerov – informačno-poradenských miest úradu pre inovácie INNOINFO snaží zorientovať MSP v oblasti priemyselnoprávnej ochrany. INNOINFO sú zriadené v podnikateľských inkubátoroch, regionálnych poradenských a informačných centrách, v regionálnych komorách SOPK a univerzitách technického zamerania.¹³⁴ ÚPV SR v roku 2021 pokračoval aj vo vzdelávaní o význame ochrany duševného vlastníctva pre žiakov, akademickú obec a podnikateľov. Z dôvodu COVID -19 sa stihli zrealizovať 3 výstavy, 2 prednášky prezenčnou formou pre stredné školy, 2 prednášky uskutočnené prezenčnou formou a 2 prednášky uskutočnené online formou pre vysoké školy.

¹³³ ÚNMS SR apríl 2022.

¹³⁴ Partnermi ÚPV SR v rámci INNOINFO je v súčasnosti päť regionálnych komôr SOPK – Bratislavská, Trenčianska, Banskobystrická, Prešovská a Košická. Aktívnu spoluprácu má ÚPV SR aj s ďalšími regionálnymi komorami, ktoré síce do siete nepatria, ale prejavili záujem stať sa jej členmi v budúcnosti.

Únia klastrov Slovenska (ÚKS)

Je jedinou organizáciou zastupujúcou klastre na Slovensku. V roku 2021 podporila Únia klastrov Slovenska malé a stredné podniky prostredníctvom INTERREG DANUBE TRANSNATIONAL PROGRAMME.¹³⁵

Obrázok 8 Ciele ÚKS

- podpora tvorby a rozvoja klastrovej politiky na Slovensku,
- posilnenie výskumu, vývoja produktov, inovácií a transferu technológií,
- skvalitňovanie všetkých systémov vzdelávania v záujmových oblastiach členských klastrov,
- podpora výmeny informácií na národnej a medzinárodnej úrovni v oblasti inovácií,
- zapojenie sa do medzinárodných partnerstiev v rámci projektov pre oblasť vzdelávania, vývoja, výskumu a prenosu know-how.

Zdroj: ÚKS. Dostupné online: <https://uksk.sk/>

Agroinštitút Nitra mal v roku 2021 uzatvorenú zmluvu o spolupráci s MPRV SR financovanú zo štátneho rozpočtu na celkovú čiastku 47 565 Eur. V rámci uvedenej zmluvy Agroinštitút Nitra (okrem iného) podporoval, ale aj realizoval **vzdelávacie aktivity**, ktoré súvisia s rozvojom MSP. Pre mladých farmárov, ktorí nemajú ukončené stredoškolské alebo vysokoškolské vzdelanie s poľnohospodárskym, potravinárskym alebo veterinárnym zameraním, žiadajúcich o navýšenie priamej platby podľa § 12 ods. 2 Nariadenia vlády SR č. 342/2014 bol realizovaný štyridsať hodinový akreditovaný vzdelávací kurz Základy podnikania a podporné opatrenie v agrosektore. Ďalej bol v rámci vzdelávacích aktivít organizovaný seminár s názvom *Moderné technológie využívané v živočíšnej výrobe (alebo prvovýrobe)*. Okrem ďalších seminárov bol pri príležitosti Svetového dňa potravín bola zorganizovaná online konferencia s názvom *Budúcnosť potravín je v našich rukách*. Agroinštitút Nitra v roku 2021 pokračoval v realizácii projektu, ktorý súvisí s MSP. **V oblasti pôdohospodárskeho poradenstva** pokračoval v realizácii projektu z PRV SR 2014-2020, Opatrenie 2, podopatrenie 2.3 Podpora na odbornú prípravu poradcov. Cieľom projektu je okrem iného vytvoriť kvalifikačné predpoklady pre výkon poradenských služieb v poľnohospodárstve, a to vzdelávaním a následnou certifikáciou poradcov. V roku 2021 bolo z projektu prefinancovaných 12 640. Eur.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVEZ SR), podporilo malé a stredné podniky prostredníctvom **projektovej schémy ekonomickej diplomacie**, ktorá prispieva k posilneniu exportnej výkonnosti slovenskej ekonomiky a k internacionalizácii MSP. Vzhľadom na to, že aj v roku 2021 prebiehala pandémia COVID-19, viaceré pôvodne plánované podujatia pre MSP boli zastupiteľskými úradmi SR v zahraničí zrušené, presunuté na iný termín alebo boli realizované online. MSP mali možnosť zúčastniť sa v priebehu roka 40 podnikateľských misií, 64 veľtrhov a výstav, 98 podujatí v oblasti vedy a výskumu a inovácií, 158 prezentačných podujatí alebo 25 projektov ekonomickej diplomacie. Podnikateľské centrum MZVEZ SR začalo od roku 2021 organizovať cyklus podujatí Z regiónov do sveta¹³⁶. Okrem toho podnikateľské centrum

¹³⁵ Bez informácie o počte podporených MSP a objemu podpory.

¹³⁶ Predstavujú interaktívnu prezentáciu ponuky spolupráce s cieľom zvýšiť zapojenie súkromného sektora, malých a stredných podnikov, výrobných spoločností, vedeckých a vzdelávacích inštitúcií z jednotlivých samosprávnych krajov do zahraničných aktivít organizovaných MZVEZ SR. Prvé podujatie sa uskutočnilo 22. a 23. júna 2021 v Trnavskom samosprávnom kraji.

MZVEZ SR pokračovalo v organizovaní Inovačných dní¹³⁷, pričom v sledovanom roku sa ich uskutočnilo osem. V roku 2021 bolo prostredníctvom schémy na podporu ekonomickej diplomacie podporených 346 MSP. Výška celkového čerpania finančných prostriedkov pre podporené MSP bola na úrovni 133 687 Eur. Nástroje zapájania do rozvojovej spolupráce v gescii MZVEZ SR, MF SR a ďalších verejných organizácií vytvárajú príležitosti pre rôzne typy podnikateľských zámerov a príležitostí, a o zabezpečenie nadväznosti a synergie medzi týmito nástrojmi. Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS) poskytuje v súlade s pravidlami štátnej pomoci de-minimis dotácie na podnikateľské zámery v partnerských krajinách. rozvojovej spolupráce SR. MZVEZ SR i MF SR taktiež využívajú viazané účelové fondy zriadené prostredníctvom Rozvojového programu OSN (UNDP) na podporu rôznych typov rozvojových intervencií realizovaných podnikateľskými subjektmi zo SR. Prostredníctvom **Rozvojového programu OSN** (Partnerstvo pre efektívne riešenia v oblasti rozvojovej spolupráce so zameraním na ciele udržateľného rozvoja „SDGs“) podporilo MZVEZ SR (cez Slovak Challenge Fund¹³⁸) v roku 2021 pokračovala realizácia piatich projektov slovenských spoločností z oblasti zelenej ekonomiky, IT technológií pre inteligentné mesto a poskytovanie zdravotnej starostlivosti, ako aj rozvoja vidieka, podporených na základe výsledkov výzvy z roku čím bolo podporených 5 MSP (z toho 2 mikropodniky a 3 malé podniky). Reálne čerpanie pre podporené podniky bolo na úrovni 82 292,01 Eur. Prostredníctvom **Programu podnikateľských partnerstiev** (SAMRS) boli v roku 2021 podporené 4 podniky z veľkostnej kategórie MSP (z toho 3 mikropodniky a 1 malý podnik). Výška skutočného čerpania pre podporené MSP predstavovala 466 859,86 Eur (z toho mikropodniky čerpali podporu vo výške 164 941,98 Eur a malé podniky 301 917,88 Eur). Uvedené nástroje sa okrem iného usilujú postupne motivovať podnikateľov k realizácii väčších rozvojových projektov súkromného sektora, ako aj nadobudnúť skúsenosti v rámci viazaných programov UNDP využiteľné pri ich zapájaní sa do všeobecných tendrov medzinárodných organizácií.

Oblasť zlepšovania podnikateľského prostredia

• Združenie podnikateľov Slovenska (ZPS)

Združenie podnikateľov Slovenska chráni podnikateľský stav pred obmedzovaním podnikateľských práv a slobôd a zabráňuje všetkým politickým a ekonomickým opatreniam vedúcim k zhoršovaniu rovnoprávného trhového podnikateľského prostredia. ZPS realizovalo v roku 2021 nasledovné aktivity:

Pripomienkovanie legislatívy

ZPS so znepokojením sleduje dlhodobé obmedzovanie podnikateľských slobôd, zvyšovanie finančného zaťaženia podnikania a nárast regulácií, ktorý komplikuje podnikanie. ZPS sa preto aktívne zapájalo do tvorby legislatívy s dôrazom na ochranu podnikateľských slobôd, obmedzenie regulácií a zjednodušenie regulačného rámca.

ZPS preto uvítalo aktivity MH SR v súvislosti s prípravou druhého antibyrokratického balíčka a zavedenie systémových nástrojov na zníženie regulačnej záťaže, na ktorých príprave

¹³⁷ Ide o pravidelné návštevy zahraničných veľvyslancov akreditovaných v SR v slovenských inovatívnych firmách a vedecko-výskumných inštitúciách so silným medzinárodným potenciálom s cieľom podpory expanzie slovenských inovácií do zahraničia.

¹³⁸ Viazaný program UNDP „Slovak Challenge Fund“ má za cieľ spájať podnikateľský sektor SR do udržateľného rozvoja vo vybraných partnerských krajinách (Moldavsko a Severné Macedónsko) cez realizáciu inovatívnych slovenských nápadov s potenciálom rastu a replikácie medzi sektormi a regiónmi.

spolupracovalo. Svoju pozornosť ZPS upriamovalo nielen na regulácie na celoštátnej úrovni, ale aj na úrovni samospráv.

Byrokratický nezmysel roka 2021

ZPS bolo odborným garantom každoročnej ankety Byrokratický nezmysel roka. Ide o anticenu, ktorú vyhlasuje Združenie mladých podnikateľov Slovenska. Cieľom ankety je identifikovať nezmyselné byrokratické opatrenia zbytočne zaťažujúce podnikateľov a upíjať na ne pozornosť kompetentných s cieľom odstrániť ich z legislatívy. Z 56 nominovaných opatrení v roku 2021, na prvom mieste skončilo opätovné zavedenie duplicitnej registrácie bankových účtov na daňovom úrade. Druhé miesto reprezentoval príklad regulácie, ktorá zaostáva za inováciami. Bez úradného povolenia je zakázané pestovať mimo obce rýchlorastúce dreviny ako Paulownia, hoci v intraviláne obce to možné je. Tretiu priečku obsadila povinnosť súvisiaca s pandémiou COVID-19. Od 1. decembra 2021 prehodil štát na plecia zamestnávateľov náklady súvisiace s karanténou zamestnancov a tzv. pandemickou PN-kou, napriek tomu, že nemajú žiadne nástroje, ako týmto situáciám preventívne predísť.

Podpora aktivít Centra lepšej regulácie SBA

Vďaka iniciatíve ZPS vzniklo a funguje v Slovak Business Agency Centrum lepšej regulácie, ktoré pripomienkuje legislatívu, vyčísluje náklady pre MSP a vykonáva test vplyvov na malé a stredné podniky, čím napomáha zvyšovať kvalitu regulačného rámca z pohľadu malých a stredných podnikov (viac informácií v časti týkajúcej sa CLR).

Mladý inovatívny podnikateľ 2021

ZPS sa v spolupráci s Junior Chamber International – Slovakia podieľa na organizovaní a vyhlasovaní výsledkov súťaží, ktorých cieľom je vyhľadávať a oceňovať mladých podnikateľov. Predmetná súťaž je súčasťou celosvetovej súťaže „Creative Yong Entrepreneur Award“.

Prieskumy ZPS v súvislosti s ekonomickými dopadmi pandémie na podnikateľský sektor

Aj v roku 2021, v ktorom naďalej prebiehala pandémia COVID-19, ZPS pokračovalo v monitorovaní krokov vlády a príslušných štátnych orgánov v súvislosti s pandemickou situáciou, zisťovaní konkrétnych dopadov na podnikateľský sektor a navrhovaní opatrení, ktoré zohľadňujú „pandemické skúsenosti podnikateľov“. Počas roka 2021 ZPS spolu s partnermi pokračovalo v realizácii prieskumov týkajúcich sa ekonomických opatrení vlády v súvislosti s pandémiou z pohľadu MSP. Výsledky týchto prieskumov komunikovalo ZPS pri rokovaníach s predstaviteľmi parlamentu, vlády a v médiách.

Rodinné podnikania a inovácie v školstve a vzdelávaní

ZPS pokračovalo vo svojich aktivitách zameraných na akcentovanie tém vzdelávania, školstva, rodinného podnikania a generačnej výmeny. V roku 2021 ZPS realizovalo pre riaditeľov škôl workshop na tému: „Ako spraviť zo školy miesto, kam si to žiaci neprídu len odsedieť a pripravovať absolventov na povolania budúcnosti“.

V nadväznosti na dlhodobé aktivity v oblasti rodinného podnikania a vytvorenú Platformu Združenia podnikateľov Slovenska pre rodinné podniky „s víziou stať sa v oblasti rodinného podnikania dôveryhodným, transparentným a dlhodobým partnerom pre všetky rodinné firmy na slovenskom trhu a podčiarknuť tak význam rodinného podnikania“, ZPS venovalo intenzívnu pozornosť podnikaniu rodinných firiem. V tejto súvislosti sa ZPS aktívne zapájalo do prípravy a pripomienkovania Akčného plánu pre rodinné podnikanie, ako aj do legislatívneho procesu v súvislosti s návrhom novely zákona o sociálnej ekonomike, kde predkladateľ navrhoval definovanie rodinných firiem. Rovnako ZPS pokračovalo v spolupráci na podujatiach, na ktorých mali rodinné firmy možnosť získať a zdieľať know-how v oblasti generačnej výmeny a nástupníctva – druhý ročník Medzinárodného kongresu rodinných firiem, séria regionálnych seminárov pre majiteľov rodinných firiem na tému Ochrana rodinného majetku a ďalší rozvoj podnikania, ktoré sa konali v Malej Ide, Vigľaši, Gbeľanoch a Bratislave.

Spolupráca s think-tankami

ZPS v roku 2021 spolupracovalo na projekte Deň daňového odbremenia, ktorý približuje výšku celkovej záťaže v dôsledku daní, odvodov a zákonom vynútených platieb na priemernej mzde zamestnanca.

ZPS sa tiež aktívne zapojilo do prezentácie výsledkov projektu Byrokratický index, ktorý je jednoduchou a prehľadnou kvantifikáciou byrokratickej záťaže a poukazuje na to, koľko hodín ročne v priemerne trávia podnikatelia v SR byrokraciou.

• Združenie mladých podnikateľov Slovenska (ZMPS)

Aktivity Združenia mladých podnikateľov Slovenska boli aj v roku 2021 boli poznačené pandémiou COVID-19 a ťažiskovo boli zamerané na nasledovné oblasti:

1. Odborné aktivity súvisiace s umožnením podnikania neplnoletých.
2. Vzdelávacie a networkingové podujatia.
3. Identifikácia a odstraňovanie bariér v podnikaní mladých ľudí.

Združenie mladých podnikateľov Slovenska spolupracovalo so Slovak Business Agency na analýze k téme Podnikanie neplnoletých: Slovensko vs. zahraničie, ktorej cieľom bolo zosumarizovať odborné argumenty a riešenia ako v zahraničí pristupujú k tejto problematike.

ZMPS zároveň zorganizovalo podujatie, ktorého cieľom bolo vytvoriť platformu na **odbornú diskusiu o umožnení podnikania mladým ľuďom pred dosiahnutím plnoletosti** (domáce a zahraničné príklady, možnosti riešenia – ich kladné stránky a riziká a) a tiež **diskusiu o optimálnych parametroch právnej úpravy**, ktorá by podnikanie neplnoletých umožnila. Na jednom mieste sa stretli zástancovia aj kritici tohto zámeru, ako aj tí, ktorých sa táto zmena bezprostredne týka.

V roku 2021 ZMPS pokračovalo v on-line podujatiach, na ktorých mladí podnikatelia zdieľali svoje skúsenosti, a to ako sa vysporiadali so zmenami, ktoré priniesla pandémia COVID-19 (13. 1. 2021 - **Nový biznis svet – čo nás naučila koronakríza**) ako aj podujatiami uľahčujúcimi expanziu do zahraničia či podnikanie on-line (31.5.2021 – **Ako a kde získať pri expanzii dáta o zahraničnom trhu**; 4.2.2021 – **Zmeny v e-commerce od 1. júla 2021**). Pandemická situácia umožnila realizovať v roku 2021 niekoľko podujatí aj fyzicky. V termíne 29.07.2021 sa uskutočnilo ďalšie zo série inšpiratívnych podujatí **Business Walks**, ktoré sa konalo v Košiciach. Účastníci podujatia navštívili zaujímavé firmy pôsobiace v regióne (Gymbeam, Opre' Cidery a INSPIO) a dozvedeli sa viac o ich prístupe k podnikaniu a o tom, čo stálo za ich rastom.

Dňa 08.09.2021 sa pod záštitou prezidentky Slovenskej republiky konala hybridná konferencia **Young business inspiration**, ktorej cieľom bolo mladým ľuďom ukázať ich rovesníkov a podnikateľov, ktorí začínali v mladom veku, z nuly a za pomerne krátky čas v našom regióne vybudovali úspešné firmy.

V oblasti legislatívy a podnikateľského prostredia ZMPS pokračovalo vo vyhlasovaní každoročnej ankety Byrokratický nezmysel roka a v prevádzkovaní aplikácie BiznisInfo, ktorá používateľov včas a ľudskou rečou upozorní na zmeny v legislatívnych povinnostiach. Najmä počas pandémie, kedy sa nemalá časť opatrení a legislatívnych zmien prijímala v skrátených konaniach, šlo o vyhľadávaný podporný nástroj.

ZMPS zároveň aktívne spolupracovalo na návrhoch opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia a akcentovaní tých, ktoré sú prioritné z pohľadu mladých podnikateľov.

• Slovenský živnostenský zväz (SŽZ)

Aj v monitorovacom roku 2021 pokračoval SŽZ vo svojich aktivitách, ktorých cieľom je zlepšenie podmienok na podnikanie pre živnostníkov a MSP. V stručnom prehľade je poskytnutý popis vybraných činností SŽZ v roku 2021.

Obrázok 9 Stručný prehľad činností SŽZ v r. 2021

1. Podpora podnikania a vyváženého podnikateľského prostredia

- Zastupovanie živnostníkov a MSP na rokovaní Rady vlády pre súdržnosť k príprave OP Slovensko, ktorej členom je prezident SŽZ.
- Účasť na spoločnom rokovaní organizácií zastupujúcich živnostníkov a MSP s premiérom vlády SR Eduardom Hegerom, predovšetkým k ekonomickým a pandemickým témam.
- Pripomienkovanie návrhov na zlepšenia podnikateľského prostredia zaradených do tzv. Podnikateľského kilečka II.
- Predloženie pripomienok a účasť na online konzultácií s MS SR k legislatívnemu zámeru rekodifikácie práva obchodných spoločností a občianskeho zákonníka.
- Participácia na online workshope venovanom téme „Štátna pomoc pre MSP“, ktorý v spolupráci s Protimonopolným úradom organizovalo CLR.
- Organizácia webinára (december 2021) na tému „Preventívna reštrukturalizácia v praxi“.

2. Podpora vzdelávania

- Účasť na odbornej konferencii organizovanej Radou zamestnávateľov pre duálne vzdelávanie.
- Organizovanie spoločného stretnutia Združenia stavebných podnikateľov SR, spoločnosti Trexima a zástupcov SŽZ pre prehodenie možností zmeny živnostenského zákona v oblasti stavebných profesií v nadväznosti na avizované úpravy stavebného zákona.
- Účasť na konzultáciách v rámci projektu Duálne vzdelávanie II k problematike majstrovských skúšok v slovenských podmienkach, pričom projekt Dual II má za úlohu vypracovať odporúčania pre zavedenie majstrovských skúšok v SR.

3. Podpora zvýšenia výstavby nájomných bytov

SŽZ podporuje zvýšenie výstavby nájomných bytov v súkromnom sektore a apeluje na štátne orgány, aby prijali účinné opatrenia najmä v daňovej a stavebnej legislatíve, ktoré prispievajú k reálnemu rastu počtu nájomných bytov.

V tejto oblasti:

- SŽZ sa zúčastnilo na zasadnutiach k príprave nového zákona o výstavbe a územnom plánovaní na pôde úradu vlády a úzko koordinuje postup s ďalšími zamestnávateľskými zväzmi pre úspešné zaviesenie týchto legislatívnych úprav.

4. Daňové podmienky

- V r. 2021 bola na tlačovej konferencii predstavená daňovo-odvodová reforma. V tomto kontexte bol zo strany SŽZ zaslaný aj otvorený list ministrovi financií SR.
- Účasť na konzultáciách k novele daňového poriadku a zavedeniu indexu daňovej spoľahlivosti.
- Zaslanie nesúhlasného stanoviska ministrovi financií SR k zavedeniu povinného systému e-faktúra.
- Účasť na rokovaní na MF SR k Akčnému plánu rozvoja rodinného podnikania, s cieľom vysvetliť požiadavky na zmeny v zdaňovaní prevodov majetku zo živnostníka na jeho rodinných príslušníkov.

5. Sociálna situácia živnostníkov a MSP

V tejto oblasti:

- Pokračovali aktivity Komisie pre rodinné podnikanie zriadenej na MH SR, v ktorej má SŽZ jedného zástupcu, pričom sa pripravil a pripomienkoval tzv. Akčný plán pre rozvoj rodinného podnikania.
- Bol pripomienkovaný návrh zákona o podpore v čase skrátenej práce, v ktorom absentuje schéma tzv. kurzarbeit pre SZČO. Bol prisľúbené prijatie samostatnej schémy trvalej pomoci pre SZČO, avšak jej návrh nebol do konca roka 2021 predstavený.
- SŽZ vyjadrilo zásadný nesúhlas s novelou zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ktorá mala zaviesť tzv. registrovaný rodinný podnik s povinnosťou využívať časť zisku pre potreby starostlivosti o rodinných príslušníkov. Novela nebola zatiaľ dokončená.
- Pokračovala činnosť zástupcu SŽZ do tzv. Stakeholder Group pri Európskej agentúre práce (ELA) so sídlom v Bratislave.
- Pokračovala činnosť reprezentanta SŽZ v Monitorovacom výbore OP Ľudské zdroje II pri MPSVaR.
- SŽZ pripravilo stanovisko do monitoringu EK v súvislosti s témou posilnenia kolektívneho vyjednávania a kolektívnej ochrany práv SZČO v EÚ.

6. Podpora remesiel v legislatíve aj v praxi

Pre rozvoj členskej základne a etablovanie SŽZ ako dôležitého reprezentanta živnostníkov a MSP na národnej a medzinárodnej úrovni. V tejto oblasti SŽZ:

- Rokoval o možnostiach spolupráce so zakladateľmi Cechu liehovarníkov, Združením účtovníkov Slovenska a Slovenským podkúvačským cechom.
- Pokračoval v prístupujúcom členstve v APZD (SŽZ je členom od r. 2019), ktorá je členom tripartity v národnom sociálnom dialógu a aktívnej spolupráci najmä v legislatívnej oblasti.
- Pracoval v komisiách SBA, zameraných na monitoring podnikateľského prostredia, podporu medzinárodných odborných podujatí a start-upov a aj poradenstva.
- Zástupcovia SŽZ vykonávali svoju činnosť v orgánoch SBA, ktorej je zakladajúcim členom od r. 1993.

7. Podpora členov a budovanie členskej základne SŽZ

S cieľom podporiť remeslá a podnikanie v remeslách:

- SŽZ pripomienkovalo novelu živnostenského zákona z dielne MV SR.
- V spolupráci so Zväzom stavebných podnikateľov Slovenska a APZD boli pripravené dve rozsiahle analýzy k požiadavkám na zrušenie voľných živností v oblasti stavebníctva, zavedenia živnosti maliar a podporenie živnosti realitná činnosť. Analýzy sú dostupné na webovej stránke SŽZ.
- SŽZ sa spolupodieľal na komplexnom prieskume dopadov koronakrízy na stavebné podniky, v spolupráci s Inštitútom stredoeurópskych štúdií IstroAnalytica a ZSPS, ktorého závery boli zverejnené formou tlačovej správy.
- Účasť SŽZ na online zasadnutí Európskeho zhromaždenia MSP (SME Assembly) v novembri 2021.

8. Podpora zapojenia živnostníkov a MSP do aktivít Priemyslu 4.0

- SŽZ sa zapojil do národných konzultácií k Partnerskej dohode medzi SR a EÚ pre roky 2021 - 2027, ktoré organizovalo MIRRI SR.
- Zverejnil záverečné štúdiu projektu: Vplyv digitalizácie na produktivitu MSP, v spolupráci s maďarskou podnikateľskou organizáciou IPOSZ.

9. Podpora ochrany verejného zdravia a Zmeny v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

- V rámci boja s pandémiou v kontexte nariadenia vykonávať testovanie zamestnancov zo strany podnikateľov, zástupcovia SŽZ boli prizývaní na konzultácie k príprave tohto procesu.
- Prostredníctvom jedného zástupcu SŽZ pokračoval v členstve v komisii pri Monitorovacom výbore na OP Kvalita životného prostredia. Svojou odbornosťou prispieval SŽZ k smerovaniu zdrojov na programy smerujúce k zlepšeniu životného prostredia.
- V spolupráci s ÚVO a samosprávami v júni 2021 sa organizovalo tzv. Stakeholder Café v rámci medzinárodného projektu XPRESS* pre zmonitorovanie aktuálneho stavu tzv. zeleného obstarávania v podmienkach slovenskej ekonomiky. Realizované boli aj ďalšie aktivity zo strany SŽZ v rámci projektu v koordinácii s projektovými partnermi.

10. Podpora ochrany verejného zdravia a Zmeny v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Požiadavky SZZ v oblasti BOZP smerujú predovšetkým k potrebe zvyšovania informovanosti a ochrany zdravia živnostníkov. V tejto oblasti SZZ:

- Požiadal NIP o štatistiky úrazov SZČO, ktoré sa stali pri výkone profesie. Takýto úraz nie je považovaný za pracovný úraz a preto o ňom NIP žiadne štatistiky neviduje, čo SZZ vníma ako zásadný problém.
- Pokračoval v členstve v koordinačnom výbore pre BOZP, ktorého riadnym členom je viceprezident SZZ, pričom v r. 2021 bol prijatý nový štatút tohto výboru.

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od SZZ

• Slovenská obchodná a priemyselná komora (SOPK)

Kladie dôraz na nasledujúce oblasti:

- zvyšovanie konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky,
- skvalitňovanie podnikateľského prostredia s dôrazom na legislatívne prostredie,
- zefektívnenie činnosti pri spolupráci s EÚ,
- podpora slovenskej výroby a exportu,
- posilnenie postavenia a skvalitnenie činnosti SOPK.

Činnosti SOPK podľa druhu poskytovaných služieb:

- legislatívna, poradenská a konzultačná činnosť,
- činnosť v oblasti koordinácie ATA systému a akreditovaného systému vydávania osvedčení o pôvode tovaru,
- podnikateľské misie,
- vzdelávacie aktivity.

Epidemiologická situácia na Slovensku i vo svete, opatrenia na potlačenie šírenia nového koronavírusu, obmedzený pohyb cez hranice alebo úplne zatvorené krajiny – to všetko malo za následok, že drvivá väčšina podnikateľských misií naplánovaných na rok 2021 sa neuskutočnila. Niektoré sa podarilo zorganizovať v krátkych obdobiach uvoľnenia pandemických opatrení, resp. sa uskutočnili online formou.

Tabuľka 36 SOPK: podnikateľské misie realizované v r. 2021

Misie do/zo zahraničia v rámci krajín EÚ	Misie do/zo zahraničia mimo krajín EÚ
Podnikateľská misia z Českej republiky (september 2021) Rakúsko-slovenská kooperačná burza* (október 2021) V rámci projektu Enterprise Europe Network (EEN) SOPK podporila účasť 52 slovenských firiem na 8 zahraničných kooperačných podujatiach	V roku 2021 sa neuskutočnila žiadna misia na úrovni Úradu SOPK do/z krajín mimo Európskej únie.

Zdroj: SBA, spracované na základe Výročnej správy SOPK 2021.

Pozn.: * v rámci projektu EEN

• **Americká obchodná komora v Slovenskej republike**

Americká obchodná komora v SR (AmCham) sa v rámci svojich činností zameriava aj na podporu MSP, pričom ide predovšetkým o nefinančnú podporu v podobe realizácie rôznych odborných a vzdelávacích podujatí. V monitorovacom roku 2021 boli realizované nasledovné podujatia pre MSP¹³⁹.

Odborné podujatia – Webináre (tematické)

- Zmeny v pracovno-právnej a mzdovej legislatíve od januára 2021 (28.1.2021)
- Stavebný zákon – súčasné výzvy a potrebné zmeny (25.2.2021)
- We.Work.New (26.5.2021)
- Zelená dohoda a zelené financovanie (18.6.2021)

Odborné podujatia – Zamerané na nadväzovanie osobných kontaktov:

- Business Breakfast na tému „Malé a stredné podniky: výzvy a príležitosti medzinárodného transferu dát“ (26.11.2021)
- Speed Business Meeting (25.3.2021), (28.9.2021)

Virtuálne podujatia

- Sériu špeciálnych virtuálnych podujatí na tému „Moderná a udržateľná výroba“ (14.4.2021), (20.5.2021)
- Virtuálnych okrúhly stôl na tému „Digitalizácia – kľúč k úspechu malých a stredných firiem?“ (14.12.2021)

• **Britská obchodná komora v Slovenskej republike**

Britská obchodná komora v SR (BritCham) sa v rámci svojich činností zameriava aj na podporu MSP, pričom ide predovšetkým o nefinančnú podporu v podobe realizácie rôznych odborných a vzdelávacích podujatí. V monitorovacom roku 2021 realizovala viaceré webináre, podujatia a konferencie. Bližšie o podujatiach na: <https://britcham.sk/>

• **Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku (ASPEK)**

ASPEK je mimovládne, nezávislé a neziskové združenie, ktoré je založené s cieľom prispievať svojimi aktivitami k riešeniu vplyvov výrobných a ďalších činností na životné prostredie.

¹³⁹ Všetky verejne dostupné záznamy z podujatí AmCham, vrátane oficiálnych konferencií, sú dostupné na AmCham YouTube kanáli, ako aj na stránke AmCham.

Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku združuje:

- priemyselné podniky, ktoré majú záujem o znižovanie negatívnych vplyvov svojich činností na ŽP,
- výskumné, výrobné, konzultačné, projektové a iné subjekty,
- vysoké a stredné školy, ako aj fyzické osoby, ktoré sa zaoberajú riešením environmentálnych vplyvov súvisiacich s priemyselnou výrobou a ďalšími hospodárskymi činnosťami.

• **Republiková únia zamestnávateľov (RÚZ)**

Od svojho vzniku (30. marca 2004) sa stala najvýznamnejšou a najreprezentatívnejšou organizáciou zastupujúcou záujmy svojich členov a zamestnávateľov na Slovensku. Vznikla s cieľom chrániť spoločné zamestnávateľské záujmy svojich členov, ich podnikateľské práva a slobody a ochraňovať ich pred opatreniami vedúcimi k zhoršovaniu rovnoprávného trhového podnikateľského prostredia. Je súčasťou najvyššieho orgánu tripartity – Hospodárskej a sociálnej rady SR, v rámci ktorej sa prerokúvajú návrhy najvýznamnejších noriem predtým, ako sú predložené vláde SR. RÚZ sa aktívne zapája do celého legislatívneho procesu vo všetkých jeho fázach a zároveň prichádza s vlastnými návrhmi na zlepšenie podnikateľského prostredia. V rámci aktivity RÚZ, v rámci ktorých obhajuje záujmy svojich členov realizuje formou analýz a vyhodnocovania legislatívnych podmienok podnikania s dôrazom na praktické poznatky svojich členov, koordinuje ich postup, pričom medzi jej hlavné úlohy patrí aktívna účasť na tvorbe a realizácii hospodárskej a sociálnej politiky štátu a pri príprave a tvorbe právnych predpisov, týkajúcich sa dôležitých spoločných záujmov zamestnávateľov (s dôrazom na oblasť pracovnoprávnu, sociálnu, daňovú, mzdovú, životné prostredie či vzdelávania). Zároveň spolupracuje so štátnymi orgánmi a orgánmi územnej samosprávy, s reprezentatívnymi združeniami odborových zväzov, s obchodnými a priemyselnými komorami, ako aj s inými organizáciami, zastupujúcimi podnikateľov a zamestnávateľov doma i v zahraničí.¹⁴⁰

• **Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení Slovenskej republiky (AZZZ SR)**

Je vrcholovou zamestnávateľskou organizáciou v Slovenskej republike, pričom jej členmi sú zamestnávateľské a podnikateľské zväzy a združenia s pôsobnosťou na celom území SR takmer vo všetkých odvetviach hospodárstva. V rámci svojej činnosti AZZZ SR najmä:

- koordinuje aktivity svojich členov pri riešení otázok spoločného záujmu a pri príprave spoločných stanovísk,
- vyjadruje sa k návrhom zákonov a ostatných právnych záväzných predpisov, týkajúcich sa záujmov zamestnávateľov,
- predkladá vlastné návrhy a lobuje v procese prípravy a prijímania závažných politicko-hospodárskych rozhodnutí na národnej i medzinárodnej úrovni a iné.

Prepuknutie pandémie COVID-19 spôsobilo, resp. spôsobuje pre mnohé malé a stredné podniky straty významného spôsobu. V sledovanom období AZZZ SR neustále apelovala na dôležitosť komunikácie so zamestnávateľmi, nakoľko prijaté opatrenia vlády majú dopady

¹⁴⁰ Viac informácií o aktivitách a pôsobení RÚZ na stránke: <https://www.ruzsr.sk/sk/activities/>

na podniky. Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení SR tiež zdôrazňovala, že podpora podnikov je nevyhnutá okrem iného aj v záujme zachovania pracovných miest. AZZZ SR upozorňovala na skutočnosť, že systém pomoci bol relatívne komplikovaný, s množstvom výnimiek a obmedzení. Postupom času sa táto situácia zlepšovala a sprehľadnila, napriek tomu pomoc, ktorá smerovala pre podniky v mnohých prípadoch nevykompenzovala výpadok tržieb a straty, s ktorými sa musia podnikateľské subjekty vyrovnávať. Okrem toho mnohým podnikom sa nepodarilo získať štátnu pomoc kvôli platobnej neschopnosti, alebo nedoplatkom na poistnom a odvodoch. V tomto kontexte AZZZ SR víta zavedenie tzv. trvalého kurzarbeitu (ako nástroj na riešenie budúcich kríz).

• **Asociácia priemyselných zväzov a dopravy (APZD)**

V odbornom dialógu a aktívnej spolupráci s partnermi kladie APZD dôraz na spoločné záujmy priemyslu a jeho konkurencieschopnosť. Asociácia priemyselných zväzov a dopravy je zamestnávateľskou organizáciou, ktorá združuje najväčších zamestnávateľov z automobilového, strojárkeho, elektronického, dopravného hutníkeho a banského priemyslu v sociálnom dialógu vedenom v Hospodárskej a sociálnej rade SR.¹⁴¹

• **Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS)**

je asociáciou, ktorá združuje podnikateľov a tretí sektor, pričom hlavnou črtou aktivít PAS je, že sleduje záujmy podnikateľského sektora ako celku v kontexte celospoločenského rozvoja. Medzi pravidelné aktivity PAS patrí (okrem iného): sledovanie vývoja názorov podnikateľov na stav podnikateľského prostredia v SR (Index podnikateľského prostredia), realizácia analýz a prieskumov a iné.¹⁴²

Podporná vzdelávacia infraštruktúra

Aj v roku 2021 pokračovali univerzity na Slovensku v realizovaní aktivít zameraných prioritne na:

- vzdelávanie v oblasti podnikania,
- vzdelávanie podnikateľov,
- spoluprácu medzi univerzitami a MSP,
- iné aktivity v oblasti vzdelávania.

Oblasť spolupráce so sektorom MSP vyplýva z významu malých a stredných podnikov pre ekonomiku Slovenska a zároveň z potreby spájať a prispôbovať teoretické vzdelávanie budúcich odborníkov s požiadavkami praxe. Prepojenie je primárne realizované v dvoch základných oblastiach – vzdelávacej a vedeckovýskumnej. Aj napriek tomu, že rok 2021 predstavoval špecifické prostredie, v ktorom sa uskutočňoval vzdelávací proces (v dôsledku COVID-19), napriek tomu sa podarilo pokračovať v úspešnej spolupráci s hospodárskou praxou. Detailnejší prehľad o realizovaných aktivitách poskytujú nasledujúce infografiky, ktoré sú spracované podľa podkladov od jednotlivých univerzít.

¹⁴¹ Členovia APZD: Zväz automobilového priemyslu SR, Zväz strojárkeho priemyslu SR, Zväz elektronického priemyslu SR, Zväz hutníctva, ťažobného priemyslu a geológie SR, Slovenská elektromechanická asociácia, Zväz stavebných podnikateľov Slovenska, Slovenský živnostenský zväz, Zväz logistiky a zasielateľstva SR, Asociácia železničných dopravcov Slovenska – AROS, Zväz autobusovej dopravy. Zdroj: Doručené podklady od APZD.

¹⁴² Viac informácií na: <https://www.alianciapas.sk/>.

V rámci **Ekonomickej univerzity v Bratislave (ďalej len “EUBA”)** sa v roku 2021 aktivity týkali najmä výučby súvisiacej s problematikou MSP (v predmetnej infografike sú uvedené konkrétne vybrané príklady sledovaných vzdelávacích aktivít). Okrem toho sa odborníci z vybraných podnikov z radov MSP dlhodobo podieľajú na spolupráci s univerzitou. Odborníci z praxe sa aktívne zúčastňujú na vyučovacom procese pre študentov (prostredníctvom odborných prednášok, seminárov a rôznych workshopov na jednotlivých fakultách). Z pohľadu pripravovaných aktivít v roku 2022 plánuje EUBA pokračovať v prehľbovaní spolupráce s podnikmi, ako aj s ďalšími odborníkmi z praxe pri výučbe či už odborných prednášok, seminárov a rôznych workshopov.

Žilinská univerzita v Žiline (ďalej len “UNIZA”) aj v roku 2021 pokračovala v realizácii vzdelávacích aktivít zameraných na rozvoj podnikateľských zručností, organizovanie vzdelávacích aktivít pre podnikateľov a v rozvíjaní spolupráce formou realizácie spoločných projektov v oblasti vedy a výskumu. Taktiež UNIZA pokračovala s podporou vzdelávania v oblasti podnikania vo všetkých stupňoch vysokoškolského vzdelávania. V roku 2021 podporila Žilinská univerzita prostredníctvom svojich aktivít celkovo 41 MSP (formou účasti MSP na realizácii vedeckých a odborných projektoch, ako aj prostredníctvom inkubátora). Okrem toho UNIZA zrealizovala v priebehu roka 2021 rôzne kurzy a školenia, napr. v oblasti bezpečného riadenia dopravných a priemyselných procesov. V monitorovacom roku 2021 prebehlo aj napr. ciele vzdelávanie v oblasti konštrukcie a riadenia elektrických strojov. UNIZA úspešne pokračovala v realizácii unikátneho predmetu *Povolanie podnikateľ* v aktualizovanej verzii *Startup program*, ktorý je zameraný na podporu teoretických znalostí, ale aj na výmenu praktických skúseností medzi študentmi a expertmi z praxe. Zároveň univerzita pokračovala v realizovaní projektov financovaných zo štrukturálnych fondov, ktoré podporovali spoluprácu s malými a strednými podnikmi. Okrem toho bolo prostredníctvom dohody o spolupráci medzi UNIZA, Žilinským samosprávnym krajom a mestom Žilina dňa 19. novembra 2021 zriadené nové regionálne inovačné centrum InoVia, ktoré má dva hlavné ciele: vytvárať podmienky pre zlepšovanie inovačnej výkonnosti a prepájať a zintenzívniť spoluprácu podnikov, výskumných a vzdelávacích inštitúcií.

Na **Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre (ďalej len “SPU”)** sa podporuje prepojenie teórie a praxe. Spolupráca s praxou zahŕňa najmä účasť odborníkov z praxe na vzdelávacom procese v podobe výberových prednášok, cvičení a workshopov. V súčasnosti je na SPU v Nitre akreditovaných 46 modulových a nemodulových programov a kurzov ďalšieho vzdelávania, ktoré sú vyučované v spolupráci s odborníkmi z praxe. V roku 2021 bol realizovaný vzdelávací projekt Základy agropodnikania v špecializovanej rastlinnej a živočíšnej výrobe (realizovaný v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020). Prostredníctvom tohto projektu bolo podporených 15 MSP. Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov SPU v Nitre realizovala vedecký seminár *Udržateľné systémy inteligentného farmárstva zohľadňujúce výzvy budúcnosti*. V rámci spolupráce s podnikmi z radov MSP boli podporené 3 malé podniky a 3 stredné podniky. V roku 2021 pokračovala SPU ako EIT FOOD HUB, čím mohla prispievať k rozvoju nových podnikateľských talentov, podporovať ich inovatívne nápady a rozširovať aktivity v súlade s potravinovou stratégiou a podnikateľskými plánmi EIT (Európsky inovačný a technologický inštitút). Rozhodujúcim atribútom pre úspešné pokračovanie EIT FOOD HUB bola deklarovaná spolupráca so Slovak Business Agency.¹⁴³ V roku 2021 bolo prostredníctvom EIT FOOD HUB podporených 15 MSP. SPU v Nitre má zriadené špecializované celouniverzitné pracovisko, ktoré prepája výskum s praxou. Jeho úlohou je najmä transfer poznatkov a technológií do praxe a ochrana duševného vlastníctva (primárne v sektore poľnohospodárstva a potravinárstva). Univerzita

¹⁴³ Viac informácií dostupných online: <https://www.uniag.sk/sk/aktualne-informacie/spu-pokracuje-ako-eit-food-hub-aj-v-roku-2021/>

realizuje aj medzinárodnú spoluprácu v oblasti transferových aktivít (pôsobenie v sieti Danube Transfer Centres).

Trenčianska univerzita A. Dubčeka v Trenčíne spolupracovala v roku 2021 s viacerými malými a strednými podnikmi v oblasti sklárskeho, chemického, gumárskeho a strojárskeho priemyslu. Išlo predovšetkým o pomoc v oblasti zabezpečenia skúmania vlastností materiálov, analýzy vzoriek materiálov. Taktiež išlo o spoluprácu pri podávaní a riešení projektov. Celo-univerzitné pracovisko FunGlass spolupracovalo s tromi podnikmi z radov MSP. Okrem toho, Fakulta špeciálnej techniky zabezpečila spoluprácu na projekte CEDITEK II. – Rozvoj a podpora výskumno – vývojových aktivít Centra pre testovanie kvality a diagnostiku materiálov v oblastiach špecializácie RIS3 SK (Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR). Spolupráca v oblasti vzdelávania začínajúcim podnikom nebola v roku 2021 realizovaná.

Tabuľka 37 Vybrané aktivity realizované univerzitami v r. 2021

Realizované aktivity	Ekonómická univerzita v Bratislave (EUBA)	Žilinská univerzita v Žiline (UNIZA)	Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre	Technická univerzita vo Zvolene	Trenčianska univerzita A. Dubčeka v Trenčíne	Univerzita Komenského
Vzdělávání v oblasti podnikania	✓ - Podnikanie v malých a stredných podnikoch. - Sociálne podnikanie. - Aktívne trendy v environmentálnom / sociálnom podnikaní v SR. Okrem uvedených predmetov sa problematika MSP venujú aj ďalšie predmety, napr. aj družstevné podnikanie, Etika podnikania a iné.	✓ - Povolanie podnikateľ v aktualizovanej verzii Startup program. - Vzdelávací program Future-ED, ktorý pripravila Civita Slovakia v spolupráci s UNIZA, Technologickým inkubátorom UVP UNIZA a Scheidt&Bachmann Slovensko. Ide o súbor workshopov zameraných na tvorbu biznis plánov, analýzy konkurencie, ktoré sú dôležitou súčasťou akéhokoľvek podniku. Cieľom vzdelávacieho programu je poskytnúť účastníkom praktické zručnosti pre prácu budúcnosti. - Motivačné a vzdelávacie podujatia, ktoré sú zamerané na budovanie podnikateľskej literatury, ale tiež na výmenu praktických skúseností medzi študentmi a expertmi z praxe.	✓ MBA Agribusiness and Commerce - vzdelávací program je akreditovaný v rámci Európskeho manažérskych pokladnice kvality. Podnikanie v oblasti agroobchodu a podnikania.	✓ Vzdelávanie v oblasti podnikania v rámci študijných programov - Ekonomika a manažment v rámci podniku, Podnikanie v oblasti MSP a pod.	✓ N/A	✓ N/A
Vybavené príklady	✓ Prostredníctvom memoranda o spolupráci s SBA (NIPC) zabezpečuje katedra služieb cestovního ruchu (Obchodná fakulta EUBA) program pre začínajúci podnikatelia.	✓ Rôzne školenia realizované formou prednášok.	✓ Podnikateľská a konzultčná činnosť pre MSP.	✓ Podnikateľská a konzultná hospodárske v lesnom drevozpracujúcom priemysle.	✓ N/A	✓ Diplomatická akadémia
Spolupráca s MSP	✓ - Budovanie princípov praktického vzdelávania na báze systému odbornej praxe. - Spolupráca s odborníkmi z praxe, ktorí sa aktívne zúčastňujú pri vyučovacom procese. Realizácia projektových seminárov rôznymi prednáškami, seminároch a rôznych workshopov). Časť študentov absolvuje prax priamo v spoločnostiach. - Odborná prax - podpora odbornej profilácie študentov a podnikania.	✓ - Dlhodobá spolupráca s firmami v oblasti bezpečného nariadenia dopravných a priemyselných procesov. - Zusvätnenie s odborníkmi z praxe, ktorí sa aktívne zúčastňujú na výučbovom procese pre študentov. - Pracovníci Stavebné fakulty UNIZA boli v r. 2021 zodpovednými riaditeľmi viacerých projektov výskumného charakteru v spolupráci s MSP.	✓ - Základy agropodnikania v špecializovanej rastlinnej a živočíšnej výrobe - Udržateľné systémy inteligentného farmarstva zohľadňujúce výzvy udržateľnosti (AGRIUM AKTIVITA). - EIT FOOD HUB.	✓ N/A	✓ - FunGlass - Projekt Horizont 2020 - WIDESPREAD-1-2014. Centrum pre funkčné a povrchovo funkcionalizované sklá "CEGLASS" - CEDITEK 2. - Rozvoj a podpora diagnostiky kvality materiálov v oblastiach špecializácie RIS3 SK.	✓ Účasť MSP na realizácii vedeckých a odborných projektoch.
Iné aktivity	✓ - Vedekovýskumné a publikačné aktivity, t.j. publikovanie vedeckých a odborných prác zaberalých sa problematikou MSP, medzinárodné diplomových, dizertačných prác zameraných na problematiku MSP. - Popularizácia ekonomických vied a ekonomickej vzdelania. Príprava celožijovej súťaže v účtovníctve - "Olympiada Mlady účtovník 2020". - Realizácia celožijovej súťaže v účtovníctve - "Olympiada Mlady účtovník 2020". - Eventy a networking. Organizácia spoločných podujatí s partnermi z praxe.	✓ - Pokrakovanie v spolupráci s partnermi z agentúr: SEA, SBA, s organizáciou Power Hub a Google. - Na základe dohody o spolupráci medzi UNIZA, Žilinským samosprávnym krajom a mestom Žilina vzniklo dňa 19. novembra 2021 nové regionálne inovačné centrum HUB ŽILINA. Jeho cieľom je koordinovať inováčné centrum si kladie za úlohu vytvárať podmienky pre zlepšovanie inovatívnej výkonnosti. - Prejsť a zintenzívniť spoluprácu podnikov, výskumných a vzdelávacích inštitút v oblasti transferu poznatkov a technológií do praxe. - Kancelária pre projektové a transferové činnosti - SPV v Nitre má zriadené špecializované pracoviská pre podporu transferu poznatkov a technológií do praxe a ochrana duševného vlastníctva. - Lisovane spolupráca v oblasti transferových aktivít - pôsobenie v sieti Danube Transfer Centres.	✓ Izazovanie spolupráce s agentúrou SARIO - Spolupráca na realizácii vedeckých a odborných prác pre študentov I., II. a III. stupňa VŠ.	✓ N/A	✓ N/A	✓ N/A

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od vyššie uvedených univerzít.

*Pozn. N/A - nemusí nevyhnutne znamenať, že univerzita nerealizovala príslušné aktivity. Informácie nemuseli byť súčasťou dodaných podkladov.

• Slovenská technická univerzita (STU)

Univerzitný technologický inkubátor STU (UTI STU) od svojho vzniku (v roku 2005) podporil viac ako 84 firiem. Ťažiskom podpory UTI STU je poskytovanie vhodných podmienok na vývoj projektu a validáciu produktu alebo služby (3-mesačný program ŠTART) a podpora vzniku a rozvoj startupu (2-ročný program InQb) formou vzdelávania vďaka edukačnému systému, poskytovaním individuálneho, ako aj skupinového mentoringu, networkingu medzi startupistami a mentormi atď.. V roku 2021 bolo v programe ŠTART inkubovaných 53 projektov a v programe InQb 9 startupov. Univerzitný technologický inkubátor STU v roku 2021 zorganizoval celkovo 41 podujatí, z toho 19 bolo určených pre verejnosť, 19 interných vzdelávacích podujatí pre členov programu ŠTART a InQb a 3 podujatia taktiež pre startupisov, na ktorých prezentovali svoje podnikateľské nápady, Startup Pitch. V roku 2021 sa pokračovalo aj na projekte IMPULZ CORONA STU, ktorý vznikol ako reakcia na krízu spôsobenú koronavírusom.

Slovenská technická univerzita (STU)

- Trojmesačný program.
- Vhodný pre študentov, doktorandov, absolventov a osoby s podnikateľskými skúsenosťami, ale aj bez nich.
- Medzi aktivity patrí napr. mentoring, Networking a mnoho iných aktivít.
- V r. 2021 bolo v Programe ŠTART inkubovaných 53 projektov.

- Cieľovou skupinou podpory sú firmy orientované na poskytovanie produktov a služieb v oblasti IT a vzdelávania.
- Oblasťou podpory sú inovácie.
- Prostredníctvom Programu INQB bolo v r. 2021 podporených 8 mikropodnikov.

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od STU

Tabuľka 38 Vybrané aktivity realizované UTI STU v r. 2021

Realizované aktivity	Vzdelávanie v oblasti podnikania	Vzdelávanie podnikateľov	Spolupráca s MSP	Iné aktivity
Univerzitný technologický inkubátor STU (INQB)	✓	✓	✓	✓

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od STU

• Technická univerzita v Košiciach (TUKE)

Technická univerzita v Košiciach je jedným z najvýznamnejších komponentov inovačného ekosystému Východoslovenského regiónu, ktorý poskytuje svojmu okoliu vedeckú a technologickú znalostnú bázu, inovácie a dobre pripravené pracovné sily, poskytuje kľúčovú podporu akcelerácie podnikania v regióne na báze technologického transferu. Pri napĺňaní tohto poslania TUKE zohráva kľúčovú úlohu Univerzitný vedecký park TECHNICOM (ďalej len „UVP TECHNICOM“).¹⁴⁴

¹⁴⁴ Viac informácií dostupných na: www.uvptechnicom.sk

Univerzitný vedecký park TECHNICOM

Vytvára podmienky pre prepájanie oblastí výskumu a vývoja s podnikateľskou praxou najmä vo vzťahu k MSP.

Pomáha vytvárať podmienky pre podporu inovácií, transferu technológií a ochranu duševného vlastníctva.

Cieľom je podpora vzniku a rozvoja firiem, ktoré využívajú výsledky výskumu, vývoja pre svoje inovatívne produkty, tovary alebo služby.

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladov TUKE

Startup centrum a Inkubátor TUKE

Pomáha „naštartovať“ proces, ktorý podporí záujemcov pri realizácii ich inovatívnych myšlienok, poskytuje tzv. pred inkubačnú podporu v úvodnej etape vývoja ich inovatívnych projektových zámerov, podľa ich aktuálnych potrieb. Ponúka taktiež počas 6 mesačného pobytu v Startup centre unikátny akceleračný program.

Poskytuje inkubačné prostredie novovznikajúcim inovatívnym firmám (startupom, spin-offom) a prostredníctvom tzv. rastového programu im pomáha premeniť inovatívne myšlienky na komerčne využiteľný produkt.

Cieľom je poskytnúť inkubačné prostredie pre zabezpečenie akceleračného procesu pre vznik a rozvoj malých a stredných hi-tech firiem, resp. startup a spin-off firiem.

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladov TUK

4. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných analýz a prieskumov

Slovak Business Agency spracováva analýzy zamerané na hodnotenie kvality podmienok podnikateľskej činnosti, identifikovanie a analyzovanie bariér rozvoja podnikania MSP a mapovanie aktuálnych trendov v podnikaní MSP. Analýzy sú primárne určené pre potreby kreovania politík, určených pre zvyšovanie konkurencieschopnosti MSP, teda pre subjekty verejnej správy, ale aj ako znalostná základňa určená pre využitie vzdelávacími inštitúciami, výskumnou sférou a tiež pre podnikateľskú verejnosť (ako napr. združenia).

4.1. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných analýz

Tak ako v predchádzajúcich obdobiach aj v roku 2021 Slovak Business Agency prispela prostredníctvom tvorby analytických a štatistických dokumentov zameraných na podnikanie malých a stredných podnikov (MSP) k celkovému monitorovaniu podnikateľského prostredia. Snahou každej spracovanej analytickej témy je okrem mapovania stavu a trendov, identifikovať a pomenovať súčasné problémy v skúmanej oblasti dotýkajúcej sa podnikateľského prostredia MSP a zároveň navrhnúť v jednotlivých oblastiach optimálne riešenia s ohľadom na identifikované bariéry. V nasledujúcej časti tejto kapitoly sumarizujeme hlavné zistenia z vybraných uverejnených štyroch analytických výstupov.

Analýza kvality regulačného rámca a legislatívneho procesu

V analytickom dokumente zameranom na kvalitu **regulačného rámca a legislatívneho procesu** sú prezentované **najdôležitejšie právne predpisy** (25 zákonov) upravujúce podnikateľskú činnosť v podmienkach Slovenskej republiky v rôznych oblastiach za obdobie **2017 – 2021**.

Účtovníctvo a dane	Poplatky	Základné zákony	Zamestnávanie	Ďalšie oblasti
napr. daňový poriadok, zákon o účtovníctve	napr. zákon o súdnych poplatkoch, zákon o správnych poplatkoch	Obchodný zákonník, zákon o obchodnom registri, živnostenský zákon	napr. Zákonník práce, zákon o sociálom poistení, zákon o zdravotnom poistení, zákon o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci	napr. zákon o ochrane osobných údajov, zákon o ochrane spotrebiteľa, zákon o e-Governmente

Osobitná pozornosť je venovaná legislatívnemu procesu **vybraných 11 kľúčových zákonov**. Následne sú v rámci komplexnej analýzy prezentované **odporúčania na zlepšenie kvality regulačného rámca**.

Z analýzy vyplynulo, že za sledované obdobie 2017 - 2021 sa znenie vybraných 25 zákonov ovplyvňujúcich podnikanie menilo 308-krát, čo predstavuje v priemere takmer 62-krát za kalendárny rok. **Regulačný rámec** tak predstavuje z hľadiska **počtu novelizácií** spomínaných zákonov neprimeranú záťaž pre podnikateľské subjekty, ktorá je spojená so sledovaním a následnou implementáciou zmien do podnikových procesov. Rovnako aj **narastajúca početnosť strán** spomínaných zákonov za sledované obdobie odzrkadľuje rozsiahlejšiu a pravdepodobne čoraz viac komplikovanejšiu legislatívu na Slovensku.

Legislatívny proces spomínaných 25 zákonov bol analyzovaný za posledných 5 rokov z viacerých hľadísk. Čas, ktorý majú podnikatelia na prípravu, resp. zabezpečenie stavu, aby od účinnosti zákona plnili jeho ustanovenia bol v priemere 112 dní. Ide o tzv. **legisvakačnú lehotu**, ktorej dĺžka (v priemere 112 dní) sa dá považovať za primerane dlhý čas na prípravu. Výnimkou bolo obdobie spojené s pandémiou COVID-19, v priebehu ktorého dochádzalo ku kratším legisvakačným lehotám v trvaní 1 až 3 dni. Z hľadiska **typu noviel**, ktoré ovplyvnili znenie spomínaných zákonov mali najvyššie zastúpenie nepriame vládne novely (210). Najmenej zmien bolo vykonaných prostredníctvom nepriamych poslaneckých noviel (10). **Skrátený legislatívny proces, resp. skrátené medzirezortné pripomienkovanie** prebieha vo väčšine prípadov len ojedinele. Napriek tomu v období pandémie COVID-19 bol zaznamenaný väčší počet schválených zákonov v skrátenom legislatívnom konaní, ktoré ovplyvnili aj podnikateľské prostredie na Slovensku.

Vo všeobecnosti, problémom sú predovšetkým novely, pri ktorých medzirezortné pripomienkovanie vôbec neprebehlo prípadne prebehlo, avšak na príslušných internetových portáloch nie je zverejnené jeho vyhodnotenie. Uvedená situácia sa najčastejšie objavuje pri poslaneckých novelách zákonov, ktorá môže následne viesť k problémom v aplikačnej praxi a opätovnej novelizácii zákona. Súčasťou predmetnej analýzy bola na príklade zavádzania systému e-Kasa vykonaná podrobná analýza vznesených pripomienok v rámci medzirezortného pripomienkového konania. V prípade **vybraných 11 kľúčových zákonov** bola vykonaná detailná analýza legislatívneho procesu v NRSR z kvantitatívneho a kvalitatívneho hľadiska. Dôraz bol kladený na **pozmeňujúce a doplňujúce návrhy výborov NRSR**, ako aj **poslancov NRSR**, ktorých znenie zo strany odbornej verejnosti už nie je možné ovplyvniť. V sledovanom období 2017 - 2021 bolo vo vzťahu k 226 novelám posudzovaných zákonov v jednotlivých **výboroch Národnej rady Slovenskej republiky** vznesených **657** doplňujúcich a pozmeňujúcich návrhov a **210** doplňujúcich a pozmeňujúcich návrhov **poslancov Národnej rady Slovenskej republiky**. Všeobecným konštatovaním vyplývajúcim z analýzy bolo, že **najnekonceptnejšie zásahy** do legislatívy v oboch prípadoch mali charakter **politického marketingu**.

Výsledky **kvalitatívneho prieskumu**, ktorý prispel k uceleniu prezentovanej problematiky, poukázali, že najväčším problémom pre podnikateľov z radov MSP vykonávajúcich podnikateľskú činnosť počas sledovaného obdobia, resp. dlhšie je množstvo legislatívnych úprav. Častá novelizácia zákonov bola z pohľadu respondentov vnímaná ako druhý najčastejší problém. Obzvlášť, za posledné dva roky z dôvodu pandémie COVID-19 bolo najväčším problémom pre MSP zavádzanie protipandemických opatrení. Okrem toho v dôsledku určitých odchýlok oproti štandardnému legislatívnemu procesu uvádzali respondenti napríklad problémy týkajúce sa zmeny zvyšovania príplatkov, zavedenie rekreačných poukazov, zmeny v sadzbách DPH alebo v zavedení finančného príspevku na stravovanie.

Navrhované odporúčania s cieľom zlepšenia kvality regulačného procesu sú rozdelené na dve skupiny. Na riešenie problémov **procesného charakteru**, t. j. tvorby legislatívneho procesu, je navrhovaným odporúčaním dodržiavanie zavedených pravidiel týkajúcich sa tvorby legislatívy, skrátenie legislatívnych konaní a procesov. Rovnako dôležitým odporúčaním je vytváranie primeranej doby pre podnikateľov nielen na prispôsobenie sa novej právnej regulácii ale aj doby pri tvorbe právnej regulácie s možnosťou využitia konzultácií. Ďalším z navrhovaných opatrení je zavedenie tzv. sunset klauzuly, ktorá obmedzuje platnosť nového legislatívneho opatrenia zvyšujúceho byrokratickú záťaž. Aktualizácia a prepojenie portálov, prostredníctvom ktorých sú uverejňované informácie týkajúce sa legislatívneho procesu predstavujú navrhované riešenie na predchádzanie, resp. odstraňovanie problémov **technického charakteru** legislatívneho procesu.

Analýza poplatkových povinností MSP

Podnikatelia sa pri výkone podnikateľskej činnosti stretávajú okrem daňových a odvodových povinností aj s veľkým počtom registračných, administratívnych a poplatkových povinností, ktoré negatívne ovplyvňujú finančné zaťaženie podnikania.

Vypracovaná analýza **prezentuje systém poplatkov** vyžadovaných na národnej, regionálnej a miestnej úrovni a **povinnosti MSP s nimi spojených**. Súčasťou analýzy sú **identifikované hlavné bariéry a obmedzenia** týkajúce sa uvedeného systému v podmienkach Slovenskej republiky. S cieľom sprehľadnenia poplatkového systému a zníženia poplatkového zaťaženia MSP na Slovensku sú v rámci analýzy **navrhnuté príslušné opatrenia**. Prezentované **priklady dobrej praxe** v oblasti systému poplatkov vo **vybraných krajinách EÚ** odzrkadľujú dôležitosť digitalizácie verejnej správy, ktorá zároveň predstavuje jedno z navrhovaných opatrení uvedenej problematiky na Slovensku.

Základným členením poplatkov podľa oblasti je ich delenie na **správne a súdne poplatky**. Správne poplatky sa najčastejšie spájajú s udelením povolenia, vydania, osvedčenia a zápisu do registra. Konkurzné a exekučné konania, dokladanie súdnych zápisov a výpisov z registra trestov predstavujú najčastejšie situácie spojené s úhradou súdnych poplatkov. Osobitné postavenie majú **koncesionárske poplatky, iné poplatky a poplatky v samospráve tzv. miestne poplatky**. Sadzby poplatkov, spôsob ich úhrady a ďalšie náležitosti sú definované v príslušnom zákone, pričom za výber uvedených poplatkov zodpovedá príslušný správny orgán. Výnimkou sú iné poplatky, v rámci ktorých sú sadzby poplatkov definované príslušným správnym orgánom. V prípade miestnych poplatkov rozhoduje o ich uplatnení a výške sadzby samosprávny kraj, mesto alebo obec.

Ako z analýzy vyplynulo, **najviac nákladné z hľadiska poplatkových regulácií** sú oblasti podnikania, ktorých sa týkajú zákony **ochraňujúce spotrebiteľa, životné prostredie a hospodársku súťaž**. Okrem **priamych finančných nákladov** pri úhrade poplatkov vznikajú podnikateľom aj **nepriame finančné náklady** na zamestnancov vykonávajúcich práce, ktoré súvisia s poplatkovými reguláciami alebo na služby externých odborníkov. Vypracovanie a predkladanie dokumentov predstavuje okrem **administratívnych nákladov** tiež povinnosť podnikateľa, ktorú musí splniť v súvislosti s úkonom poplatku. Stručný **prehľad poplatkových povinností MSP** je v rámci predmetnej analýzy doplnený o príslušné **výšky priemerných sadzieb na ich úhradu**.

Medzi poplatkové povinnosti MSP v súvislosti s **najčastejšie požadovanými úkonmi verejnej správy** patrí **žiadosť o vydanie povolenia**, pričom najvyššie sadzby sú evidované za povolenie podnikania v energetike. Povinnosť podania **žiadosti o udelenie osvedčenia**, predstavujúceho osobitný dokument, je potrebná pre vykonanie ďalšieho úkonu alebo činnosti vyžadovaných inou reguláciou. Súčasťou poplatkových povinností sú osvedčenia

potvrdzujúce profesionálnu kvalitu alebo technickú kvalitu produktu. V prípade vykonávania určitej činnosti alebo uvedenia na trh, resp. využívania výrobku alebo zariadenia vzniká MSP **registračná povinnosť**. Povinnosť **žiadosti o vydanie súhlasu** patrí medzi najčastejšie poplatkové povinnosti MSP. **Licencia** ako jedna z ďalších poplatkových povinností, je udeľovaná MSP prostredníctvom verejných orgánov, pričom v rámci niektorých oboroch a oprávnení je časovo obmedzená. Z uvedeného dôvodu je udeľovaná podnikateľom vo viacerých fázach ich podnikateľskej činnosti. Orgány verejnej správy sú oprávnené na základe žiadosti navrhovateľa (MSP) vydávať **rozhodnutie**, ktoré podlieha finančnej úhrade. Povinnosť podania **žiadosti o vykonanie skúšky** vzniká MSP najmä v prípade vykonania skúšky alebo preskúšania v súvislosti s odbornými znalosťami technických profesií a tiež bezpečnosťou pri práci. Malým a stredným podnikom vzniká pri potrebe **predĺženia platnosti dokumentov** povinnosť podania žiadosti na príslušný oprávnený orgán. Týka sa to najmä osvedčení, preukazov, licencií, oprávnení, registrácie, povolenia, rozhodnutia, ktorých platnosť bola ohrozená. Pred uvedením vozidla do prevádzky alebo na trh sú MSP povinné podať **žiadosť o schválenie vozidla**. V prípade, že sa podnikateľ rozhodne **zmeniť osobné údaje** v osvedčení, povolení, či registri je povinný o to požiadať na základe žiadosti. Medzi **menej obvyklé poplatkové povinnosti** patria žiadosť o elektronizáciu dokumentov, sprostredkovateľský úkon slovenského orgánu voči zahraničnému orgánu, začatie konanie o povolení vkladu práva do katastra nehnuteľností a ďalšie.

Okrem toho sú v rámci analýzy prostredníctvom modelového príkladu **identifikované fázy podnikateľského cyklu slovenských MSP a s nimi súvisiace úkony**, ktoré sú poplatkami **najviac zaťažené**.

V rámci **regulačnej politiky** bolo za posledné obdobie realizovaných niekoľko zmien. Jednou z nich je **prijatie zákona o byrokracii** (zákon č. 177/2018 Z. z. o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy), prostredníctvom ktorého bola zavedená povinnosť verejných orgánov používať údaje evidované v informačných systémoch bez ich opätovného vyžadovania zo strany podnikateľov a v nevyhnutnom rozsahu ich navzájom bezodplatne poskytovať. S účinnosťou od októbra 2020 boli **upravené sadzby súdneho poplatku vo veciach**

obchodného registra v sadzobníku súdnych poplatkov (zákon č. 71/1992 Z. z. o súdnych poplatkoch) na úroveň poplatkov hradených za návrhy do obchodného registra podávaných elektronickými prostriedkami. Ministerstvo hospodárstva SR schválilo v roku 2020 tzv. **podnikateľské kilečko** definujúce viac ako 100 opatrení v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia. O rok neskôr zaviedlo systémový nástroj na znižovanie regulačnej záťaže tzv. **princíp one-in one-out**, ktorý by mal zaistiť, aby ministerstvá alebo úrady pri prijatí novej regulácie v rovnakej oblasti zároveň znížili regulačné zaťaženie.

Jedno z **navrhovaných riešení** problému spojeného s **neprehľadnosťou poplatkového systému a vysokej regulačnej, poplatkovej záťaže** podnikateľov na Slovensku je vykonanie **auditov poplatkového zaťaženia na všetkých úrovniach riadenia**. Závery a zistenia auditov umožnia okrem iného prijať správnym orgánom opatrenia na elimináciu, resp. zrušenie poplatkov, ktoré stratili svoju opodstatnenosť alebo sú vyberané opakovane za jeden úkon. Súčasťou auditov by mala byť podľa navrhovaných opatrení aj **realizácia pravidelného prieskumu spokojnosti podnikateľov v oblasti regulácií, povinností a poplatkového zaťaženia podmienkach Slovenskej republiky**.

Dôvodom navrhovaného opatrenia v podobe **minimalizácie počtu novelizácií a zmien právnych predpisov** je **nedostatočná zrozumiteľnosť, výklad a stálosť právnych predpisov**. Na riešenie uvedeného problému sa kladie dôraz aj na **zapájanie podnikateľského sektora do legislatívneho procesu, poskytnutie dostatočného časového priestoru podnikateľom na prispôsobenie sa zmenám po prijatí právnej regulácii a na zosúladenie potrebných informácií s ňou súvisiacich**.

Na **zrýchlenie postupov verejných orgánov** pri konaniach a vydávaní rozhodnutí je navrhovaným opatrením **odstránenie bariér v oblasti digitalizácie verejnej správy**. Ide najmä o **výraznejšiu podporu využívania automatizovaných prostriedkov** nielen pri podávaní dokumentov, ale aj pri komunikácii podnikateľov s príslušnými úradmi.

Osobitný dôraz v rámci analýzy sa kladie na **opatrenia s cieľom zjednodušenia, skrátenia a zníženia poplatkového zaťaženia** podnikateľov pri získavaní **územného rozhodnutia a stavebného konania**.

Komplexný audit povinností MSP v oblasti BOZP

Rozsiahla prehľadová analýza sa zamerala na povinnosti MSP v rámci zabezpečenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Audit upriamil pozornosť na poskytnutie komplexného prehľadu o požiadavkách a povinnostiach ustanovených v právnych predpisoch, ktoré musia splňať malé a stredné podniky. Osobitne bola pozornosť venovaná zmapovaniu povinností, ktoré vyplývajú podnikateľským subjektom z radov MSP z národnej legislatívy v oblasti BOZP. Súčasťou analýzy bolo aj porovnanie legislatívneho rámca bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v krajinách V4. Zároveň boli identifikované viaceré oblasti, v ktorých dochádza k uplatňovaniu národnej legislatívy nad rámec požiadaviek Európskej únie.

Na území SR tvorí právnu úpravu v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci množstvo právnych predpisov a ďalších noriem. Zamestnávateľom tak predmetná právna úprava ukladá množstvo povinností, ktorých plnenie je častokrát časovo aj finančne náročné, čo v mnohých prípadoch vytvára nadbytočnú finančnú a administratívnu záťaž. V rámci *Komplexného auditu povinností MSP v oblasti BOZP* bol realizovaný podrobný rozbor legislatívneho rámca na území SR v predmetnej oblasti, vrátane jeho nadväznosti na medzinárodné a európske normy. Analýza sa zamerala aj kvantifikáciu nákladov vyplývajúcich z BOZP. Z identifikovaných povinností boli kvantifikované náklady vyplývajúce zo 45 povinností pre celý segment MSP a 234 povinností na úrovni podniku

(z toho 76 prostredníctvom modelového príkladu). Z analyzovaných povinností, ktoré boli predmetom kvantifikácie boli identifikované náklady pre celý segment MSP na úrovni viac ako 332 mil. Eur, pričom administratívne náklady tvorili viac ako jednu štvrtinu z celkových nákladov.

Konkrétne, analýza poukázala, že tieto náklady vznikajú podnikateľom najmä v súvislosti s plnením všeobecných povinností v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ktoré sa týkajú všetkých zamestnávateľov. Ide napríklad o vydávanie vnútorných predpisov a pravidiel o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, určovaním bezpečných postupov alebo vypracovávanie písomných dokumentov o posúdení rizika pri všetkých činnostiach vykonávaných zamestnancami. Ukázalo sa, že najvyššie administratívne náklady boli kvantifikované najmä pri plnení povinností v oblasti vedenia predpísanej dokumentácie a záznamov v súvislosti s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci a tiež v súvislosti s oznamovaním vzniku pracovných úrazov.

Komplexný audit spracovaný SBA taktiež poukázal, že existuje relatívne široký priestor na úpravu v oblasti BOZP (a súvisiacich jednotlivých povinností) smerom k znižovaniu administratívnej a finančnej záťaže pre podnikateľov. V nadväznosti na konkrétne zistenia je nevyhnuté zdôrazniť, že je potrebné prijímať také opatrenia v oblasti BOZP, ktoré budú zjednodušovať plnenie niektorých povinností pre podnikateľov a zároveň zefektívňovať činnosť pri uplatňovaní BOZP v praxi.

Rozvoj sociálneho podnikania na Slovensku

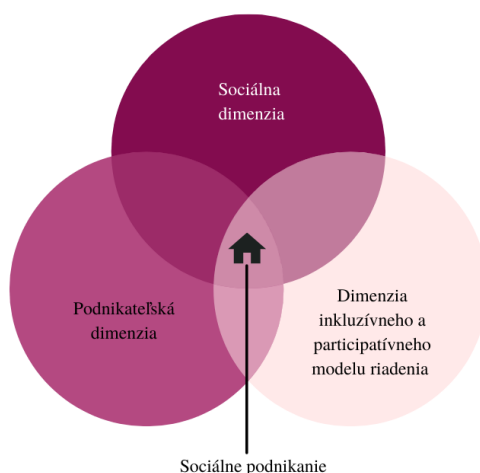
Sociálne podniky zohrávajú dôležitú úlohu v oblasti tvorby pracovných miest, pracovnej integrácie, ako aj v oblasti inkluzívneho a udržateľného rastu. Ich fungovanie je v podmienkach Slovenskej republiky postavené na troch **základných pilieroch**, medzi ktoré patrí **legislatívne prostredie, poradenská infraštruktúra a finančná podpora**

Kontinuálne od prijatia zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch narastá záujem o sociálne podnikanie, o ktorom svedčí aj počet registrovaných sociálnych podnikov (ďalej len „RSP“) na Slovensku. Ku koncu augusta 2021 ich bolo 407, pričom takmer 77 % z nich tvorili mikropodniky. Regionálne dispartity sa prejavili aj na zastúpení RSP v regiónoch, t. j. v regiónoch s vyššou mierou nezamestnanosti je zastúpenie registrovaných sociálnych podnikov vyššie. Podľa druhu registrovaných sociálnych podnikov prevažujú integračné RSP, čo súvisí s primárnym vnímaním zámeru sociálnych podnikov. Ale súčasná právna úprava sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikov má oveľa väčšie možnosti a príležitosti.

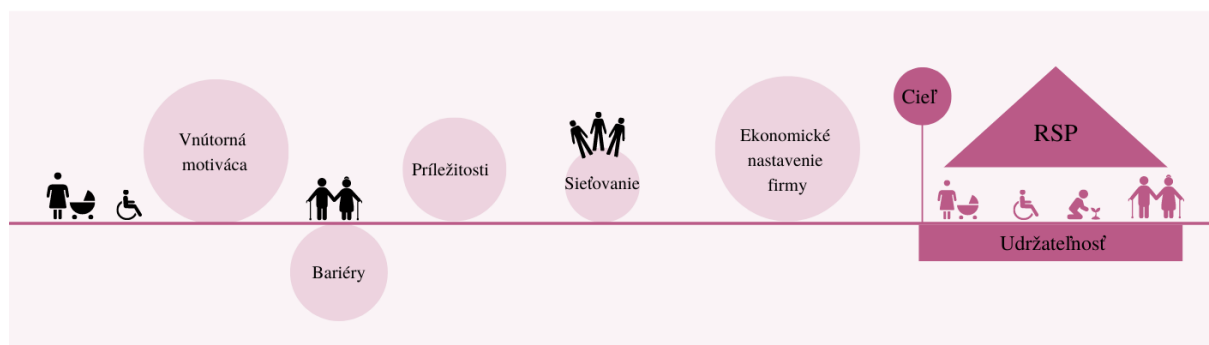
Najvyššiu zastúpenosť z hľadiska odvetvia dosahovali RSP v **obchodných službách a priemysle** a z hľadiska právnej formy boli najviac zastúpené **spoločnosti s ručením obmedzeným**. Na vývojový trend vplýval v posledných dvoch rokoch aj zvýšený záujem obcí o sociálne podnikanie. Jedným z dôvodov bol vývoj pandémie COVID- 19 a sňou súvisiace pozastavenie viacerých nástrojov aktívnej politiky trhu práce.

Sociálne podniky naplňajú tzv. „**vyšší zámer**“, resp. majú spoločenské poslanie, pričom značnú časť svojho zisku ďalej reinvestujú do naplňania spoločenských alebo environmentálnych cieľov (t. j. prispievajú k pozitívnej spoločenskej zmene, tzn. socializujú zisk). Predstavujú zosúladenie princípov **klasického podnikania s princípmi spoločenskej zodpovednosti**. Medzi ďalšie preukázateľné špecifiká sociálneho podnikania patrí aj oblasť manažmentu a zamestnávania. Z tohto hľadiska patria **registrované sociálne podniky** (najmä integračné registrované sociálne podniky) medzi kategórie **zamestnávateľov, ktoré zamestnávajú znevýhodnené a zraniteľné osoby**. Okrem toho v prípade registrovaného

sociálneho podniku sú **zamestnanci zapojení do rozhodovacieho procesu alebo definovaniu cieľov podniku.**

Výsledky diskusie v rámci okrúhlych stolov s vybranými integračnými registrovanými sociálnymi podnikmi a expertami v oblasti sociálnej ekonomiky **poukázali na špecifické predpoklady**, ktoré by mali viesť k rovnováhe medzi dosahovaním finančnej udržateľnosti a pozitívnym sociálnym vplyvom.

Dôležitú úlohu v udržateľnom koncepte sociálneho podnikania (integračného charakteru) zohráva silná **vnútorná motivácia** záujemcu o založenie RSP prispieť k riešeniu problému zamestnávania znevýhodnených a zraniteľných osôb. S vnútornou motiváciou úzko súvisí aj budovanie vzájomnej dôvery medzi zamestnávateľom a zamestnancom integračného sociálneho podniku. Aplikčná prax taktiež poukazuje, že úspešné sociálne podniky majú v oblasti práce so znevýhodnenými a zraniteľnými osobami nastavené **tzv. „minimálne štandardy“**. Dôvodom je, že zamestnávanie znevýhodnených a zraniteľných osôb má svoje špecifiká, ktoré spočívajú od citlivého pridelovania pracovných pozícií, cez osvojovanie si pracovných návykov až po sledovanie kvality produktov alebo poskytovaných služieb.

Z pohľadu mapovania vývoja v oblasti sociálneho podnikania je priaznivé aj prebiehajúce **sieťovanie** subjektov sociálnej ekonomiky, ktoré sa v súčasnosti združujú aj do **strešných organizácií sociálnej ekonomiky**. Sieťovanie podnikateľských subjektov prispieva k vzájomnej spolupráci združených subjektov, ktoré majú v tomto prípade rovnaký cieľ (t. j. dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu).

Dosiahnutie **finančnej udržateľnosti** si vyžaduje v určitej miere aj aktívny prístup sociálneho podniku napr. v oblasti hľadania odberateľov, resp. zákazníkov. Osobitným predpokladom udržateľného konceptu sociálneho podnikania je aj **vzdelávanie**

podnikateľských zručností, a to z pohľadu viacerých dimenzií. Ide najmä o oblasť odbornej prípravy zameranej na rozvoj zručností manažérov sociálnych podnikov, vzdelávanie lídrov (riadiacich zamestnancov), ale aj záujemcov o sociálne podnikanie.

Nevyhnutnou súčasťou sú okrem pozitívneho ekonomického a personálneho interného nastavenia integračného sociálneho podnikania aj **vonkajšie faktory** ako napr. prístup k dostupným nástrojom, akými sú napríklad vyrovnávacie príspevky.

Súčasťou vypracovanej analýzy sú identifikované okrem bariér aj **výzvy**, medzi ktoré patrí výraznejšie využívanie servisných poukážok, dynamickejšia podpora sociálnym podnikom prostredníctvom investičnej pomoci a zníženie administratívnej náročnosti, ktorá je s ňou spojená, zvýšenie povedomia o súčasnom koncepte sociálneho podnikania aj v spoločnosti ako celku. Účastníci spomínaných okrúhlych stolov prispeli aj niekoľkými **návrhmi** s cieľom zlepšenia, resp. skvalitnenia podporného prostredia sociálnych podnikov v podmienkach SR.

4.2. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných prieskumov

Za účelom lepšieho poznania a pochopenia podnikateľského prostredia sa využíva množstvo rôznych výskumných prístupov a metód. Medzi najčastejšie používané metódy patrí aj kvalitatívny a kvantitatívny prieskum, vďaka ktorým možno získať komplexnejší pohľad na rôzne oblasti a špecifiká podnikateľského prostredia. Nasledujúca časť správy prezentuje stručné zhrnutie vybraných kvantitatívnych prieskumov, ktoré sa počas roka 2021 realizovala Slovak Business Agency.

Globálny monitor podnikania (GEM) - Postoje obyvateľov k podnikaniu

Projekt Globálny monitor podnikania - Global Entrepreneurship Monitor združuje výskumníkov z celého sveta a stojí za jednou z najvýznamnejších svetových štúdií o dynamike podnikania. **GEM si stanovuje tri prioritné ciele:** merať rozdiely v úrovni podnikateľskej aktivity medzi krajinami, odhaľovať faktory, ktoré ovplyvňujú úroveň podnikania v jednotlivých krajinách a navrhovať politiky, ktoré môžu zvýšiť národnú úroveň podnikateľskej aktivity. Informácie sú aktualizované s ročnou periodicitou na dvoch úrovniach. Prvá predstavuje prieskum na dospeljej populácii (APS) s reprezentatívnou vzorkou minimálne 2 000 respondentov. Druhú úroveň tvorí prieskum národných expertov (NES). Slovensko je súčasťou Globálneho monitora podnikania nepretržite od roku 2011. Hlavným koordinátorom GEM prieskumu na Slovensku je Fakulta manažmentu UK.

Výsledky prieskumu GEM dospeljej populácie (APS) v roku 2021 **poukazujú na pokles vnímania dobrých príležitostí na podnikanie vo svojom okolí**. V medziročnom porovnaní pokleslo (o 7,5 p. b.) zastúpenie respondentov, ktorí vnímajú vhodné príležitosti na podnikanie na 33,4 %.

Pomerne vysoké sebavedomie Slovákov, ktoré sa v posledných rokoch prejavovalo na vysokom vnímaní svojich vedomostí a zručností, ktoré sú potrebné pre začatie podnikania, sa v roku 2021 nepotvrdilo. Medziročne sa **vnímanie vlastných vedomostí a zručností na začatie podnikania na Slovensku znížilo o 14,6 p. b. na 41,8 %**.

Na Slovensku sa v posledných rokoch zlepšujú spoločenské postoje k podnikaniu. **Podnikanie považuje za vhodnú voľbu kariéry viac ako polovica respondentov (52,4 %).** V medziročnom porovnaní to predstavuje nárast o 3,1 p. b.

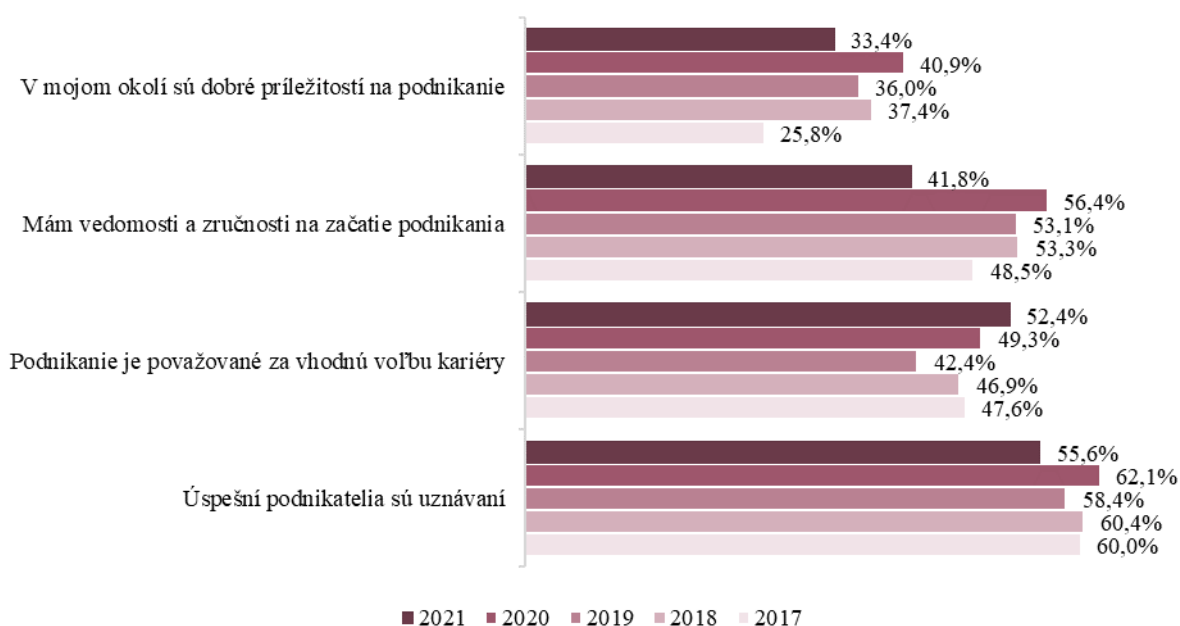
Vnímanie úspešných podnikateľov a s tým spojený spoločenský status sa mierne zhoršilo. **To, že s úspechom v podnikaní sa spája aj spoločenské uznanie si myslí viac ako polovica (55,6 %) Slovákov.** V roku 2020 si to, že úspešní podnikatelia sú uznávaní mysleli takmer dve tretiny (62,1 %) obyvateľov.

Na Slovensku by **strach zo zlyhania odradil od podnikania 46,0 %** populácie, ktorá vidí príležitosti podnikat', čo predstavuje mierny pokles v porovnaní s rokom 2020 (48,7 %).

Väčšina ľudí na Slovensku (54 %) osobne pozná aspoň jedného človeka, ktorý začal podnikat' v priebehu posledných 2 rokov, pritom každý štvrtý obyvateľ pozná začínajúcich podnikateľov viac.

Výsledky prieskumu ďalej poukazujú na potrebu ďalšieho zjednodušenia podmienok pre začatie podnikania, nakoľko **viac ako polovica (60,5 %) Slovákov je presvedčených, že na Slovensku nie je jednoduché začať podnikat'.**

Graf 17 Vybrané postoje obyvateľov Slovenska k podnikaniu podľa prieskumu GEM (% súhlasných odpovedí)

Zdroj: Global Entrepreneurship Monitor, spracované SBA

Názory MSP na kvalitu podnikateľského prostredia na Slovensku

Kvalitné podnikateľské prostredie je vo všeobecnosti považované za kľúčovú podmienku, ktorá determinuje zabezpečenie dlhodobej konkurencieschopnosti a rast každej trhovej ekonomiky. Z dôvodu potreby systematického hodnotenia kvality podnikateľského prostredia na Slovensku, Slovak Business Agency pravidelne realizuje prieskum medzi MSP, ktorý sa zameriava na posúdenie spokojnosti s podmienkami na podnikanie na Slovensku a mapovanie najzávažnejších prekážok. Posledný prieskum bol realizovaný v mesiaci október 2021 na

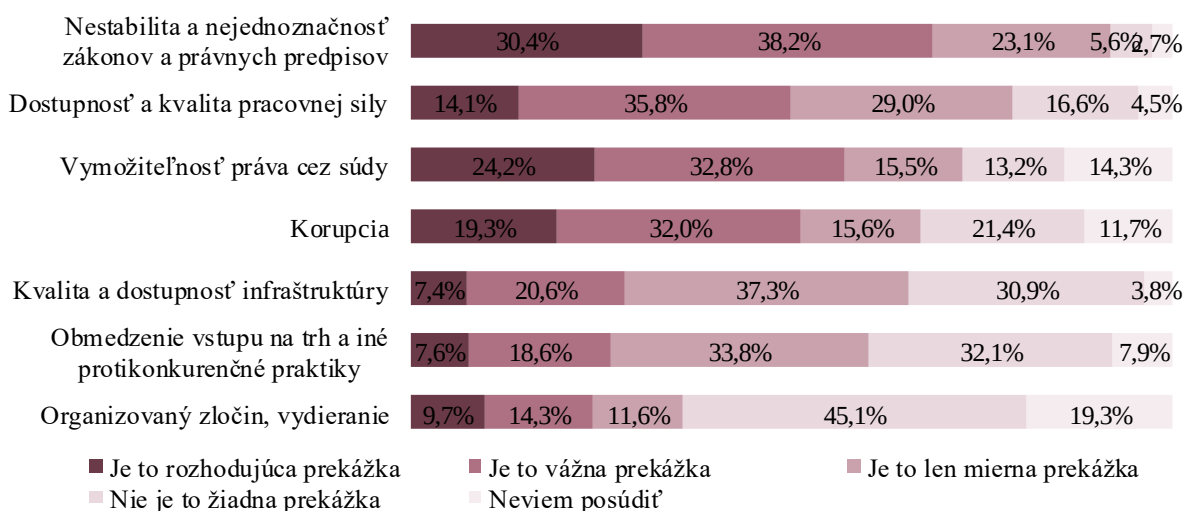
reprezentatívnej vzorke 1 000 malých a stredných podnikateľov. Podrobné výsledky sú spracované a dostupné v správe z prieskumu¹⁴⁵.

Z výsledkov prieskumu vyplýva, že viac ako polovica (61,3 %) predstaviteľov malých a stredných podnikov je nespokojná so súčasnými podmienkami pre podnikanie na Slovensku. Index spokojnosti malých a stredných podnikateľov so súčasným stavom podnikateľského prostredia dosiahol na stupnici od 1 - najvyššia spokojnosť po 6 - najnižšia spokojnosť hodnotu 4,1 bodu. Podľa oslovených MSP počas roka 2021 nedošlo k zhoršeniu podmienok na podnikanie v porovnaní s obdobím pred nástupom koronakrízy.

Podnikatelia vnímali priaznivejšie podmienky na podnikanie v období na začiatku ich podnikania, viac ako polovica (66,1 %) podnikateľov bola spokojnejšia s podmienkami pre podnikanie v začiatkoch ich podnikania.

Pre MSP je najvýznamnejšou prekážkou pri fungovaní a ďalšom raste podnikania nestabilita a nejednoznačnosť zákonov (91,7 %). Problém s dostupnosťou a kvalitou pracovnej sily označilo za prekážku v podnikaní 78,9 % MSP. Medzi významnejšie bariéry v podnikaní na Slovensku respondenti uviedli tiež vymožitelnosť práva súdnou cestou (72,5 %) a korupciu (66,9 %).

Graf 18 Prekážky pre fungovanie a ďalší rast podnikania

N = 1 000 respondentov

Zdroj: SBA

Výsledky prieskumu ďalej indikujú, že prekážky v podnikaní predstavujú pre malých a stredných podnikateľov aj zásahy štátu. Problémom je najmä regulácia pracovno-právnych vzťahov (66,6 %), regulácia cien tovarov a služieb (56,9 %) a zásahy štátu v oblasti ochrany spotrebiteľa (53,4 %) a ochrany životného prostredia (52,7 %). Prekážku v hospodárskej súťaži vníma ako problém 49,1 % MSP.

Medzi inštitúcie, ktoré požadujú vyplniť podania, ktoré považujú podnikatelia za zbytočné, respondenti z radov MSP najčastejšie zaradili Štatistický úrad SR (55,2 %), inštitúcie poskytujúce dotácie, resp. rozhodujúce o eurofondoch (48,6 %) Sociálnu poisťovňu (45,5 %) a Finančnú správu (44,2 %).

¹⁴⁵ Dostupné na: <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2022/01/Nazory-MSP-na-kvalitu-podnikatelskeho-prostredia-na-Slovensku.pdf>

Podnikatelia na Slovensku dlhodobo poukazujú na problém súvisiaci s dodržiavaním platnej legislatívy pri svojom podnikaní. Viac ako jedna tretina (35,0 %) malých a stredných podnikateľov si myslí, že podnikat' na Slovensku sa **nedá bez toho, aby sa nikdy neporušil žiadny zákon** a takmer zhodne (34,8 %) podnikateľov je silne presvedčená, že podnikat' sa dá bez porušenia zákonov.

Podnikatelia pripisujú za **najväčšiu prekážku** pri dodržiavaní zákonov ich časté zmeny a nemožnosť pravidelného sledovania (78,6 %). Druhou výraznou prekážkou je podľa podnikateľov, že zákony sú prijímané bez dostatočnej konzultácie s podnikateľmi (75,6 %). Treťou významnou prekážkou je ich nejednoznačnosť (72,6 %). Viac ako polovica podnikateľov (55,7 %) si myslí, že dodržiavanie zákonov sa nevynucuje od všetkých rovnako.

V dôsledku koronakrízy pristúpilo **k zásadnej digitalizácii procesov** 17,7 % oslovených MSP. V minimálnej miere sa digitalizáciou svojho podnikania zaoberala takmer ďalšia tretina (31,0 %) respondentov. Takmer polovica MSP **nespustila žiadnu digitálnu transformáciu** podnikania v reakcii na prebiehajúcu koronakrízu. Až dve tretiny (66,4 %) malých a stredných podnikateľov, ktorí v prieskume uviedli, že nedigitalizovali alebo digitalizovali len v minimálnej miere, si myslí, že povaha ich biznisu si nevyžaduje významnejšiu digitálnu transformáciu firmy a vysoké náklady spojené so zavádzaním digitalizácie v podnikaní vníma ako prekážku 16,6 % podnikateľov. Časovú náročnosť ako bariéru vidí takmer štrnásť percent opýtaných.

Z pohľadu uľahčenia podnikania na Slovensku, oslovení podnikatelia do budúcnosti **preferujú zásadné zníženie odvodového** (37,8 %) a daňového zaťaženia (21,2 %). Menej časté zmeny v legislatíve preferuje 16,1 % podnikateľov. Zásadné zníženie administratívneho zaťaženia a dostupnejšiu podporu pre rozvoj podnikania preferuje zhodne 7,9 % podnikateľov.

Prístup MSP k financovaniu

S cieľom zhodnotiť prístup MSP k financovaniu ich podnikania uskutočnila Slovak Business Agency reprezentatívny kvantitatívny, ktorý bol realizovaný formou telefonických rozhovorov v mesiacoch október až november 2021 na celkovej vzorke 1 004 malých a stredných podnikateľov. Podrobné výsledky prieskumu sú dostupné v správe z prieskumu¹⁴⁶.

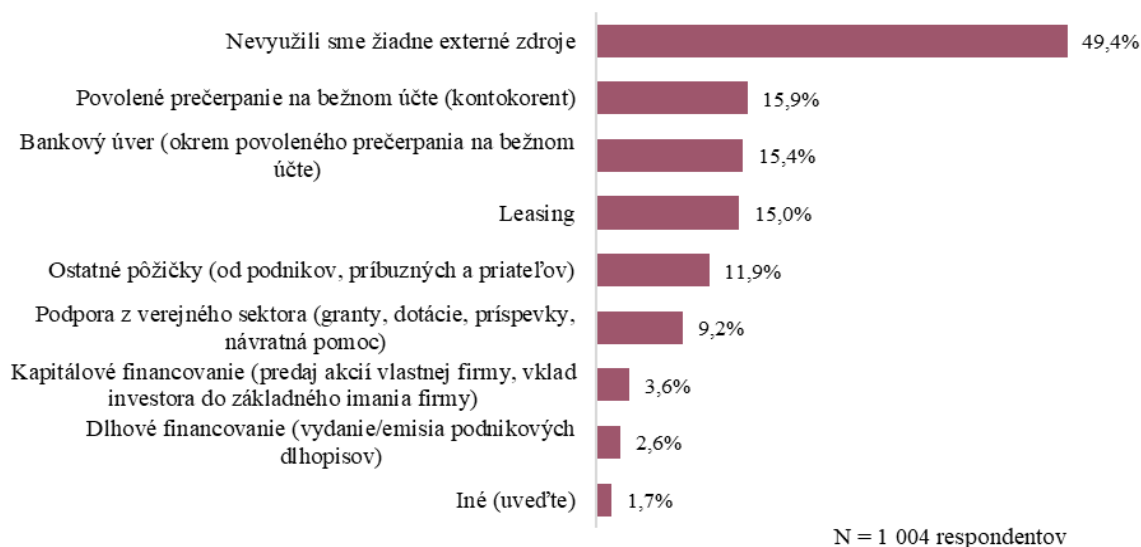
Podľa výsledkov prieskumu **prevažná väčšina (77,8 %) malých a stredných podnikateľov na Slovensku financuje začiatok podnikania z vlastných finančných zdrojov**. Menej ako pätina podnikateľov využila na začiatok podnikania úspory iných členov rodiny (16,6 %) a desatina MSP využila bankový úver. Takmer dvom pätinám MSP (36,9 %) stačilo na rozbeh podnikania menej ako 5 000 Eur.

Výsledky prieskumu ďalej indikujú, že pre **takmer polovicu MSP (46,8 %) nepredstavuje získanie externých zdrojov financovania prekážku pre fungovanie a rozvoj firmy**. Naopak pre 44,7 % MSP to prekážka je, z toho pre 14,2 % je to vážna prekážka.

Podľa spracovaných výsledkov prieskumu bolo **najčastejším zdrojom externého financovania v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov povolené prečerpanie na bežnom účte** (15,9 %), **druhým najčastejším zdrojom externého financovania bol bankový úver** (15,4 %). Stesným odstupom skončil leasing, ktorý uviedlo 15 % respondentov. Takmer polovica (49,4 %) MSP nevyužila žiadne externé zdroje financovania pre účely svojho podnikania.

¹⁴⁶Dostupné na: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2022/01/Pr%C3%ADstup-MSP-k-financovaniu_2021.pdf

Graf 19 Využité zdroje externého financovania v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov

Zdroj: SBA

Z výsledkov ďalej vyplýva, že takmer tri štvrtiny MSP (72,1 %) nežiadalo v poslednom roku o bankových úver. Takmer desatina (9,4 %) z podnikateľov, ktorí žiadali o úver, boli aj plne uspokojení a naopak neuspokojení žiadatelia boli na úrovni takmer desatiny (9,8 %).

Ako najčastejší dôvod neuspokojenia so žiadosťou o úver MSP (39,6 %) uviedli nedostatok vlastných zdrojov. Druhým v poradí uvádzaným dôvodom u MSP, ktorí žiadali o úver bolo práve jeho nedostatočné zabezpečenie (33,3 %).

Z tých podnikateľov, ktorí získali bankový úver, viac ako polovica (58,5 %) uviedla, že výška úveru bola od 25 001 do 100 000 Eur. Až 38,9 % podnikateľov využili bankový úver na financovanie prevádzkových činností. Takmer štvrtina (23,4 %) ho použila na nákup nehnuteľností, dopravného prostriedku alebo strojov.

U viac ako polovice malých a stredných podnikateľov (55,5 %) sa podľa výsledkov prieskumu finančná situácia od začiatku pandémie COVID-19 zhoršila. Takmer dve tretiny MSP (63,3%) nevyužilo zo strany verejného sektora finančnú podporu v súvislosti s pandemiou COVID-19.

Viac ako štvrtina malých a stredných podnikateľov (26,6 %) mala problém so splácaním úverov alebo leasingu počas pandémie COVID-19. Takmer 85 % malých a stredných podnikateľov nevyužilo odklad splátok úverov počas pandémie COVID-19.

Za najviac limitujúci faktor pri získaní bankových úverov považujú malí a strední podnikatelia nepostačujúce zabezpečenie úveru (33,3 %). Ďalším limitujúcim faktorom je podľa 25,1 % MSP nepriaznivé podnikateľské prostredie a krátka podnikateľská história firmy (17,6 %).

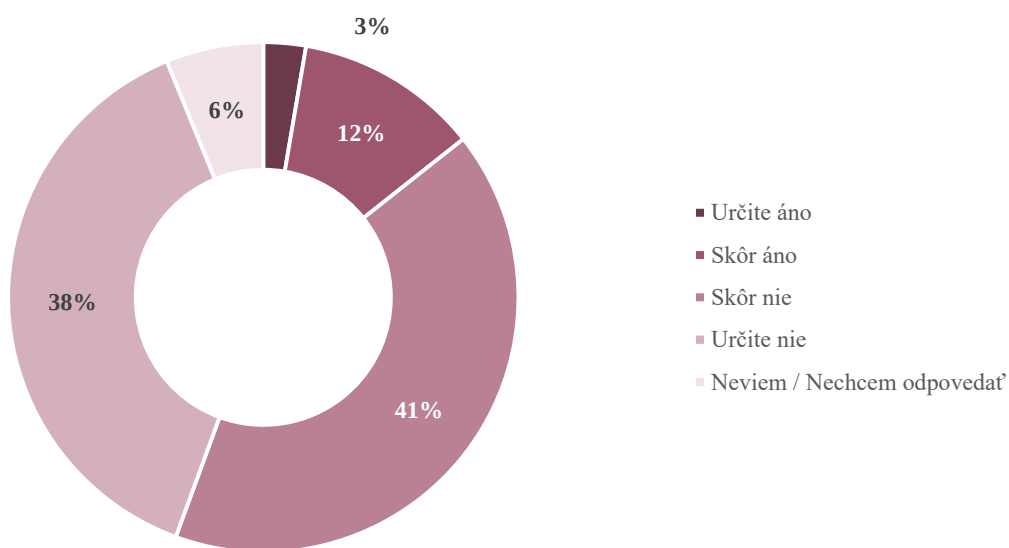
Takmer polovica MSP (47,8 %) predpokladá, že bude v najbližších rokoch potrebovať externé zdroje financovania. Z tých podnikateľov, ktorí budú v najbližších dvoch rokoch potrebovať externé zdroje financovania, predpokladá viac ako polovica MSP využiť bankový úver ako externú formu financovania. Podporu z verejného sektora ako externé financovanie predpokladá využiť 27,5 % malých a stredných podnikateľov. Leasing je tretím najčastejším predpokladom externého financovania v najbližších dvoch rokoch, plánuje ho využiť štvrtina MSP (24,6 %).

Monitoring uplatňovania princípov SBAfE

Slovak Business Agency realizovala aj prieskum zameraný na mapovanie situácie v oblasti implementácie princípov SBAfE a hodnotenie ich uplatňovania v praxi. Cieľom desiatich princípov, resp. zásad je odstrániť prekážky, ktoré malým a stredným podnikom bránia v raste a zvyšovaní konkurencieschopnosti a zabezpečiť podmienky pre tvorbu ďalších pracovných miest v sektore MSP. Prieskum bol realizovaný v mesiacoch október až november 2021 na reprezentatívnej vzorke 1 004 malých a stredných podnikateľov. Komplexné výsledky sú spracované a dostupné v správe z prieskumu¹⁴⁷.

Podľa výsledkov prieskumu viac ako tri štvrtiny (79,4 %) MSP nezaznamenalo v priebehu uplynulých 12 mesiacov zlepšenie podmienok pre podnikanie. Len 14,4 % si myslí, že sa podnikateľské prostredie v uplynulých 12 mesiacoch zlepšilo. Z uvedeného vyplýva, že väčšina MSP nevníma vývoj v roku 2021 pozitívne – podnikateľské prostredie považuje za stagnujúce prípadne zhoršujúce, čo je dôsledkom najmä negatívnych trhových efektov pandémie.

Graf 20 Vytváranie podmienok pre rozvoj podnikania na Slovensku za posledných 12 mesiacov

N = 1 004 respondentov

Zdroj: SBA

Názory na prístup subjektov verejnej správy k MSP v rámci princípu najskôr myslieť v malom sa medzi respondentmi značne odlišovali. Nadpolovičná väčšina respondentov, ktorí vedeli odpovedať na otázku, vyjadrila nespokojnosť s prístupom verejnej správy k potrebám a záujmom MSP v uplynulých 12 mesiacoch (65,7 %). Opačný názor malo 24,2 % MSP.

V rámci ústretovej verejnej správy sa hodnotenia respondentov na fungovanie verejnej správy líšili v závislosti od hodnotenej oblasti. V oblasti elektronickej komunikácie, on-line prístupu do verejných registrov, štatistického zisťovania a lehôt na vybavovanie žiadostí, nezaznamenala väčšina podnikateľov v uplynulých 12 mesiacoch žiadnu zmenu. Podľa respondentov ktorí zmenu zaznamenali, však došlo v uvedených oblastiach prevažne

¹⁴⁷ Dostupné na: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2022/01/Monitoring-uplatnovania-principov-SBAfE_2021.pdf

k zlepšeniu. Prevažne negatívne však vnímali vývoj v oblasti riešenia súdnych sporov, takmer tri štvrtiny nezaznamenali žiadnu zmenu a viac ako pätina zhoršenie. Takmer 33 % respondentov hodnotilo úroveň elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej a štátnej správy ako dostatočnú, len 4,1 % ako veľmi dobrú.

Podľa oslovených respondentov je **najväčším problémom MSP v zapájaní sa do verejného obstarávania** v rámci princípu štátna pomoc a verejné obstarávanie, **administratívna náročnosť** (63,8 %), **nedostatok informácií** (39,9 %), **neprimeranosť kritérií** (38,8 %), (ne)transparentnosť vyhodnotenia (38,7 %) a cena ako jediné kritérium vyhodnotenia (32,1 %). Nespokojnosť vyjadrili aj s dostupnosťou finančných zdrojov z podporných programov, ktoré považuje za nedostatočné až 51,4 % respondentov.

V oblasti prieniku na jednotný trh EÚ **slovenské MSP naďalej zaostávajú. Dokazujú to aj výsledky prieskumu, v ktorom až 79,0 % MSP nerealizovalo v uplynulých 12 mesiacoch žiadne zahranično-obchodné aktivity v krajinách EÚ.** Až 66,0 % respondentov pritom uviedlo, že nad ich realizáciou v budúcnosti ani neuvažuje. Spomedzi podnikateľských subjektov, ktoré v uplynulých 12 mesiacoch vykonávali obchodné aktivity na trhu EÚ nevyužilo verejnú podporu až 79,5 % expandujúcich. Väčšina respondentov, ktorá ju však využila, vyjadrila spokojnosť s jej úrovňou.

Zručnosti a inovácie nepatria stále medzi silné stránky slovenských MSP. Potvrdzujú to nielen hodnotenia Európskej komisie, ale aj prieskum, **keď 61,2 % MSP nerealizovalo v uplynulých 12 mesiacoch žiadne inovačné aktivity v podnikaní** – z celkového počtu respondentov pritom až 38,4 % uviedlo, že o ich zavádzaní v budúcnosti ani len neuvažuje. Tieto alarmujúce zistenia však zmierňuje skutočnosť, a to, že pozitívne možno vnímať zvýšenie podielu podnikov, ktoré síce v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov nerealizovali inovačné aktivity, avšak nad tým uvažujú.

Obdobne ako v prípade inovácií, aj v oblasti životného prostredia slovenské MSP zatiaľ nedosahujú požadované výsledky. Počas predchádzajúcich 12 mesiacov realizovala **environmentálne zodpovedné opatrenia vo svojom podnikaní len takmer pätina (18,9 %) opýtaných MSP.** Rovnako ako v prípade inovácií, ani pri zavádzaní environmentálne zodpovedných opatrení nevyužila väčšina opýtaných MSP verejnú podporu (92,1 %).

Internacionalizácia obchodných aktivít na trhy krajín mimo jednotného trhu EÚ je pre slovenské MSP ešte väčším problémom ako prienik na trh EÚ. **Len 8,2 % opýtaných MSP vykonávalo v uplynulých 12 mesiacoch zahranično-obchodné aktivity mimo krajín EÚ.** Spomedzi MSP, ktoré vykonávali obchodné aktivity mimo EÚ, nevyužilo verejnú podporu až 80,5 % respondentov.

Záver

Pandémia COVID-19, ktorá bola bezvýhradne ústredným faktorom ekonomického prostredia v roku 2020, mala vplyv na vývoj ekonomiky aj v roku 2021, avšak menej výrazne.

Malé a stredné podniky sa považujú za významnú hnaciu silu hospodárstva najmä z dôvodu ich príspevku na tvorbe pracovných miest, pridanej hodnoty, čím prispievajú k ekonomickému rastu. V roku 2021 dosiahol podiel MSP na zamestnanosti v podnikovej ekonomike 74,3 % a 59,0 % na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR.

V sledovanom roku 2021 sa vplyvom mierneho oživenia ekonomickej aktivity zvýšila pridaná hodnota MSP vo všetkých sektoroch hospodárstva. Rástla pridaná hodnota aj v sektore ubytovania a stravovania avšak zaznamenaný rast nedokázal vyrovnať prepád z roku 2020. Podiel MSP – právnických osôb na vytvorenej pridanej hodnote v nefinančnom podnikovom sektore dosiahol 54,9 %, resp. dosiahol identickú úroveň ako v období pred vypuknutím pandémie (t. j. v roku 2019). Najvýznamnejším sektorom z pohľadu tvorby pridanej hodnoty MSP zostáva priemysel, aj napriek tomu, že v posledných rokoch mierne oslabuje. V roku 2021 tvoril takmer jednu štvrtinu (24,8 %) z celkovej pridanej hodnoty MSP – právnických osôb.

V roku 2021 sa vplyvom mierneho oživenia ekonomickej aktivity zvýšila pridaná hodnota MSP vo všetkých sektoroch hospodárstva. Najvýraznejšie vzrástla pridaná hodnota MSP v odvetví obchodu, ostatných služieb, dopravy, informačných činností a priemyslu. Pridaná hodnota rástla aj v ubytovaní a stravovaní, no dosiahnutý rast o 5,7 % nedokázal vyrovnať prepád o 15,4 % z roku 2020.

Pozitívny vývoj zaznamenali aj ďalšie ekonomické ukazovatele MSP. O viac ako jednu desatinu sa zvýšila hrubá produkcia MSP. Tvorba hrubého fixného kapitálu MSP, ktorá preukazuje stav investičnej aktivity, sa zvýšila o 7,2 %. Nárast o viac ako jednu tretinu zaznamenala tvorba zisku MSP, ktorá sa zvýšila po predchádzajúcom dvoj ročnom poklese. Aj objem vývozu MSP zaznamenal medziročný nárast, najdynamickejšie, o takmer jednu štvrtinu mikropodnikom. Vplyvom výraznejšieho rastu vývozu malých a stredných podnikov, ako veľkých podnikov, sa zvýšil podiel MSP na celkovom vývoze v roku 2021 o 0,5 p. b. na 29,3 %. Z hľadiska teritoriálnej štruktúry MSP zostáva naďalej kľúčovým trh EÚ. Len 10,9 % z celkového vývozu MSP smerovalo do krajín mimo EÚ, čo poukazuje na pretrvávajúcu potrebu výraznejšej podpory malých a stredných podnikov v danej oblasti.

Význam malých a stredných podnikov možno sledovať aj v štruktúre ekonomicky aktívnych podnikateľských subjektov. Podobne ako v predchádzajúcom roku, aj v roku 2021 dosiahli MSP 99,9 % podiel na celkovom počte ekonomicky aktívnych podnikateľských subjektov.

Oproti roku 2020, v roku 2021 sa už neprejavoval zníženým záujmom o vstup do nového podnikania. V roku 2021 tak došlo k opätovnému medziročnému nárastu počtu vzniknutých podnikateľských subjektov.

Podľa údajov došlo v roku 2021 k zvýšeniu počtu vzniknutých MSP o 11,3 % na 92 538 subjektov. Počet zaniknutých podnikateľských subjektov sa tiež zvýšil (na 51 724). K opätovnému počtu administratívne zaniknutých podnikateľských subjektov prispel aj hromadný výmaz firiem z Obchodného registra. Jednu pätinu z celkového počtu zrušených firiem tvorili podniky – právnické osoby. Vzhľadom na vyšší počet vzniknutých podnikateľských subjektov ako zaniknutých bol v roku 2021 evidovaný čistý prírastok podnikateľských subjektov (40 814). Zvýšený počet ukončených podnikateľských aktivít sa v roku 2021 prejavil aj na výsledkoch konkurznej štatistiky. Podľa údajov Ministerstva

spravodlivosti SR sa v roku 2021 zvýšil počet vyhlásených konkurzov o viac ako polovicu na 268. Počet povolených reštrukturalizácií sa v medziročnom porovnaní takmer nezmenil, dosiahol 19.

Slovensko sa vo všeobecnosti zaraďuje medzi krajiny s nadpriemerne vysokým podielom vzniknutých a zaniknutých subjektov, ktorý vypovedá o relatívne vysokej dynamike podnikania na Slovensku.

V sledovanom roku 2021 bola z pohľadu veku najviac zastúpená veková kategória podnikateľov vo veku od 40 do 49 rokov. V rámci vývoja rodovej štruktúry fyzických osôb – podnikateľov nedošlo k výraznejšej zmene. Zastúpenie žien – podnikateliek bolo v roku 2021 na úrovni 27,6 %. V porovnaní s rokom 2020 zaznamenal len mierny pokles (o 0,6 p. b.), pričom v horizonte predchádzajúcich rokov ide o najnižšiu úroveň zastúpenia žien.

Z pozície malých a stredných podnikov, ako významných prispievateľov k vytváraniu pracovných miest, k tvorbe pridanej hodnoty a prispievateľov k ekonomickému rastu a rozvoju regiónov, je nevyhnutné, aby sa kontinuálne pokračovalo v procese zlepšovania podnikateľského prostredia, a to najmä vo väzbe na potreby a požiadavky MSP. Jedenásť najdôležitejších zákonov, ktoré by mali MSP pravidelne sledovať, nakoľko sa ich úzko dotýkajú, bolo v uplynulom roku menených celkovo 40-krát (počet zmien s účinnosťou v roku 2021). Je však potrebné zdôrazniť, že značná časť z prijímaných zmien, bola v roku 2021 nevyhnutná pre zmiernenie negatívnych dopadov súvisiacich s pandémiou COVID-19. V roku 2021 boli prijaté (a účinné) viaceré dôležité právne predpisy, ktoré reagovali na riešenie mimoriadnej situácie, ktorá na území Slovenskej republiky vznikla z dôvodu vypuknutia pandémie ochorenia COVID-19 v hospodárskej, sociálnej či ekonomickej oblasti. Právne predpisy boli zamerané predovšetkým na zníženie a minimalizáciu negatívnych dopadov pretrvávajúcej pandémie. Medzi najdôležitejšie zákony, ktoré boli prijaté v roku 2021 (v štandardnom legislatívnom procese) možno označiť aj zmeny v živnostenskom podnikaní. Novela živnostenského zákona priniesla viaceré významné zmeny v živnostenskom podnikaní. V súvislosti s COVID-19 boli prijaté viaceré zákony, ktoré priniesli viaceré zmeny. Konkrétne opatrenia sú uvedené v časti *Prehľad najpodstatnejších legislatívnych zmien v roku 2021*.

Podpora podnikania je pre sektor malých a stredných podnikov významným nástrojom smerujúcim k stabilizácii ako aj rozvoju podnikateľského sektora. Prijaté podporné opatrenia pre podnikateľský sektor mali na Slovensku pozitívny vplyv na dostupnosť financií. Podnikom v zmysle pretrvávajúcej pandémie v roku 2021 pomohli okrem iného aj pokračujúce garančné schémy zo strany štátu. Finančné nástroje zohrali významnú úlohu pri riešení výpadku likvidity podnikov v dôsledku poklesu tržieb. Úvery so štátnou garanciou pomohli najmä malým a stredným podnikom. Celkový objem podpory MSP bol v roku 2021 v súvislosti s pandémiou COVID-19 mnohonásobne vyšší ako tomu bolo v období pred pandémiou. Z hľadiska štruktúry foriem financovania bežnej podpory (mimo tzv. COVID podpory) dominovala priama forma podpory, ktorá dosiahla 77,3 % na celkovej podpore MSP (mierny medziročný nárast nepriamej formy podpory). Nepriama forma podpory v prípade bežnej podpory dosiahla 22,7 %. Celkové reálne čerpanie bežnej podpory bolo v porovnaní s obdobím pred pandémiou nižšie. Hlavným dôvodom bola skutočnosť, že vyčlenené finančné prostriedky na plánované aktivity v bežnom roku boli sčasti presunuté (a/alebo aj navýšené) a naakumulované do nástrojov a opatrení so zámerom zmiernenia negatívnych dopadov pandémie COVID-19. Najvýznamnejší podiel na podpore MSP z hľadiska jednotlivých kategórií bežnej podpory, mala kategória úvery alebo pôžičky (36,4 % na celkovej podpore poskytnutej MSP) a kategória dotácie, NFP, granty (35,6 %). V súvislosti s vyhodnotením COVID podpory, ktorá bola v roku 2021 poskytnutá

sektoru MSP, je možné konštatovať, že prevládala finančná, resp. priama podpora. Medzi najvýznamnejších poskytovateľov COVID podpory patrili MPSVaR SR, MH SR a SIH.

Dôležitým ukazovateľom je kontinuálne zlepšovanie prístupu MSP k zdrojom financovania. Napriek tomu, MSP zo Slovenska aj naďalej zaostávajú za krajinami EÚ vo využívaní grantov alebo rizikového kapitálu.

V priebehu roka 2021 Slovak Business Agency monitorovala stav a vývoj podnikateľského prostredia, pričom výsledky svojich zistení uverejnila v množstve analytických výstupov, ktoré sa svojou podstatou dotýkali špecifických otázok podnikateľov. Zverejnené analytické dokumenty majú za úlohu okrem mapovania stavu a trendov v rámci jednotlivého zamerania, identifikovať a pomenovať aktuálne problémy v skúmanej oblasti viažucej sa na sektor MSP. V každej z realizovaných analýz ako aj realizovaných prieskumov sú vyjadrené postrehy a odporúčania, ktoré by vo svojej podstate mali prispieť k prehĺbeniu poznania a možnosti rozvoja, ako aj k zlepšeniu podmienok podnikania malých a stredných podnikov.

Z realizovaných analýz a prieskumov možno identifikovať ďalšie problematické oblasti, ktorým malé a stredné podniky čelili v monitorovacom období. Ide najmä o pokračujúci trend nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily a skúsených manažérov. Medzi dlhodobovo vnímané úskalia MSP možno zaradiť nespokojnosť s podmienkami pre podnikanie na Slovensku, najmä v oblasti regulácie pracovno-právnych vzťahov a častej zmeny v legislatíve. Dlhodobu sa ukazuje, že pre MSP je jednou z najvýznamnejších prekážok pri fungovaní a ďalšom raste podnikania nestabilita a nejednoznačnosť zákonov.

Z prieskumov vyplýva aj skutočnosť, že v dôsledku koronakrízy pristúpilo k zásadnej digitalizácii procesov 17,7 % oslovených MSP. Takmer polovica MSP nespustila žiadnu digitálnu transformáciu podnikania. Až dve tretiny malých a stredných podnikov, ktorí uviedli, že nedigitalizoval alebo len v malej miere, medzi zásadné dôvody uvádzali aj vysoké náklady, ktoré sú spojené so zavádzaním digitalizácie v podnikaní, ale i časovú náročnosť s ňou spojenou.

Uvedené problematické oblasti môžu byť potenciálne významným prvkom ovplyvňujúcim konkurencieschopnosť a rozvoj sektora malých a stredných podnikov do budúcnosti. Čoraz citlivejšie je vnímaná aj oblasť kvality a dostupnosti infraštruktúry. Z pohľadu uľahčenia podnikania na Slovensku, podnikatelia preferujú (okrem iného) aj zásadné zníženie odvodového a daňového zaťaženia, zmeny v legislatíve, zníženie administratívneho zaťaženia a v neposlednom rade i dostupnejšiu podporu pre rozvoj podnikania.

Z výsledkov prieskumu GEM v roku 2021 vyplýva, že relatívne vysoké sebavedomie dospelej populácie v podnikaní na Slovensku, ktoré sa prejavovalo najmä na vnímaní svojich vedomostí a zručností, ktoré sú potrebné pre začatie podnikania, sa znížilo. Sebavedomie Slovákov v podnikaní brzdia obavy z možného zlyhania. Podiel obyvateľov, ktorí vyjadrili obavy zo zlyhania svojho podnikania sa medziročne bol na úrovni 41,8 %. Dobré príležitosti na podnikanie vo svojom okolí vníma 40,9 % Slovákov. V porovnaní s rokom 2020 sa ich podiel znížil o 7,5 percentuálnych bodov. Aj vnímanie úspešných podnikateľov a s tým spojený spoločenský status sa mierne zhoršilo. Väčšina Slovákov (60,5 %) je presvedčených, že na Slovensku nie je jednoduché začať podnikat'.

V *Správe o stave MSP* prezentujeme aj výsledky snahy o zlepšenie podmienok podnikania na Slovensku, ku ktorej už piatym kalendárnym rokom prispieva Centrum lepšej regulácie. Z pozície člena Stálej pracovnej komisie na posudzovanie vybraných vplyvov pri legislatívnej rade vlády SR a vyplývajúcich úloh z členstva, CLR registrovalo 128 predložených unikátnych návrhov regulácie s vplyvom na podnikateľské prostredie. Aj v roku 2021

pretrvával trend nedostatočnej kvantifikácie nákladov/úspor regulácie zo strany predkladateľov, pričom len v 44 materiáloch boli vyčíslené náklady na reguláciu z už vyššie uvedeného počtu - 128 predložených materiálov s vplyvom na podnikateľské prostredie. CLR vidí priestor v nasledovných oblastiach, ktoré by viedli k zníženiu regulačnej záťaže: pracovné právo a zamestnávanie, dane a účtovníctvo, obchodné právo, nadmerná byrokracia, neúmerná finančná záťaž a právna neistota. V Správe o stave MSP sa venuje aj konkrétnym opatreniam, resp. návrhom. Priestor na prezentáciu návrhov na zlepšenie podnikateľského prostredia dostali v *Správe* aj iné organizácie, ktoré navrhujú odstrániť množstvo jednotlivých parciálnych nedostatkov, ktoré sa ukrývajú v právnych predpisoch.

Z pozície MSP ako jedného z kľúčových aktérov v národnom hospodárstve, ktorí sa podieľajú na tvorbe zamestnanosti, pridanej hodnoty a raste, je žiaduce, aby dochádzalo ku kontinuálnemu sektorovému rozvoju. Vo všeobecnosti sú malé a stredné podniky citlivejšie na časté legislatívne zmeny v porovnaní s veľkými podnikmi. Pre potreby zabezpečenia rozvoja podnikania MSP je preto nevyhnutné, aby na Slovensku naďalej dochádzalo k zlepšovaniu podmienok podnikania vrátane presadzovania legislatívnych návrhov z oblasti MSP, zvyšovania transparentnosti, najmä v procese verejného obstarávania a prijímania ďalších opatrení smerujúcich k znižovaniu administratívnej a regulačnej záťaže.

Podniky ani v roku 2021 nemali dostatočný priestor pre výraznejšie zlepšenie investičnej aktivity. Pretože výraznejší rozbeh investičnej aktivity brzdil nedostatok vstupov (najmä v priemyselnej výrobe; ako ponukový šok), ale aj rýchlo rastúce ceny vstupov, prvotne najmä vplyvom otvárania ekonomiky a uvoľňovania protipandemických opatrení.

Značná časť sektora služieb bola uzavretá (v dôsledku pandémie COVID-19). Spotreba bola vo vyššej miere orientovaná na tovary, čo zapríčinilo výraznejší rast globálneho dopytu po spotrebných tovaroch, čo malo vplyv na dostupnosť niektorých komponentov a materiálov. Výpadky dodávok niektorých komponentov výrazne ovplyvnili, resp. ovplyvňujú viaceré odvetvia.

Chýbali tiež väčšie infraštruktúrne projekty v dôsledku pretrvávajúcej nejistej situácie ohľadom budúcej produkcie. Síce sa problémy s nedostatkom komponentov v závere roka postupne zmiernovali, no stále dochádzalo k určitým výpadkom. Podniky k tomu čelili (v roku 2021), ale najmä v krátkej budúcnosti budú pravdepodobne čeliť ešte väčšími rýchlo rastúcim cenám.

Ceny energií rástli už v roku 2021. Dochádzalo k tomu najmä z dôvodu postupného uvoľňovania protipandemických opatrení a zvyšovania mobility, čo viedlo v priebehu roka 2021 ku globálnemu nárastu dopytu po ropy. Na druhej strane ponuka ropy nereagovala dostatočne pružne. Tlak na rast cien (najmä energií) v roku 2022 zhoršuje vojna na Ukrajine. Mimoriadna situácia spojená s COVID-19, ako aj s vojnou na Ukrajine vyvoláva špecifické potreby štrukturálnych zmien. V kontexte pandémie sa ukazuje aj to, že technologická pripravenosť krajiny a s ňou spojená digitálna transformácia môže byť v tomto ohľade kľúčovou v najbližšom období. Špecificky, v kontexte prebiehajúcej vojny na Ukrajine sa zdôrazňuje význam obnoviteľných zdrojov energie, znižovania energetickej závislosti a posilňovania energetickej bezpečnosti. Na druhej strane, zhoršené investičné prostredie môže viesť k spomaleniu nevyhnutných štrukturálnych zmien. V strednodobom horizonte bude kľúčové aj využitie prostriedkov z Plánu obnovy.

Investície podnikateľských subjektov sú potláčané neistotou ďalšieho vývoja. V zmysle výhľadov v oblasti výkonnosti slovenského hospodárstva na rok 2022 a ďalšie obdobie, očakáva sa, že v súvislosti so znižovaním závislosti ekonomiky od fosílnych palív by mohlo dôjsť k zvýšenej miere investovania. Zároveň sa pozornosť upriamuje na možnosť efektívneho využitia finančných prostriedkov z Plánu obnovy, ktoré môžu pôsobiť ako

významný impulz k podpore investičnej aktivity v strednodobom horizonte. Ekonomické oživenie bude do značnej miery závisieť aj od vývoja externého prostredia.

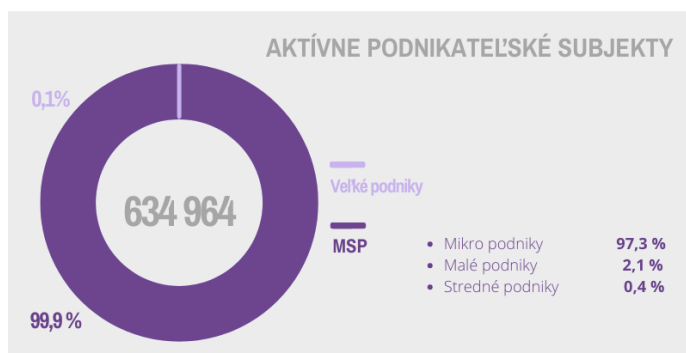
Aj v súlade s vyššie uvedenými skutočnosťami je potrebné pokračovať v zmysle potrieb malých a stredných podnikov v zefektívňovaní podpory MSP. Pri napĺňaní cieľov v rozvoji podnikania vzniká potreba kontinuálne pokračovať v systematickej spolupráci a v zohľadňovaní návrhov a odporúčaní jednotlivých subjektov vo vzťahu k zlepšovaniu podmienok podnikania pre MSP.

Príloha

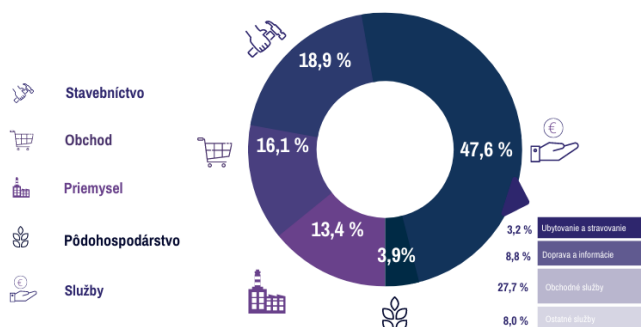
Infografika

SPRÁVA O STAVE MALÉHO A STREDNÉHO PODNIKANIA V SR

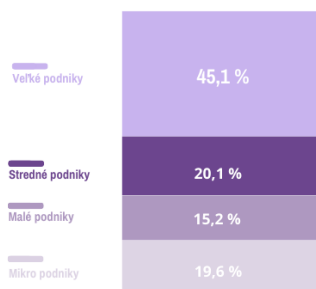
2021
SLOVAK BUSINESS AGENCY

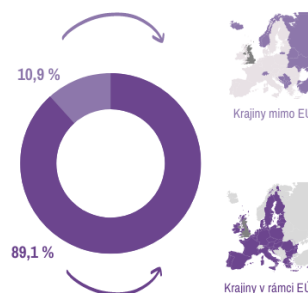
ODVETVOVÁ ŠTRUKTÚRA MSP

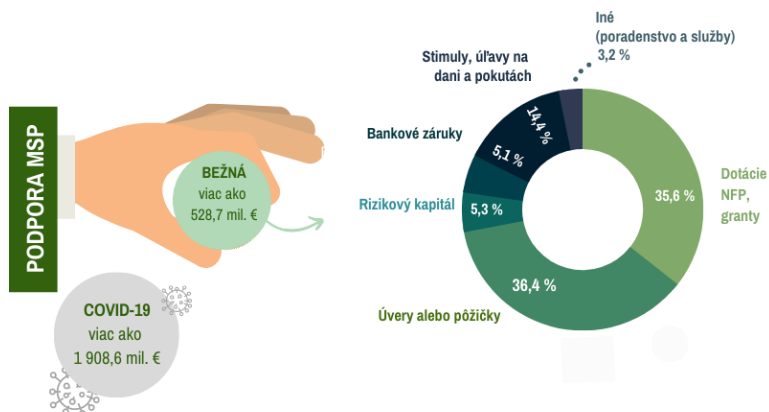

PODIEL MSP NA CELKOVEJ PRIDANEJ HODNOTE

TERITORIÁLNA ŠTRUKTÚRA VÝVOZU MSP

ZHRNUTIE ZÁVEROV Z VYBRANÝCH REALIZOVANÝCH PRIESKUMOV

Prístup MSP k financovaniu (SAFE)

FINANČNÉ ZDROJE VYUŽÍVANÉ NA ZAČIATKU PODNIKANIA

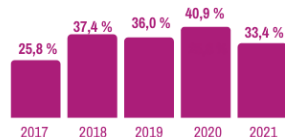

FORMY EXTERNÉHO FINANCOVANIA VYUŽÍVANÉ V BUDÚCNOSTI

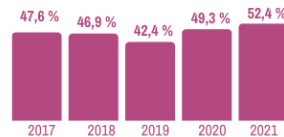

Globálny monitor podnikania (GEM) - Postoje obyvateľov k podnikaniu (možnosť viacerých odpovedí; % súhlasných odpovedí)

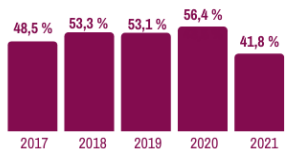
V mojom okolí sú dobré príležitosti na podnikanie

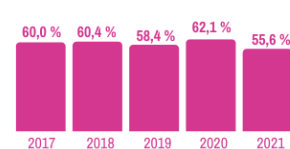
Podnikanie je považované za vhodnú voľbu kariéry

Mám vedomosti a zručnosti na začatie podnikania

Úspešní podnikatelia sú uznávaní

REGULÁCIA PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA

Zdroj: Centrum lepšej regulácie, lepsiezakony.sk